Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ମଜ୍ଝିମନିକାଯେ

ଉପରିପଣ୍ଣାସ-ଅଟ୍ଠକଥା

୧। ଦେୱଦହୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦେୱଦହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦେୱଦହସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱଦହଂ ନାମାତି ଦେୱା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ରାଜାନୋ, ତତ୍ଥ ଚ ସକ୍କରାଜୂନଂ ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣୀ ଅହୋସି ପାସାଦିକା ଆରକ୍ଖସମ୍ପନ୍ନା, ସା ଦେୱାନଂ ଦହତ୍ତା ''ଦେୱଦହ''ନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତଦୁପାଦାଯ ସୋପି ନିଗମୋ ଦେୱଦହନ୍ତେ୍ୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଭଗୱା ତଂ ନିଗମଂ ନିସ୍ସାଯ ଲୁମ୍ବିନିୱନେ ୱିହରତି। ସବ୍ବଂ ତଂ ପୁବ୍ବେକତହେତୂତି ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମପଚ୍ଚଯା। ଇମିନା କମ୍ମୱେଦନଞ୍ଚ କିରିଯୱେଦନଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକଂ ୱିପାକୱେଦନମେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ୱାଦିନୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିଗଣ୍ଠାତି ଇମିନା ପୁବ୍ବେ ଅନିଯମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି।

ଅହୁୱମ୍ହେୱମଯନ୍ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ତେସଂ ଅଜାନନଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋୱ କେୱଲଂ କଲିସାସନଂ ଆରୋପେତୁକାମୋ ପୁଚ୍ଛତି। ଯେ ହି ''ମଯଂ ଅହୁୱମ୍ହା''ତିପି ନ ଜାନନ୍ତି, ତେ କଥଂ କମ୍ମସ୍ସ କତଭାୱଂ ୱା ଅକତଭାୱଂ ୱା ଜାନିସ୍ସନ୍ତି। ଉତ୍ତରିପୁଚ୍ଛାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨।ଏୱଂ ସନ୍ତେତି ଚୂଳଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧେ (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୭୯-୧୮୦) ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ୱଚନେ ସଚ୍ଚେ ସନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ, ଇଧ ପନ ଏତ୍ତକସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଜାନନଭାୱେ ସନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କଲ୍ଲନ୍ତି ନ ଯୁତ୍ତଂ।

୩।ଗାଲ୍ହୂପଲେପନେନାତି ବହଲୂପଲେପନେନ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିସରଞ୍ଜିତେନ, ନ ପନ ଖଲିଯା ଲିତ୍ତେନ ୱିଯ। ଏସନିଯାତି ଏସନିସଲାକାଯ ଅନ୍ତମସୋ ନନ୍ତକୱଟ୍ଟିଯାପି। ଏସେଯ୍ୟାତି ଗମ୍ଭୀରଂ ୱା ଉତ୍ତାନଂ ୱାତି ୱୀମଂସେଯ୍ୟ। ଅଗଦଙ୍ଗାରନ୍ତି ଝାମହରୀତକସ୍ସ ୱା ଆମଲକସ୍ସ ୱା ଚୁଣ୍ଣଂ। ଓଦହେଯ୍ୟାତି ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟ। ଅରୋଗୋତିଆଦି ମାଗଣ୍ଡିଯସୁତ୍ତେ (ମ॰ ନି॰ ୨।୨୧୩) ୱୁତ୍ତମେୱ।

ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ, ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧସ୍ସ ହି ୱିଦ୍ଧକାଲେ ୱେଦନାଯ ପାକଟକାଲୋ ୱିଯ ଇମେସଂ ''ମଯଂ ପୁବ୍ବେ ଅହୁୱମ୍ହା ୱା ନୋ ୱା, ପାପକମ୍ମଂ ଅକରମ୍ହା ୱା ନୋ ୱା, ଏୱରୂପଂ ୱା ପାପଂ କରମ୍ହା''ତି ଜାନନକାଲୋ ସିଯା। ୱଣମୁଖସ୍ସ ପରିକନ୍ତନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କାଲେସୁ ୱେଦନାଯ ପାକଟକାଲୋ ୱିଯ ''ଏତ୍ତକଂ ୱା ନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣଂ, ଏତ୍ତକେ ୱା ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣେ ସବ୍ବମେୱ ଦୁକ୍ଖଂ ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠିତା ନାମ ଭୱିସ୍ସାମା''ତି ଜାନନକାଲୋ ସିଯା। ଅପରଭାଗେ ଫାସୁଭାୱଜାନନକାଲୋ ୱିଯ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଅକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନାଯ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ ଜାନନକାଲୋ ସିଯା। ଏୱମେତ୍ଥ ଏକାଯ ଉପମାଯ ତଯୋ ଅତ୍ଥା, ଚତୂହି ଉପମାହି ଏକୋ ଅତ୍ଥୋ ପରିଦୀପିତୋ।

୪। ଇମେ ପନ ତତୋ ଏକମ୍ପି ନ ଜାନନ୍ତି, ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗତେ ସଲ୍ଲେ ଅୱିଦ୍ଧୋୱ ''ୱିଦ୍ଧୋସି ମଯା''ତି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକସ୍ସ ୱଚନପ୍ପମାଣେନେୱ ''ୱିଦ୍ଧୋସ୍ମୀ''ତି ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତପୁରିସୋ ୱିଯ କେୱଲଂ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ୱଚନପ୍ପମାଣେନ ସବ୍ବମେତଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତା ଏୱଂ ସଲ୍ଲୋପମାଯ ଭଗୱତା ନିଗ୍ଗହିତା ପଚ୍ଚାହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଯଥା ନାମ ଦୁବ୍ବଲୋ ସୁନଖୋ ମିଗଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସ ଅଭିମୁଖଂ କରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଓସକ୍କତି, ଏୱଂ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ୱାଦଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତା ନିଗଣ୍ଠୋ, ଆୱୁସୋତିଆଦୀମାହଂସୁ।

୫। ଅଥ ନେ ଭଗୱା ସାଚରିଯକେ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯସ୍ମନ୍ତାନନ୍ତି ତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ। କା ଅତୀତଂସେ ସତ୍ଥରି ସଦ୍ଧାତି ଅତୀତଂସୱାଦିମ୍ହି ସତ୍ଥରି କା ସଦ୍ଧା। ଯା ଅତୀତୱାଦଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତାନଂ ତୁମ୍ହାକଂ ମହାନିଗଣ୍ଠସ୍ସ ସଦ୍ଧା, ସା କତମା? କିଂ ଭୂତତ୍ଥା ଅଭୂତତ୍ଥା, ଭୂତୱିପାକା ଅଭୂତୱିପାକାତି ପୁଚ୍ଛତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସହଧମ୍ମିକନ୍ତି ସହେତୁକଂ ସକାରଣଂ। ୱାଦପଟିହାରନ୍ତି ପଚ୍ଚାଗମନକୱାଦଂ। ଏତ୍ତାୱତା ତେସଂ ''ଅପନେଥ ସଦ୍ଧଂ, ସଦ୍ଧବ୍ବଲା ଏସା''ତି ସଦ୍ଧାଛେଦକୱାଦଂ ନାମ ଦସ୍ସେତି।

୬।ଅୱିଜ୍ଜା ଅଞ୍ଞାଣାତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଅଞ୍ଞାଣେନ। ସମ୍ମୋହାତି ସମ୍ମୋହେନ। ୱିପଚ୍ଚେଥାତି ୱିପରୀତତୋ ସଦ୍ଦହଥ, ୱିପଲ୍ଲାସଗ୍ଗାହଂ ୱା ଗଣ୍ହଥାତି

ଅତ୍ଥୋ।

୭।ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଦାୟକଂ। ଉପକ୍କମେନାତି ପୟୋଗେନ। ପଧାନେନାତି ୱୀରିୟେନ। ସମ୍ପରାୟୱେଦନୀୟନ୍ତି ଦୁତିୟେ ୱା ତତିୟେ ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଦାୟକଂ। ସୁଖୱେଦନୀୟନ୍ତି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣୱିପାକଦାୟକଂ କୁସଲକମ୍ମଂ। ୱିପରୀତଂ ଦୁକ୍ଖୱେଦନୀୟଂ। ପରିପକ୍କୱେଦନୀୟନ୍ତି ପରିପକ୍କେ ନିପ୍ଫନ୍ନେ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱେଦନୀୟଂ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟସ୍ସେୱେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅପରିପକ୍କୱେଦନୀୟନ୍ତି ଅପରିପକ୍କେ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱେଦନୀୟଂ, ସମ୍ପରାୟୱେଦନୀୟସ୍ସେୱେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଅୟମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ – ୟଂ ପଠମୱୟେ କତଂ ପଠମୱୟେ ୱା ମଜ୍ଝିମୱୟେ ୱା ପଚ୍ଛିମୱୟେ ୱା ୱିପାକଂ ଦେତି, ମଜ୍ଝିମୱୟେ କତଂ ମଜ୍ଝିମୱୟେ ୱା ପଚ୍ଛିମୱୟେ ୱା ୱିପାକଂ ଦେତି, ପଚ୍ଛିମୱୟେ କତଂ ତତ୍ଥେୱ ୱିପାକଂ ଦେତି, ତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀୟଂ ନାମ। ୟଂ ପନ ସତ୍ତଦିୱସବ୍ଭନ୍ତରେ ୱିପାକଂ ଦେତି, ତଂ ପରିପକ୍କୱେଦନୀୟଂ ନାମ। ତଂ କୁସଲମ୍ପି ହୋତି ଅକୁସଲମ୍ପି।

ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି – ପୁଣ୍ଣୋ ନାମ କିର ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସୋ ରାଜଗହେ ସୁମନସେଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସତି। ତମେନଂ ଏକଦିୱସଂ ନଗରମ୍ହି ନକ୍ଖତ୍ତେ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ସେଟ୍ଠି ଆହ – ''ସଚେ ଅଜ୍ଜ କସିସ୍ସସି, ଦ୍ୱେ ଚ ଗୋଣେ ନଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଲଭିସ୍ସସି। କିଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳିସ୍ସସି, କସିସ୍ସସୀ''ତି। କିଂ ମେ ନକ୍ଖତ୍ତେନ, କସିସ୍ସାମୀତି? ତେନ ହି ୟେ ଗୋଣେ ଇଚ୍ଛସି, ତେ ଗହେତ୍ୱା କସାହୀତି। ସୋ କସିତୁଂ ଗତୋ। ତଂ ଦିୱସଂ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାୟ ''କସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କରୋମୀ''ତି? ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାୟ ତସ୍ସ କସନଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ପୁଣ୍ଣୋ କସିଂ ଠପେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଦତ୍ୱା ମୁଖୋଦକଂ ଅଦାସି। ଥେରୋ ସରୀରଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା କମ୍ମନ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦି ଭତ୍ତାଭିହାରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ। ଅଥସ୍ସ ଭରିୟଂ ଭତ୍ତଂ ଆହରନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୟେୱ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି।

ସା ସାମିକସ୍ସ ଆହଟଭତ୍ତଂ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦିୱା ଅଗମାସି। ପୁଣ୍ଣୋ ଏକୱାରଂ କସିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସାପି ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଆହ – ''ସାମି ପାତୋୱ ତେ ଭତ୍ତଂ ଆହରିୟିତ୍ଥ, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପନ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପଚିତ୍ୱା ଆହରନ୍ତିୟା ମେ ଉସ୍ସୂରୋ ଜାତୋ, ମା କୁଜ୍ଝି ସାମୀ''ତି। ଭଦ୍ଦକଂ ତେ ଭଦ୍ଦେ କତଂ, ମୟା ଥେରସ୍ସ ପାତୋୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ମୁଖୋଦକଞ୍ଚ ଦିନ୍ନଂ, ଅମ୍ହାକଂୟେୱାନେନ ପିଣ୍ଡପାତୋପି ପରିଭୁତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜ ଥେରେନ କତସମଣଧମ୍ମସ୍ସ ମୟଂ ଭାଗିନୋ ଜାତାତି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସି। ଏକୱାରଂ କସିତଟ୍ଠାନଂ ସୁୱଣ୍ଣମେୱ ଅହୋସି। ସୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କସିତଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ୟଟ୍ଠିୟା ପହରିତ୍ୱା ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣଭାୱଂ ଜାନିତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞୋ ଅକଥେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କା''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତଂ ସବ୍ବଂ ସକଟେହି ଆହରାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ରାସିଂ କାରେତ୍ୱା ''କସ୍ସିମସ୍ମିଂ ନଗରେ ଏତ୍ତକଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। କସ୍ସଚି ନତ୍ଥୀତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନମସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ପୁଣ୍ଣସେଟ୍ଠି ନାମ ଜାତୋ।

ଅପରମ୍ପି ୱତ୍ଥୁ – ତସ୍ମିଂୟେୱ ରାଜଗହେ କାଳୱଳିୟୋ ନାମ ଦୁଗ୍ଗତୋ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ସ ଭରିୟା ପଣ୍ଣମ୍ବିଲୟାଗୁଂ ପଚି। ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାୟ ''କସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କରୋମୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ସା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି, ଥେରୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଉପନାମେସି। ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ୟାପନମତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି, ସେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ପହୋସି। କାଳୱଳିୟୋପି ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ତୋ ଚୂଳକଂ ଲଭି। ମହାକସ୍ସପୋ ସତ୍ଥାରଂ କାଳୱଳିୟସ୍ସ ୱିପାକଂ ପୁଚ୍ଛି। ସତ୍ଥା ''ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସେଟ୍ଠିଚ୍ଛତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। କାଳୱଳିୟୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଭରିୟାୟ ଆରୋଚେସି।

ତଦା ଚ ରାଜା ନଗରଂ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଜୀୱସୂଲେ ନିସିନ୍ନଂ ପୁରିସଂ ଅଦ୍ଦସ। ପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦଂ ଅକାସି ''ତୁମ୍ହାକଂ ମେ ଭୁଞ୍ଜନଭତ୍ତଂ ପହିଣଥ ଦେୱା''ତି। ରାଜା ''ପେସେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସାୟମାସଭତ୍ତେ ଉପନୀତେ ସରିତ୍ୱା ''ଇମଂ ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଜାନାଥା''ତି ଆହ, ନଗରେ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଚାରେସୁଂ। ତତିୟୱାରେ କାଳୱଳିୟସ୍ସ ଭରିୟା ଅଗ୍ଗହେସି । ଅଥ ନଂ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ, ସା ପୁରିସୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚାୱୁଧସନ୍ନଦ୍ଧା ଭତ୍ତପାତିଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ବହିନଗରେ ତାଲେ ଅଧିୱତ୍ଥୋ ଦୀଘତାଲୋ ନାମ ୟକ୍ଖୋ ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ''ତିଟ୍ଠ ତିଟ୍ଠ ଭକ୍ଖୋସି ମେ''ତି ଆହ। ନାହଂ ତୱ ଭକ୍ଖୋ, ରାଜଦୂତୋ ଅହନ୍ତି। କତ୍ଥ ଗଚ୍ଛସୀତି। ଜୀୱସୂଲେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକନ୍ତି। ମମପି ଏକଂ ସାସନଂ ହରିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀତି। ଆମ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି। ''ଦୀଘତାଲସ୍ସ ଭରିୟା ସୁମନଦେୱରାଜଧୀତା କାଳୀ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା''ତି ଆରୋଚେୟ୍ୟାସି। ଇମସ୍ମିଂ ତାଲମୂଲେ ସତ୍ତ ନିଧିକୁମ୍ଭିୟୋ ଅତ୍ଥି, ତା ତ୍ୱଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସୀତି। ସା ''ଦୀଘତାଲସ୍ସ ଭରିୟା ସୁମନଦେୱରାଜଧୀତା କାଳୀ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା''ତି ଉଗ୍ଘୋସେନ୍ତୀ ଅଗମାସି।

ସୁମନଦେୱୋ ୟକ୍ଖସମାଗମେ ନିସିନ୍ନୋ ସୁତ୍ୱା ''ଏକୋ ମନୁସ୍ସୋ ଅମ୍ହାକଂ ପିୟପୱତ୍ତିଂ ଆହରତି, ପକ୍କୋସଥ ନ''ନ୍ତି ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନୋ

‘‘ଇମସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିମଣ୍ଡଲଚ୍ଛାଯାଯ ଫରଣଟ୍ଠାନେ ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି ଆହ। ଜୀୱସୂଲେ ନିସିନ୍ନପୁରିସୋ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖପୁଞ୍ଛନକାଲେ ଇତ୍ଥିଫସ୍ସୋତି ଞତ୍ୱା ଚୂଳାଯ ଡଂସି, ସା ଅସିନା ଅତ୍ତନୋ ଚୂଳଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂଯେୱ ଗତା। ରାଜା ଭତ୍ତଭୋଜିତଭାୱୋ କଥଂ ଜାନିତବ୍ବୋତି? ଚୂଳସଞ୍ଞାଯାତି ୱତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ତଂ ଧନଂ ଆହରାପେସି। ରାଜା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି। ନତ୍ଥି ଦେୱାତି। ରାଜା ତସ୍ସା ପତିଂ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ଧନସେଟ୍ଠିଂ ଅକାସି। ମଲ୍ଲିକାଯପି ଦେୱିଯା ୱତ୍ଥୁ କଥେତବ୍ବଂ। ଇମାନି ତାୱ କୁସଲକମ୍ମେ ୱତ୍ଥୂନି।

ନନ୍ଦମାଣୱକୋ ପନ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାଯ ଥେରିଯା ୱିପ୍ପଟିପଜ୍ଜି, ତସ୍ସ ମଞ୍ଚତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ମହାପଥୱୀ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓକାସମଦାସି, ତତ୍ଥେୱ ମହାନରକଂ ପୱିଟ୍ଠୋ। ନନ୍ଦୋପି ଗୋଘାତକୋ ପଣ୍ଣାସ ୱସ୍ସାନି ଗୋଘାତକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଭୋଜନକାଲେ ମଂସଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ଜୀୱମାନକଗୋଣସ୍ସ ଜିୱ୍ହଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରେସୁ ପଚାପେତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ଜିୱ୍ହା ମୂଲେ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭତ୍ତପାତିଯଂଯେୱ ପତିତା, ସୋ ୱିରୱନ୍ତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ନନ୍ଦୋପି ଯକ୍ଖୋ ଅଞ୍ଞେନ ଯକ୍ଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ନୱୋରୋପିତେହି କେସେହି ରତ୍ତିଭାଗେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ସୀସେ ପହରିତୁକାମୋ ଇତରସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତେନ ୱାରିଯମାନୋପି ପହାରଂ ଦତ୍ୱା ଡଯ୍ହାମି ଡଯ୍ହାମୀତି ୱିରୱନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଭୂମିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମହାନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଇମାନି ଅକୁସଲକମ୍ମେ ୱତ୍ଥୂନି।

ଯଂ ପନ ଅନ୍ତମସୋ ମରଣସନ୍ତିକେପି କତଂ କମ୍ମଂ ଭୱନ୍ତରେ ୱିପାକଂ ଦେତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ସମ୍ପରାଯୱେଦନୀଯଂ ନାମ। ତତ୍ଥ ଯୋ ଅପରିହୀନସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ୱିପାକୋ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ସୋ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତୱିପାକୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ମୂଲଭୂତଂ କମ୍ମଂ ନେୱ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଂ ନ ସମ୍ପରାଯୱେଦନୀଯନ୍ତି, ନ ୱିଚାରିତଂ, କିଞ୍ଚାପି ନ ୱିଚାରିତଂ, ସମ୍ପରାଯୱେଦନୀଯମେୱ ପନେତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ପଠମମଗ୍ଗାଦୀନଂ ଭୱନ୍ତରେ ଫଲସମାପତ୍ତିୱିପାକୋ, ସୋ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତଗୁଣୋତ୍ୱେୱ ୱୁତ୍ତୋ। କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ, ମଗ୍ଗକମ୍ମଂ ପନ ପରିପକ୍କୱେଦନୀଯନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମଗ୍ଗଚେତନାଯେୱ ହି ସବ୍ବଲହୁଂ ଫଲଦାଯିକା ଅନନ୍ତରଫଲତ୍ତାତି।

୮।ବହୁୱେଦନୀଯନ୍ତି ସଞ୍ଞାଭୱୂପଗଂ। ଅପ୍ପୱେଦନୀଯନ୍ତି ଅସଞ୍ଞାଭୱୂପଗଂ। ସୱେଦନୀଯନ୍ତି ସୱିପାକଂ କମ୍ମଂ। ଅୱେଦନୀଯନ୍ତି ଅୱିପାକଂ କମ୍ମଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେତି ଇମେସଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯାଦୀନଂ କମ୍ମାନଂ ଉପକ୍କମେନ ସମ୍ପରାଯୱେଦନୀଯାଦି ଭାୱକାରଣସ୍ସ ଅଲାଭେ ସତି। ଅଫଲୋତି ନିପ୍ଫଲୋ ନିରତ୍ଥକୋତି। ଏତ୍ତାୱତା ଅନିଯ୍ଯାନିକସାସନେ ପଯୋଗସ୍ସ ଅଫଲତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଧାନଚ୍ଛେଦକୱାଦୋ ନାମ ଦସ୍ସିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସହଧମ୍ମିକା ୱାଦାନୁୱାଦାତି ପରେହି ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ସକାରଣା ହୁତ୍ୱା ନିଗଣ୍ଠାନଂ ୱାଦା ଚ ଅନୁୱାଦା ଚ। ଗାରଯ୍ହଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱିଞ୍ଞୂହି ଗରହିତବ୍ବଂ କାରଣଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ‘‘ୱାଦାନୁପ୍ପତ୍ତା ଗାରଯ୍ହଟ୍ଠାନା’’ତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପରେହି ୱୁତ୍ତେନ କାରଣେନ ସକାରଣା ନିଗଣ୍ଠାନଂ ୱାଦଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତା ତଂ ୱାଦଂ ସୋସେନ୍ତା ମିଲାପେନ୍ତା ଦୁକ୍କଟକମ୍ମକାରିନୋତିଆଦଯୋ ଦସ ଗାରଯ୍ହଟ୍ଠାନା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି।

୯।ସଙ୍ଗତିଭାୱହେତୂତି ନିଯତିଭାୱକାରଣା। ପାପସଙ୍ଗତିକାତି ପାପନିଯତିନୋ। ଅଭିଜାତିହେତୂତି ଛଳଭିଜାତିହେତୁ।

୧୦। ଏୱଂ ନିଗଣ୍ଠାନଂ ଉପକ୍କମସ୍ସ ଅଫଲତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ନିଯ୍ଯାନିକସାସନେ ଉପକ୍କମସ୍ସ ୱୀରିଯସ୍ସ ଚ ସଫଲତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନଦ୍ଧଭୂତନ୍ତି ଅନଧିଭୂତଂ। ଦୁକ୍ଖେନ ଅନଧିଭୂତୋ ନାମ ମନୁସ୍ସତ୍ତଭାୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ନ ତଂ ଅଦ୍ଧଭାୱେତି ନାଭିଭୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ପି ନାନପ୍ପକାରାଯ ଦୁକ୍କରକାରିକାଯ ପଯୋଜେନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଦ୍ଧଭାୱେତି ନାମ। ଯେ ପନ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞକା ୱା ହୋନ୍ତି ରୁକ୍ଖମୂଲିକାଦଯୋ ୱା, ତେ ଦୁକ୍ଖେନ ନ ଅଦ୍ଧଭାୱେନ୍ତି ନାମ। ନିଯ୍ଯାନିକସାସନସ୍ମିଞ୍ହି ୱୀରିଯଂ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ନାମ ହୋତି।

ଥେରୋ ପନାହ – ଯୋ ଇସ୍ସରକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିଯତ୍ତୋ ପିତୁଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଘରେ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ଅନୁମୋଦନାଯ କରିଯମାନାଯ ତିସ୍ସୋ ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଚ୍ଚେସୁ ପକାସିତେସୁ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ମାତାପିତୂହି ୱା ‘‘ପବ୍ବଜିସ୍ସସି ତାତା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଆମ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ନୀତୋ ତଚପଞ୍ଚକଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ କେସେସୁ ଓହାରିଯମାନେସୁ ଖୁରଗ୍ଗେଯେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ନୱପବ୍ବଜିତୋ ୱା ପନ ମନୋସିଲାତେଲମକ୍ଖିତେନ ସୀସେନ ପୁନଦିୱସେ ମାତାପିତୂହି ପେସିତଂ କାଜଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ୱିହାରେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଅଯଂ ନ ଦୁକ୍ଖେନ ଅତ୍ତାନଂ ଅଦ୍ଧଭାୱେତି ନାମ। ଅଯଂ ପନ ଉକ୍କଟ୍ଠସକ୍କାରୋ। ଯୋ ଦାସିକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅନ୍ତମସୋ ରଜତମୁଦ୍ଦିକମ୍ପି ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ଗୋରକପିଯଙ୍ଗୁମତ୍ତେନାପି ସରୀରଂ ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱା ‘‘ପବ୍ବାଜେଥ ନ’’ନ୍ତି ନୀତୋ ଖୁରଗ୍ଗେ ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣାତି, ଅଯମ୍ପି ନ ଅନଦ୍ଧଭୂତଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଦ୍ଧଭାୱେତି ନାମ।

ଧମ୍ମିକଂ ସୁଖଂ ନାମ ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଗଣତୋ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଚତୁପଚ୍ଚଯସୁଖଂ। ଅନଧିମୁଚ୍ଛିତୋତି ତଣ୍ହାମୁଚ୍ଛନାଯ ଅମୁଚ୍ଛିତୋ। ଧମ୍ମିକଞ୍ହି ସୁଖଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜାମୀତି ନ ତତ୍ଥ ଗେଧୋ କାତବ୍ବୋ। ସଙ୍ଘତୋ ହି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସଲାକଭତ୍ତଂ ୱା ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ୱା ‘‘ଇଦମତ୍ଥଂ ଏତ’’ନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ

ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପଉନ୍ତରେ ପଦୁମଂ ୱିଯ ସୀଲସମାଧିୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲେହି ୱଡ୍ଢତି। ଇମସ୍ସାତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ମୂଲଭୂତସ୍ସ। ଦୁକ୍ଖନିଦାନସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଯ। ସା ହି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନଂ। ସଙ୍ଖାରଂ ପଦହତୋତି ସମ୍ପଯୋଗୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ୱିରାଗୋହୋତୀତି ମଗ୍ଗେନ ୱିରାଗୋ ହୋତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି "ସଙ୍ଖାରପଧାନେନ ମେ ଇମସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନିଦାନସ୍ସ ୱିରାଗୋ ହୋତୀ"ତି ଏୱଂ ପଜାନାତୀତି ଇମିନା ସୁଖାପଟିପଦା ଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞା କଥିତା। ଦୁତିଯୱାରେନ ତସ୍ସ ସମ୍ପଯୋଗୱୀରିଯସ୍ସ ମଜ୍ଝତ୍ତତାକାରୋ କଥିତୋ। ସୋ ଯସ୍ସ ହି ଖ୍ୱାସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଯସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନିଦାନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରପଧାନେନ ୱିରାଗୋ ହୋତି, ସଙ୍ଖାରଂ ତତ୍ଥ ପଦହତି, ମଗ୍ଗପଧାନେନ ପଦହତି। ଯସ୍ସ ପନ ଦୁକ୍ଖନିଦାନସ୍ସ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୋ ଉପେକ୍ଖଂ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ୱିରାଗୋ ହୋତି, ଉପେକ୍ଖଂ ତତ୍ଥ ଭାୱେତି, ମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ଭାୱେତି। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ।

୧୧।ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ଛନ୍ଦରାଗେନ ବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ। ତିବ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦୋତି ବହଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ। ତିବ୍ବାପେକ୍ଖୋତି ବହଲପତ୍ଥନୋ। ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତିନ୍ତି ଏକତୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତିଂ। ସଞ୍ଜଗ୍ଘନ୍ତିନ୍ତି ମହାହସିତଂ ହସମାନଂ। ସଂହସନ୍ତିନ୍ତି ସିତଂ କୁରୁମାନଂ।

ଏୱମେୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ଓପମ୍ମୱିଭାୱନଂ – ଏକୋ ହି ପୁରିସୋ ଏକିସ୍ସା ଇତ୍ଥିଯା ସାରତ୍ତୋ ଘାସଚ୍ଛାଦନମାଲାଲଙ୍କାରାଦୀନି ଦତ୍ୱା ଘରେ ୱାସେତି। ସା ତଂ ଅତିଚରିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସେୱତି। ସୋ "ନୂନ ଅହଂ ଅସ୍ସା ଅନୁରୂପଂ ସକ୍କାରଂ ନ କରୋମୀ"ତି ସକ୍କାରଂ ୱଡ୍ଢେସି। ସା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଅତିଚରତିଯେୱ। ସୋ – "ଅଯଂ ସକ୍କରିଯମାନାପି ଅତିଚରତେୱ, ଘରେ ମେ ୱସମାନା ଅନତ୍ଥମ୍ପି କରେଯ୍ଯ, ନୀହରାମି ନ"ନ୍ତି ପରିସମଜ୍ଝେ ଅଲଂୱଚନୀଯଂ କତ୍ୱା "ମା ପୁନ ଗେହଂ ପାୱିସୀ"ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସା କେନଚି ଉପାଯେନ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଥୱଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ନଟନଚ୍ଚକାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିଚରତି। ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ତଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୋମନସ୍ସଂ, ସୋମନସ୍ସଂ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ତତ୍ଥ ପୁରିସସ୍ସ ଇତ୍ଥିଯା ସାରତ୍ତକାଲୋ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତଭାୱେ ଆଲଯୋ। ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀନି ଦତ୍ୱା ଘରେ ୱସାପନକାଲୋ ୱିଯ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପଟିଜଗ୍ଗନକାଲୋ। ତସ୍ସା ଅତିଚରଣକାଲୋ ୱିଯ ଜଗ୍ଗିଯମାନସ୍ସେୱ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ପିତ୍ତପକୋପାଦୀନଂ ୱସେନ ସାବାଧତା। "ଅତ୍ତନୋ ଅନୁରୂପଂ ସକ୍କାରଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ଅତିଚରତୀ"ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସକ୍କାରୱଡ୍ଢନଂ ୱିଯ "ଭେସଜ୍ଜଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଏୱଂ ହୋତୀ"ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜକରଣକାଲୋ। ସକ୍କାରେ ୱଡ୍ଢିତେପି ପୁନ ଅତିଚରଣଂ ୱିଯ ପିତ୍ତାଦୀସୁ ଏକସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜେ କରିଯମାନେ ସେସାନଂ ପକୋପୱସେନ ପୁନ ସାବାଧତା। ପରିସମଜ୍ଝେ ଅଲଂୱଚନୀଯଂ କତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍କଡ୍ଢନଂ ୱିଯ "ଇଦାନି ତେ ନାହଂ ଦାସୋ ନ କମ୍ମକରୋ, ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ତଂଯେୱ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ୱିଚରିଂ, କୋ ମେ ତଯା ଅତ୍ଥୋ, ଛିଜ୍ଜ ୱା ଭିଜ୍ଜ ୱା"ତି ତସ୍ମିଂ ଅନପେକ୍ଖତଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ଥିରଂ କତ୍ୱା ମଗ୍ଗେନ କିଲେସସମୁଗ୍ଘାତନଂ। ନଟନଚ୍ଚକାଦୀହି ନଚ୍ଚମାନଂ ୱିଚରନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଯଥା ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋମନସ୍ସମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱମେୱ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ପିତ୍ତପକୋପାଦୀନଂ ୱସେନ ଆବାଧିକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, "ମୁଚ୍ଚିସ୍ସାମି ୱତ ଖନ୍ଧପରିହାରଦୁକ୍ଖତୋ"ତି ସୋମନସ୍ସମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅଯଂ ପନ ଉପମା "ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ନଚ୍ଚୋତନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଯା ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହତି, ଏୱମଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଖାରଂ ୱା ପଦହନ୍ତସ୍ସ ଉପେକ୍ଖଂ ୱା ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ପହୀଯତି, ନୋ ଅଞ୍ଞଥାତି ଞତ୍ୱା ତଦୁଭଯଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖନିଦାନଂ ପଜହତୀ"ତି ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ଆଗତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୨।ଯଥା ସୁଖଂ ଖୋ ମେ ୱିହରତୋତି ଯେନ ସୁଖେନ ୱିହରିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମି ତେନ, ମେ ୱିହରତୋ। ପଦହତୋତି ପେସେନ୍ତସ୍ସ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ସ ସୁଖା ପଟିପଦା ଅସପ୍ପାଯା, ସୁଖୁମଚୀୱରାନି ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ପାସାଦିକେ ସେନାସନେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖିପତି, ଦୁକ୍ଖା ପଟିପଦା ସପ୍ପାଯା, ଛିନ୍ନଭିନ୍ନାନି ଥୂଲଚୀୱରାନି ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ସୁସାନରୁକ୍ଖମୂଲାଦୀସୁ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏୱମେୱ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ, ଉସୁକାରୋ ୱିଯ ହି ଜାତିଜରାମରଣଭୀତୋ ଯୋଗୀ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହତେଜନଂ ୱିଯ ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହଚିତ୍ତଂ, ଦ୍ୱେ ଅଲାତା ୱିଯ କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯଂ, ତେଜନଂ ଉଜୁଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କଞ୍ଜିକତେଲଂ ୱିଯ ସଦ୍ଧା, ନମନଦଣ୍ଡକୋ ୱିଯ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ, ଉସୁକାରସ୍ସ ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହତେଜନଂ କଞ୍ଜିକତେଲେନ ସିନେହେତ୍ୱା ଅଲାତେସୁ ତାପେତ୍ୱା ନମନଦଣ୍ଡକେନ ଉଜୁକରଣଂ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହଚିତ୍ତଂ ସଦ୍ଧାଯ ସିନେହେତ୍ୱା କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯେନ ତାପେତ୍ୱା ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗେନ ଉଜୁକରଣଂ, ଉସୁକାରସ୍ସେୱ ଏୱଂ ଉଜୁକତେନ ତେଜନେନ ସପତ୍ତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଅନୁଭୱନଂ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଯୋଗିନୋ ତଥା ଉଜୁକତେନ ଚିତ୍ତେନ କିଲେସଗଣଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାସାଦିକେ ସେନାସନେ ନିରୋଧୱରତଲଗତସ୍ସ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖାନୁଭୱନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇଧ ତଥାଗତୋ ସୁଖାପଟିପଦାଖିପ୍ପାଭିଞ୍ଞଭିକ୍ଖୁନୋ, ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦାଦନ୍ଧାଭିଞ୍ଞଭିକ୍ଖୁନୋ ଚ ପଟିପତ୍ତିଯୋ କଥିତା, ଇତରେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନ କଥିତା, ତା କଥେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ଇମାସୁ ୱା ଦ୍ୱୀସୁ କଥିତାସୁ ଇତରାପି କଥିତାୱ ହୋନ୍ତି, ଆଗମନୀଯପଟିପଦା ପନ ନ କଥିତା, ତଂ କଥେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ସହାଗମନୀଯାପି ୱା ପଟିପଦା କଥିତାୱ, ଅଦସ୍ସିତଂ ପନ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମନଦେସନଂ ଅରହତ୍ତେନ ୱିନିୱଟ୍ଟେସ୍ସାମୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ

ଆରଭି। ସେସଂ ସଙ୍କନ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଦେୱଦହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ପଞ୍ଚତ୍ତଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପଞ୍ଚତ୍ତଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକେତି ଏକଚ୍ଚେ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ପରିବ୍ବଜୁପଗତଭାୱେନ ସମଣା ଜାତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା, ଲୋକେନ ୱା ସମଣାତି ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଚ ଏୱଂ ସମ୍ମତା। ଅପରନ୍ତଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଅପରନ୍ତକପ୍ପିକା। ଅପରନ୍ତକପ୍ପୋ ୱା ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତିପି ଅପରନ୍ତକପ୍ପିକା। ଏତ୍ଥ ଚ ଅନ୍ତୋତି ‘‘ସକ୍କାଯୋ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଏକୋ ଅନ୍ତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୬।୬୧) ୱିଯ ଇଧ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। କପ୍ପୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଯୋ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘କପ୍ପୋତି ଉଦ୍ଦାନତୋ ଦ୍ୱେ କପ୍ପା ତଣ୍ହାକପ୍ପୋ ଚ ଦିଟ୍ଠିକପ୍ପୋ ଚା’’ତି। ତସ୍ମା ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅନାଗତଂ ଖନ୍ଧକୋଟ୍ଠାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ଠିତାତି ଅପରନ୍ତକପ୍ପିକାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେସଂ ଏୱଂ ଅପରନ୍ତଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ଠିତାନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନୱସେନ ଅପରନ୍ତମେୱ ଅନୁଗତା ଦିଟ୍ଠୀତି ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନୋ। ତେ ଏୱଂଦିଟ୍ଠିନୋ ତଂ ଅପରନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ଆଗମ୍ମ ପଟିଚ୍ଚ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଜନଂ ଦିଟ୍ଠିଗତିକଂ କରୋନ୍ତା ଅନେକୱିହିତାନି ଅଧିୱୁତ୍ତିପଦାନି ଅଭିୱଦନ୍ତି। ଅନେକୱିହିତାନୀତି ଅନେକୱିଧାନି। ଅଧିୱୁତ୍ତିପଦାନୀତି ଅଧିୱଚନପଦାନି। ଅଥ ୱା ଭୂତମତ୍ଥଂ ଅଧିଭୱିତ୍ୱା ଯଥାସଭାୱତୋ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱତ୍ତନତୋ ଅଧିୱୁତ୍ତିଯୋତି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଅଧିୱୁତ୍ତୀନଂ ପଦାନି ଅଧିୱୁତ୍ତିପଦାନି, ଦିଟ୍ଠିଦୀପକାନି ୱଚନାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଞ୍ଞୀତି ସଞ୍ଞାସମଙ୍ଗୀ। ଅରୋଗୋତି ନିଚ୍ଚୋ। ଇତ୍ଥେକେତି ଇତ୍ଥଂ ଏକେ, ଏୱମେକେତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ସୋଳସ ସଞ୍ଞୀୱାଦା କଥିତା, ଅସଞ୍ଞୀତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା, ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦା, ସତୋ ୱା ପନ ସତ୍ତସ୍ସାତି ଇମିନା ସତ୍ତ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା। ତତ୍ଥ ସତୋତି ୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସ। ଉଚ୍ଛେଦନ୍ତି ଉପଚ୍ଛେଦଂ। ୱିନାସନ୍ତି ଅଦସ୍ସନଂ। ୱିଭୱନ୍ତି ଭୱୱିଗମଂ। ସବ୍ବାନେତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନେୱ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନଂୱାତି ଇମିନା ପଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦା କଥିତା। ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଧମ୍ମୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପଟିଲଦ୍ଧଅତ୍ତଭାୱସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ନିବ୍ବାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନଂ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଦୁକ୍ଖୱୂପସମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ତଂ ୱାତି ସଞ୍ଞୀତିଆଦିୱସେନ ତୀହାକାରେହି ସନ୍ତଂ। ତୀଣି ହୋନ୍ତୀତି ସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତାତିଆଦୀନି ସନ୍ତଅତ୍ତୱସେନ ଏକଂ, ଇତରାନି ଦ୍ୱେତି ଏୱଂ ତୀଣି।

୨୨।ରୂପିଂୱାତି କରଜରୂପେନ ୱା କସିଣରୂପେନ ୱା ରୂପିଂ। ତତ୍ଥ ଲାଭୀ କସିଣରୂପଂ ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ତକ୍କୀ ଉଭୋପି ରୂପାନି ଗଣ୍ହାତିଯେୱ। ଅରୂପିନ୍ତି ଅରୂପସମାପତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ ୱା, ଠପେତ୍ୱା ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ ସେସଅରୂପଧମ୍ମେ ୱା ଅତ୍ତାତି ପଞ୍ଞପେନ୍ତା ଲାଭିନୋପି ତକ୍କିକାପି ଏୱଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି। ତତିଯଦିଟ୍ଠି ପନ ମିସ୍ସକଗାହୱସେନ ପୱତ୍ତା, ଚତୁତ୍ଥା ତକ୍କଗାହେନେୱ। ଦୁତିଯଚତୁକ୍କେ ପଠମଦିଟ୍ଠି ସମାପନ୍ନକୱାରେନ କଥିତା, ଦୁତିଯଦିଟ୍ଠି ଅସମାପନ୍ନକୱାରେନ, ତତିଯଦିଟ୍ଠି ସୁପ୍ପମତ୍ତେନ ୱା ସରାୱମତ୍ତେନ ୱା କସିଣପରିକମ୍ମୱସେନ, ଚତୁତ୍ଥଦିଟ୍ଠି ୱିପୁଲକସିଣୱସେନ କଥିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏତଂ ୱା ପନେକେସଂ ଉପାତିୱତ୍ତତନ୍ତି ସଞ୍ଞୀତିପଦେନ ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତଂ ସଞ୍ଞାସତ୍ତକଂ ଅତିକ୍କନ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରେ ଅଟ୍ଠକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଦୁଭଯଂ ପରତୋ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – କେଚି ହି ଏତା ସତ୍ତ ୱା ଅଟ୍ଠ ୱା ସଞ୍ଞା ସମତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, କେଚି ପନ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତେୱ ଗହିତା। ତେସଂ ପନ ଏକେସଂ ଉପାତିୱତ୍ତତଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ଯଥାପି ନାମ ଗଙ୍ଗଂ ଉତ୍ତିଣ୍ଣେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଏକୋ ଦୀଘୱାପିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ, ଏକୋ ତତୋ ପରଂ ମହାଗାମଂ; ଏୱମେୱ ଏକେ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ଅପ୍ପମାଣଂ ଆନେଞ୍ଜନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏକେ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ। ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିଞ୍ଞାଣକସିଣମେକେତି ୱୁତ୍ତଂ। ପରତୋ ‘‘ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନମେକେ’’ତି ୱକ୍ଖତି। ତଯିଦନ୍ତି ତଂ ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠାରମ୍ମଣଞ୍ଚ। ତଥାଗତୋ ଅଭିଜାନାତୀତି। ଇମିନା ପଚ୍ଚଯେନ ଇଦଂ ନାମ ଦସ୍ସନଂ ଗହିତନ୍ତି ଅଭିୱିସିଟ୍ଠେନ ଞାଣେନ ଜାନାତି।

ଇଦାନି ତଦେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତୋ ଯେ ଖୋ ତେ ଭୋନ୍ତୋତିଆଦିମାହ। ଯା ୱା ପନ ଏତାସଂ ସଞ୍ଞାନନ୍ତି ଯା ୱା ପନ ଏତାସଂ ‘‘ଯଦି ରୂପସଞ୍ଞାନ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ। ପରିସୁଦ୍ଧାତି ନିରୁପକ୍କିଲେସା। ପରମାତି ଉତ୍ତମା। ଅଗ୍ଗାତି ସେଟ୍ଠା। ଅନୁତ୍ତରିଯା ଅକ୍ଖାଯତୀତି ଅସଦିସା କଥୀଯତି। ଯଦି ରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତି ଇମିନା ଚତସ୍ସୋ ରୂପାୱଚରସଞ୍ଞା କଥିତା। ଯଦି ଅରୂପସଞ୍ଞାନନ୍ତି ଇମିନା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞା।

ଇତରେହି ପନ ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ସମାପନ୍ନକୱାରୋ ଚ ଅସମାପନ୍ନକୱାରୋ ଚ କଥିତୋତି ଏୱମେତା କୋଟ୍ଠାସତୋ ଅଟ୍ଠ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ସତ୍ତ ସଞ୍ଞା ହୋନ୍ତି। ସମାପନ୍ନକୱାରୋ ହି ପୁରିମାହି ଛହିସଙ୍ଗହିତୋୟେୱ। ତୟିଦଂ ସଙ୍ଖତନ୍ତି ତଂ ଇଦଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସଞ୍ଞାଗତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଦିଟ୍ଠିଗତେନ ସଙ୍ଖତଂ ପଚ୍ଚୟେହି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା କତଂ। ଓଳାରିକନ୍ତି ସଙ୍ଖତତ୍ତାୱ ଓଳାରିକଂ। ଅତ୍ଥି ଖୋ ପନ ସଙ୍ଖାରାନଂ ନିରୋଧୋତି ଏତେସଂ ପନ ସଙ୍ଖତନ୍ତି ୱୁତ୍ତାନଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ନିରୋଧସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଅତ୍ଥେତନ୍ତି ଇତି ୱିଦିତ୍ୱାତି ତଂ ଖୋ ପନ ନିବ୍ବାନଂ ‘‘ଅତ୍ଥି ଏତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଜାନିତ୍ୱା। ତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଦସ୍ସାୱୀତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଖତସ୍ସ ନିସ୍ସରଣଦସ୍ସୀ ନିବ୍ବାନଦସ୍ସୀ। ତଥାଗତୋ ତଦୁପାତିୱତ୍ତୋତି ତଂ ସଙ୍ଖତଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସମତିକ୍କନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୩।ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦେସୁ। ରୂପିଂ ୱାତିଆଦୀନି ସଞ୍ଞୀୱାଦେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅୟଞ୍ଚ ୟସ୍ମା ଅସଞ୍ଞୀୱାଦୋ, ତସ୍ମା ଇଧ ଦୁତିୟଚତୁକ୍କଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିକ୍କୋସନ୍ତୀତି ପଟିବାହନ୍ତି ପଟିସେଧେନ୍ତି। ସଞ୍ଞାରୋଗୋତିଆଦୀସୁ ଆବାଧଟ୍ଠେନ ରୋଗୋ, ସଦୋସଟ୍ଠେନ ଗଣ୍ଡୋ, ଅନୁପୱିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ସଲ୍ଲଂ। ଆଗତିଂ ୱା ଗତିଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଆଗତିଂ, ଚୁତିୱସେନ ଗତିଂ, ଚୱନୱସେନ ଚୁତିଂ, ଉପପଜ୍ଜନୱସେନ ଉପପତ୍ତିଂ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ୱଡ୍ଢନୱସେନ ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ। କାମଞ୍ଚ ଚତୁୱୋକାରଭୱେ ରୂପଂ ୱିନାପି ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପୱତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ସେସେ ପନ ତୟୋ ଖନ୍ଧେ ୱିନା ନତ୍ଥି। ଅୟଂ ପନ ପଞ୍ହୋ ପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱୱସେନ କଥିତୋ। ପଞ୍ଚୱୋକାରେ ହି ଏତ୍ତକେ ଖନ୍ଧେ ୱିନା ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପୱତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନେତ୍ଥ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ର ରୂପାତିଆଦିୱଚନତୋ ଅରୂପଭୱେପି ରୂପଂ, ଅସଞ୍ଞାଭୱେ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତ୍ଥି, ତଥା ନିରୋଧସମାପନ୍ନସ୍ସା’’ତି ୱଦତି। ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ବ୍ୟଞ୍ଜନଚ୍ଛାୟାୟ ଚେ ଅତ୍ଥଂ ପଟିବାହସି, ଆଗତିଂ ୱାତିଆଦିୱଚନତୋ ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ପକ୍ଖିଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦା ୱିୟ ଉପ୍ପତିତ୍ୱାପି ଗଚ୍ଛତି, ପଦସାପି ଗଚ୍ଛତି, ଗୋୱିସାଣୱଲ୍ଲିଆଦୀନି ୱିୟ ଚ ୱଡ୍ଢତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ୟେ ଚ ଭଗୱତା ଅନେକସତେସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ତୟୋ ଭୱା ୱୁତ୍ତା, ତେ ଅରୂପଭୱସ୍ସ ଅଭାୱା ଦ୍ୱେୱ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତସ୍ମା ମା ଏୱଂ ଅୱଚ, ୟଥା ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଧାରେହୀତି।

୨୪।ତତ୍ରାତି ଅଟ୍ଠସୁ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦେସୁ ଭୁମ୍ମଂ। ଇଧାପି ରୂପିଂ ୱାତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅସଞ୍ଞା ସମ୍ମୋହୋତି ନିସ୍ସଞ୍ଞଭାୱୋ ନାମେସ ସମ୍ମୋହଟ୍ଠାନଂ। ୟୋ ହି କିଞ୍ଚି ନ ଜାନାତି, ତଂ ଅସଞ୍ଞୀ ଏସୋତି ୱଦନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବସଙ୍ଖାରମତ୍ତେନାତି ଦିଟ୍ଠୱିଞ୍ଞାତବ୍ବମତ୍ତେନ ସୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବମତ୍ତେନ ମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବମତ୍ତେନ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିଜାନାତୀତି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବଂ, ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତବ୍ବମତ୍ତେନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକସଞ୍ଞାପୱତ୍ତିମତ୍ତେନାତି ଅୟଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଖାରମତ୍ତେନାତି ଓଳାରିକସଙ୍ଖାରପୱତ୍ତିମତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତସ୍ସଆୟତନସ୍ସାତି ଏତସ୍ସ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାୟତନସ୍ସ । ଉପସମ୍ପଦନ୍ତି ପଟିଲାଭଂ। ବ୍ୟସନଂ ହେତନ୍ତି ୱିନାସୋ ହେସ, ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହେତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକସଞ୍ଞାପୱତ୍ତିଞ୍ହି ଓଳାରିକସଙ୍ଖାରପୱତ୍ତଂ ୱା ଅପ୍ପୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତଂ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ ପନ ପୱତ୍ତେନ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଖାରସମାପତ୍ତିପତ୍ତବ୍ବମକ୍ଖାୟତୀତି ଓଳାରିକସଙ୍ଖାରପୱତ୍ତିୟା ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ନ ଅକ୍ଖାୟତି। ସଙ୍ଖାରାୱସେସସମାପତ୍ତିପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସଙ୍ଖାରାନଂୟେୱ ଅୱସେସା ଭାୱନାୱସେନ ସବ୍ବସୁଖୁମଭାୱଂ ପତ୍ତା ସଙ୍ଖାରା, ତେସଂ ପୱତ୍ତିୟା ଏତଂ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱରୂପେସୁ ହି ସଙ୍ଖାରେସୁ ପୱତ୍ତେସୁ ଏତଂ ପତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ହୋତି। ତୟିଦନ୍ତି ତଂ ଇଦଂ ଏତଂ ସୁଖୁମମ୍ପି ସମାନଂ ସଙ୍ଖତଂ ସଙ୍ଖତତ୍ତା ଚ ଓଳାରିକଂ।

୨୫।ତତ୍ରାତି ସତ୍ତସୁ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦେସୁ ଭୁମ୍ମଂ। ଉଦ୍ଧଂ ସରନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତସଂସାରୱାଦୋ, ଅନାଗତଂ ସଂସାରୱାଦଂ ସରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସତ୍ତିଂୟେୱ ଅଭିୱଦନ୍ତି ଲଗ୍ଗନକଂୟେୱ ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଆସତ୍ତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତଣ୍ହଂୟେୱ ୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ପେଚ୍ଚ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ପେଚ୍ଚ ଭୱିସ୍ସାମ। ଖତ୍ତିୟା ଭୱିସ୍ସାମ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭୱିସ୍ସାମାତି ଏୱମେତ୍ଥ ନୟୋ ନେତବ୍ବୋ। ୱାଣିଜୂପମାମଞ୍ଞେତି ୱାଣିଜୂପମା ୱିୟ ୱାଣିଜପଟିଭାଗା ୱାଣିଜସଦିସା ମୟ୍ହଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ସକ୍କାୟଭୟାତି ସକ୍କାୟସ୍ସ ଭୟା। ତେ ହି ୟଥେୱ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅଭୟସ୍ସ ଭାୟନ୍ତି। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ? ଗଣ୍ଡୁପ୍ପାଦୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଭୟା ପଥୱିଂ ନ ଖାଦତି ‘ମା ପଥୱୀ ଖିୟୀ’ତି, କୋନ୍ତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏକପାଦେନ ତିଟ୍ଠତି ‘ମା ପଥୱୀ ଓସୀଦୀ’ତି, କିକୀ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଉତ୍ତାନା ସେତି ‘ମା ଅମ୍ବା ଉନ୍ଦ୍ରିୟୀ’ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମିକୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ଚରତି ‘ମା ଲୋକୋ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜୀ’ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଅଭୟସ୍ସ ଭାୟନ୍ତି, ଏୱଂ ସକ୍କାୟସ୍ସ ଭାୟନ୍ତି’’। ସକ୍କାୟପରିଜେଗୁଚ୍ଛାତି ତମେୱ ତେଭୂମକସଙ୍ଖାତଂ ସକ୍କାୟଂ ପରିଜିଗୁଚ୍ଛମାନା। ସା ଗଦ୍ଦୁଲବଦ୍ଧୋତି ଦଣ୍ଡକେ ରଜ୍ଜୁଂ ପୱେସେତ୍ୱା ବଦ୍ଧସୁନଖୋ। ଏୱମେୱିମେତି ଏତ୍ଥ ଦଳ୍ହତ୍ଥମ୍ଭୋ ୱିୟ ଖୀଲୋ ୱିୟ ଚ ତେଭୂମକଧମ୍ମସଙ୍ଖାତୋ ସକ୍କାୟୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ସା ୱିୟ ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ, ଦଣ୍ଡକୋ ୱିୟ ଦିଟ୍ଠି, ରଜ୍ଜୁ ୱିୟ ତଣ୍ହା, ଗଦ୍ଦୁଲେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଥମ୍ଭେ ୱା ଖୀଲେ ୱା ଉପନିବଦ୍ଧସୁନଖସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଅସମତ୍ଥସ୍ସ ଅନୁପରିଧାୱନଂ ୱିୟ ଦିଟ୍ଠିଗତିକସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଦଣ୍ଡକେ ପୱେସିତାୟ ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁୟା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସକ୍କାୟେ ଉପନିବଦ୍ଧସ୍ସ ଅନୁପରିଧାୱନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୬।ଇମାନେୱ ପଞ୍ଚାୟତନାନୀତି ଇମାନେୱ ପଞ୍ଚ କାରଣାନି। ଇତି ମାତିକଂ ଠପେନ୍ତେନପି ପଞ୍ଚେୱ ଠପିତାନି, ନିଗମେନ୍ତେନପି ପଞ୍ଚେୱ ନିଗମିତାନି, ଭାଜେନ୍ତେନ ପନ ଚତ୍ତାରି ଭାଜିତାନି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନଂ କୁହିଂ ପୱିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏକତ୍ତନାନତ୍ତୱସେନ ଦ୍ୱୀସୁ ପଦେସୁ ପୱିଟ୍ଠନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୭। ଏୱଞ୍ଚ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ଅପରନ୍ତକପ୍ପିକେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଟ୍ଠାରସ ପୁବ୍ବନ୍ତକପ୍ପିକେ ଦସ୍ସେତୁଂ ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅତୀତକୋଟ୍ଠାସସଙ୍ଖାତଂ ପୁବ୍ବନ୍ତଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ପୁବ୍ବନ୍ତକପ୍ପିକା। ପୁବ୍ବନ୍ତକପ୍ପୋ ୱା ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ପୁବ୍ବନ୍ତକପ୍ପିକା। ଏୱଂ ସେସମ୍ପି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସସ୍ସତୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି ରୂପାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଅତ୍ତାତି ଚ ଲୋକୋତି ଚ ଗହେତ୍ୱା ସସ୍ସତୋ ଅମରୋ ନିଚ୍ଚୋ ଧୁୱୋତି ଅଭିୱଦନ୍ତି। ଯଥାହ ''ରୂପଂ ଅତ୍ତା ଚେୱ ଲୋକୋ ଚ ସସ୍ସତୋ ଚାତି ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଲୋକଞ୍ଚ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀ''ତି ୱିତ୍ଥାରୋ। ଅସସ୍ସତାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମୱାଦେନ ଚତ୍ତାରୋ ସସ୍ସତୱାଦା ୱୁତ୍ତା, ଦୁତିଯୱାଦେନ ସତ୍ତ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା।

ନନୁ ଚେତେ ହେଟ୍ଠା ଆଗତା, ଇଧ କସ୍ମା ପୁନ ଗହିତାତି। ହେଟ୍ଠା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମତୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଗତା। ଇଧ ପନ ପୁବ୍ବେନିୱାସଲାଭୀ ଦିଟ୍ଠିଗତିକୋ ଅତୀତଂ ପସ୍ସତି, ନ ଅନାଗତଂ, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି ''ପୁବ୍ବନ୍ତତୋ ଆଗତୋ ଅତ୍ତା ଇଧେୱ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି, ଇତୋ ପରଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଇମସ୍ସତ୍ଥସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗହିତା। ତତିଯୱାଦେନ ଚତ୍ତାରୋ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତୱାଦା ୱୁତ୍ତା, ଚତୁତ୍ଥୱାଦେନ ଚତ୍ତାରୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା ୱୁତ୍ତା। ଅନ୍ତୱାତି ସପରିଯନ୍ତୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ପରିୱଟୁମୋ। ଅୱଡ୍ଢିତକସିଣସ୍ସ ତଂ କସିଣଂ ଅତ୍ତାତି ଚ ଲୋକୋତି ଚ ଗହେତ୍ୱା ଏୱଂ ହୋତି। ଦୁତିଯୱାଦୋ ୱଡ୍ଢିତକସିଣସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତତିଯୱାଦୋ ତିରିଯଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧମଧୋ ଅୱଡ୍ଢିତକସିଣସ୍ସ, ଚତୁତ୍ଥୱାଦୋ ତକ୍କିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଅନନ୍ତରଚତୁକ୍କଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଏକନ୍ତସୁଖୀତି ନିରନ୍ତରସୁଖୀ। ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଲାଭୀଜାତିସ୍ସରତକ୍କୀନଂ ୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଲାଭିନୋ ହି ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ଖତ୍ତିଯାଦିକୁଲେ ଏକନ୍ତସୁଖମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଥା ଜାତିସ୍ସରସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ସୁଖମନୁଭୱତୋ ଅତୀତାସୁ ସତ୍ତସୁ ଜାତୀସୁ ତାଦିସମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ। ତକ୍କିସ୍ସ ପନ ଇଧ ସୁଖସମଙ୍ଗିନୋ ''ଅତୀତେପାହଂ ଏୱମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି ତକ୍କେନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଏକନ୍ତଦୁକ୍ଖୀତି ଅଯଂ ଦିଟ୍ଠି ଲାଭିନୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ସୋ ହି ଏକନ୍ତେନେୱ ଇଧ ଝାନସୁଖେନ ସୁଖୀ ହୋତି। ଇଧ ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ପନ ଜାତିସ୍ସରସ୍ସ ତକ୍କିସ୍ସେୱ ଚ ସା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତିଯା ଇଧ ୱୋକିଣ୍ଣସୁଖଦୁକ୍ଖାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଥା ଚତୁତ୍ଥା ଦିଟ୍ଠି। ଲାଭିନୋ ହି ଇଦାନି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱସେନ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖସ୍ସ, ପୁବ୍ବେ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକମେୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ । ଜାତିସ୍ସରସ୍ସାପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ମଜ୍ଝତ୍ତସ୍ସ, ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସାପି ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତଟ୍ଠାନମେୱ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ, ତକ୍କିନୋପି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ମଜ୍ଝତ୍ତସ୍ସ, ଅତୀତେପି ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତକ୍କେନେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଏସା ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ତାୱତା ଚତ୍ତାରୋ ସସ୍ସତୱାଦା, ଚତ୍ତାରୋ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା , ଦ୍ୱେ ଅଧିଚ୍ଚ-ସମୁପ୍ପନ୍ନିକାତି ଅଟ୍ଠାରସପି ପୁବ୍ବନ୍ତକପ୍ପିକା କଥିତା ହୋନ୍ତି।

୨୮। ଇଦାନି ଦିଟ୍ଠୁଦ୍ଧାରଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚତ୍ତଂଯେୱ ଞାଣନ୍ତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଞାଣଂ। ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ। ପରିଯୋଦାତନ୍ତି ପଭସ୍ସରଂ। ସବ୍ବପଦେହି ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂଯେୱ କଥିତଂ। ସଦ୍ଧାଦଯୋ ହି ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ବାହିରସମଯସ୍ମିମ୍ପି ହୋନ୍ତି, ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ସାସନସ୍ମିଂଯେୱ। ତତ୍ଥ ଞାଣଭାଗମତ୍ତମେୱ ପରିଯୋଦପେନ୍ତୀତି ମଯମିଦଂ ଜାନାମାତି ଏୱଂ ତତ୍ଥ ଞାଣକୋଟ୍ଠାସଂ ଓତାରେନ୍ତିଯେୱ। ଉପାଦାନମକ୍ଖାଯତୀତି ନ ତଂ ଞାଣଂ, ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନଂ ନାମେତଂ, ତସ୍ମା ତଦପି ତେସଂ ଭୱନ୍ତାନଂ ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଅକ୍ଖାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥାପି ତଂ ଜାନନମତ୍ତଲକ୍ଖଣତ୍ତା ଞାଣଭାଗମତ୍ତମେୱ, ତଥାପି ତସ୍ସ ଦସ୍ସନସ୍ସ ଅନୁପାତିୱତ୍ତନତୋ ଉପାଦାନପଚ୍ଚଯତୋ ଚ ଉପାଦାନମେୱ। ତଦୁପାତିୱତ୍ତୋତି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଏତ୍ତାୱତା ଚତ୍ତାରୋ ସସ୍ସତୱାଦା, ଚତ୍ତାରୋ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା, ଚତ୍ତାରୋ ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା, ଦ୍ୱେ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନିକା, ସୋଳସ ସଞ୍ଞୀୱାଦା, ଅଟ୍ଠ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା, ଅଟ୍ଠ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦା, ସତ୍ତ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା, ପଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦାତି ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ଆଗତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିପି ଦିଟ୍ଠିଯୋ କଥିତା ହୋନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମଜାଲେ ପନ କଥିତେ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଅକଥିତମେୱ ହୋତି। କସ୍ମା? ଇଧ ତତୋ ଅତିରେକାଯ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିଯା ଆଗତତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଂ ପନ କଥିତେ ବ୍ରହ୍ମଜାଲଂ କଥିତମେୱ ହୋତି।

୩୦। ଇଦାନି ଇମା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପମୁଖେନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏକଚ୍ଚୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାତି ପରିଚ୍ଚାଗେନ। କାମସଂଯୋଜନାନଂଅନଧିଟ୍ଠାନାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣତଣ୍ହାନଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା। ପୱିୱେକଂ ପୀତିନ୍ତି ସପ୍ପୀତିକଜ୍ଝାନଦ୍ୱଯପୀତିଂ। ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ଝାନନିରୋଧେନ ନିରୁଜ୍ଝତି। ସମାପତ୍ତିତୋ ପନ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ନିରୁଦ୍ଧା ନାମ ହୋତି। ଯଥେୱ ହି ''ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖାଯ ୱେଦନାଯ ନିରୋଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ନିରାମିସଂ ସୁଖଂ, ନିରାମିସସୁଖସ୍ସ ନିରୋଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖା ୱେଦନା''ତି ଏତ୍ଥ ନ ଅଯମତ୍ଥୋ ହୋତି – ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନନିରୋଧା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀତି। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ତତିଯଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୋମନସ୍ସନ୍ତି ହୀନଜ୍ଝାନପରିଯାଦାନକଦୋମନସ୍ସଂ। ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତସ୍ସ ପନ କମ୍ମନୀଯଭାୱୋ କଥିତୋ।

ପଣ୍ଡିତ୍ତେକା ପୀତୀତି ସା ଏୱ ଝାନଦ୍ୱୟପୀତି। ଯଂ ଛାଯା ଜହତୀତି ଯଂ ଠାନଂ ଛାଯା ଜହତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଛାଯା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ଆତପୋ ନତ୍ଥି। ଯସ୍ମିଂ ଆତପୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ଛାଯା ନତ୍ଥୀତି।

୩୧।ନିରାମିସଂ ସୁଖନ୍ତି ତତିଯଜ୍ଝାନସୁଖଂ।

୩୨।ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖନ୍ତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୱେଦନଂ।

୩୩।ଅନୁପାଦାନୋହମସ୍ମୀତି ନିଗ୍ଗହଣୋ ଅହମସ୍ମି। ନିବ୍ବାନସପ୍ପାଯନ୍ତି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସପ୍ପାଯଂ ଉପକାରଭୂତଂ । ନନୁ ଚ ମଗ୍ଗଦସ୍ସନଂ ନାମ ସବ୍ବତ୍ଥ ନିବନ୍ତିଯା ସୁକ୍ଖାପିତାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କଥମେତଂ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଉପକାରପଟିପଦା ନାମ ଜାତନ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁପାଦିଯନୱସେନ ଅଗ୍ଗଣ୍ହନୱସେନ ଉପକାରପଟିପଦା ନାମ ଜାତଂ। ଅଭିୱଦତୀତି ଅଭିମାନେନ ଉପୱଦତି। ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସୱିଧମ୍ପି ପୁବ୍ବନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ। ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଚତୁଚତ୍ତାରୀସୱିଧମ୍ପି ଅପରନ୍ତାନୁଦିଟ୍ଠିଂ। ଉପାଦାନମକ୍ଖାଯତୀତି ଅହମସ୍ମୀତି ଗହଣସ୍ସ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନଂ ଅକ୍ଖାଯତି।

ସନ୍ତିୱରପଦନ୍ତି ୱୂପସନ୍ତକିଲେସତ୍ତା ସନ୍ତଂ ଉତ୍ତମପଦଂ। ଛନ୍ନଂ ଫସ୍ସାଯତନାନନ୍ତି ଭଗୱତା ''ଯତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁ ଚ ନିରୁଜ୍ଝତି ରୂପସଞ୍ଞା ଚ ନିରୁଜ୍ଝତି ସୋ ଆଯତନୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ''ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆଯତନାନଂ ପଟିକ୍ଖେପେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦସ୍ସିତଂ।

''ଯତ୍ଥ ଆପୋ ଚ ପଥୱୀ, ତେଜୋ ୱାଯୋ ନ ଗାଧତି;

ଅତୋ ସରା ନିୱତ୍ତନ୍ତି, ଏତ୍ଥ ୱଟ୍ଟଂ ନ ୱତ୍ତତି;

ଏତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ''ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୭) –

ଏତ୍ଥ ପନ ସଙ୍ଖାରପଟିକ୍ଖେପେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦସ୍ସିତଂ।

''କତ୍ଥ ଆପୋ ଚ ପଥୱୀ, ତେଜୋ ୱାଯୋ ନ ଗାଧତି;

କତ୍ଥ ଦୀଘଞ୍ଚ ରସ୍ସଞ୍ଚ, ଅଣୁଂ ଥୂଲଂ ସୁଭାସୁଭଂ;

କତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ, ଅସେସଂ ଉପରୁଜ୍ଝତୀ''ତି। (ଦୀ। ନି। ୧।୪୯୮);

ତତ୍ର ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ ଭୱତି –

''ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଦସ୍ସନଂ, ଅନନ୍ତଂ ସବ୍ବତୋ ପଭ''ନ୍ତି –

ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରପଟିକ୍ଖେପେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଛଆଯତନପଟିକ୍ଖେପେନ ଦସ୍ସିତଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଚ ଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖୋତି ନିବ୍ବାନମେୱ ଦସ୍ସିତଂ, ଇଧ ପନ ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପଞ୍ଚତ୍ତଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। କିନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କିନ୍ତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପିସିନାରାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ମଣ୍ଡଲପଦେସେ। ବଲିହରଣେତି ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ଭୂତାନଂ ବଲିଂ ଆହରନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ବଲିହରଣନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚୋ। ଚୀୱରହେତୂତି ଚୀୱରକାରଣା, ଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚାସୀସମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତିଭୱାଭୱହେତୂତି ଏୱଂ ଇମଂ ଦେସନାମଯଂ ପୁଞ୍ଞକିରିଯୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ ସୁଖଂ ୱେଦିସ୍ସାମୀତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୀତି କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଏୱଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୬ ।ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତିଆଦୟୋ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମା ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରାୱ କଥିତା। ତସ୍ମାତି ତେସୁ ସତ୍ତତିଂସାୟ ଧମ୍ମେସୁ। ସିୟଂସୂତି ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଅଭିଧମ୍ମେତି ୱିସିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ, ଇମେସୁ ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ର ଚେତି ଇଦମ୍ପି ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମେସ୍ୱେୱ ଭୁମ୍ମଂ। ଅତ୍ଥତୋ ଚେୱ ନାନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଚାତି ଏତ୍ଥ ‘‘କାୟୋୱ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱେଦନାୱ ସତିପଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ଥତୋ ନାନଂ ହୋତି , ‘‘ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ନାନଂ ନାମ ହୋତି। ତଦମିନାପୀତି ତଂ ତୁମ୍ହେ ଇମିନାପି କାରଣେନ ଜାନାଥାତି ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ସମାନେତ୍ୱା ଅତ୍ଥସ୍ସ ଚ ଅଞ୍ଞଥା ଗହିତଭାୱୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ଚ ମିଚ୍ଛା ରୋପିତଭାୱୋ ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ। ୟୋ ଧମ୍ମୋ ୟୋ ୱିନୟୋତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାପନକାରଣମେୱ ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନୟୋ ଚ।

୩୭ ।ଅତ୍ଥତୋ ହି ଖୋ ସମେତୀତି ସତିୟେୱ ସତିପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଗହିତା। ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ନାନନ୍ତି କେୱଲଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ସତିପଟ୍ଠାନୋତି ୱା ସତିପଟ୍ଠାନାତି ୱା ମିଚ୍ଛା ରୋପେଥ। ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଖୋତି ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପତ୍ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ନାମ ହୋତି। ପରିତ୍ତମତ୍ତଂ ଧନିତଂ କତ୍ୱା ରୋପିତେପି ହି ନିବ୍ବୁତିଂ ପତ୍ତୁଂ ସକ୍କା ହୋତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ୱିଜୟାରାମୱିହାରୱାସୀ କିରେକୋ ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ – ‘‘ସମୁଦ୍ଦୋ ସମୁଦ୍ଦୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସ୍ସୁତୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଭାସତୀ’’ତି ଧନିତଂ କତ୍ୱା ଆହ। ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ସମୁଦ୍ଦୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ଆୱୁସୋ, ସମୁଦ୍ଦୋତି ୱୁତ୍ତେପି ସମୁଦୋତି ୱୁତ୍ତେପି ମୟଂ ଲୋଣସାଗରମେୱ ଜାନାମ, ତୁମ୍ହେ ପନ ନୋ ଅତ୍ଥଗୱେସକା, ବ୍ୟଞ୍ଜନଗୱେସକା, ଗଚ୍ଛଥ ମହାୱିହାରେ ପଗୁଣବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସୋଧାପେଥାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅକଥେତ୍ୱାୱ ଉଟ୍ଠାପେସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ମହାୱିହାରେ ଭେରିଂ ପହରାପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତୂସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ପଞ୍ହଂ କଥେତ୍ୱାୱ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ଏୱଂ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ପତ୍ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ନାମ ହୋତି।

ୱିନୟଂ ପନ ପତ୍ୱା ନୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ। ସାମଣେରପବ୍ବଜ୍ଜାପି ହି ଉଭତୋସୁଦ୍ଧିତୋ ୱଟ୍ଟତି, ଉପସମ୍ପଦାଦିକମ୍ମାନିପି ସିଥିଲାଦୀନଂ ଧନିତାଦିକରଣମତ୍ତେନେୱ କୁପ୍ପନ୍ତି। ଇଧ ପନ ସୁତ୍ତନ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୮ । ଅଥ ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ୱିୱାଦୋ କସ୍ମା? ସଞ୍ଞାୟ ୱିୱାଦୋ। ‘‘ଅହଂ ସତିମେୱ ସତିପଟ୍ଠାନଂ ୱଦାମି, ଅୟଂ ‘କାୟୋ ସତିପଟ୍ଠାନ’ନ୍ତି ୱଦତୀ’’ତି ହି ନେସଂ ସଞ୍ଞା ହୋତି। ବ୍ୟଞ୍ଜନେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୩୯ ।ନଚୋଦନାୟ ତରିତବ୍ବନ୍ତି ନ ଚୋଦନତ୍ଥାୟ ୱେଗାୟିତବ୍ବଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ନଲାଟେ ତେ ସାସପମତ୍ତା ପିଳକା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ମୟ୍ହଂ ନଲାଟେ ସାସପମତ୍ତଂ ପିଳକଂ ପସ୍ସସି, ଅତ୍ତନୋ ନଲାଟେ ତାଲପକ୍କମତ୍ତଂ ମହାଗଣ୍ଡଂ ନ ପସ୍ସସୀ’’ତି ୱଦତି। ତସ୍ମା ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବୋ। ଅଦଳ୍ହଦିଟ୍ଠୀତି ଅନାଦାନଦିଟ୍ଠୀ ସୁଂସୁମାରଂ ହଦୟେ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିୟ ଦଳ୍ହଂ ନ ଗଣ୍ହାତି।

ଉପଘାତୋତି ଚଣ୍ଡଭାୱେନ ୱଣଘଟ୍ଟିତସ୍ସ ୱିୟ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତି। ସୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୀତି ‘‘କିଂ ନାମ ଅହଂ ଆପନ୍ନୋ, କଦା ଆପନ୍ନୋ’’ତି ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଆପନ୍ନୋ, ତୱ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଆପନ୍ନୋ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଦ୍ୱେ ୱାରେ ୱତ୍ୱାପି ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଆପନ୍ନତ୍ଥ, ସଣିକଂ ଅନୁସ୍ସରଥା’’ତି ସରିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ୱିହେସାତି ବହୁଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ କାରଣଞ୍ଚ ଆହରନ୍ତସ୍ସ କାୟଚିତ୍ତକିଲମଥୋ। ସକ୍କୋମୀତି ଏୱରୂପୋ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଓକାସଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘କଦା କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଦିୱସେ ଅସୁକସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମି’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ସରାମି, ଆୱୁସୋ’’ତି ୱଦତି, ତତୋ ‘‘ସଣିକଂ, ଭନ୍ତେ, ସରଥା’’ତି ବହୁଂ ୱତ୍ୱା ସାରିତୋ ସରିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ତେନାହ ‘‘ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ଇମିନା ନୟେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପେକ୍ଖା ନାତିମଞ୍ଞିତବ୍ବାତି ଉପେକ୍ଖା ନ ଅତିକ୍କମିତବ୍ବା, କତ୍ତବ୍ବା ଜନେତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟୋ ହି ଏୱରୂପଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଠିତକଂୟେୱ ପସ୍ସାୱଂ କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ‘‘ନନୁ, ଆୱୁସୋ, ନିସୀଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦତି, ସୋ ଉପେକ୍ଖଂ ଅତିମଞ୍ଞତି ନାମ।

୪୦ ।ୱଚୀସଂହାରୋତି ୱଚନସଞ୍ଚାରୋ। ଇମେହି କଥିତଂ ଅମୂସଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱେସେୟ୍ୟୁ, ତୁମ୍ହେ ଇମେହି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତାତି ଅମୂହି କଥିତଂ ଇମେସଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱେସେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠିପଳାସୋତିଆଦୀହି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନାରାଧନିୟଭାୱୋ କଥିତୋ। ତଂ ଜାନମାନୋ ସମାନୋ ଗରହେୟ୍ୟାତି ତଂ ସତ୍ଥା ଜାନମାନୋ ସମାନୋ ନିନ୍ଦେୟ୍ୟ ଅମ୍ହେତି। ଏତଂପନାୱୁସୋ, ଧମ୍ମନ୍ତି ଏତଂ କଲହଭଣ୍ଡନଧମ୍ମଂ।

ତଞ୍ଚେତି ତଂ ସଞ୍ଞତ୍ତିକାରକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ। ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟାତି ମୟା ଏତେ ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପିତାତି ଅୱତ୍ୱା ୟେନ କାରଣେନ ସଞ୍ଞତ୍ତି କତା, ତଦେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ। ତାହଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସାରଣୀୟଧମ୍ମୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ନ ଚେୱ ଅତ୍ତାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଲୋକପ୍ପମାଣୋ

ହେସ ଅଗ୍ଗି ଉଟ୍ଠାସି, କୋ ଏତମଞ୍ଞତ୍ର ମୟା ନିବ୍ବାପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି ହି ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍କଂସେତି ନାମ। ‘‘ଏତ୍ତକା ଜନା ୱିଚରନ୍ତି, ଓକାସୋ ଲଦ୍ଧୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏକୋପି ଏତ୍ତକମତ୍ତଂ ନିବ୍ବାପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦମାନୋ ପରଂ ୱମ୍ଭେତି ନାମ। ତଦୁଭୟମ୍ପେସ ନ କରୋତି। ଧମ୍ମୋ ପନେତ୍ଥ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣଂ, ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଞ୍ଞତ୍ତିକରଣଂ ଅନୁଧମ୍ମୋ, ତଦେୱ ବ୍ୟାକରୋତି ନାମ। ନ ଚ କୋଚି ସହଧମ୍ମିକୋତି ଅଞ୍ଞୋ ଚସ୍ସ କୋଚି ସହେତୁକୋ ପରେହି ୱୁତ୍ତୋ ୱାଦୋ ୱା ଅନୁୱାଦୋ ୱା ଗରହିତବ୍ବଭାୱଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

କିନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସାମଗାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସାମଗାମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସାମଗାମେତି ସାମାକାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମେ ଗାମେ। ଅଧୁନା କାଲଙ୍କତୋତି ସମ୍ପତି କାଲଂ କତୋ। ଦ୍ୱେଧିକଜାତାତି ଦ୍ୱେଜ୍ଝଜାତା ଦ୍ୱେଭାଗଜାତା। ଭଣ୍ଡନାଦୀସୁ ଭଣ୍ଡନଂ ପୁବ୍ବଭାଗକଲହୋ, ତଂ ଦଣ୍ଡାଦାନାଦିୱସେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମୱସେନ ଚ ୱଡ୍ଢିତଂ କଲହୋ, ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟଂ ଆଜାନାସୀ’’ତିଆଦିକଂ ୱିରୁଦ୍ଧୱଚନଂ ୱିୱାଦୋ। ୱିତୁଦନ୍ତାତି ୱିତୁଜ୍ଜନ୍ତା। ସହିତଂ ମେତି ମମ ୱଚନଂ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ। ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ତେ ୱିପରାୱତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ତୱ ଅଧିଚିଣ୍ଣଂ ଚିରକାଲସେୱନୱସେନ ପଗୁଣଂ, ତଂ ମମ ୱାଦଂ ଆଗମ୍ମ ନିୱତ୍ତଂ। ଆରୋପିତୋ ତେ ୱାଦୋତି ତୁୟ୍ହଂ ଉପରି ମୟା ଦୋସୋ ଆରୋପିତୋ। ଚର ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖାୟାତି ଭତ୍ତପୁଟଂ ଆଦାୟ ତଂ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖତ୍ଥାୟ ଉତ୍ତରି ପରିୟେସମାନୋ ଚର। ନିବ୍ବେଠେହି ୱାତି ଅଥ ମୟା ଆରୋପିତୱାଦତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେହି। ସଚେ ପହୋସୀତି ସଚେ ସକ୍କୋସି। ୱଧୋୟେୱାତି ମରଣମେୱ।

ନାଟପୁତ୍ତିୟେସୂତି ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ। ନିବ୍ବିନ୍ନରୂପାତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତସଭାୱା, ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି। ୱିରତ୍ତରୂପାତି ୱିଗତପେମା। ପଟିୱାନରୂପାତି ତେସଂ ନିପଚ୍ଚକିରିୟତୋ ନିୱତ୍ତସଭାୱା। ଯଥା ତନ୍ତି ଯଥା ଚ ଦୁରକ୍ଖାତାଦିସଭାୱେ ଧମ୍ମୱିନୟେ ନିବ୍ବିନ୍ନୱିରତ୍ତପଟିୱାନରୂପେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ତଥେୱ ଜାତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁରକ୍ଖାତେତି ଦୁକ୍କଥିତେ। ଦୁପ୍ପୱେଦିତେତି ଦୁୱିଞ୍ଞାପିତେ। ଅନୁପସମସଂୱତ୍ତନିକେତି ରାଗାଦୀନଂ ଉପସମଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ। ଭିନ୍ନଥୂପେତି ଭିନ୍ନପତିଟ୍ଠେ। ଏତ୍ଥ ହି ନାଟପୁତ୍ତୋୱ ନେସଂ ପତିଟ୍ଠେନ ଥୂପୋ, ସୋ ପନ ଭିନ୍ନୋ ମତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଭିନ୍ନଥୂପେ’’ତି। ଅପ୍ପଟିସରଣେତି ତସ୍ସେୱ ଅଭାୱେନ ପଟିସରଣୱିରହିତେ।

ନନୁ ଚାୟଂ ନାଟପୁତ୍ତୋ ନାଳନ୍ଦୱାସିକୋ, ସୋ କସ୍ମା ପାୱାୟଂ କାଲଂକତୋତି। ସୋ କିର ଉପାଲିନା ଗହପତିନା ପଟିୱିଦ୍ଧସଚ୍ଚେନ ଦସହି ଗାଥାହି ଭାସିତେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ଉଣ୍ହଂ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେସି। ଅଥ ନଂ ଅଫାସୁକଂ ଗହେତ୍ୱା ପାୱଂ ଅଗମଂସୁ, ସୋ ତତ୍ଥ କାଲମକାସି। କାଲଂ କୁରୁମାନୋ ଚ ‘‘ମମ ଲଦ୍ଧି ଅନିୟ୍ୟାନିକା ସାରରହିତା, ମୟଂ ତାୱ ନଟ୍ଠା, ଅୱସେସଜନୋ ମା ଅପାୟପୂରକୋ ଅହୋସି । ସଚେ ପନାହଂ ‘ମମ ସାସନଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକ’ନ୍ତି ୱକ୍ଖାମି, ନ ସଦ୍ଦହିସ୍ସନ୍ତି। ଯଂନୂନାହଂ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ନ ଏକନୀହାରେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେୟ୍ୟଂ, ତେ ମମଚ୍ଚୟେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱଦିସ୍ସନ୍ତି। ସତ୍ଥା ତଂ ୱିୱାଦଂ ପଟିଚ୍ଚ ଏକଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସ୍ସତି, ତତୋ ତେ ସାସନସ୍ସ ମହନ୍ତଭାୱଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଏକୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଦୁବ୍ବଲା, ମୟ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖଥ ଆଚରିୟପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି। ଆୱୁସୋ, ତ୍ୱଂ ମମଚ୍ଚୟେନ ସସ୍ସତନ୍ତି ଗଣ୍ହେୟ୍ୟାସୀତି। ଅପରୋପି ତଂ ଉପସଙ୍କମି, ତଂ ଉଚ୍ଛେଦଂ ଗଣ୍ହାପେସି। ଏୱଂ ଦ୍ୱେପି ଜନେ ଏକଲଦ୍ଧିକେ ଅକତ୍ୱା ବହୂ ନାନାନୀହାରେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା କାଲମକାସି। ତେ ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘କସ୍ସାୱୁସୋ, ଆଚରିୟୋ ସାରମାଚିକ୍ଖୀ’’ତି? ଏକୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମୟ୍ହନ୍ତି ଆହ। କିଂ ଆଚିକ୍ଖୀତି? ସସ୍ସତନ୍ତି। ଅପରୋ ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖୀତି ଆହ। ଏୱଂ ସବ୍ବେ ‘‘ମୟ୍ହଂ ସାରଂ ଆଚିକ୍ଖି, ଅହଂ ଜେଟ୍ଠକୋ’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅକ୍କୋସେ ଚେୱ ପରିଭାସେ ଚ ହତ୍ଥପାଦପହାରାଦୀନି ଚ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଏକମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱେ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତା ନାନାଦିସାସୁ ପକ୍କମିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଗିହୀ ଅହେସୁଂ।

ଭଗୱତୋ ପନ ଧରମାନକାଲେପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ୱିୱାଦୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସତ୍ଥା ହି ତେସଂ ୱିୱାଦକାରଣେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେୟେୱ ସୟଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଖନ୍ତି ମେତ୍ତା ପଟିସଙ୍ଖା ଅୱିହିଂସା ସାରଣୀୟଧମ୍ମେସୁ ଏକଂ କାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ୱିୱାଦଂ ୱୂପସମେତି। ଏୱଂ ଧରମାନୋପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତିଟ୍ଠାୱ ଅହୋସି। ପରିନିବ୍ବାୟମାନୋପି ଅୱିୱାଦକାରଣଂ କତ୍ୱାୱ ପରିନିବ୍ବାୟି। ଭଗୱତା ହି ସୁତ୍ତେ ଦେସିତା ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା (ଅ। ନି। ୪। ୧୮୦; ଦୀ। ନି। ୨।୧୮୭) ଯାୱଜ୍ଜଦିୱସା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତିଟ୍ଠା ଚ ଅୱସ୍ସୟୋ ଚ। ତଥା ଖନ୍ଧକେ ଦେସିତା ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସା (ମହାୱ। ୩୦୫)

ସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତାନି ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣାନି (ଅ॰ ନି॰ ୪।୪୨) ଚ। ତେନେୱାହ – ‘‘ଯୋ ୱୋ ମଯା, ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥା’’ତି (ଦୀ॰ ନି॰ ୨।୨୧୬)।

୪୨।ଅଥଖୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋତି ଅଯଂ ଥେରୋ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ। ତଂ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋତି ସମୁଦାଚରିତ୍ୱା ଥେରକାଲେପି ତଥେୱ ସମୁଦାଚରିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ’’ତି। ଉପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ନାଟପୁତ୍ତେ କିର କାଲଂକତେ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ମନୁସ୍ସା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଥଂ ପୱତ୍ତଯିଂସୁ – ‘‘ନିଗଣ୍ଠୋ ନାଟପୁତ୍ତୋ ଏକୋ ସତ୍ଥାତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ତସ୍ସ କାଲକିରିଯାଯ ସାୱକାନଂ ଏୱରୂପୋ ୱିୱାଦୋ ଜାତୋ, ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ପାକଟୋଯେୱ, କୀଦିସୋ ନୁ ଖୋ ସମଣେ ଗୋତମେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ସାୱକାନଂ ୱିୱାଦୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ଥେରୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମି, ସତ୍ଥା ଚ ଏତଂ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଏକଂ ଦେସନଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯେନ ସାମଗାମୋ, ଯେନାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମି। ଉଜୁମେୱ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯେନସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ମହାପଞ୍ଞୋ, ସୋ ଇମଂ ସାସନଂ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସ୍ସତି, ଅଥ ସତ୍ଥା ତଦନୁରୂପଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତୀ’’ତି। କଥାପାଭତନ୍ତି କଥାମୂଲଂ, ମୂଲଞ୍ହି ପାଭତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାହ –

‘‘ଅପ୍ପକେନପି ମେଧାୱୀ, ପାଭତେନ ୱିଚକ୍ଖଣୋ;

ସମୁଟ୍ଠାପେତି ଅତ୍ତାନଂ, ଅଣୁଂ ଅଗ୍ଗିଂୱ ସନ୍ଧମ’’ନ୍ତି। (ଜା॰ ୨।୧।୪);

ଦସ୍ସନାଯାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ। କିଂ ପନିମିନା ଭଗୱା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି? ନୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଅଯଞ୍ହି ଆଯସ୍ମା ଦିୱା ନୱ ୱାରେ ରତ୍ତିଂ ନୱ ୱାରେତି ଏକାହଂ ଅଟ୍ଠାରସ ୱାରେ ଉପଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଦିୱସସ୍ସ ପନ ସତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ସହସ୍ସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ଗନ୍ତୁକାମୋ ସମାନୋପି ନ ଅକାରଣା ଗଚ୍ଛତି, ଏକଂ ପଞ୍ହୁଦ୍ଧାରଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତଂଦିୱସଂ ତେନ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଏୱମାହ।

ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱିୱାଦୋ କଥଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି? କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ॰ ୪୫୧) ୱିଯ ହି ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିୱାଦଂ ଆପନ୍ନେସୁ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ତେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ୱିୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ ୱିୱଦତି, ତତୋ ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକା ୱିୱଦନ୍ତି, ଅଥ ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ ହୋନ୍ତି, ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦିନିଯୋ ହୋନ୍ତି। ତତୋ ତାସଂ ଆରକ୍ଖଦେୱତାନଂ ମିତ୍ତା ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ପରମ୍ପରାଯ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଠପେତ୍ୱା ଅରିଯସାୱକେ ସବ୍ବେ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ହୋନ୍ତି। ଧମ୍ମୱାଦୀହି ପନ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋୱ ବହୁତରା ହୋନ୍ତି, ତତୋ ଯଂ ବହୂହି ଗହିତଂ, ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଧମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବହୁତରାୱ ଅଧମ୍ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତେ ଅଧମ୍ମଂ ପୁରେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଏୱଂ ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ୱିୱାଦୋ ବହୂନଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ହୋତି।

୪୩।ଅଭିଞ୍ଞା ଦେସିତାତି ମହାବୋଧିମୂଲେ ନିସିନ୍ନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ପୱେଦିତା। ପତିସ୍ସଯମାନରୂପା ୱିହରନ୍ତୀତି ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତି। ଭଗୱତୋଅଚ୍ଚଯେନାତି ଏତରହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ସଗାରୱା ୱିହରନ୍ତି, ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଉଗ୍ଗତେଜତାଯ ଦୁରାସଦତାଯ ୱିୱାଦଂ ଜନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଭଗୱତୋ ପନ ଅଚ୍ଚଯେନ ୱିୱାଦଂ ଜନେସ୍ସନ୍ତି ୱଦତି। ଯତ୍ଥ ପନ ତଂ ୱିୱାଦଂ ଜନେସ୍ସୁଂ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଜ୍ଝାଜୀୱେ ୱା ଅଧିପାତିମୋକ୍ଖେ ୱାତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝାଜୀୱେତି ଆଜୀୱହେତୁ ଆଜୀୱକାରଣା – ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଉଲ୍ଲପତି ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସା’’ତିଆଦିନା (ପରି॰ ୨୮୭) ନଯେନ ପରିୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ଛ ସିକ୍ଖାପଦାନି, ତାନି ଠପେତ୍ୱା ସେସାନି ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନି ଅଧିପାତିମୋକ୍ଖଂ ନାମ। ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ସୋ ଆନନ୍ଦାତି ଅଜ୍ଝାଜୀୱଂ ଅଧିପାତିମୋକ୍ଖଞ୍ଚ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦୋ ନାମ ଯସ୍ମା ପରସ୍ସ କଥାଯପି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସୁପ୍ପଜହୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅନୁଲ୍ଲପନ୍ତେନ କିଞ୍ଚି ଲଦ୍ଧୁ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଜୀୱହେତୁ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ୱା ଉଲ୍ଲପତି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ୱା ଆପଜ୍ଜତି, ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସତି, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହାତିଆଦିନା ନଯେନ ସାମନ୍ତଜପ୍ପନଂ ୱା କରୋତି, ଅଗିଲାନୋ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ପଣୀତଭୋଜନାନି ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତି, ଭିକ୍ଖୁନୀ ୱା ପନ ତାନି ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ପାଟିଦେସନୀଯଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଯୋ କୋଚି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁକଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତିମେୱ ୱା କରୋତି, ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ପନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିହରତି, ତମେନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଏୱଂ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି – ‘‘କିଂ ଇମସ୍ସ ଇମିନା ଲାଭେନ ଲଦ୍ଧେନ, ଯୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତି, ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମଂ

କରୋତୀ''ତି। ଅଭଚନୋ ଧମ୍ମତାଯପିସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''କିସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା ଲାଭେନ, ଯ୍ୱାହଂ ଏୱଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତେ ଧମ୍ମୱିନଯେ ପବଜିତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଜୀୱେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେମି, ପଣ୍ଡଭିୱୀତିକ୍କମଂ କରୋମୀ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତତୋ ଓରମତି। ଏୱଂ ପରସ୍ସ କଥାଯପି ଅଭଚନୋ ଧମ୍ମତାଯପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ସୁପ୍ପଜହୋ ହୋତି। ତେନ ଭଗୱା ''ଅପ୍ପମଭଙ୍କୋ''ତି ଆହ।

ମଗ୍ଗେ ୱା ହି, ଆନନ୍ଦ, ପଟିପଦାଯ ୱାତି ଲୋକୁଭରମଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ୱିୱାଦୋ ନାମ ସବ୍ବସୋ ୱୂପସମ୍ମତି, ନହି ଅଧିଗତମଗ୍ଗାନଂ ୱିୱାଦୋ। ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗଂ ପନ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁଭଂ।

ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ମନୁସ୍ସା ଲୋକୁଭରଧମ୍ମେ ସମ୍ଭାୱେନ୍ତି। ସୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତେ ପୁଚ୍ଛତି ''କିଂ ଆଗତତ୍ଥା''ତି। ମନସିକାତବ୍ବକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ, ଭନ୍ତେତି। ନିସୀଦଥ, ଖଣେନେୱ ଅରହଭଂ ପାପେତୁଂ ସମତ୍ଥକମ୍ମଟ୍ଠାନକଥଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ୱତ୍ୱା ୱଦତି – ''ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଅଭଚନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସି କରୋତି, ତସ୍ସ ତଂ ମନସିକରୋତୋ ଓଭାସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଯଂ ପଠମମଗ୍ଗୋ ନାମ। ସୋ ଦୁତିଯଂ ଓଭାସଞ୍ଚାଣଂ ନିବ୍ବଭେତି, ଦୁତିଯମଗ୍ଗୋ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ତତିଯଞ୍ଚ ଚତୁତ୍ଥଞ୍ଚ। ଏଭାୱତା ମଗ୍ଗପ୍ପଭୋ ଚେୱ ଫଲପ୍ପଭୋ ଚ ହୋତୀ''ତି। ଅଥ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ''ଅଖୀଣାସୱୋ ନାମ ଏୱଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଦ୍ଧାଯଂ ଖୀଣାସୱୋ''ତି ନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ କାଲଂ କରୋତି। ସମନ୍ତା ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମେହି ମନୁସ୍ସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ''କେନଚି, ଭନ୍ତେ, ଥେରୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ''ତି। ଉପାସକା ପୁବ୍ବେୱ ଥେରେନ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ ଅମ୍ହାକନ୍ତି। ତେ ପୁପ୍ଫମଣ୍ଡପଂ ପୁପ୍ଫକୂଟାଗାରଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣେନ ଅକ୍ଖିପିଧାନମୁଖପିଧାନାଦିଂ କରିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ସଭାହଂ ସାଧୁକୀଳିକଂ କୀଳେତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୀନି ଆଦାଯ ଚେତିଯଂ କରୋନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ଆଗନ୍ତୁକା ୱିହାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ''ମହାଥେରଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, କହଂ, ଆୱୁସୋ, ମହାଥେରୋ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଭନ୍ତେତି। ଦୁକ୍କରଂ, ଆୱୁସୋ, ଥେରେନ କତଂ ମଗ୍ଗଫଲାନି ନିବ୍ବଭେନ୍ତେନ, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଥ, ଆୱୁସୋତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମିନା ନିଯାମେନ କଥେସି, ଭନ୍ତେତି। ନ ଏସୋ, ଆୱୁସୋ, ମଗ୍ଗୋ, ୱିପସ୍ସନୁପକ୍କିଲେସୋ ନାମେସ, ନ ତୁମ୍ହେ ଜାନିତ୍ଥ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ, ଆୱୁସୋ, ଥେରୋତି। ତେ କଲହଂ କରୋନ୍ତା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ''ସକଲୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମେସୁ ମନୁସ୍ସା ଚ ନ ଜାନନ୍ତି, ତୁମ୍ହେୟେୱ ଜାନାଥ। କତରମଗ୍ଗେନ ତୁମ୍ହେ ଆଗତା, କିଂ ୱୋ ୱିହାରଦ୍ୱାରେ ଚେତିଯଂ ନ ଦିଟ୍ଠ''ନ୍ତି। ଏୱଂୱାଦୀନଂ ପନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତଂ ୱା, ହୋତୁ ସହସ୍ସଂ ୱା, ଯାୱ ତଂ ଲଦ୍ଧିଂ ନପ୍ପଜହନ୍ତି, ସଗ୍ଗୋପି ମଗ୍ଗୋପି ୱାରିତୋଯେୱ।

ଅପରୋପି ତାଦିସୋୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ ଏୱଂ କଥେତି – ଚିତ୍ତେନେୱ ତୀସୁ ଉଦ୍ଧନେସୁ ତୀଣି କପଲ୍ଲାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ଚିତ୍ତେନେୱ ଅଭନୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା କପଲ୍ଲେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚିତ୍ତେନେୱ ଦଣ୍ଡକେନ ପରିୱଭେତ୍ୱା ପରିୱଭେତ୍ୱା ଭଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଯା ଝାଯମାନେ ଛାରିକା ହୋତି, ସା ମୁଖୱାତେନ ପଲାସେତବ୍ବା। ଏଭକେନ ଧୂତପାପୋ ନାମେସ ସମଣୋ ହୋତି। ସେସଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିଭ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଅପରୋ ଏୱଂ କଥେତି – ଚିତ୍ତେନେୱ ମହାଚାଟିଂ ଠପେତ୍ୱା ମଜ୍ଝଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଚିତ୍ତେନେୱ ଅଭନୋ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମଜ୍ଝଂ ଓତାରେତ୍ୱା ମନ୍ଥିତବ୍ବଂ। ମଥିଯମାନଂ ୱିଲୀଯତି, ୱିଲୀନେ ଉପରି ଫେଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ଫେଣୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ। ଏଭାୱତା ୱୋ ଅମତଂ ପରିଭୁଭଂ ନାମ ଭୱିସ୍ସତି । ଇତୋ ପରଂ ''ଅଥ ତେ ଭିକ୍ଖୂ''ତିଆଦି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିଭ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

୪୪। ଇଦାନି ଯୋ ଏୱଂ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ତସ୍ସ ମୂଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଛଯିମାନୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଗାରୱୋତି ଗାରୱୱିରହିତୋ। ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତି ଅପ୍ପତିସ୍ସଯୋ ଅନୀଚୱୁତ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥରି ଧରମାନେ ତୀସୁ କାଲେସୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ ନ ଯାତି, ସତ୍ଥରି ଅନୁପାହନେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ସୌପାହନୋ ଚଙ୍କମତି, ନୀଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ଉଚ୍ଚେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମତି, ହେଟ୍ଠା ୱସନ୍ତେ ଉପରି ୱସତି, ସତ୍ଥୁ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛଭଂ ଧାରେତି, ଉପାହନଂ ଧାରେତି, ନ୍ହାନତିତ୍ଥେ ଉଚ୍ଚାରଂ ୱା ପସ୍ସାୱଂ ୱା କରୋତି, ପରିନିବ୍ବୁତେ ୱା ପନ ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଚେତିଯସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯନଟ୍ଠାନେ ସତ୍ଥୁଦସ୍ସନଟ୍ଠାନେ ୱୁଭଂ ସବ୍ବଂ କରୋତି, ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ''କସ୍ମା ଏୱଂ କରୋସି, ନ ଇଦଂ ୱଟ୍ଟତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନାମ ଲଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁଭେ ''ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି, କିଂ ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ୱଦସୀ''ତି ଭଣତି, ଅଯଂ ସତ୍ଥରି ଅଗାରୱୋ ନାମ।

ଯୋ ପନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମଂ ନ ସୁଣାତି, ନିଦ୍ଦାଯତି ୱା ସଲ୍ଲପେନ୍ତୋ ୱା ନିସୀଦତି, ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ଗଣ୍ହାତି ନ ଧାରେତି, ''କିଂ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱଂ କରୋସୀ''ତି ୱୁଭେ ''ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି, ଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମୋତି ୱଦସି, କିଂ ଧମ୍ମୋ ନାମା''ତି ୱଦତି, ଅଯଂ ଧମ୍ମେ ଅଗାରୱୋ ନାମ।

ଯୋ ପନ ଥେରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ନିସୀଦତି ପଞ୍ହଂ କଥେତି, ୱୁଡ୍ଢେ ଭିକ୍ଖୂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଠିଟ୍ଠତି ନିସୀଦତି, ଦୁସ୍ସପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ

ୱା ହତ୍ଥପଲ୍ଲତ୍ଥିକଂ ୱା କରୋତି, ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଉଭୋ ଅଂସେ ପାରୁପତି, ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଧାରେତି, ''ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଲଜ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ''ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି, ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘୋତି ୱଦସି, କିଂ ସଙ୍ଘୋ, ମିଗସଙ୍ଘୋ ଅଜସଙ୍ଘୋ''ତିଆଦୀନି ୱଦତି, ଅଯଂ ସଙ୍ଘେ ଅଗାରୱୋ ନାମ। ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ ହି ଅଗାରୱେ କତେ ସଙ୍ଘେ କତୋୟେୱ ହୋତି। ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ପନ ଅପରିପୂରଯମାନୋୱ ସିକ୍ଖାଯ ନ ପରିପୂରକାରୀ ନାମ।

ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଅତ୍ତନି ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ୱା। ବାହିଦ୍ଧାତି ପରସ୍ମିଂ ୱା ପରସ୍ସ ପରିସାଯ ୱା।

୪୬। ଇଦାନି ଅଯଂ ଛ ଠାନାନି ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୱିୱାଦୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ଯାନି ଅଧିକରଣାନି ପାପୁଣାତି, ତାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ଚତ୍ତାରିମାନୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱୂପସମନତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତମାନେହି ସମଥେହି ଅଧିକାତବ୍ବାନୀତି ଅଧିକରଣାନି। ୱିୱାଦୋୱ ଅଧିକରଣଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇଦାନି ଇମାନିପି ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ପତ୍ୱା ଉପରି ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ସୋ ୱିୱାଦୋ ଯେହି ସମଥେହି ୱୂପସମ୍ମତି, ତେସଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସତ୍ତ ଖୋ ପନିମେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଧିକରଣାନି ସମେନ୍ତି ୱୂପସମେନ୍ତୀତି ଅଧିକରଣସମଥା। ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ। ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ଏତେସଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ। ସମଥାଯ ୱୂପସମାଯାତି ସମନତ୍ଥଞ୍ଚେୱ ୱୂପସମନତ୍ଥଞ୍ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ…ପେ… ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ଇମେ ସତ୍ତ ସମଥା ଦାତବ୍ବା।

ତତ୍ରାଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା – ଅଧିକରଣେସୁ ତାୱ ଧମ୍ମୋତି ୱା ଅଧମ୍ମୋତି ୱାତି ଅଟ୍ଠାରସହି ୱତ୍ଥୂହି ୱିୱଦନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯୋ ୱିୱାଦୋ, ଇଦଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ନାମ। ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ୱା ଆଚାରଦିଟ୍ଠିଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଯା ୱା ଅନୁୱଦନ୍ତାନଂ ଯୋ ଅନୁୱାଦୋ ଉପୱଦନା ଚେୱ ଚୋଦନା ଚ, ଇଦଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ନାମ। ମାତିକାଯଂ ଆଗତା ପଞ୍ଚ ୱିଭଙ୍ଗେ ଦ୍ୱେତି ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ନାମ। ଯଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଅପଲୋକନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମାନଂ କରଣଂ, ଇଦଂ କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ନାମ।

ତତ୍ଥ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାଯ ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ ସମ୍ମମାନଂ ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଂୟେୱ ୱା, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱା, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାତିତଂ, ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘେନ ୱା ଗଣେନ ୱା ୱୂପସମେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ତତ୍ଥେୱ ଉବ୍ବାହିକାଯ ସମ୍ମତପୁଗ୍ଗଲେହି ୱା ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ସମ୍ମତି। ଏୱଂ ସମ୍ମମାନେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଯା ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ଧମ୍ମସମ୍ମୁଖତା, ୱିନଯସମ୍ମୁଖତା, ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା, ଅଯଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ନାମ।

ତତ୍ଥ ଚ କାରକସଙ୍ଘସ୍ସ ସାମଗ୍ଗିୱସେନ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱୋ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା। ସମେତବ୍ବସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନୋ ଭୂତତା ଧମ୍ମସମ୍ମୁଖତା। ଯଥା ତଂ ସମେତବ୍ବଂ, ତଥେୱ ସମନଂ ୱିନଯସମ୍ମୁଖତା। ଯୋ ଚ ୱିୱଦତି, ଯେନ ଚ ୱିୱଦତି, ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱୋ ପୁଗ୍ଗଲସମ୍ମୁଖତା। ଉବ୍ବାହିକାଯ ୱୂପସମେ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ପରିହାଯତି। ଏୱଂ ତାୱ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ ସମ୍ମତି।

ସଚେ ପନେୱମ୍ପି ନ ସମ୍ମତି, ଅଥ ନଂ ଉବ୍ବାହିକାଯ ସମ୍ମତା ଭିକ୍ଖୂ ''ନ ମଯଂ ସକ୍କୋମ ୱୂପସମେତୁ''ନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ନିଯ୍ୟାତେନ୍ତି। ତତୋ ସଙ୍ଘୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସଲାକଗ୍ଗାହକଂ ସମ୍ମନ୍ନିତ୍ୱା ତେନ ଗୁଳ୍ହକୱିୱଟକସକଣ୍ଣଜପ୍ପକେସୁ ତୀସୁ ସଲାକଗ୍ଗାହେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱସେନ ସଲାକଂ ଗାହେତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତପରିସାଯ ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟତାଯ ଯଥା ତେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାଯ ଚ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ୱୁତ୍ତନଯୋ ଏୱ। ଯଂ ପନ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାଯ କମ୍ମସ୍ସ କରଣଂ, ଅଯଂ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା ନାମ। ଏୱଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି।

ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ଚତୂହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ସତିୱିନଯେନ ଚ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯେନ ଚ ତସ୍ସପାପିଯସିକାଯ ଚ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ ସମ୍ମମାନଂ ଯୋ ଚ ଅନୁୱଦତି, ଯଞ୍ଚ ଅନୁୱଦତି, ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ସଚେ କାଚି ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି, ଉଭୋ ଖମାପେତ୍ୱା, ସଚେ ଅତ୍ଥି, ଅଯଂ ନାମେତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀତି ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛିତଂ ୱୂପସମ୍ମତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଯଦା ପନ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅମୂଲିକାଯ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଅନୁଦ୍ଧଂସିତସ୍ସ ସତିୱିନଯଂ ଯାଚମାନସ୍ସ ସଙ୍ଘୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ସତିୱିନଯଂ ଦେତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ସତିୱିନଯେନ ଚ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ଦିନ୍ନେ ପନ ସତିୱିନଯେ ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କସ୍ସଚି ଅନୁୱାଦୋ ନ ରୁହତି।

ଯଦା ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଉମ୍ମାଦୱସେନ କତେ ଅସ୍ସାମଣକେ ଅଜ୍ଝାଚାରେ ''ସରତାଯସ୍ମା ଏୱରୂପିଂ ଆପତ୍ତି''ନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଚ୍ଚମାନୋ – ''ଉମ୍ମତ୍ତକେନ

ମେ, ଆୱୁସୋ, ଏତଂ କତଂ, ନାହଂ ତଂ ସରାମୀ’’ତି ଭଣନ୍ତୋପି ଭିକ୍ଖୂହି ଚୋଦିଯମାନୋୱ ପୁନ ଅଚୋଦନତ୍ଥାଯ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯଂ ଯାଚତି, ସଙ୍ଘୋ ଚସ୍ସ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯଂ ଦେତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯେନ ଚ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ଦିନ୍ନେ ପନ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯେ ପୁନ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ କସ୍ସଚି ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ଅନୁୱାଦୋ ନ ରୁହତି।

ଯଦା ପନ ପାରାଜିକେନ ୱା ପାରାଜିକସାମନ୍ତେନ ୱା ଚୋଦିଯମାନସ୍ସ ଅଞ୍ଞେନାଞ୍ଞଂ ପଟିଚରତୋ ପାପୁସ୍ସନ୍ନତାଯ ପାପିଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ – ‘‘ସଚାଯଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସମ୍ମା ୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓସାରଣଂ ଲଭିସ୍ସତି, ସଚେ ଛିନ୍ନମୂଲୋ, ଅଯମେୱସ୍ସ ନାସନା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ତସ୍ସପାପିଯସିକଂ କରୋତି, ତଦା ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ତସ୍ସ ପାପିଯସିକାଯ ଚ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣଂ ଚତୂହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି।

ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ତୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେନ ଚ ତିଣୱତ୍ଥାରକେନ ଚ। ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ ୱୂପସମୋ ନତ୍ଥି। ଯଦା ପନ ଏକସ୍ସ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ସଙ୍ଘଗଣମଜ୍ଝେସୁ ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଲହୁକଂ ଆପତ୍ତିଂ ଦେସେତି, ତଦା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେନ ଚ ୱୂପସମ୍ମତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ତାୱ ଯୋ ଚ ଦେସେତି, ଯସ୍ସ ଚ ଦେସେତି, ତେସଂ ସମ୍ମୁଖତା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚ ଗଣସ୍ସ ଚ ଦେସନାକାଲେ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତା ପରିହାଯତି। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଆପତ୍ତିଂ ଅପନ୍ନୋ’’ତି ଚ, ଆମ ‘‘ପସ୍ସାମୀ’’ତି ଚ ପଟିଞ୍ଞାତାଯ ‘‘ଆଯତିଂ ସଂୱରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି କରଣଂ, ତଂ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ନାମ। ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ପରିୱାସାଦିଯାଚନା ପଟିଞ୍ଞା, ପରିୱାସାଦୀନଂ ଦାନଂ ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ନାମ।

ଦ୍ୱେପକ୍ଖଜାତା ପନ ଭଣ୍ଡନକାରକା ଭିକ୍ଖୂ ବହୁଂ ଅସ୍ସାମଣକଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଚରିତ୍ୱା ପୁନ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ‘‘ସଚେ ମଯଂ ଇମାହି ଆପତ୍ତୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କାରେସ୍ସାମ, ସିଯାପି ତଂ ଅଧିକରଣଂ କକ୍ଖଳତ୍ତାଯ ସଂୱତ୍ତେଯ୍ୟା’’ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆପତ୍ତିଯା କାରାପନେ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଯଦା ତିଣୱତ୍ଥାରକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତଦା ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ତିଣୱତ୍ଥାରକେନ ଚ ସମ୍ମତି। ତତ୍ର ହି ଯତ୍ତକା ହତ୍ଥପାସୁପଗତା ‘‘ନ ମେ ତଂ ଖମତୀ’’ତି ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ଦୁକ୍କଟଂ କମ୍ମଂ ପୁନ କାତବ୍ବଂ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ନ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତି, ନିଦ୍ଦମ୍ପି ଓକ୍କନ୍ତା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେସମ୍ପି ଠପେତ୍ୱା ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ସବ୍ବାପତ୍ତିଯୋ ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି। ଏୱଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ତୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି। କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ ଏକେନ ସମଥେନ ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ।

ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ଯଥାନୁରୂପଂ ଇମେହି ସତ୍ତହି ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥାଯ ୱୂପସମାଯ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ଦାତବ୍ବୋ…ପେ… ତିଣୱତ୍ଥାରକୋ’’ତି। ଅଯମେତ୍ଥ ୱିନିଚ୍ଛଯନଯୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୧୮୫) ଆଗତୋଯେୱ। ୱିନିଚ୍ଛଯୋପିସ୍ସ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱୁତ୍ତୋ।

୪୭। ଯୋ ପନାଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ‘‘ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂ ୱିୱଦନ୍ତୀ’’ତିଆଦିକୋ ୱିତ୍ଥାରୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଏତେନ ନଯେନ ସଙ୍ଖେପତୋୱ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତିଆଦୀସୁ ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ତାୱ ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା ଧମ୍ମୋ, ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା ଅଧମ୍ମୋ। ତଥା ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା’’ତି ହେଟ୍ଠା ଆଗତା ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା, ତଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନା ତଯୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନା ତଯୋ ଇଦ୍ଧିପାଦା ଛ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଛ ବଲାନି ଅଟ୍ଠ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ନୱଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଚାତି, ଚତ୍ତାରୋ ଉପାଦାନା ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣାନୀତିଆଦଯୋ ସଙ୍କିଲିଟ୍ଠଧମ୍ମା ଚାତି ଅଯଂ ଅଧମ୍ମୋ।

ତତ୍ଥ ଯଂକିଞ୍ଚି ଏକଂ ଅଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋତି କରିସ୍ସାମ, ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯକୁଲଂ ନିଯ୍ୟାନିକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ମଯଞ୍ଚ ଲୋକେ ପାକଟା ଭୱିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ଅଧମ୍ମଂ ‘‘ଧମ୍ମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମୋତି ୱିୱଦନ୍ତି। ତଥେୱ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଏକଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅଧମ୍ମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ଅଧମ୍ମୋତି ୱିୱଦନ୍ତି।

ୱିନଯପରିଯାଯେନ ପନ ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ଯଥାପଟିଞ୍ଞାଯ କାତବ୍ବକମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ ନାମ, ଅଭୂତେନ ପନ ୱତ୍ଥୁନା ଅଚୋଦେତ୍ୱା ଅସାରେତ୍ୱା ଅପଟିଞ୍ଞାଯ କତବ୍ବକମ୍ମଂ ଅଧମ୍ମୋ ନାମ। ତେସୁପି ଅଧମ୍ମଂ ‘‘ଧମ୍ମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମୋତି ୱିୱଦନ୍ତି, ‘‘ଅଧମ୍ମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ଅଧମ୍ମୋତି ୱିୱଦନ୍ତି।

ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯାଯେନ ପନ ରାଗୱିନଯୋ ଦୋସୱିନଯୋ ମୋହୱିନଯୋ ସଂୱରୋ ପହାନଂ ପଟିସଙ୍ଖାତି ଅଯଂ ୱିନଯୋ ନାମ, ରାଗାଦୀନଂ ଅୱିନଯୋ ଅସଂୱରୋ ଅପ୍ପହାନଂ ଅପ୍ପଟିସଙ୍ଖାତି ଅଯଂ ଅୱିନଯୋ ନାମ। ୱିନଯପରିଯାଯେନ ୱତ୍ଥୁସମ୍ପତ୍ତି ଞତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତି ଅନୁସାୱନସମ୍ପତ୍ତି ସୀମସମ୍ପତ୍ତି

ପରିସସମ୍ମୁଖାତି ଅଯଂ ୱିନଯୋ ନାମ, ୱତ୍ଥୁୱିପତ୍ତି...ପେ... ପରିସୱିପତ୍ତୀତି ଅଯଂ ଅୱିନଯୋ ନାମ। ତେସୁପି ଯଂକିଞ୍ଚି ଅୱିନଯଂ ''ୱିନଯୋ ଅଯ''ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ୱିନଯୋତି ୱିଓଦନ୍ତି, ୱିନଯଂ ଅୱିନଯୋତି କଥେନ୍ତା ଅୱିନଯୋତି ୱିଓଦନ୍ତି।

ଧମ୍ମନେତ୍ତି ସମନୁମଜ୍ଜିତଦ୍ଧାତି ଧମ୍ମରଜ୍ଜୁ ଅନୁମଜ୍ଜିତବ୍ବା ଞାଣେନ ଘଂସିତବ୍ବା ଉପପରିକ୍ଖିତବ୍ବା। ସା ପନେସା ଧମ୍ମନେତ୍ତି ''ଇତି ଖୋ ୱଚ୍ଛ ଇମେ ଦସ ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଦସ ଧମ୍ମା କୁସଲା''ତି ଏୱଂ ମହାୱଚ୍ଛଗୋତ୍ତସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୧୯୪) ଆଗତାତି ୱୁତ୍ତା। ସା ଏୱ ୱା ହୋତୁ, ଯୋ ୱା ଇଧ ଧମ୍ମୋତି ଚ ୱିନଯୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥା ତତ୍ଥ ସମେତୀତି ଯଥା ତାଯ ଧମ୍ମନେତ୍ତିଯା ସମେତି, ''ଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମୋୱ ହୋତି, ଅଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମୋୱ, ୱିନଯୋ ୱିନଯୋୱ ହୋତି, ଅୱିନଯୋ ଅୱିନଯୋୱ''। ତଥା ତନ୍ତି ଏୱଂ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମେତବ୍ବଂ। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ଇଧ ୱିୱାଦାଧିକରଣମେୱ ଦସ୍ସିତଂ, ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ପନ ନ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଅଧିକରଣେ ନ ଲବ୍ଭତି।

୪୮। ତଂ ପନେତଂ ଯସ୍ମା ଦ୍ୱୀହି ସମଥେହି ସମ୍ମତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାଯ ଚ, ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠା ମାତିକାଯ ଠପିତାନୁକ୍କମେନ ଇଦାନି ସତିୱିନଯସ୍ସ ୱାରେ ପତ୍ତେପି ତଂ ଅୱତ୍ୱା ୱିୱାଦାଧିକରଣଯେୱ ତାୱ ଦୁତିଯସମଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବହୁତରାତି ଅନ୍ତମସୋ ଦ୍ୱୀହି ତୀହିପି ଅତିରେକତରା। ସେସମେତ୍ଥ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୪୯। ଇଦାନି ହେଟ୍ଠା ଅୱିହାରିତଂ ସତିୱିନଯଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ୱିହାରିତାୱସେସସମଥେ ପଟିପାଟିଯା ୱିହାରେତୁଂ କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ସତିୱିନଯୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପାରାଜିକସାମନ୍ତେନ ୱାତି ଦ୍ୱେ ସାମନ୍ତାନି ଖନ୍ଧସାମନ୍ତଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ପାରାଜିକାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ-ପାଚିତ୍ତିଯ-ପାଟିଦେସନୀଯ-ଦୁକ୍କଟ-ଦୁବ୍ଭାସିତାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୋତି ଏୱଂ ପୁରିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଖନ୍ଧଂ ଖନ୍ଧସାମନ୍ତଂ ନାମ ହୋତି। ପଠମପାରାଜିକସ୍ସ ପନ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଦୁକ୍କଟଂ, ସେସାନଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଇଦଂ ଆପତ୍ତିସାମନ୍ତଂ ନାମ। ତତ୍ଥ ଖନ୍ଧସାମନ୍ତେ ପାରାଜିକସାମନ୍ତଂ ଗରୁକାପତ୍ତି ନାମ ହୋତି। ସରତାଯସ୍ମାତି ସରତୁ ଆଯସ୍ମା। ଏକଚ୍ଚାନଂ ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ଇଧ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣମେୱ ଦସ୍ସିତଂ।

୫୦।ଭାସିତପରିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ୱାଚାଯ ଭାସିତଂ କାଯେନ ଚ ପରିକ୍କନ୍ତଂ, ପରକ୍କମିତ୍ୱା କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଚ୍ଚାନନ୍ତି ଇଧାପି ଅନୁୱାଦାଧିକରଣମେୱ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପଟିଞ୍ଞାତକରଣେ ''ଏକଚ୍ଚାନ''ନ୍ତି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ଦସ୍ସିତଂ।

୫୨।ଦୱାତି ସହସା। ରୱାତି ଅଞ୍ଞଂ ଭଣିତୁକାମେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ତସ୍ସପାପିଯସିକା ହୋତୀତି ତସ୍ସପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାପୁସ୍ସନ୍ନତା ପାପିଯସିକା ହୋତି। ଇମିନା କମ୍ମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତଂ। ଏୱରୂପସ୍ସ ହି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। କମ୍ମେନ ହି ଅଧିକରଣସ୍ସ ୱୂପସମୋ ହୋତି, ନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାପୁସ୍ସନ୍ନତାଯ। ଇଧାପି ଚ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣମେୱ ଅଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୫୩।କଥଞ୍ଚାନନ୍ଦ, ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ କମ୍ମଂ ତିଣୱତ୍ଥାରକସଦିସତ୍ତା ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ହି ଗୂଥଂ ୱା ମୁତ୍ତଂ ୱା ଘଟ୍ଟିଯମାନଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧତାଯ ବାଧତି, ତିଣେହି ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦିତସ୍ସ ପନସ୍ସ ସୋ ଗନ୍ଧୋ ନ ବାଧତି, ଏୱମେୱ ଯଂ ଅଧିକରଣଂ ମୂଲାନୁମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱୂପସମିଯମାନଂ କକ୍ଖଳତ୍ତାଯ ୱାଳତ୍ତାଯ ଭେଦାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ତଂ ଇମିନା କମ୍ମେନ ୱୂପସନ୍ତଂ ଗୂଥଂ ୱିଯ ତିଣୱତ୍ଥାରକେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତୀତି ଇଦଂ କମ୍ମଂ ତିଣୱତ୍ଥାରକସଦିସତ୍ତା ତିଣୱତ୍ଥାରକୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଇଧାନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭଣ୍ଡନଜାତାନନ୍ତିଆଦିୱଚନେନ ଆକାରମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସିତଂ, ଖନ୍ଧକେ ଆଗତାଯେୱ ପନେତ୍ଥ କମ୍ମୱାଚା ପମାଣଂ। ଠପେତ୍ୱା ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜଂ ଠପେତ୍ୱା ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ଥୁଲ୍ଲୱଜ୍ଜନ୍ତି ଥୂଲ୍ଲୱଜ୍ଜଂ ପାରାଜିକଞ୍ଚେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସଞ୍ଚ। ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଗିହୀନଂ ହୀନେନ ଖୁଂସନୱମ୍ଭନଧମ୍ମିକପଟିସ୍ସୱେସୁ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତି। ଅଧିକରଣାନନ୍ତି ଇଧ ଆପତ୍ତାଧିକରଣମେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। କିଚ୍ଚାଧିକରଣସ୍ସ ପନ ୱସେନ ଇଧ ନ କିଞ୍ଚି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ନ ୱୁତ୍ତଂ, ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନେୱ ପନସ୍ସ ୱୂପସମୋ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୫୪।ଛଯିମେ, ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମା ସାରଣୀଯାତି ହେଟ୍ଠା କଲହୱସେନ ସୁତ୍ତଂ ଆରଦ୍ଧଂ, ଉପରି ସାରଣୀଯଧମ୍ମା ଆଗତା। ଇତି ଯଥାନୁସନ୍ଧିନାୱ ଦେସନା ଗତା ହୋତି। ହେଟ୍ଠା କୋସମ୍ବିଯସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୪୯୮-୫୦୦) ପନ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କଥିତା, ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଣୁନ୍ତି ଅପ୍ପସାୱଜ୍ଜଂ। ଥୂଲନ୍ତି ମହାସାୱଜ୍ଜଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସାମଗାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସୁନକ୍ଖତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସୁନକ୍ଖତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞାତି ଅରହତ୍ତଂ। ବ୍ୟାକତାତି ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦୀହି ଚତୂହି ପଦେହି କଥିତା। ଅଧିମାନେନାତି ଅପ୍ପତ୍ତେ ପତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ଅନଧିଗତେ ଅଧିଗତସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ଅଧିଗତଂ ଅମ୍ହେହୀତି ମାନେନ ବ୍ୟାକରିଂସୁ।

୫୬।ଏୱଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୁନକ୍ଖତ୍ତ ତଥାଗତସ୍ସ ହୋତୀତି ସୁନକ୍ଖତ୍ତ ଏତ୍ଥ ଏତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ହବ୍ୟାକରଣେ – ‘‘ଇଦଂ ଠାନଂ ଏତେସଂ ଅୱିଭୂତଂ ଅନ୍ଧକାରଂ, ତେନିମେ ଅନଧିଗତେ ଅଧିଗତସଞ୍ଞିନୋ, ହନ୍ଦ ନେସଂ ୱିସୋଧେତ୍ୱା ପାକଟଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେମୀ’’ତି, ଏୱଞ୍ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ହୋତି। ଅଥ ଚ ପନିଧେକଚ୍ଚେ...ପେ... ତସ୍ସପି ହୋତି ଅଞ୍ଞଥତ୍ତନ୍ତି ଭଗୱା ପଟିପନ୍ନକାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଯତ୍ଥ ପନ ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠିତା ଏକଚ୍ଚେ ମୋଘପୁରିସା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ର ଭଗୱା ପସ୍ସତି – ‘‘ଇମେ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଜାନିତ୍ୱାୱ ଜାନନ୍ତା ୱିଯ ଅପ୍ପତ୍ତେ ପତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ୱିସେୱମାନା ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତି, ତଂ ନେସଂ ଭୱିସ୍ସତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯା’’ତି ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠିତାନଂ କାରଣା ପଟିପନ୍ନକାନମ୍ପି ଅତ୍ଥାଯ ‘‘ଧମ୍ମଂ ଦେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୮।ଲୋକାମିସାଧିମୁତ୍ତୋତି ୱଟ୍ଟାମିସ-କାମାମିସ-ଲୋକାମିସଭୂତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ତନ୍ନିନ୍ନୋ ତଗ୍ଗରୁକୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରୋ। ତପ୍ପତିରୂପୀତି କାମଗୁଣସଭାଗା। ଆନେଞ୍ଜପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯାତି ଆନେଞ୍ଜସମାପତ୍ତିପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯ। ସଂସେଯ୍ୟାତି କଥେଯ୍ୟ। ଆନେଞ୍ଜସଂଯୋଜନେନ ହି ଖୋ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋତି ଆନେଞ୍ଜସମାପତ୍ତିସଂଯୋଜନେନ ୱିସଂସଟ୍ଠୋ। ଲୋକାମିସାଧିମୁତ୍ତୋତି ଏୱରୂପୋ ହି ଲୂଖଚୀୱରଧରୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ସଦିସେହି କତିପଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଜନପଦଂ ଗଚ୍ଛତି, ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ମନୁସ୍ସା ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାପଂସୁକୁଲିକା ଆଗତା’’ତି ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତି, ଭତ୍ତକିଚ୍ଚେ ନିଟ୍ଠିତେ ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ସ୍ୱେପି, ଭନ୍ତେ, ଇଧେୱ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସଥା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଲଂ ଉପାସକା, ଅଜ୍ଜାପି ୱୋ ବହୂନଂ ଦିନ୍ନନ୍ତି। ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅନ୍ତୋୱସ୍ସଂ ଇଧ ୱସେଯ୍ୟାଥାତି ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ୱିହାରମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସେନାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେନ୍ତି। ସାଯଂ ଏକୋ ଆୱାସିକୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛତି ‘‘କତ୍ଥ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଥା’’ତି? ଅସୁକଗାମେତି। ଭିକ୍ଖାସମ୍ପନ୍ନାତି? ଆମ ଏୱରୂପା ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଦ୍ଧା ହୋତି। ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ନୁ ଖୋ ଏତେ ଏଦିସା, ନିଚ୍ଚମ୍ପି ଏଦିସା’’ତି? ସଦ୍ଧା ତେ ମନୁସ୍ସା ନିଚ୍ଚମ୍ପି ଏଦିସା, ତେ ନିସ୍ସାଯେୱ ଅଯଂ ୱିହାରୋ ୱଡ୍ଢତୀତି। ତତୋ ତେ ପଂସୁକୁଲିକା ପୁନପ୍ପୁନଂ ତେସଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତି , ଦିୱସାୱସେସଂ କଥେତ୍ୱା ରତ୍ତିମ୍ପି କଥେନ୍ତି। ଏତ୍ତାୱତା ଇଚ୍ଛାଚାରେ ଠିତସ୍ସ ସୀସଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ହୋତି ଉଦରଂ ଫାଲିତଂ। ଏୱଂ ଲୋକାମିସାଧିମୁତ୍ତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୫୯। ଇଦାନି ଆନେଞ୍ଜସମାପତ୍ତିଲାଭିଂ ଅଧିମାନିକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଠାନଂ ଖୋ ପନେତନ୍ତିଆଦିମାହ। ଆନେଞ୍ଜାଧିମୁତ୍ତସ୍ସାତି କିଲେସସିଞ୍ଜନୱିରହିତାସୁ ହେଟ୍ଠିମାସୁ ଛସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ତନ୍ନିନ୍ନସ୍ସ ତଗ୍ଗରୁନୋ ତପ୍ପବ୍ଭାରସ୍ସ। ସେ ପୱୁତ୍ତେତି ତଂ ପୱୁତ୍ତଂ। ଛ ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହି ଅଧିମାନିକସ୍ସ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାମିସବନ୍ଧନା ପତିତପଣ୍ଡୁପଲାସୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୦। ଇଦାନି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତି ଲାଭିନୋ ଅଧିମାନିକସ୍ସ ନିଘଂସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଠାନଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେଧା ଭିନ୍ନାତି ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ନା। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକାତି ଖୁଦ୍ଦକା ମୁଟ୍ଠିପାସାଣମତ୍ତା ଜତୁନା ୱା ସିଲେସେନ ୱା ଅଲ୍ଲୀଯାପେତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଧାତୁଂ ସକ୍କା। ମହନ୍ତଂ ପନ କୁଟାଗାରପ୍ପମାଣଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେ ଭିନ୍ନେତି ତଂ ଭିନ୍ନଂ। ଉପରି ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହି ହେଟ୍ଠାସମାପତ୍ତି ଦ୍ୱେଧାଭିନ୍ନା ସେଲା ୱିଯ ହୋତି, ତଂ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୧। ଇଦାନି ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଲାଭିନୋ ଅଧିମାନିକସ୍ସ ଚ ନିଘଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଠାନଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସେ ୱନ୍ତେତି ତଂ ୱନ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହି ହେଟ୍ଠାସମାପତ୍ତିଯୋ ୱନ୍ତସଦିସା ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ପୁନ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୨। ଇଦାନି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନିଘଂସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଠାନଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସେ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲେତି ସୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ। ଉପରି ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହି ହେଟ୍ଠାସମାପତ୍ତି ମୂଲଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୬୩।ଠାନଂଖୋ ପନାତି ପାଟିଯେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ହେଟ୍ଠା ହି ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ଅଧିମାନିକସ୍ସପି ଖୀଣାସୱସ୍ସପି ନିଘଂସୋ କଥିତୋ, ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ପନ ଅଧିମାନିକସ୍ସପି ଖୀଣାସୱସ୍ସପି ନ କଥିତୋ। ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ନିଘଂସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତଂ ପନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ହି ଅଧିମାନିକସ୍ସ ନିଘଂସେ କଥିତେ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସପି ଅଧିମାନିକସ୍ସ କଥିତୋୱ ହୋତି, ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ଚ ଖୀଣାସୱସ୍ସ କଥିତେ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକଖୀଣାସୱସ୍ସ କଥିତୋୱ ହୋତି। ଏତେସଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯଂ କଥେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ସିଯା – ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ତାଓ ଆରମ୍ମଣଂ ଅସପ୍ପାଯଂ ହୋତୁ, ଖୀଣାସଓସ୍ସ କଥଂ ଅସପ୍ପାଯନ୍ତି। ଯଦଗ୍ଗେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅସପ୍ପାଯଂ, ତଦଗ୍ଗେନ ଖୀଣାସଓସ୍ସାପି ଅସପ୍ପାଯମେଓ। ଓିସଂ ନାମ ଜାନିତ୍ୱା ଖାଦିତମ୍ପି ଅଜାନିତ୍ୱା ଖାଦିତମ୍ପି ଓିସମେଓ। ନ ହି ଖୀଣାସୱେନପି ‘‘ଅହଂ ଖୀଣାସୱୋ’’ତି ଅସଂଓୁତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଖୀଣାସୱେନପି ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତେନେଓ ଭୱିତୁଂ ଓଟ୍ଟତି।

୬୪। ତତ୍ଥ ସମଣେନାତି ବୁଦ୍ଧସମଣେନ। ଛନ୍ଦରାଗବ୍ୟାପାଦେନାତି ସୋ ଅଓିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତୋ ଓିସଦୋସୋ ଛନ୍ଦରାଗେନ ଚ ବ୍ୟାପାଦେନ ଚ ରୁପ୍ପତି କୁପ୍ପତି। ଅସପ୍ପାଯାନୀତି ଅଓଡ୍ଢିକରାନି ଆରମ୍ମଣାନି। ଅନୁଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟାତି ସୋସେଯ୍ୟ ମିଲାପେଯ୍ୟ। ସୌପାଦିସେସନ୍ତି ସଗହଣସେସଂ, ଉପାଦିତବ୍ବଂ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ ଇଧ ଉପାଦୀତି ଓୁତ୍ତଂ। ଅନଲଞ୍ଚ ତେ ଅନ୍ତରାଯାଯାତି ଜୀଓିତନ୍ତରାଯଂ ତେ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥଂ। ରଜୋସୂକନ୍ତି ରଜୋ ଚ ଓୀହିସୁକାଦି ଚ ସୂକଂ। ଅସୁ ଚ ଓିସଦୋସୋତି ସୋ ଚ ଓିସଦୋସୋ। ତଦୁଭଯେନାତି ଯା ସା ଅସପ୍ପାଯକିରିଯା ଚ ଯୋ ଓିସଦୋସୋ ଚ, ତେନ ଉଭଯେନ। ପୁଥୁତ୍ତନ୍ତି ମହନ୍ତଭାଓଂ।

ଏଓମେଓ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ସୌପାଦାନସଲ୍ଲୁଦ୍ଧାରୋ ଓିଯ ଅପ୍ପହୀନୋ ଅଓିଜ୍ଜାଓିସଦୋସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅସପ୍ପାଯକିରିଯାଯ ଠିତଭାଓୋ ଓିଯ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଅସଂଓୁତକାଲୋ, ତଦୁଭଯେନ ଓଣେ ପୁଥୁତ୍ତଂ ଗତେ ମରଣଂ ଓିଯ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ହୀନାଯାଓତ୍ତନଂ, ମରଣମତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଓିଯ ଅଞ୍ଞତରାଯ ଗରୁକାଯ ସଂକିଲିଟ୍ଠାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଆପଜ୍ଜନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୁକ୍କପକ୍ଖେପି ଇମିନାଓ ନଯେନ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ।

୬୫।ସତିଯାଯେତଂଅଧିଓଚନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତି ପଞ୍ଞାଗତିକା। ଲୋକିକାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଲୋକିକା ହୋତି, ଲୋକୁତ୍ତରାଯ ଲୋକୁତ୍ତରା। ଅରିଯାଯେତଂ ପଞ୍ଞାଯାତି ପରିସୁଦ୍ଧାଯ ଓିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ।

ଇଦାନି ଖୀଣାସଓସ୍ସ ବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୋ ଓତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଂଓୁତକାରୀତି ପିହିତକାରୀ। ଇତିଓିଦିତ୍ୱା ନିରୁପଧୀତି ଏଓଂ ଜାନିତ୍ୱା କିଲେସୁପଧିପହାନା ନିରୁପଧି ହୋତି, ନିରୁପାଦାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଧିସଙ୍ଖଯେ ଓିମୁତ୍ତୋତି ଉପଧୀନଂ ସଙ୍ଖଯଭୂତେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣତୋ ଓିମୁତ୍ତୋ। ଉପଧିସ୍ମିନ୍ତି କାମୁପଧିସ୍ମିଂ। କାଯଂ ଉପସଂହରିସ୍ସତୀତି କାଯଂ ଅଲ୍ଲୀଯାପେସ୍ସତି। ଇଦଂ ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣତୋ ଓିମୁତ୍ତୋ ଖୀଣାସୱୋ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ସେଓିତୁଂ, କାଯଂ ଓା ଉପସଂହରିସ୍ସତି ଚିତ୍ତଂ ଓା ଉପ୍ପାଦେସ୍ସତୀତି ନେତଂ ଠାନଂ ଓିଜ୍ଜତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେଓାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସୁନକ୍ଖତ୍ତସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାଯସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୬୬।ଏଓଂମେ ସୁତନ୍ତି ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାଯସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚାତି ହୁତ୍ୱା ଅଭାଓଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା। କାମାତି ଓତ୍ଥୁକାମାପି କିଲେସକାମାପି। ତୁଚ୍ଛାତି ନିଚ୍ଚସାରଧୁଓସାରଅତ୍ତସାରଓିରହିତତ୍ତା ରିତ୍ତା, ନ ପନ ନତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବା। ନ ହି ତୁଚ୍ଛମୁଟ୍ଠୀତି ଓୁତ୍ତେ ମୁଟ୍ଠି ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯସ୍ସ ପନ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି, ସୋ ଓୁଚ୍ଚତି ତୁଚ୍ଛୋ। ମୁସାତି ନାସନକା। ମୋସଧମ୍ମାତି ନସ୍ସନସଭାଓା, ଖେତ୍ତଂ ଓିଯ ଓତ୍ଥୁ ଓିଯ ହିରଞ୍ଞସୁଓଣ୍ଣଂ ଓିଯ ଚ ନ ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, କତିପାହେନେଓ ସୁପିନକେ ଦିଟ୍ଠା ଓିଯ ନସ୍ସନ୍ତି ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ମୋସଧମ୍ମା’’ତି, ମାଯାକତମେତନ୍ତି ଯଥା ମାଯାଯ ଉଦକଂ ମଣୀତି କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତଂ, ବଦରିପଣ୍ଣଂ କହାପଣୋତି କତ୍ୱା ଦସ୍ସିତଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଓା ପନ ଏଓରୂପଂ ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସେଓ ତଥା ପଞ୍ଞାଯତି, ଉପଚାରାତିକ୍କମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାକତିକମେଓ ପଞ୍ଞାଯତି। ଏଓଂ କାମାପି ଇତ୍ତରପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ‘‘ମାଯାକତ’’ନ୍ତି ଓୁତ୍ତା। ଯଥା ଚ ମାଯାକାରୋ ଉଦକାଦୀନି ମଣିଆଦୀନଂ ଓସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଓଞ୍ଚେତି, ଏଓଂ କାମାପି ଅନିଚ୍ଚାଦୀନି ନିଚ୍ଚାଦିସଭାଓଂ ଦସ୍ସେନ୍ତା ଓଞ୍ଚେନ୍ତୀତି ଓଞ୍ଚନକଟ୍ଠେନପି ‘‘ମାଯାକତ’’ନ୍ତି ଓୁତ୍ତା। ବାଲଲାପନନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ, ମଯ୍ହଂ ଧୀତା, ମଯ୍ହଂ ହିରଞ୍ଞଂ ମଯ୍ହଂ ସୁଓଣ୍ଣନ୍ତି ଏଓଂ ବାଲାନଂ ଲାପନତୋ ବାଲଲାପନଂ। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା କାମାତି ମାନୁସକା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା। ସମ୍ପରାଯିକାତି ତେ ଠପେତ୍ୱା ଅଓସେସା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକା। କାମସଞ୍ଞାତି ମାନୁସକେ କାମେ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞା। ଉଭଯମେତଂ ମାରଧେଯ୍ୟନ୍ତି ଏତେ କାମା ଚ କାମସଞ୍ଞା ଚ ଉଭଯମ୍ପି ମାରଧେଯ୍ୟଂ। ଯେହି ଉଭଯମେତଂ ଗହିତଂ, ତେସଞ୍ହି ଉପରି ମାରୋ ଓସଂ ଓତ୍ତେତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଉଭଯମେତଂ ମାରଧେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଓୁତ୍ତଂ।

ମାରସ୍ସେସ ଓିସଯୋତିଆଦୀସୁପି ଯଥା ଚୋଳସ୍ସ ଓିସଯୋ ଚୋଳଓିସଯୋ, ପଣ୍ଡସ୍ସ ଓିସଯୋ ପଣ୍ଡଓିସଯୋ, ସଂଓରାନଂ ଓିସଯୋ ସଂଓରଓିସଯୋତି ପଓତ୍ତନଟ୍ଠାନଂ ଓିସଯୋତି ଓୁଚ୍ଚତି, ଏଓଂ ଯେହି ଏତେ କାମା ଗହିତା, ତେସଂ ଉପରି ମାରୋ ଓସଂ ଓତ୍ତେତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ମାରସ୍ସେସ ଓିସଯୋତି

ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚ ପନ କାମଗୁଣେ ନିୱାପବୀଜଂ ୱିଯ ୱିପ୍ପକିରନ୍ତୋ ମାରୋ ଗଚ୍ଛତି। ଯେହି ପନ ତେ ଗହିତା, ତେସଂ ଉପରି ମାରୋ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ମାରସ୍ସେସ ନିୱାପୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଯତ୍ଥ ହତ୍ଥିଆଦଯୋ ୱସଂ ୱତ୍ତେନ୍ତି, ସୋ ହତ୍ଥିଗୋଚରୋ ଅସ୍ସଗୋଚରୋ ଅଜଗୋଚରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ଯେହି ଏତେ କାମା ଗହିତା, ତେସୁ ମାରୋ ୱସଂ ୱତ୍ତେତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ମାରସ୍ସେସ ଗୋଚରୋତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ କାମେସୁ। ମାନସାତି ଚିତ୍ତସମ୍ଭୂତା। ତତ୍ଥ ସିଯା – ଦୁୱିଧେ ତାୱ କାମେ ଆରବ୍ଭ ଅଭିଜ୍ଝାନଲକ୍ଖଣା ଅଭିଜ୍ଝା, କରଣୁତ୍ତରିଯଲକ୍ଖଣୋ ସାରମ୍ଭୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ, ବ୍ୟାପାଦୋ କଥଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି? ମମାଯିତେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନେପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ସୋଚନ୍ତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ନସଙ୍କିନୋପି ସୋଚନ୍ତି, ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆଘାତୋତି ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେୱ ଅରିଯସାୱକସ୍ସାତି ତେ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ। ୱକାରୋ ଆଗମସନ୍ଧିମତ୍ତଂ ହୋତି। ଇଧ ମନୁସିକ୍ଖତୋତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ସିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ତେ ତଯୋପି କିଲେସା ଅନ୍ତରାଯକରା ହୋନ୍ତି। ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଲୋକନ୍ତି କାମଲୋକଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ଅଧିଟ୍ଠାଯ ମନସାତି ଝାନାରମ୍ମଣଚିତ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା। ଅପରିତ୍ତନ୍ତି କାମାୱଚରଚିତ୍ତଂ ପରିତ୍ତଂ ନାମ, ତସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପେନ ମହଗ୍ଗତଂ ଅପରିତ୍ତଂ ନାମ। ପମାଣନ୍ତିପି କାମାୱଚରମେୱ, ରୂପାୱଚରଂ ଅରୂପାୱଚରଂ ଅପ୍ପମାଣଂ। ସୁଭାୱିତନ୍ତି ପନ ଏତଂ କାମାୱଚରାଦୀନଂ ନାମଂ ନ ହୋତି, ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସେୱେତଂ ନାମଂ। ତସ୍ମା ଏତସ୍ସ ୱସେନ ଅପରିତ୍ତଂ ଅପ୍ପମାଣଂ ସୁଭାୱିତନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଲୋକୁତ୍ତରମେୱ ୱଟ୍ଟତି।

ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି କାମପଟିବାହନେନ ତମେୱ ପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଆଯତନେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତୀତି କାରଣେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି। କିଂ ପନେତ୍ଥ କାରଣଂ? ଅରହତ୍ତଂ ୱା, ଅରହତ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ ୱା, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ୱା, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ଉପଚାରଂ ୱା। ସମ୍ପସାଦେ ସତୀତି ଏତ୍ଥ ଦୁୱିଧୋ ସମ୍ପସାଦୋ ଅଧିମୋକ୍ଖସମ୍ପସାଦୋ ଚ ପଟିଲାଭସମ୍ପସାଦୋ ଚ। ଅରହତ୍ତସ୍ସ ହି ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱିହରତୋ ମହାଭୂତାଦୀସୁ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ଯେନିମେ ନୀହାରେନ ମହାଭୂତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଉପାଦାରୂପା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ନାମରୂପା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖଥା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣା ୱିପସ୍ସନା ଉପଟ୍ଠହତି, ଅଜ୍ଜେୱ ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧେଯେୱ ଆସା ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଅଧିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି। ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ୱା ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନତ୍ଥାଯ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭନାଦୀନି ସମନୁପସ୍ସତୋ ଯେନିମେ ନୀହାରେନ ନୀୱରଣା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, କିଲେସା ସନ୍ନିସୀଦନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଖାରଗତଂ ୱା ୱିଭୂତଂ ପାକଟଂ ହୁତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକସ୍ସ ପରଲୋକୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି , ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ଲେପପିଣ୍ଡେ ଲଗ୍ଗମାନୋ ୱିଯ ଉପଚାରେନ ସମାଧିଯତି, ଅଜ୍ଜେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସାମୀତି ଅପଟିଲଦ୍ଧେଯେୱ ଆସା ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଅଧିମୋକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତି । ଅଯଂ ଅଧିମୋକ୍ଖସମ୍ପସାଦୋ ନାମ। ତସ୍ମିଂ ସମ୍ପସାଦେ ସତି। ଯୋ ପନ ଅରହତ୍ତଂ ୱା ପଟିଲଭତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ୱା, ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ ହୋତିଯେୱ। ଇଧ ପନ ''ଆଯତନେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତୀ''ତି ୱଚନତୋ ଅରହତ୍ତୱିପସ୍ସନାଯ ଚେୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୂପଚାରସ୍ସ ଚ ପଟିଲାଭୋ ପଟିଲାଭସମ୍ପସାଦୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିପସ୍ସନା ହି ପଞ୍ଞାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚନସ୍ସ କାରଣଂ, ଉପଚାରଂ ଆନେଞ୍ଜସମାପତ୍ତିଯା।

ଏତରହି ୱା ଆନେଞ୍ଜଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ପଞ୍ଞାଯ ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଏତ୍ଥ ଏତରହି ୱା ପଞ୍ଞାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି, ଆନେଞ୍ଜଂ ୱା ସମାପଜ୍ଜତୀତି ଏୱଂ ପଦପରିୱତ୍ତନଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତସ୍ମିଂ ସମ୍ପସାଦେ ସତି ଏତରହି ୱା ପଞ୍ଞାଯ ଅଧିମୁଚ୍ଚତି, ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଆନେଞ୍ଜଂ ୱା ସମାପଜ୍ଜତି, ଅଥ ୱା ପଞ୍ଞାଯ ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତି, ତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଆନେଞ୍ଜଂ ୱା ସମାପଜ୍ଜତି। ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏତରହି ଚତୁସଚ୍ଚଂ ୱା ସଚ୍ଛିକରୋତି। ତଂ ଅନଭିସମ୍ଭୁଣନ୍ତୋ ଆନେଞ୍ଜଂ ୱା ସମାପଜ୍ଜତୀତି।

ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋତି। ତସ୍ସ ନୀୱରଣା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି, ସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଉପଚାରେନ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି। ସୋ ରୂପାରୂପଂ ପରିଗଣ୍ହାତି, ପଚ୍ଚଯଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱୱତ୍ଥପେତି, ତସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି – ''ଉପଚାରେନ ମେ ଝାନଂ ୱିସେସଭାଗିଯଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଡିଟ୍ଠୁ ୱିସେସଭାଗିଯତା, ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି। ଏତ୍ତକେନସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ କତଂ ନାମ ହୋତି। ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପନ ତତୋ ଓସକ୍କିତମାନସୋ ଅନ୍ତରା ନ ତିଟ୍ଠତି, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତିଯେୱ। ଯଥା କିଂ? ଯଥା ପୁରିସୋ ''ୱନମହିଂସଂ ଘାତେସ୍ସାମୀ''ତି ସତ୍ତିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ସଚେ ତଂ ଘାତେତି, ସକଲଗାମୱାସିନୋ ତୋସେସ୍ସତି, ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପନ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସସଗୋଧାଦଯୋ ଖୁଦ୍ଦକମିଗେ ଘାତେତ୍ୱା କାଜଂ ପୂରେତ୍ୱା ଏତିଯେୱ।

ତତ୍ଥ ପୁରିସସ୍ସ ସତ୍ତିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱନମହିଂସାନୁବନ୍ଧନଂ ୱିଯ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ପରିକମ୍ମକରଣଂ, ୱନମହିଂସଘାତନଂ ୱିଯ – ''ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭନାଦୀନି ସମନୁପସ୍ସତୋ ୱିସେସଭାଗିଯଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ଡିଟ୍ଠୁ ୱିସେସଭାଗିଯତା, ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯଂ ନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତସ୍ସ ସଚ୍ଛିକରଣଂ, ମହିଂସଂ ଘାତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସସଗୋଧାଦଯୋ ଖୁଦ୍ଦକମିଗେ ଘାତେତ୍ୱା କାଜଂ ପୂରେତ୍ୱା ଗମନଂ ୱିଯ ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ, ତତୋ ଓସକ୍କିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମଗ୍ଗଭାୱନା

ଚତୁସଚ୍ଚସଚ୍ଛିକିରିୟାୟୋଜନାସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଇଦାନି ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ନିକ୍କନ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କାୟସ୍ସ ଭେଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୟନ୍ତି ୟେନ କାରଣେନ ତଂ ସଂୱତ୍ତନିକଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅସ୍ସ ଆନେଞ୍ଜୂପଗଂ, ତଂ କାରଣଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ତଂସଂୱତ୍ତନିକନ୍ତି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଂୱତ୍ତନିକଂ। ୟେନ ୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସଂୱତ୍ତତି ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଆନେଞ୍ଜୂପଗନ୍ତି କୁସଲାନେଞ୍ଜସଭାୱୂପଗତଂ ଅସ୍ସ, ତାଦିସମେୱ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି କୁସଲୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱଦନ୍ତି। ୟଂ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଂୱତ୍ତନିକଂ ଉପପତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ କୁସଲୱିଞ୍ଞାଣଂ ଆନେଞ୍ଜୂପଗତଂ ଅସ୍ସ, ୱିପାକକାଲେପି ତନ୍ନାମକମେୱ ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନାୟମତ୍ଥୋ – ''ପୁଞ୍ଞଂ ଚେ ସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ପୁଞ୍ଞୂପଗଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଅପୁଞ୍ଞଂ ଚେ ସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରୋତି, ଅପୁଞ୍ଞୁପଗଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଆନେଞ୍ଜଂ ଚେ ସଙ୍ଖାରଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତି, ଆନେଞ୍ଜୂପଗଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୨।୫୧) ଇମିନା ନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାୟାତି ଆନେଞ୍ଜସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ସପ୍ପାୟା। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ସା ଆନେଞ୍ଜସ୍ସେୱ, ଉପରି ଅରହତ୍ତସ୍ସାପି ସପ୍ପାୟାୱ ଉପକାରଭୂତାୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ପଠମକଆନେଞ୍ଜେ ସମାଧିୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

୬୭।ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅୟଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁ ହେଟ୍ଠିମେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି ରୂପପଟିବାହନେନ ତମେୱ ପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଆନେଞ୍ଜଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନାନେଞ୍ଜଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ। ୟଥା ଚ ଇଧ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିସେସମତ୍ତମେୱ ପନ ୱକ୍ଖାମ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ଦୁତିୟଆନେଞ୍ଜେ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା, ''ୟଂକିଞ୍ଚି ରୂପ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ କଥିତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତିପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନଂ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅୟଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱୀହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ତିଣ୍ଣମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ଉଭୟମେତଂ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ଏକେକକୋଟ୍ଠାସା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକୱସେନ ପନ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଭୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନାଲଂ ଅଭିନନ୍ଦିତୁନ୍ତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି କାମପଟିବାହନେନ ଚ ରୂପପଟିବାହନେନ ଚ ତମେୱ ପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଆନେଞ୍ଜଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନାନେଞ୍ଜଂ ସମାପଜ୍ଜତି। ଇମସ୍ମିଂ ତତିୟଆନେଞ୍ଜେ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

୬୮।ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନଂ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅୟଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ତୀହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ଚତୁନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ୟତ୍ଥେତା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ୟଂ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନଂ ପତ୍ୱା ଏତା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତା ସବ୍ବସଞ୍ଞା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏତଂ ସନ୍ତଂ ଏତଂ ପଣୀତନ୍ତି ଏତଂ ଅଙ୍ଗସନ୍ତତାୟ ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାୟ ଚ ସନ୍ତଂ, ଅତପ୍ପକଟ୍ଠେନ ପଣୀତଂ। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି ତାସଂ ସଞ୍ଞାନଂ ପଟିବାହନେନ ତମେୱ ପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଇମସ୍ମିଂ ପଠମାକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନେ ସମାଧିୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନମେୱ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅୟଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ଚତୂହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ଅତ୍ତେନ ୱା ଅତ୍ତନିୟେନ ୱାତି ଅହଂ ମମାତି ଗହେତବ୍ବେନ ସୁଞ୍ଞଂ ତୁଚ୍ଛଂ ରିତ୍ତଂ। ଏୱମେତ୍ଥ ଦ୍ୱିକୋଟିକା ସୁଞ୍ଞତା ଦସ୍ସିତା। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପଟିପଦଞ୍ଚ ଇମଞ୍ଚ ସୁଞ୍ଞତପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଇମସ୍ମିଂ ଦୁତିୟାକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନେ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

୭୦।ଇତିପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନମେୱ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅୟଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ଛନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ନାହଂ କ୍ୱଚନି କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚନତସ୍ମିଂ, ନ ଚ ମମ କ୍ୱଚନି କିସ୍ମିଞ୍ଚିକିଞ୍ଚନଂ ନତ୍ଥୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଚତୁକୋଟିକା ସୁଞ୍ଞତା କଥିତା। କଥଂ? ଅୟଞ୍ହି ନାହଂ କ୍ୱଚନୀତି କ୍ୱଚି ଅତ୍ତାନଂ ନ ପସ୍ସତି, କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚନତସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତାନଂ କସ୍ସଚି ପରସ୍ସ କିଞ୍ଚନଭାୱେ ଉପନେତବ୍ବଂ ନ ପସ୍ସତି, ଅତ୍ତନୋ ଭାତିଟ୍ଠାନେ ଭାତରଂ ସହାୟଟ୍ଠାନେ ସହାୟଂ ପରିକ୍ଖାରଟ୍ଠାନେ ୱା ପରିକ୍ଖାରଂ ମଞ୍ଞିତ୍ୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଉପନେତବ୍ବଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ମମ କ୍ୱଚନୀତି ଏତ୍ଥ ମମ – ସଦ୍ଦଂ ତାୱ ଠପେତ୍ୱା ନ ଚ କ୍ୱଚନି ପରସ୍ସ ଚ ଅତ୍ତାନଂ କ୍ୱଚି ନ ପସ୍ସତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ମମ – ସଦ୍ଦଂ ଆହରିତ୍ୱା ମମ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚନଂ ନତ୍ଥୀତି ସୋ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତା ମମ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚନଭାୱେ ଅତ୍ଥୀତି ନ ପସ୍ସତି। ଅତ୍ତନୋ ଭାତିଟ୍ଠାନେ ଭାତରଂ ସହାୟଟ୍ଠାନେ ସହାୟଂ ପରିକ୍ଖାରଟ୍ଠାନେ ୱା ପରିକ୍ଖାରନ୍ତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଠାନେ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଇମିନା କିଞ୍ଚନଭାୱେନ ଉପନେତବ୍ବଂ ନ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱମୟଂ ୟସ୍ମା ନେୱ କତ୍ଥଚି ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସତି, ନ ତଂ ପରସ୍ସ କିଞ୍ଚନଭାୱେ ଉପନେତବ୍ବଂ ପସ୍ସତି, ନ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସତି, ନ ପରସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତନୋ କିଞ୍ଚନଭାୱେ ଉପନେତବ୍ବଂ ପସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅୟଂ ସୁଞ୍ଞତା ଚତୁକୋଟିକାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପଟିପଦଂ ଇମଂ ଚତୁକୋଟିସୁଞ୍ଞତଞ୍ଚ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଇମସ୍ମିଂ ତତିୟାକିଞ୍ଚଞ୍ଞାୟତନେପି ୱିପସ୍ସନାୱସେନେୱ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

ଇତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତୀତି ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ପତ୍ୱା ଏୱଂ ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅଯଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ଛହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭନୋ ଚାତି ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ଯସ୍ମା ଅପରିସେସା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଯଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ଏତା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତା ସବ୍ବସଞ୍ଞା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ତବ୍ବହୁଲୱିହାରିନୋତି ତାସଂ ସଞ୍ଞାନଂ ପଟିବାହନେନ ତମେୱ ପଟିପଦଂ ବହୁଲଂ କତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତସ୍ସ। ଇମସ୍ମିଂ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନେ ସମାଧିୱସେନ ଓସକ୍କନା କଥିତା।

୭୧।ନୋ ଚସ୍ସ ନୋ ଚ ମେ ସିଯାତି ସଚେ ମଯ୍ହଂ ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଚୱିଧଂ କମ୍ମୱଟ୍ଟଂ ନ ଆଯୂହିତଂ ଅସ୍ସ, ଯଂ ମେ ଇଦଂ ଏତରହି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ୱିପାକୱଟ୍ଟଂ ଏତଂ ମେ ନ ସିଯା ନପ୍ପୱତ୍ତେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ସଚେ ଏତରହି ପଞ୍ଚୱିଧଂ କମ୍ମୱଟ୍ଟଂ ଆଯୂହିତଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ନ ମେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଅନାଗତେ ମେ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ୱିପାକୱଟ୍ଟଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ଯଦତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ତଂ ପଜହାମୀତି ଯଂ ଅତ୍ଥି ଯଂ ଭୂତଂ ଏତରହି ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ, ତଂ ପଜହାମି। ଏୱଂଉପେକ୍ଖଂ ପଟିଲଭତୀତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖଂ ଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପରିନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁ ନ ୱା ପରିନିବ୍ବାଯେଯ୍ୟାତି କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି, ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଅରହତ୍ତମ୍ପି ଓସକ୍କନାପି ପଟିପଦାପି ପଟିସନ୍ଧିପି କଥିତା, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାଦୀନି ପାଦକାନି କତ୍ୱା ଠିତାନଂ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ନ କିଞ୍ଚି କଥିତଂ, ତଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅପେତ୍ଥାତି ଅପି ଏତ୍ଥ। ସୋ ତଂ ଉପେକ୍ଖଂ ଅଭିନନ୍ଦତୀତି ସୋ ତଂ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖଂ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଅଭିନନ୍ଦନାହି ଅଭିନନ୍ଦତି। ସେସପଦଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତନ୍ନିସ୍ସିତଂ ହୋତି ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସିତଂ ହୋତି। ତଦୁପାଦାନନ୍ତି ଯଂ ନିକନ୍ତିୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଉପାଦାନଂ ନାମ ଗହଣଂ ନାମ ହୋତି। ସଉପାଦାନୋତି ସଗହଣୋ। ନ ପରିନିବ୍ବାଯତୀତି ୱିପସ୍ସନାଯ ସାଲଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ମମ ସାସନେ ନ ପରିନିବ୍ବାଯତି। ଯୋ ପନ ୱିହାରପରିୱେଣଉପଟ୍ଠାକାଦୀସୁ ସାଲଯୋ, ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। କହଂ ପନାତି? କତ୍ଥ ପନ? ଉପାଦିଯମାନୋଉପାଦିଯତୀତି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହମାନୋ ଗଣ୍ହାତି। ଉପାଦାନସେଟ୍ଠଂ କିର ସୋ, ଭନ୍ତେତି, ଭନ୍ତେ, ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଗହେତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ସେଟ୍ଠଂ ଉତ୍ତମଂ ଭୱଂ ଉପାଦିଯତି, ସେଟ୍ଠଭୱେ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିସନ୍ଧି କଥିତା। ଇଦାନିସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ କଥେତୁଂ ଇଧାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

୭୩।ନିସ୍ସାଯ ନିସ୍ସାଯାତି ତଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯ। ଓଘସ୍ସ ନିତ୍ଥରଣା ଅକ୍ଖାତାତି ଓଘତରଣଂ କଥିତଂ, ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୁନୋ ଓଘନିତ୍ଥରଣା କଥିତା…ପେ… ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୁନୋ ଓଘନିତ୍ଥରଣା କଥିତାତି ୱଦତି।

କତମୋ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅରିଯୋ ୱିମୋକ୍ଖୋତି ଇଧ କିଂ ପୁଚ୍ଛତି? ସମାପତ୍ତିଂ ତାୱ ପଦଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାୱଂ ୱା ଉଳୁମ୍ପାଦୀନି ୱା ନିସ୍ସାଯ ମହୋଘଂ ତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ ନ କିଲମତି। ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋ ପନ ପକିଣ୍ଣକସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ବାହୁବଲେନ ସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ କିଲମତି। ଇତି ଇମସ୍ସ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅରିଯସାୱକୋତି ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକୋ ଅରିଯସାୱକୋ। ଅଯଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚାତି ନୱନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସମ୍ମସତି। ଏସ ସକ୍କାଯୋ ଯାୱତା ସକ୍କାଯୋତି ଯତ୍ତକୋ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟସଙ୍ଖାତୋ ସକ୍କାଯୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବୋପି ସୋ ଏସ ସକ୍କାଯୋ, ନ ଇତୋ ପରଂ ସକ୍କାଯୋ ଅତ୍ଥୀତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି।

ଏତଂଅମତଂ ଯଦିଦଂ ଅନୁପାଦା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋତି ଯୋ ପନେସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପାଦାୱିମୋକ୍ଖୋ ନାମ, ଏତଂ ଅମତଂ ଏତଂ ସନ୍ତଂ ଏତଂ ପଣୀତନ୍ତି ପଟିସଞ୍ଚିକ୍ଖତି। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଚ ''ଅନୁପାଦା ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି ନିବ୍ବାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

କେୱଲଂ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଓସକ୍କନା କଥିତା, ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ପଟିସନ୍ଧି, ନୱସୁ ଠାନେସୁ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କଥଂ? ତତିଯଂ ଝାନଂ ତାୱ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଓସକ୍କନା କଥିତା, ପଟିସନ୍ଧି କଥିତା, ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ, ତଥା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ, ତଥା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଂ। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନଂ ପନ ପଦଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଠିତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓସକ୍କନା କଥିତା, ପଟିସନ୍ଧି କଥିତା, ଅରହତ୍ତଂ କଥିତଂ। ତଥା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ। ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପାଦକଂ କତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପନ ଓସକ୍କନା ନତ୍ଥି, ପଟିସନ୍ଧି ପନ ଅରହତ୍ତଞ୍ଚ କଥିତଂ। ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକସ୍ସ ଅରହତ୍ତମେୱ କଥିତନ୍ତି। ଏୱଂ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଓସକ୍କନା କଥିତା, ଅଟ୍ଠସୁ ଠାନେସୁ ପଟିସନ୍ଧି, ନୱସୁ ଠାନେସୁ ଅରହତ୍ତଂ କଥିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମଞ୍ଚ ପନ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଓସକ୍କନଂ ଅଟ୍ଠସୁ ପଟିସନ୍ଧିଂ ନୱସୁ ଅରହତ୍ତଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା କଥେନ୍ତେନ ଇମଂ ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାଯସୁତ୍ତଂ ସୁକଥିତଂ ନାମ ହୋତୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଆନେଞ୍ଜସପ୍ପାଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଗଣକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଗଣକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯାୱ ପଚ୍ଛିମସୋପାନକଳେୱରାତି ଯାୱ ପଠମସୋପାନଫଲକା ଏକଦିୱସେନେୱ ସତ୍ତଭୂମିକୋ ପାସାଦୋ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତ୍ୱା ଥମ୍ଭୁସ୍ସାପନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଯାୱ ଚିତ୍ତକମ୍ମକରଣା ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯଦିଦଂ ଅଜ୍ଝେନେତି ତଯୋପି ୱେଦା ନ ସକ୍କା ଏକଦିୱସେନେୱ ଅଧୀଯିତୁଂ, ଏତେସଂ ଅଜ୍ଝେନେପି ପନ ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯାୱ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇସ୍ସତ୍ଥେତି ଆୱୁଧୱିଜ୍ଜାଯପି ଏକଦିୱସେନେୱ ୱାଲୱେଧି ନାମ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ, ଠାନସମ୍ପାଦନମୁଟ୍ଠିକରଣାଦୀହି ପନ ଏତ୍ଥାପି ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯା ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଖାନେତି ଗଣନାଯ। ତତ୍ଥ ଅନୁପୁବ୍ବକିରିଯଂ ଅତ୍ତନାୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ଗଣାପେମାତିଆଦିମାହ।

୭୫।ସେଯ୍ୟଥାପି ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଇଧ ଭଗୱା ଯସ୍ମା ବାହିରସମଯେ ଯଥା ଯଥା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଥା ତଥା କେରାଟିକା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ସାସନଂ ବାହିରସମଯେନ ଅନୁପମେତ୍ୱା ଭଦ୍ରଅସ୍ସାଜାନୀଯେନ ଉପମେନ୍ତୋ ସେଯ୍ୟଥାପୀତିଆଦିମାହ। ଭଦ୍ରୋ ହି ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ ଯସ୍ମିଂ କାରଣେ ଦମିତୋ ହୋତି, ତଂ ଜୀୱିତହେତୁପି ନାତିକ୍କମତି। ଏୱମେୱ ସାସନେ ସମ୍ମାପଟିପନ୍ନୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସୀଲୱେଲଂ ନାତିକ୍କମତି। ମୁଖାଧାନେତି ମୁଖଟ୍ଠପନେ।

୭୬।ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯ ଚାତି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାହି ସମଙ୍ଗିଭାୱତ୍ଥାଯ । ଦ୍ୱେ ହି ଖୀଣାସୱା ସତତୱିହାରୀ ଚ ନୋସତତୱିହାରୀ ଚ। ତତ୍ଥ ସତତୱିହାରୀ ଯଂକିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କତ୍ୱାପି ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନୋ ସତତୱିହାରୀ ପନ ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି କିଚ୍ଚେ କିଚ୍ଚପ୍ପସୁତୋ ହୁତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଏକୋ କିର ଖୀଣାସୱତ୍ଥେରୋ ଖୀଣାସୱସାମଣେରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ଗତୋ, ତତ୍ଥ ମହାଥେରସ୍ସ ସେନାସନଂ ପତ୍ତଂ, ସାମଣେରସ୍ସ ନ ପାପୁଣାତି, ତଂ ୱିତକ୍କେନ୍ତୋ ଥେରୋ ଏକଦିୱସମ୍ପି ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସାମଣେରୋ ପନ ତେମାସଂ ଫଲସମାପତ୍ତିରତିଯା ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ‘‘ସପ୍ପାଯୋ , ଭନ୍ତେ, ଅରଞ୍ଞୱାସୋ ଜାତୋ’’ତି ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ‘‘ନ ଜାତୋ, ଆୱୁସୋ’’ତି ଆହ। ଇତି ଯୋ ଏୱରୂପୋ ଖୀଣାସୱୋ, ସୋ ଇମେ ଧମ୍ମେ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞାଯ ଚା’’ତି ଆହ।

୭୮।ଯେମେ, ଭୋ ଗୋତମାତି ତଥାଗତେ କିର କଥଯନ୍ତେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ‘‘ଇମେ ପୁଗ୍ଗଲା ନ ଆରାଧେନ୍ତି, ଇମେ ଆରାଧେନ୍ତୀ’’ତି ନଯୋ ଉଦପାଦି, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁମାରଦ୍ଧୋ।

ପରମଜ୍ଜଧମ୍ମେସୂତି ଅଜ୍ଜଧମ୍ମା ନାମ ଛସତ୍ଥାରଧମ୍ମା, ତେସୁ ଗୋତମୱାଦୋୱ, ପରମୋ ଉତ୍ତମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଗଣକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଗୋପକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୯।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଗୋପକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଚିରପରିନିବ୍ବୁତେ ଭଗୱତୀତି ଭଗୱତି ଅଚିରପରିନିବ୍ବୁତେ, ଧାତୁଭାଜନୀଯଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମସଙ୍ଗୀତିଂ କାତୁଂ ରାଜଗହଂ ଆଗତକାଲେ । ରଞ୍ଞୋ ପଜ୍ଜୋତସ୍ସ ଆସଙ୍କମାନୋତି ଚଣ୍ଡପଜ୍ଜୋତୋ ନାମେସ ରାଜା ବିମ୍ବିସାରମହାରାଜସ୍ସ ସହାଯୋ ଅହୋସି, ଜୀୱକଂ ପେସେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜକାରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଦଲ୍ହମିତ୍ତୋୱ ଜାତୋ, ସୋ ‘‘ଅଜାତସତ୍ତୁନା ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତା ଘାତିତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ମମ ପିଯମିତ୍ତଂ ଘାତେତ୍ୱା ଏସ ରଜ୍ଜଂ କରିସ୍ସାମୀତି ମଞ୍ଞତି, ମଯ୍ହଂ ସହାଯସ୍ସ ସହାଯାନଂ ଅତ୍ଥିକଭାୱଂ ଜାନାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ପରିସତି ୱାଚଂ ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆସଙ୍କା ଉପ୍ପନ୍ନା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ପଜ୍ଜୋତସ୍ସ ଆସଙ୍କମାନୋ’’ତି। କମ୍ମନ୍ତୋତି ବହିନଗରେ ନଗରପଟିସଙ୍ଖାରାପନତ୍ଥାଯ କମ୍ମନ୍ତଟ୍ଠାନଂ।

ଉପସଙ୍କମୀତି ମଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗୀତିଂ କାରେସ୍ସାମାତି ୱିଚରାମ, ଅଯଞ୍ଚ ମହେସକ୍ଖୋ ରାଜୱଲ୍ଲଭୋ ସଙ୍ଗହେ କତେ ୱେଳୁୱନସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ କରେଯ୍ଯାତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଉପସଙ୍କମି। ତେହି ଧମ୍ମେହୀତି ତେହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଧମ୍ମେହି। ସବ୍ବେନ ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବାକାରେନ ସବ୍ବଂ। ସବ୍ବଥା ସବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବକୋଟ୍ଠାସେହି ସବ୍ବଂ। କିଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି? ଛ ହି ସତ୍ଥାରୋ ପଠମତରଂ ଅପ୍ପଞ୍ଞାତକୁଲେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା, ତେ ତଥାଗତେ ଧରମାନେଯେୱ କାଲଂକତା, ସାୱକାପି ନେସଂ ଅପ୍ପଞ୍ଞାତକୁଲେହେୱ ପବ୍ବଜିତା। ତେ ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ମହାୱିୱାଦଂ ଅକଂସୁ। ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ମହାକୁଲା ପବ୍ବଜିତୋ, ତସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନ ସାୱକାନଂ ମହାୱିୱାଦୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅଯଂ କଥା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପତ୍ଥରମାନା ଉଦପାଦି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଧରନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିୱାଦୋ ନାହୋସି। ଯୋପି ଅହୋସି, ସୋପି ତତ୍ଥେୱ ୱୂପସମିତୋ। ପରିନିବ୍ବୁତକାଲେ ପନସ୍ସ – ‘‘ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିଯୋଜନସତସହସ୍ସୁବ୍ବେଧଂ ସିନେରୁଂ ଅପୱାହିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସ ୱାତସ୍ସ ପୁରତୋ ପୁରାଣପଣ୍ଣଂ କିଂ ଠସ୍ସତି, ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ଅଲଜ୍ଜମାନୋ ମଚ୍ଚୁରାଜା କସ୍ସ ଲଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ମହାସଂୱେଗଂ ଜନେତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗା ଜାତା ଅତିୱିଯ ଉପସନ୍ତୁପସନ୍ତା, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତନ୍ତି ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅନୁସଞ୍ଞାଯମାନୋତି ଅନୁସଞ୍ଜାଯମାନୋ, କତାକତଂ ଜନନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁୱିଚରମାନୋ ୱା।

୮୦।ଅତ୍ଥିନୁ ଖୋତି ଅଯମ୍ପି ହେଟ୍ଠିମପୁଚ୍ଛମେୱ ପୁଚ୍ଛତି। ଅପ୍ପଟିସରଣେତି ଅପ୍ପଟିସରଣେ ଧମ୍ମୱିନଯେ। କୋ ହେତୁ ସାମଗ୍ଗିଯାତି ତୁମ୍ହାକଂ ସମଗ୍ଗଭାୱସ୍ସ କୋ ହେତୁ କୋ ପଚ୍ଚଯୋ। ଧମ୍ମପ୍ପଟିସରଣାତି ଧମ୍ମୋ ଅମ୍ହାକଂ ପଟିସରଣଂ, ଧମ୍ମୋ ଅୱସ୍ସଯୋତି ଦୀପେତି।

୮୧।ପୱତ୍ତତୀତି ପଗୁଣଂ ହୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛତି। ଆପତ୍ତି ହୋତି ୱୀତିକ୍କମୋତି ଉଭଯମେତଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆଣାତିକ୍କମନମେୱ। ଯଥାଧମ୍ମଂ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ କାରେମାତି ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଚ ଅନୁସିଟ୍ଠି ଚ ଠିତା, ଏୱଂ କାରେମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ କିର ନୋ ଭୱନ୍ତୋ କାରେନ୍ତି ଧମ୍ମୋ ନୋ କାରେତୀତି ପଦଦ୍ୱଯେପି ନୋ କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ନ କିର ଭୱନ୍ତୋ କାରେନ୍ତି, ଧମ୍ମୋୱ କାରେତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

୮୩।ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସେ ନିପାତୋ। କହଂ ପନ ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋତି କିଂ ଥେରସ୍ସ ୱେଳୁୱନେ ୱସନଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀତି? ଜାନାତି। ୱେଳୁୱନସ୍ସ ପନ ଅନେନ ଆରକ୍ଖା ଦିନ୍ନା, ତସ୍ମା ଅତ୍ତାନଂ ଉକ୍କଂସାପେତୁକାମୋ ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ପନ ତେନ ତତ୍ଥ ଆରକ୍ଖା ଦିନ୍ନା? ସୋ କିର ଏକଦିୱସଂ ମହାକଚ୍ଚାଯନତ୍ଥେରଂ ଗିଜ୍ଝକୂଟା ଓତରନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ମକ୍କଟୋ ୱିଯ ଏସୋ’’ତି ଆହ। ଭଗୱା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ସଚେ ଖମାପେତି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଖମାପେତି, ଇମସ୍ମିଂ ୱେଳୁୱନେ ଗୋନଙ୍ଗଲମକ୍କଟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ କଥାଯ ଦ୍ୱେଧାଭାୱୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଛା ମେ ମକ୍କଟଭୂତକାଲେ ଗୋଚରଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱେଳୁୱନେ ନାନାୱିଧେ ରୁକ୍ଖେ ରୋପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଅଦାସି। ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ମକ୍କଟୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ‘‘ୱସ୍ସକାରା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମୀପେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଗ୍ଘାତି ସବ୍ବୱାରେସୁ ଏକଂସୱଚନେଯେୱ ନିପାତୋ। ତଗ୍ଘ, ଭୋ ଆନନ୍ଦାତି ଏୱଂ ଥେରେନ ପରିସମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ଉକ୍କଂସିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅହମ୍ପି ଥେରଂ ଉକ୍କଂସିସ୍ସାମୀତି ଏୱମାହ।

୮୪।ନ ଚ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଥେରୋ କିର ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ୱଣ୍ଣିତଜ୍ଝାନମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଅୱଣ୍ଣିତଜ୍ଝାନମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଅଯଂ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସବ୍ବମେୱ ୱଣ୍ଣେତୀତି ପଞ୍ହଂ ୱିସଂୱାଦେତି, ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଇମସ୍ସ ମୁଖଂ ଉଲ୍ଲୋକେତୁଂ ନ ପିଣ୍ଡପାତଂ ରକ୍ଖିତୁଂ, ପଞ୍ହଂ ଉଜୁଂ କତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଇଦଂ ୱତ୍ତୁଂ ଆରଦ୍ଧଂ। ଅନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱା। ଏୱରୂପଂ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୋ ଭଗୱା ଝାନଂ ୱଣ୍ଣେସୀତି ଇଧ ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକଜ୍ଝାନଂ ନାମ କଥିତଂ।

ଯଂନୋ ମଯନ୍ତି ଅଯଂ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱସ୍ସକାରବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉସୂଯତି, ତେନ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହସ୍ସ ଅକଥନଂ ପଚ୍ଚାସୀସମାନୋ କଥିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ୱସ୍ସକାରେନ ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେସି, ମଯା ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂ ପନ ଯଟ୍ଠିକୋଟିଯା ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିଯ ଏକଦେସମେୱ କଥେସୀ’’ତି ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଗୋପକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମହାପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତଦହୂତି ତସ୍ମିଂ ଅହୁ, ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉପୋସଥୋ। ଉପୱସନ୍ତୀତି ସୀଲେନ ୱା ଅନସନେନ ୱା ଉପେତା ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୋ – ''ଆୟାମ, ଆୱୁସୋ, କପ୍ପିନ, ଉପୋସଥଂ ଗମିସ୍ସାମା''ତିଆଦୀସୁ ହି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ଉପୋସଥୋ। ''ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଖୋ ୱିସାଖେ ଉପୋସଥୋ ଉପୱୁତ୍ଥୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୮।୫୩) ସୀଲଂ। ''ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱେ ସଦା ଫଗ୍ଗୁ, ସୁଦ୍ଧସ୍ସୁପୋସଥୋ ସଦା''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୭୯) ଉପୱାସୋ। ''ଉପୋସଥୋ ନାମ ନାଗରାଜା''ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୪୬) ପଞ୍ଞତ୍ତି। ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଦହୁପୋସଥେ ସଭିକ୍ଖୁକା ଆୱାସା''ତିଆଦୀସୁ (ମହାୱ। ୧୮୧) ଉପୱସିତବ୍ବଦିୱସୋ। ଇଧାପି ସୋଯେୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ । ସୋ ପନେସ ଅଟ୍ଠମୀଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀଭେଦେନ ତିୱିଧୋ। ତସ୍ମା ସେସଦ୍ୱଯନିୱାରଣତ୍ଥଂ ପନ୍ନରସେତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଉପୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉପୋସଥୋ''ତି। ମାସପୁଣ୍ଣତାଯ ପୁଣ୍ଣା ସଂପୁଣ୍ଣାତି ପୁଣ୍ଣା। ମା-ଇତି ଚନ୍ଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ଏତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣୋତି ପୁଣ୍ଣମା। ଏୱଂ ପୁଣ୍ଣାଯ ପୁଣ୍ଣମାଯାତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦଦ୍ୱଯେ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦେସନ୍ତି କାରଣଂ। ତେନ ହି ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ସକେ ଆସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛାତି କସ୍ମା ଭଗୱା ଠିତସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେସୀତି। ଅୟଂ କିର ଭିକ୍ଖୁ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଂ ପଧାନିଯଭିକ୍ଖୂନଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି, ତେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଘଟେନ୍ତି ୱାଯମନ୍ତି। ମହାଭୂତାନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ଉପାଦାରୂପାନି, ନାମରୂପପଚ୍ଚଯଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକୱିପସ୍ସନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଥ ନେ ଆଚରିଯୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ଥେରୋ ମହାଭୂତପରିଗ୍ଗହାଦୀନି ପୁଚ୍ଛତି। ତେ ସବ୍ବଂ କଥେନ୍ତି, ମଗ୍ଗଫଲପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତା ପନ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅଥ ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ମମ ସନ୍ତିକେ ଏତେସଂ ଓୱାଦସ୍ସ ପରିହାନି ନତ୍ଥି, ଇମେ ଚ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ୱିହରନ୍ତି। କୁକ୍କୁଟସ୍ସ ପାନୀଯପିୱନକାଲମତ୍ତମ୍ପି ନେସଂ ପମାଦକିରିଯା ନତ୍ଥି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ମଗ୍ଗଫଲାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଅହଂ ଇମେସଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ନ ଜାନାମି, ବୁଦ୍ଧୱେନେଯ୍ୟା ଏତେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି , ଗହେତ୍ୱା ନେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମି, ଅଥ ନେସଂ ସତ୍ଥା ଚରିଯୱସେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସତୀ''ତି, ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ।

ସତ୍ଥାପି ସାଯନ୍ହସମଯେ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଉପନୀତଂ ଉଦକଂ ଆଦାଯ ସରୀରଂ ଉତୁଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ମିଗାରମାତୁପାସାଦପରିୱେଣେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋପି ନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମେତି, ଚନ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ଚ ଭଗୱା ନିସିନ୍ନୋ। ଚନ୍ଦସ୍ସ ପଭା ନତ୍ଥି, ସୂରିଯସ୍ସ ପଭା ନତ୍ଥି, ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ପଭଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣା ଯମକବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନା ପୁଞ୍ଜା ପୁଞ୍ଜା ହୁତ୍ୱା ଦିସାୱିଦିସାସୁ ଧାୱନ୍ତୀତି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ୱଣ୍ଣଭୂମି ନାମେସା, ଧମ୍ମକଥିକସ୍ସେୱେତ୍ଥ ଥାମୋ ପମାଣଂ, ଯତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକଂ କଥେତବ୍ବଂ। ଦୁକ୍କଥିତନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସନ୍ନିସିନ୍ନାଯ ପରିସାଯ ଥେରୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପଞ୍ହସ୍ସ ଓକାସଂ କାରେସି। ତତୋ ଭଗୱା – ''ସଚେ ଇମସ୍ମିଂ ଠିତକେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତେ 'ଆଚରିଯୋ ନୋ ଉଟ୍ଠିତୋ'ତି ସେସଭିକ୍ଖୂ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ତଥାଗତେ ଅଗାରୱୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଅଥ ନିସିନ୍ନାୱ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ଆଚରିଯେ ଅଗାରୱୋ କତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଏକଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତି। ଆଚରିଯେ ପନ ନିସିନ୍ନେ ତେପି ନିସୀଦିସ୍ସନ୍ତି। ତତୋ ଏକଗ୍ଗା ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ସକ୍କୁଣିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଇମିନା କାରଣେନ ଭଗୱା ଠିତସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତୀତି।

ଇମେ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେତି ୱିମତିପୁଚ୍ଛା ୱିଯ କଥିତା। ଥେରୋ ପନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦଯବ୍ବଯଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ମହାଖୀଣାସୱୋ, ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସ ୱିମତି। ଜାନନ୍ତେନପି ପନ ଅଜାନନ୍ତେନ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ହି ଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛତି, ''ଜାନାତି ଅଯ''ନ୍ତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଏକଦେସମେୱ କଥେତି। ଅଜାନନ୍ତେନ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛିତେ ପନ କଥେନ୍ତୋ ଇତୋ ଚ ଏତ୍ତୋ ଚ କାରଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେତି। କୋଚି ପନ ଅଜାନନ୍ତୋପି ଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛତି। ଥେରୋ ଏୱରୂପଂ ୱଚନଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ଜାନନ୍ତୋଯେୱ ପନ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଛନ୍ଦମୂଲକାତି ତଣ୍ହାମୂଲକା। ଏୱଂରୂପୋ ସିଯନ୍ତି ସଚେ ଓଦାତୋ ହୋତୁକାମୋ, ହରିତାଲୱଣ୍ଣୋ ୱା ମନୋସିଲାୱଣ୍ଣୋ ୱା ସିଯନ୍ତି ପତ୍ଥେତି । ସଚେ କାଳୋ ହୋତୁକାମୋ, ନୀଲୁପ୍ପଲୱଣ୍ଣୋ ୱା ଅଞ୍ଜନୱଣ୍ଣୋ ୱା ଅତସୀପୁପ୍ଫୱଣ୍ଣୋ ୱା ସିଯନ୍ତି ପତ୍ଥେତି। ଏୱଂୱେଦନୋତି କୁସଲୱେଦନୋ ୱା ସୁଖୱେଦନୋ ୱା ସିଯନ୍ତି ପତ୍ଥେତି। ସଞ୍ଞାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯସ୍ମା ପନ ଅତୀତେ ପତ୍ଥନା ନାମ ନତ୍ଥି, ପତ୍ଥେନ୍ତେନାପି ଚ ନ ସକ୍କା ତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେପି ନ ହୋତି, ନ ହି ଓଦାତୋ କାଳଭାୱଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ କାଳୋ ହୋତି, ନ କାଳୋ ୱା ଓଦାତୋ, ଦୀଘୋ ୱା ରସ୍ସୋ, ରସ୍ସୋ ୱା ଦୀଘୋ, ଦାନଂ ପନ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ୱା ସମାଦିଯିତ୍ୱା ''ଅନାଗତେ ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ହୋମି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା''ତି ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝତି। ତସ୍ମା ଅନାଗତମେୱ ଗହିତଂ।

ଖନ୍ଧାଧିୱଚନନ୍ତି ଖନ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧପଣ୍ଣତ୍ତି କିତ୍ତକେନ ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ମହାଭୂତା ହେତୂତି ‘‘ତଯୋ କୁସଲହେତୂ’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୧୪୪୧) ହି ହେତୁହେତୁ ୱୁତ୍ତୋ। ଅୱିଜ୍ଜା ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ସାଧାରଣତ୍ତା ସାଧାରଣହେତୁ। କୁସଲାକୁସଲଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକଦାନେ ଉତ୍ତମହେତୁ। ଇଧ ପଚ୍ଚଯହେତୁ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତତ୍ଥ ପଥୱୀଧାତୁ ମହାଭୂତଂ ଇତରେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଭୂତାନଂ ଉପାଦାରୂପସ୍ସ ଚ ପଞ୍ଞାପନାଯ ଦସ୍ସନଟ୍ଠାଯ ହେତୁ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଫସ୍ସୋତି ‘‘ଫୁଟ୍ଠୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱେଦେତି, ଫୁଟ୍ଠୋ ସଞ୍ଜାନାତି, ଫୁଟ୍ଠୋ ଚେତେତୀ’’ତି (ସଂ। ନି। ୪।୯୩) ୱଚନତୋ ଫସ୍ସୋ ତିଣ୍ଣଂ ଖନ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଞାପନାଯ ହେତୁ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣେନ ତାୱ ସଦ୍ଧିଂ ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକାନଂ ଉପରିମପରିଚ୍ଛେଦେନ ସମତିଂସ ରୂପାନି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚ ତଯୋ ଖନ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଂ ନାମରୂପଂ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଞ୍ଞାପନାଯ ହେତୁ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଚକ୍ଖୁପସାଦୋ ଚେୱ ରୂପାରମ୍ମଣଞ୍ଚ ରୂପଂ, ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ତଯୋ ଖନ୍ଧା ନାମଂ। ତଂ ନାମରୂପଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଞ୍ଞାପନାଯ ହେତୁ ଚେୱ ପଚ୍ଚଯୋ ଚ। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସୱିଞ୍ଞାଣେସୁ।

୮୭।କଥଂ ପନ, ଭନ୍ତେତି ଇଦଂ କିତ୍ତକେନ ନୁ ଖୋତି ୱଚ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠି ନ ହୋତୀତି ଇଦଂ ୱିୱଟ୍ଟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

୮୮।ଅଯଂରୂପେ ଅସ୍ସାଦୋତି ଇମିନା ପରିଞ୍ଞାପଟିୱେଧୋ ଚେୱ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଞ୍ଚ କଥିତଂ। ଅଯଂ ରୂପେ ଆଦୀନୱୋତି ଇମିନା ପହାନପଟିୱେଧୋ ଚେୱ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଞ୍ଚ। ଇଦଂ ରୂପେ ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇମିନା ସଚ୍ଛିକିରିଯାପଟିୱେଧୋ ଚେୱ ନିରୋଧସଚ୍ଚଞ୍ଚ। ଯେ ଇମେସୁ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ଧମ୍ମା, ଅଯଂ ଭାୱନାପଟିୱେଧୋ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୮୯।ବହିଦ୍ଧାତି ପରସ୍ସ ସୱିଞ୍ଞାଣକେ କାଯେ। ସବ୍ବନିମିତ୍ତେସୂତି ଇମିନା ପନ ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ‘‘ସୱିଞ୍ଞାଣକେ କାଯେ’’ତି ୱଚନେନ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ କାଯୋ ଗହିତୋୱ, ବହିଦ୍ଧା ଚ ସବ୍ବନିମିତ୍ତଗ୍ଗହଣେନ ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହାତି।

୯୦।ଅନତ୍ତକତାନୀତି ଅନତ୍ତନି ଠତ୍ୱା କତାନି। କମତ୍ତାନଂ ଫୁସିସ୍ସନ୍ତୀତି କତରସ୍ମିଂ ଅତ୍ତନି ଠତ୍ୱା ୱିପାକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀତି ସସ୍ସତଦସ୍ସନଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତଣ୍ହାଧିପତେଯ୍ୟେନାତି ତଣ୍ହାଜେଟ୍ଠକେନ। ତତ୍ର ତତ୍ରାତି ତେସୁ ତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ। ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନନ୍ତି ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ପକତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଜହିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନୱକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସନ୍ତା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆସନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଚୂଳପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚୂଳପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତନ୍ତି ଯଂ ଯଂ ଦିସଂ ଅନୁୱିଲୋକେତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ତୁଣ୍ହୀଭୂତମେୱ। ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱାତି ପଞ୍ଚପସାଦପଟିମଣ୍ଡିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ତତୋ ତତୋ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚାନମ୍ପି ଅଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା। ଅସପ୍ପୁରିସୋତି ପାପପୁରିସୋ। ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେତି ଯସ୍ମା ଅନ୍ଧୋ ଅନ୍ଧଂ ୱିଯ ସୋ ତଂ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହଂସୁ। ଏତେନେୱ ନଯେନ ଇତୋ ପରେସୁପି ୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧସମନ୍ନାଗତୋତି ପାପଧମ୍ମସମନ୍ନାଗତୋ। ଅସପ୍ପୁରିସଭତ୍ତୀତି ଅସପ୍ପୁରିସସେୱନୋ। ଅସପ୍ପୁରିସଚିନ୍ତୀତି ଅସପ୍ପୁରିସଚିନ୍ତାଯ ଚିନ୍ତକୋ। ଅସପ୍ପୁରିସମନ୍ତୀତି ଅସପ୍ପୁରିସମନ୍ତନଂ ମନ୍ତେତା। ଅସପ୍ପୁରିସୱାଚୋତି ଅସପ୍ପୁରିସୱାଚଂ ଭାସିତା। ଅସପ୍ପୁରିସକମ୍ମନ୍ତୋତି ଅସପ୍ପୁରିସକମ୍ମାନଂ କତ୍ତା। ଅସପ୍ପୁରିସଦିଟ୍ଠୀତି ଅସପ୍ପୁରିସଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅସପ୍ପୁରିସଦାନନ୍ତି ଅସପ୍ପୁରିସେହି ଦାତବ୍ବଂ ଦାନଂ। ତ୍ୟାସ୍ସ ମିତ୍ତାତି ତେ ଅସ୍ସ ମିତ୍ତା। ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ଚେତେତୀତି ପାଣଂ ହନିସ୍ସାମି, ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିସ୍ସାମି, ମିଚ୍ଛା ଚରିସ୍ସାମି, ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତେତି। ପରବ୍ୟାବାଧାଯାତି ଯଥା ଅସୁକୋ ଅସୁକଂ ପାଣଂ ହନ୍ତି, ଅସୁକସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯତି, ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ନଂ ଆଣାପେସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତେତି। ଉଭଯବ୍ୟାବାଧାଯାତି ଅହଂ ଅସୁକଞ୍ଚ ଅସୁକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ଉଭଯଦୁକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତେତୀତି।

ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯପି ମନ୍ତେତୀତିଆଦୀସୁ ଅହଂ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମୀତି ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଅତ୍ତବ୍ୟାବାଧାଯ ମନ୍ତେତି ନାମ। ଅସୁକଂ ଦସ

ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦପେସ୍ସାମୀତି ମନ୍ତେନ୍ତୋ ପରବ୍ଯାବାଧାଯ ମନ୍ତେତି ନାମ। ଅଞ୍ଞେନ ସଦ୍ଧିଂ – ‘‘ମଯଂ ଉଭୋପି ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସାମା’’ତି ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଉଭଯବ୍ଯାବାଧାଯ ମନ୍ତେତି ନାମ।

ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦାନଂ ଦେତୀତି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲମ୍ପି ନ ସକ୍କରୋତି। ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଂ ନ ସକ୍କରୋତି ନାମ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲାଦିଦୋସସମନ୍ନାଗତଂ ଆହାରଂ ଦେତି, ନ ପସନ୍ନଂ କରୋତି। ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ସକ୍କରୋତି ନାମ ନିସୀଦନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ୱା ତତ୍ଥ ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଆଧାରକଂ ଠପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେତି। ଅସହତ୍ଥାତି ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେନ, ନ ଦେତି, ଦାସକମ୍ମକାରାଦୀହି ଦାପେତି। ଅଚିତ୍ତିକତ୍ୱାତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମେପି ପୁଗ୍ଗଲେପି ନ ଚିତ୍ତୀକାରଂ କତ୍ୱା ଦେତି। ଅପୱିଦ୍ଧନ୍ତି ଛଡ୍ଡେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ୱମ୍ମିକେ ଉରଗଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ ଦେତି। ଅନାଗମନଦିଟ୍ଠିକୋତି ନୋ ଫଲପାଟିକଙ୍ଖୀ ହୁତ୍ୱା ଦେତି।

ତତ୍ଥୋପପଜ୍ଜତୀତି ନ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ନିରଯେ ଉପପଜ୍ଜତି। ଯଂ ପନ ତେନ ପାପଲଦ୍ଧିକାଯ ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନଂ ଗହିତଂ, ତାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯା ନିରଯେ ଉପପଜ୍ଜତି। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦେୱମହତ୍ତତାତି ଛକାମାୱଚରଦେୱୋ। ମନୁସ୍ସମହତ୍ତତାତି ତିଣ୍ଣଂ କୁଲାନଂ ସମ୍ପତ୍ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧୱଟ୍ଟୱସେନେୱ କଥିତନ୍ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚୂଳପୁଣ୍ଣମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଠମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଅନୁପଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନୁପଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅନୁପଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ (ପଟି। ମ। ୩।୪) ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ଧମ୍ମସେନାପତିସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ ଅୱୋଚ। କସ୍ମା? ଅୱସେସତ୍ଥେରେସୁ ହି ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଇଦ୍ଧିମାତି ଗୁଣୋ ପାକଟୋ, ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ଧୁତୱାଦୋତି, ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋତି, ଉପାଲିତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିନୟଧରୋତି, ରେୱତତ୍ଥେରସ୍ସ ଝାୟୀ ଝାନାଭିରତୋତି, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ବହୁସ୍ସୁତୋତି। ଏୱଂ ତେସଂ ତେସଂ ଥେରାନଂ ତେ ତେ ଗୁଣା ପାକଟା, ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ଅପାକଟା। କସ୍ମା? ପଞ୍ଞୱତୋ ହି ଗୁଣା ନ ସକ୍କା ଅକଥିତା ଜାନିତୁଂ। ଇତି ଭଗୱା ‘‘ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ସଭାଗପରିସାୟ ସନ୍ନିପାତଂ ଆଗମେସି। ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲାନଞ୍ହି ସନ୍ତିକେ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତେ ୱଣ୍ଣେ କଥିୟମାନେ ଅୱଣ୍ଣମେୱ କଥେନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଦିୱସେ ଥେରସ୍ସ ସଭାଗପରିସା ସନ୍ନିପତି, ତସ୍ମା ସନ୍ନିପତିତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥା ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି।

ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋତି ଧାତୁକୁସଲତା ଆୟତନକୁସଲତା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲତା ଠାନାଟ୍ଠାନକୁସଲତାତି ଇମେହି ଚତୂହି କାରଣେହି ପଣ୍ଡିତୋ। ମହାପଞ୍ଞୋତିଆଦୀସୁ ମହାପଞ୍ଞାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ରିଦଂ ମହାପଞ୍ଞାଦୀନଂ ନାନତ୍ତଂ – ତତ୍ଥ କତମା ମହାପଞ୍ଞା? ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା, ମହନ୍ତେ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା, ମହନ୍ତାନି ଠାନାଟ୍ଠାନାନି, ମହନ୍ତା ୱିହାରସମାପତ୍ତିୟୋ , ମହନ୍ତାନି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି, ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଇଦ୍ଧିପାଦେ, ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ବଲାନି, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି, ମହନ୍ତେ ଅରିୟମଗ୍ଗେ, ମହନ୍ତାନି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ମହନ୍ତା ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ, ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା।

କତମା ପୁଥୁପଞ୍ଞା, ପୁଥୁ ନାନାଖନ୍ଧେସୁ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା। ପୁଥୁ ନାନାଧାତୂସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଆୟତନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅତ୍ଥେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସୁଞ୍ଞତମନୁପଲବ୍ଭେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅତ୍ଥେସୁ, ଧମ୍ମେସୁ, ନିରୁତ୍ତୀସୁ, ପଟିଭାନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସମାଧି-ପଞ୍ଞା-ୱିମୁତ୍ତି-ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାୱିହାରସମାପତ୍ତୀସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅରିୟସଚ୍ଚେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସତିପଟ୍ଠାନେସୁ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ, ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ, ବଲେସୁ, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅରିୟମଗ୍ଗେସୁ, ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ, ଅଭିଞ୍ଞାସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଜନସାଧାରଣେ ଧମ୍ମେ ସମତିକ୍କମ୍ମ ପରମତ୍ଥେ ନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା।

କତମା ହାସପଞ୍ଞା, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ସୀଲଂ ପରିପୂରେତି, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରଂ ପରିପୂରେତି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ, ଜାଗରିୟାନୁୟୋଗଂ, ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ, ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଠାନାଟ୍ଠାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତି, ହାସବହୁଲୋ ୱିହାରସମାପତ୍ତିୟୋ ପରିପୂରେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା, ହାସବହୁଲୋ ଅରିୟସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ସତିପଟ୍ଠାନେ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଇଦ୍ଧିପାଦେ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ବଲାନି, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି, ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା, ହାସବହୁଲୋ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତି, ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା, ହାସବହୁଲୋ ୱେଦତୁଟ୍ଠିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ହାସପଞ୍ଞା।

କତମା ଜୱନପଞ୍ଞା, ୟଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୟଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ… ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ୟା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ୟଂକିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭୟଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ୱେଦନା, ସଞ୍ଞା, ସଙ୍ଖାରା, ୱିଞ୍ଞାଣଂ , ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖୟଟ୍ଠେନ…ପେ… ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ

ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖୟଧମ୍ମଂ ୱୟଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ତୁଲୟିତ୍ୱା ତୀରୟିତ୍ୱା ୱିଭାୱୟିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା।

କତମା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା, ଖିପ୍ପଂ କିଲେସେ ଛିନ୍ଦତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ, ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରାଗଂ, ଦୋସଂ, ମୋହଂ, କୋଧଂ, ଉପନାହଂ, ମକ୍ଖଂ, ପଳାସଂ, ଇସ୍ସଂ, ମଚ୍ଛରିୟଂ, ମାୟଂ, ସାଠେୟ୍ୟଂ, ଥମ୍ଭଂ, ସାରମ୍ଭଂ, ମାନଂ, ଅତିମାନଂ, ମଦଂ, ପମାଦଂ, ସବ୍ବେ କିଲେସେ, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ, ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ, ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଏକସ୍ମିଂ ଆସନେ ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟୋ, ଛ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ପସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାୟାତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା।

କତମା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଉବ୍ବେଗବହୁଲୋ ହୋତି ଉତ୍ତାସବହୁଲୋ ଉକ୍କଣ୍ଠନବହୁଲୋ ଅରତିବହୁଲୋ ଅନଭିରତିବହୁଲୋ ବହିମୁଖୋ ନ ରମତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ, ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଳିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଳେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଳିତପୁବ୍ବଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ, ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ, କୋଧଂ, ଉପନାହଂ…ପେ… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଳେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା।

ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନନ୍ତି ସମାପତ୍ତିୱସେନ ୱା ଝାନଙ୍ଗୱସେନ ୱା ଅନୁପଟିପାଟିୟା ଧମ୍ମୱିପସ୍ସନଂ ୱିପସ୍ସତି, ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନ୍ତୋ ଅଦ୍ଧମାସେନ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ପନ ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ମହାପଞ୍ଞୱନ୍ତତରୋ। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ହି ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରଂ ୟଟ୍ଠିକୋଟିୟା ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ୱିୟ ଏକଦେସମେୱ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ୱାୟମିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ଠପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ସମ୍ମସନଚାରଂ ସାୱକାନଂ ସମ୍ମସନଚାରଂ ନିପ୍ପଦେସଂ ସମ୍ମସି। ଏୱଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅଦ୍ଧମାସଂ ୱାୟମି। ଅରହତ୍ତଞ୍ଚ କିର ପତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାସି – ''ଠପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧେ ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଚ ଅଞ୍ଞୋ ସାୱକୋ ନାମ ପଞ୍ଞାୟ ମୟା ପତ୍ତବ୍ବଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ୟଥା ହି ପୁରିସୋ ୱେଳୁୟଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ମହାଜଟଂ ୱେଳୁଂ ଦିସ୍ୱା ଜଟଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ପପଞ୍ଚୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅନ୍ତରେନ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତମେୱ ୟଟ୍ଠିଂ ମୂଲେ ଚ ଅଗ୍ଗେ ଚ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଦାୟ ପକ୍କମେୟ୍ୟ, ସୋ କିଞ୍ଚାପି ପଠମତରଂ ଗଚ୍ଛତି, ୟଟ୍ଠିଂ ପନ ସାରଂ ୱା ଉଜୁଂ ୱା ନ ଲଭତି। ଅପରୋ ଚ ତଥାରୂପମେୱ ୱେଣୁଂ ଦିସ୍ୱା ''ସଚେ ସମ୍ପତ୍ତଂ ୟଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ସାରଂ ୱା ଉଜୁଂ ୱା ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସତ୍ଥେନ ୱେଣୁଜଟଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାରା ଚେୱ ଉଜୂ ଚ ୟଟ୍ଠିୟୋ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଆଦାୟ ପକ୍କମେୟ୍ୟ। ଅୟଂ କିଞ୍ଚାପି ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତି, ୟଟ୍ଠିୟୋ ପନ ସାରା ଚେୱ ଉଜୂ ଚ ଲଭତି। ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଥେରାନଂ ପଧାନଂ।

ଏୱଂ ପନ ଅଦ୍ଧମାସଂ ୱାୟମିତ୍ୱା ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ସୂକରଖତଲେଣଦ୍ୱାରେ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘନଖପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗହସୁତ୍ତନ୍ତେ ଦେସିୟମାନେ ଦସବଲଂ ବୀଜୟମାନୋ ଠିତୋ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ପନ୍ନରସମେ ଦିୱସେ ସାୱକପାରମିଞାଣସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତସଟ୍ଠି ଞାଣାନି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସୋଳସୱିଧଂ ପଞ୍ଞଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ।

ତତ୍ରିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟାତି ୟା ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନଂ ୱିପସ୍ସତୀତି ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନା ୱୁତ୍ତା, ତତ୍ର ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନାୟ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଇଦଂ ହୋତି। ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ତଂ ତଂ ୱିପସ୍ସନାକୋଟ୍ଠାସଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୯୪। ପଠମେ ଝାନେତି ୟେ ପଠମେ ଝାନେ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିୟଂ ଧମ୍ମା। ତ୍ୟାସ୍ସାତି ତେ ଅସ୍ସ। ଅନୁପଦୱତ୍ଥିତା ହୋନ୍ତୀତି ଅନୁପଟିପାଟିୟା ୱତ୍ଥିତା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନା ଞାତା ୱିଦିତା ହୋନ୍ତି। କଥଂ? ଥେରୋ ହି ତେ ଧମ୍ମେ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ ୱିତକ୍କୋ ୱତ୍ତତୀତି ଜାନାତି। ତଥା ଅନୁମଜ୍ଜନଲକ୍ଖଣୋ ୱିଚାରୋ, ଫରଣଲକ୍ଖଣା ପୀତି, ସାତଲକ୍ଖଣଂ ସୁଖଂ, ଅୱିକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣା ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା, ଫୁସନଲକ୍ଖଣୋ ଫସ୍ସୋ ୱେଦୟିତଲକ୍ଖଣା ୱେଦନା, ସଞ୍ଜାନନଲକ୍ଖଣା ସଞ୍ଞା, ଚେତୟିତଲକ୍ଖଣା ଚେତନା, ୱିଜାନନଲକ୍ଖଣଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ, କତ୍ତୁକମ୍ୟତାଲକ୍ଖଣୋ ଛନ୍ଦୋ, ଅଧିମୋକ୍ଖଲକ୍ଖଣୋ ଅଧିମୋକ୍ଖୋ, ପଗ୍ଗାହଲକ୍ଖଣଂ ୱୀରିୟଂ ଉପଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣା ସତି, ମଜ୍ଝତ୍ତଲକ୍ଖଣା ଉପେକ୍ଖା, ଅନୁନୟମନସିକାରଲକ୍ଖଣୋ ମନସିକାରୋ ୱତ୍ତତୀତି ଜାନାତି। ଏୱଂ ଜାନଂ ଅଭିନିରୋପନଟ୍ଠେନ ୱିତକ୍କଂ ସଭାୱତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି…ପେ… ଅନୁନୟମନସିକାରଣଟ୍ଠେନ ମନସିକାରଂ ସଭାୱଭାୱତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ତ୍ୟାସ୍ସ ଧମ୍ମା ଅନୁପଦୱତ୍ଥିତା ହୋନ୍ତୀ''ତି।

ୱିଦିତା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ୱିଦିତା ପାକଟାୱ ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀତି ତିଟ୍ଠମାନାପି ୱିଦିତା ପାକଟାୱ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନିରୁଜ୍ଝମାନାପି ୱିଦିତା ପାକଟାୱ ହୁତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ତଂଞାଣତା ଚେୱ ଞାଣବହୁତା ଚ ମୋଚେତବ୍ବା। ୟଥା ହି ତେନେୱ

ଅଙ୍ଗୁଲଗ୍ଗେନ ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲଗ୍ଗଂ ନ ସକ୍କା ଫୁସିତୁଂ, ଏୱମେୱ ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ୱା ଠିତି ୱା ଭଙ୍ଗୋ ୱା ନ ସକ୍କା ଜାନିତୁନ୍ତି। ଏୱଂ ତାୱ ତଂଞାଣତା ମୋଚେତବ୍ବା। ଯଦି ପନ ଦ୍ୱେ ଚିତ୍ତାନି ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ଏକେନ ଚିତ୍ତେନ ଏକସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ୱା ଠିତି ୱା ଭଙ୍ଗୋ ୱା ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ ଜାନିତୁଂ। ଦ୍ୱେ ପନ ଫସ୍ସା ୱା ୱେଦନା ୱା ସଞ୍ଞା ୱା ଚେତନା ୱା ଚିତ୍ତାନି ୱା ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାନି ନାମ ନତ୍ଥି, ଏକେକମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଞାଣବହୁତା ମୋଚେତବ୍ବା। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କଥଂ? ମହାଥେରସ୍ସ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ସୋଳସ ଧମ୍ମା ୱିଦିତା ପାକଟା ହୋନ୍ତୀତି। ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣାନଂ ପରିଗ୍ଗହିତତାଯ। ଥେରେନ ହି ୱତ୍ଥୁ ଚେୱ ଆରମ୍ମଣଞ୍ଚ ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ତେନସ୍ସ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପ୍ପାଦଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ଠାନଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଠାନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ଭେଦଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ୱିଦିତା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ୱିଦିତା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ୱିଦିତା ଅବ୍ଭତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି। ଅହୁତ୍ୱା ସମ୍ଭୋନ୍ତୀତି ଇମିନା ଉଦଯଂ ପସ୍ସତି। ହୁତ୍ୱା ପଟିୱେନ୍ତୀତି ଇମିନା ୱଯଂ ପସ୍ସତି।

ଅନୁପାଯୋତି ରାଗୱସେନ ଅନୁପଗମନୋ ହୁତ୍ୱା। ଅନପାଯୋତି ପଟିଘୱସେନ ଅନପଗତୋ। ଅନିସ୍ସିତୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯେହି ଅନିସ୍ସିତୋ। ଅପ୍ପଟିବଦ୍ଧୋତି ଛନ୍ଦରାଗେନ ଅବଦ୍ଧୋ। ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋତି କାମରାଗତୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ। ୱିସଂଯୁତ୍ତୋତି ଚତୂହି ଯୋଗେହି ସବ୍ବକିଲେସେହି ୱା ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ। ୱିମରିଯାଦୀକତେନାତି ନିମ୍ମରିଯାଦୀକତେନ। ଚେତସାତି ଏୱଂୱିଧେନ ଚିତ୍ତେନ ୱିହରତି।

ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ମରିଯାଦା କିଲେସମରିଯାଦା ଚ ଆରମ୍ମଣମରିଯାଦା ଚ। ସଚେ ହିସ୍ସ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ପୱତ୍ତେ ସୋଳସ ଧମ୍ମେ ଆରବ୍ଭ ରାଗାଦଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, କିଲେସମରିଯାଦା ତେନ କତା ଭୱେୟ୍ୟ, ତେସୁ ପନସ୍ସ ଏକୋପି ନ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି କିଲେସମରିଯାଦା ନତ୍ଥି। ସଚେ ପନସ୍ସ ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ପୱତ୍ତେ ସୋଳସ ଧମ୍ମେ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଏକଚ୍ଚେ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ। ଏୱମସ୍ସ ଆରମ୍ମଣମରିଯାଦା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ତେ ପନସ୍ସ ସୋଳସ ଧମ୍ମେ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପାଥଂ ଅନାଗତଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଆରମ୍ମଣମରିଯାଦାପି ନତ୍ଥି।

ଅପରାପି ଦ୍ୱେ ମରିଯାଦା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନମରିଯାଦା ଚ ସମୁଚ୍ଛେଦମରିଯାଦା ଚ। ତାସୁ ସମୁଚ୍ଛେଦମରିଯାଦା ଉପରି ଆଗମିସ୍ସତି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନମରିଯାଦା ଅଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ସ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତପଚ୍ଚନୀକତ୍ତା ନତ୍ଥୀତି ୱିମରିଯାଦିକତେନ ଚେତସା ୱିହରତି।

ଉତ୍ତରିନିସ୍ସରଣନ୍ତି ଇତୋ ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣଂ। ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ସୁତ୍ତେସୁ ''ଉତ୍ତରି ନିସ୍ସରଣ''ନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ଅନନ୍ତରୋ ୱିସେସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତବ୍ବହୁଲୀକାରାତି ତସ୍ସ ପଜାନନସ୍ସ ବହୁଲୀକରଣେନ। ଅତ୍ଥିତ୍ୱେୱସ୍ସ ହୋତୀତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତିଯେୱ ଦଳ୍ହତରଂ ହୋତି। ଇମିନା ନଯେନ ସେସୱାରେସୁପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦୁତିଯୱାରେ ପନ ସମ୍ପସାଦନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପସାଦୋ। ସଭାୱତୋ ୱୱତ୍ଥପେତି।

ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ଉପେକ୍ଖାତି ସୁଖଟ୍ଠାନେ ୱେଦନୁପେକ୍ଖାୱ। ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଚେତସୋ ଅନାଭୋଗୋତି ଯୋ ସୋ ''ଯଦେୱ ତତ୍ଥ ସୁଖ''ନ୍ତି ଚେତସୋ ଆଭୋଗୋ, ଏତେନେତଂ ଓଳାରିକମକ୍ଖାଯତୀତି ଏୱଂ ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ଚେତସୋ ଅନାଭୋଗୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଅଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସତିପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ପରିସୁଦ୍ଧାସତିଯେୱ। ଉପେକ୍ଖାପି ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପେକ୍ଖା।

୯୫।ସତୋ ୱୁଟ୍ଠହତୀତି ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଞାଣେନ ସମ୍ପଜାନୋ ହୁତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତି। ତେ ଧମ୍ମେ ସମନୁପସ୍ସତୀତି ଯସ୍ମା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନେ ବୁଦ୍ଧାନଂଯେୱ ଅନୁପଦଧମ୍ମୱିପସ୍ସନା ହୋତି, ନ ସାୱକାନଂ, ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ କଲାପୱିପସ୍ସନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ପଞ୍ଞାଯଚସ୍ସ ଦିସ୍ୱା ଆସୱା ପରିକ୍ଖୀଣା ହୋନ୍ତୀତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଦିସ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା ଖୀଣା ହୋନ୍ତି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୱାରୋପି ଅତ୍ଥି, ନିରୋଧସମାପତ୍ତିସମାପନ୍ନୱାରୋପି। ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୱାରୋ ଇଧ ଗହିତୋ, ନିରୋଧଂ ପନ ଚିଣ୍ଣୱସିତାଯ ଅପରାପରଂ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ୱଦନ୍ତି।

ତତ୍ଥସ୍ସ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ନିରୋଧସମାପତ୍ତି ସୀସଂ ହୋତି, ନିରୋଧସ୍ସ ୱାରୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଫଲସମାପତ୍ତି ଗୂଳ୍ହା ହୋତି। ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଫଲସମାପତ୍ତି ସୀସଂ ହୋତି, ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ୱାରୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ନିରୋଧସମାପତ୍ତି ଗୂଳ୍ହା ହୋତି। ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ଥେରା ପନ ୱଦନ୍ତି ''ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ସମଥୱିପସ୍ସନଂ ଯୁଗନଦ୍ଧଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜି, ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ''ତି। ତେ ଧମ୍ମେତି ଅନ୍ତୋସମାପତ୍ତିଯଂ ପୱତ୍ତେ ତିସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପଧମ୍ମେ, ହେଟ୍ଠା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯଂ ପୱତ୍ତଧମ୍ମେ ୱା। ତେପି ହି ଇମସ୍ମିଂ ୱାରେ ୱିପସ୍ସିତବ୍ବଧମ୍ମାୱ, ତସ୍ମା ତେ ୱା ୱିପସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୯୭।ଓସିପ୍ପତୋତି ଚିଣ୍ଣଓସିତଂ ପତ୍ତୋ। ପାରମିପ୍ପତ୍ତୋତି ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ। ଓରସୋତିଆଦୀସୁ ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ଉରେ ନିଵ୍ଵତ୍ତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଜାତୋତି ଓରସୋ, ମୁଖେନ ପଭାୱିତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଜାତୋତି ମୁଖତୋ ଜାତୋ, ଧମ୍ମେନ ପନ ଜାତତ୍ତା ନିମ୍ମିତତ୍ତା ଧମ୍ମଜୋ ଧମ୍ମନିମ୍ମିତୋ, ଧମ୍ମଦାୟସ୍ସ ଆଦିୟନତୋ ଧମ୍ମଦାୟାଦୋ, ଆମିସଦାୟସ୍ସ ଅନାଦିୟନତୋ ନୋ ଆମିସଦାୟାଦୋତି ୱେଦିତଵ୍ଵୋ। ସେସଂ ସଵ୍ଵତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଅନୁପଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଛଵ୍ଵିସୋଧନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଛଵ୍ଵିସୋଧନସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦୀସୁ ଏକେନାପି ପଦେନ ଅଞ୍ଞା ଵ୍ୟାକତାୱ ହୋତି, ଦ୍ୱୀହିପି। ଇଧ ପନ ଚତୂହି ପଦେହି ଅଞ୍ଞଵ୍ୟାକରଣଂ ଆଗତଂ। ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତାତିଆଦୀସୁ ୟାୟ ଚେତନାୟ ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠଂ ମେତି ୱଦତି, ସା ଦିଟ୍ଠେ ଦିଟ୍ଠୱାଦିତା ନାମ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅୟମନୁଧମ୍ମୋତି ଅୟଂ ସଭାୱୋ। ଅଭିନନ୍ଦିତଵ୍ଵନ୍ତି ନ କେୱଲଂ ଅଭିନନ୍ଦିତଵ୍ଵଂ, ପରିନିଵ୍ଵୁତସ୍ସ ପନସ୍ସ ସଵ୍ଵୋପି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସକ୍କାରୋ କାତଵ୍ଵୋ। ଉତ୍ତରିଂ ପଞ୍ହୋତି ସଚେ ପନସ୍ସ ୱେୟ୍ୟାକରଣେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା ହୋଥ, ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ପୁଚ୍ଛିତଵ୍ଵୋତି ଦସ୍ସେତି। ଇତୋ ପରେସୁପି ତୀସୁ ୱାରେସୁ ଅୟମେୱ ନୟୋ।

୯୯।ଅବଲନ୍ତି ଦୁଵ୍ଵଲଂ। ୱିରାଗୁନନ୍ତି ୱିଗଚ୍ଛନସଭାୱଂ। ଅନସ୍ସାସିକନ୍ତି ଅସ୍ସାସୱିରହିତଂ। ଉପାୟୂପାଦାନାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୟୋ ହି ତେଭୂମକଧମ୍ମେ ଉପେନ୍ତୀତି ଉପାୟା, ଉପାଦିୟନ୍ତୀତି ଉପାଦାନା। ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନାଭିନିୱେସାନୁସୟାତିପି ତାସଂୟେୱ ନାମଂ। ଚିତ୍ତଞ୍ହି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ସକ୍କାୟଧମ୍ମେସୁ ତିଟ୍ଠତି ଅଧିତିଟ୍ଠତୀତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୟୋ ଚେତସୋ ଅଧିଟ୍ଠାନା, ତାହି ତଂ ଅଭିନିୱିସତୀତି ଅଭିନିୱେସା, ତାହିୟେୱ ତଂ ଅନୁସେତୀତି ଅନୁସୟାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଖୟାୱିରାଗାତିଆଦୀସୁ ଖୟେନ ୱିରାଗେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଵ୍ଵାନି ଚେତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନେୱ।

୧୦୦।ପଥୱୀଧାତୂତି ପତିଟ୍ଠାନଧାତୁ। ଆପୋଧାତୂତି ଆବନ୍ଧନଧାତୁ। ତେଜୋଧାତୂତି ପରିପାଚନଧାତୁ। ୱାୟୋଧାତୂତି ୱିତ୍ଥମ୍ଭନଧାତୁ। ଆକାସଧାତୂତି ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠଧାତୁ। ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୂତି ୱିଜାନନଧାତୁ। ନ ଅନତ୍ତତୋ ଉପଗଚ୍ଛିନ୍ତି ଅହଂ ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ତକୋଟ୍ଠାସେନ ନ ଉପଗମିଂ। ନ ଚ ପଥୱୀଧାତୁନିସ୍ସିତନ୍ତି ପଥୱୀଧାତୁନିସ୍ସିତା ସେସଧାତୁୟୋ ଚ ଉପାଦାରୂପଞ୍ଚ ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧା ଚ। ତେପି ହି ନିସ୍ସିତୱତ୍ଥୁରୂପାନଂ ପଥୱୀଧାତୁନିସ୍ସିତତ୍ତା ଏକେନ ପରିୟାୟେନ ପଥୱୀଧାତୁନିସ୍ସିତାୱ। ତସ୍ମା ''ନ ଚ ପଥୱୀଧାତୁନିସ୍ସିତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ସେସରୂପାରୂପଧମ୍ମେପି ଅତ୍ତତୋ ନ ଉପଗଚ୍ଛିନ୍ତି ୱଦତି। ଆକାସଧାତୁନିସ୍ସିତପଦେ ପନ ଅୱିନିଵ୍ଭୋଗୱସେନ ସଵ୍ଵମ୍ପି ଭୂତୁପାଦାରୂପଂ ଆକାସଧାତୁନିସ୍ସିତଂ ନାମ , ତଥା ତଂନିସ୍ସିତରୂପୱତ୍ଥୁକା ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧା। ଏୱଂ ଇଧାପି ରୂପାରୂପଂ ଗହିତମେୱ ହୋତି। ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁନିସ୍ସିତପଦେ ପନ ସହଜାତା ତୟୋ ଖନ୍ଧା ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନରୂପଞ୍ଚ ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁନିସ୍ସିତନ୍ତି ରୂପାରୂପଂ ଗହିତମେୱ ହୋତି।

୧୦୧।ରୂପେ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତଵ୍ଵେସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ଏତ୍ଥ ୟଂ ଅତୀତେ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରସ୍ସ ଆପାଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧଂ, ୟଞ୍ଚ ଅନାଗତେ ଆପାଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ୟମ୍ପି ଏତରହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧଂ, ତଂ ସଵ୍ଵଂ ରୂପଂ ନାମ। ୟଂ ପନ ଅତୀତେପି ଆପାଥଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧଂ, ଅନାଗତେପି ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଏତରହିପି ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧଂ, ତଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତଵ୍ଵଧମ୍ମେସୁ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରୋ ଆହ – ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦ୍ୱିଧା କରୋଥ, ଉପରି ଛନ୍ଦୋୱାରେ କିନ୍ତି କରିସ୍ସଥ, ନୟିଦଂ ଲଵ୍ଭତୀ''ତି। ତସ୍ମା ତୀସୁ କାଲେସୁ ଆପାଥଂ ଆଗତଂ ୱା ଅନାଗତଂ ୱା ସଵ୍ଵମ୍ପି ତଂ ରୂପମେୱ, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତା ପନ ତୟୋ ଖନ୍ଧା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତଵ୍ଵଧମ୍ମାତି ୱେଦିତଵ୍ଵା। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ''ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିଞ୍ଞାତଵ୍ଵେସୁ ଧମ୍ମେସୂ''ତି। ଛନ୍ଦୋତି ତଣ୍ହାଛନ୍ଦୋ। ରାଗୋତି ସ୍ୱେୱ ରଜ୍ଜନୱସେନ ରାଗୋ। ନନ୍ଦୀତି ସ୍ୱେୱ ଅଭିନନ୍ଦନୱସେନ ନନ୍ଦୀ। ତଣ୍ହାତି ସ୍ୱେୱ ତଣ୍ହାୟନୱସେନ ତଣ୍ହା। ସେସଦ୍ୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୧୦୨।ଅହଙ୍କାରମମଙ୍କାରମାନାନୁସୟାତି ଏତ୍ଥ ଅହଙ୍କାରୋ ମାନୋ, ମମଙ୍କାରୋ ତଣ୍ହା, ସ୍ୱେୱ ମାନାନୁସୟୋ। ଆସୱାନଂ ଖୟଞ୍ଞାଣାୟାତି ଇଦଂ ପୁଵ୍ଵେନିୱାସଂ ଦିଵ୍ଵଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ ଅୱତ୍ୱା କସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ? ଭିକ୍ଖୁ ଲୋକିୟଧମ୍ମଂ ନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଲୋକୁତ୍ତରମେୱ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂୟେୱ କଥେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଏକୱିସ୍ସଜ୍ଜିତସୁତ୍ତଂ ନାମେତଂ, ଛଵ୍ଵିସୋଧନନ୍ତିପିସ୍ସ ନାମଂ। ଏତ୍ଥ ହି ଚତ୍ତାରୋ ୱୋହାରା ପଞ୍ଚ ଖନ୍ଧା ଛ ଧାତୁୟୋ ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନି ଆୟତନାନି ଅତ୍ତନୋ ସୱିଞ୍ଞାଣକକାୟୋ ପରେସଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକକାୟୋତି ଇମେ ଛ କୋଟ୍ଠାସା ୱିସୁଦ୍ଧା, ତସ୍ମା ''ଛଵ୍ଵିସୋଧନିୟ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପରସମୁଦ୍ଦୱାସିତ୍ଥେରା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚ ୱିଞ୍ଞାଣକକାୟଂ ଏକମେୱ କତ୍ୱା ଚତୂହି ଆହାରେହି ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଛ କୋଟ୍ଠାସେ ୱଦନ୍ତି।

ଇମେ ପନ ଛ କୋଟ୍ଠାସା "କିଂ ତେ ଅଧିଗତଂ, କିନ୍ତି ତେ ଅଧିଗତଂ, କଦା ତେ ଅଧିଗତଂ, କତ୍ଥ ତେ ଅଧିଗତଂ, କତମେ ତେ କିଲେସା ପହୀନା, କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ"ତି (ପାରା। ୧୯୮) ଏୱଂ ୱିନୟନିଦ୍ଦେସପରିୟାୟେନ ସୋଧେତବ୍ବା।

ଏତ୍ଥ ହି କିଂ ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଅଧିଗମପୁଚ୍ଛା, ଝାନୱିମୋକ୍ଖାଦୀସୁ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦୀସୁ ୱା କିଂ ତୟା ଅଧିଗତଂ। କିନ୍ତି ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଉପାୟପୁଚ୍ଛା। ଅୟଞ୍ହି ଏତ୍ଥାଧିପ୍ପାୟୋ – କିଂ ତୟା ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା ଅଧିଗତଂ, ଦୁକ୍ଖାନତ୍ତଲକ୍ଖଣେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା, କିଂ ୱା ସମାଧିୱସେନ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା , ଉଦାହୁ ୱିପସ୍ସନାୱସେନ, ତଥା କିଂ ରୂପେ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା, ଉଦାହୁ ଅରୂପେ, କିଂ ୱା ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱା, ଉଦାହୁ ବହିଦ୍ଧାତି। କଦା ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି କାଲପୁଚ୍ଛା, ପୁବ୍ବଣ୍ହମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀସୁ କତରସ୍ମିଂ କାଲେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କତ୍ଥ ତେ ଅଧିଗତନ୍ତି ଓକାସପୁଚ୍ଛା, କିସ୍ମିଂ ଓକାସେ, କିଂ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ମଣ୍ଡପେ କତରସ୍ମିଂ ୱା ୱିହାରେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତମେ ତେ କିଲେସା ପହୀନାତି ପହୀନକିଲେସେ ପୁଚ୍ଛତି, କତରମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା ତୱ କିଲେସା ପହୀନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀତି ପଟିଲଦ୍ଧଧମ୍ମପୁଚ୍ଛା, ପଠମମଗ୍ଗାଦୀସୁ କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତସ୍ମା ଇଦାନି ଚେପି କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାଧିଗମଂ ବ୍ୟାକରେୟ୍ୟ, ନ ସୋ ଏତ୍ତାୱତାୱ ସକ୍କାତବ୍ବୋ। ଇମେସୁ ପନ ଛସୁ ଠାନେସୁ ସୋଧନତ୍ଥଂ ୱତ୍ତବ୍ବୋ "କିଂ ତେ ଅଧିଗତଂ, କିଂ ଝାନଂ ଉଦାହୁ ୱିମୋକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତର"ନ୍ତି? ୟୋ ହି ୟେନ ଅଧିଗତୋ ଧମ୍ମୋ, ସୋ ତସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ "ଇଦଂ ନାମ ମେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ "କିନ୍ତି ତେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଅନିଚ୍ଚଲକ୍ଖଣାଦୀସୁ କିଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱା, ଅଟ୍ଠତିଂସାୟ ୱା ଆରମ୍ମଣେସୁ ରୂପାରୂପଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାଦିଭେଦେସୁ ୱା ଧମ୍ମେସୁ କେନ ମୁଖେନ ଅଭିନିୱିସିତ୍ୱାତି? ୟୋ ହି ୟସ୍ସାଭିନିୱେସୋ, ସୋ ତସ୍ସ ପାକଟୋ ହୋତି।

ସଚେ ପନ "ଅୟଂ ନାମ ମେ ଅଭିନିୱେସୋ, ଏୱଂ ମୟା ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ "କଦା ତେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, "କିଂ ପୁବ୍ବଣ୍ହେ, ଉଦାହୁ ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାଲେ"ତି ? ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତକାଲୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ "ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ମେ କାଲେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ "କତ୍ଥ ତେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, "କିଂ ଦିୱାଟ୍ଠାନେ, ଉଦାହୁ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଓକାସେ"ତି? ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତୋକାସୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ "ଅମୁକସ୍ମିଂ ନାମ ମେ ଓକାସେ ଅଧିଗତ"ନ୍ତି ୱଦତି, ତତୋ "କତମେ ତେ କିଲେସା ପହୀନା"ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, "କିଂ ପଠମମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା, ଉଦାହୁ ଦୁତିୟାଦିମଗ୍ଗୱଜ୍ଝା"ତି? ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତମଗ୍ଗେନ ପହୀନକିଲେସା ପାକଟା ହୋନ୍ତି।

ସଚେ "ଇମେ ନାମ ମେ କିଲେସା ପହୀନା"ତି ୱଦତି, ତତୋ "କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ"ତି ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, "କିଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗସ୍ସ, ଉଦାହୁ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସା"ତି? ସବ୍ବେସଞ୍ହି ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଧମ୍ମୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ସଚେ "ଇମେସଂ ନାମାହଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ"ତି ୱଦତି, ଏତ୍ତାୱତାପିସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ। ବହୁସ୍ସୁତା ହି ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାକୁସଲା ଭିକ୍ଖୂ ଇମାନି ଛ ଠାନାନି ସୋଧେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆଗମନପଟିପଦା ସୋଧେତବ୍ବା, ୟଦି ଆଗମନପଟିପଦା ନ ସୁଜ୍ଝତି, "ଇମାୟ ପଟିପଦାୟ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମା ନାମ ନ ଲବ୍ଭନ୍ତୀ"ତି ଅପନେତବ୍ବୋ।

ୟଦି ପନସ୍ସ ଆଗମନପଟିପଦା ସୁଜ୍ଝତି, "ଦୀଘରତ୍ତଂ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ଜାଗରିୟମନୁୟୁତ୍ତୋ ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ ଅଲଗ୍ଗୋ ଆକାସେ ପାଣିସମେନ ଚେତସା ୱିହରତୀ"ତି ପଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ବ୍ୟାକରଣଂ ପଟିପଦାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି। "ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ ଗଙ୍ଗୋଦକଂ ୟମୁନୋଦକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି, ଏୱମେୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତା ତେନ ଭଗୱତା ସାୱକାନଂ ନିବ୍ବାନଗାମିନୀ ପଟିପଦା ସଂସନ୍ଦତି ସମେତି ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପଟିପଦା ଚା"ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୨୯୬) ୱୁତ୍ତସଦିସଂ ହୋତି।

ଅପିଚ ଖୋ ଏତ୍ତକେନାପି ସକ୍କାରୋ ନ କାତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସାପି ସତୋ ଖୀଣାସୱପଟିପତ୍ତିସଦିସା ପଟିପଦା ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେହି ତେହି ଉପାୟେହି ଉତ୍ତାସେତବ୍ବୋ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନାମ ଅସନିୟାପି ମତ୍ଥକେ ପତମାନାୟ ଭୟଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା ନ ହୋତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନାପି ହୋତି।

ତତ୍ରିମାନି ୱତ୍ଥୂନି – ଦୀଘଭାଣକଅଭୟତ୍ଥେରୋ କିର ଏକଂ ପିଣ୍ଡପାତିକଂ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଦହରସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ନ୍ହାୟମାନଂ କଲ୍ୟାଣୀନଦୀମୁଖଦ୍ୱାରେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପାଦେ ଅଗ୍ଗହେସି। ପିଣ୍ଡପାତିକୋ କୁମ୍ଭୀଲୋତି ସଞ୍ଞାୟ ମହାସଦ୍ଦମକାସି, ତଦା ନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ଚନ୍ଦମୁଖତିସ୍ସରାଜକାଲେ ପନ ମହାୱିହାରେ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ଖୀଣାସୱୋ ଦୁବ୍ବଲଚକ୍ଖୁକୋ ୱିହାରେୟେୱ ଅଚ୍ଛି। ରାଜା ଥେରଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଭିକ୍ଖୂସୁ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗତେସୁ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସପ୍ପୋ ୱିୟ ପାଦେ ଅଗ୍ଗହେସି। ଥେରୋ ସିଲାଥମ୍ଭୋ ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲୋ ହୁତ୍ୱା କୋ ଏତ୍ଥାତି ଆହ ? ଅହଂ,

ଭନ୍ତେ, ତିସ୍ସୋତି। ସୁଗନ୍ଧଂ ୱାଯସି ନୋ ତିସ୍ସାତି? ଏୱଂ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭଯଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ଅତିସୂରୋ ହୋତି ନିବ୍ଭୟୋ। ସୋ ରଞ୍ଜନୀଯେନ ଆରମ୍ମଣେନ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତବ୍ବୋ। ୱସଭରାଜାପି ହି ଏକଂ ଥେରଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହମାନୋ ଘରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ବଦରସାଳୱଂ ମଦ୍ଦମାନୋ ନିସୀଦି। ମହାଥେରସ୍ସ ଖେଳୋ ଚଲି, ତତୋ ଥେରସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ ଆୱିଭୂତୋ। ଖୀଣାସୱସ୍ସ ହି ରସତଣ୍ହା ନାମ ସୁପ୍ପହୀନା, ଦିବ୍ବେସୁପି ରସେସୁ ନିକନ୍ତି ନାମ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା ଇମେହି ଉପାଯେହି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସଚସ୍ସ ଭଯଂ ୱା ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ୱା ଲୋମହଂସୋ ୱା ରସତଣ୍ହା ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତ୍ୱଂ ଅରହାତି ଅପନେତବ୍ବୋ। ସଚେ ପନ ଅଭୀରୂ ଅଚ୍ଛମ୍ଭୀ ଅନୁତ୍ରାସୀ ହୁତ୍ୱା ସୀହୋ ୱିଯ ନିସୀଦତି, ଦିବ୍ବାରମ୍ମଣେପି ନିକନ୍ତିଂ ନ ଜନେତି। ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପନ୍ନୱେଯ୍ଯାକରଣୋ ସମନ୍ତା ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀହି ପେସିତଂ ସକ୍କାରଂ ଅରହତୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଛବ୍ବିସୋଧନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମନ୍ତି ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମଂ। ଅସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମନ୍ତି ପାପପୁରିସାନଂ ଧମ୍ମଂ। ଏୱଂ ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱାପି ପୁନ ଯଥା ନାମ ମଗ୍ଗକୁସଲୋ ପୁରିସୋ ୱାମଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଗଣ୍ହାତି। ପଠମଂ ମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ କଥେତି, ଏୱଂ ପହାତବ୍ବଂ ଧମ୍ମଂ ପଠମଂ ଦେସେନ୍ତୋ କତମୋ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚାକୁଲାତି ଖତ୍ତିଯକୁଲା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ୱା। ଏତଦେୱ ହି କୁଲଦ୍ୱଯଂ ‘‘ଉଚ୍ଚାକୁଲ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ତତ୍ଥ ପୁଜ୍ଜୋତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପୂଜାରହୋ। ଅନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କତ୍ୱା।

ମହାକୁଲାତି ଖତ୍ତିଯକୁଲା ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲା ୱା ୱେସ୍ସକୁଲା ୱା। ଇଦମେୱ ହି କୁଲତ୍ତଯଂ ‘‘ମହାକୁଲ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମହାଭୋଗକୁଲାତି ମହନ୍ତେହି ଭୋଗେହି ସମନ୍ନାଗତା କୁଲା। ଉଳାରଭୋଗକୁଲାତି ଉଳାରେହି ପଣୀତେହି ଭୋଗେହି ସମ୍ପନ୍ନକୁଲା। ଇମସ୍ମିଂ ପଦଦ୍ୱଯେ ଚତ୍ତାରିପି କୁଲାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କୁଲେ ଜାତୋ ହି ପୁଞ୍ଞବଲେହି ମହାଭୋଗୋପି ଉଳାରଭୋଗୋପି ହୋତିଯେୱ।

୧୦୬।ଯସସ୍ସୀତି ପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ଅପ୍ପଞ୍ଞାତାତି ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତସରା ୱିଯ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝାଦୀସୁ ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅପ୍ପେସକ୍ଖାତି ଅପ୍ପପରିୱାରା।

୧୦୭।ଆରଞ୍ଞିକୋତି ସମାଦିନ୍ନଆରଞ୍ଞିକଧୁତଙ୍ଗୋ। ସେସଧୁତଙ୍ଗେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ସୁତ୍ତେ ପାଳିଯଂ ନୱେୱ ଧୁତଙ୍ଗାନି ଆଗତାନି, ୱିତ୍ଥାରେନ ପନେତାନି ତେରସ ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ସବ୍ବାକାରେନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଧୁତଙ୍ଗନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୧୦୮।ଅତମ୍ମଯତାତି ତମ୍ମଯତା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା, ନିତ୍ତଣ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତମ୍ମଯତଞ୍ଞେୱ ଅନ୍ତରଂ କରିତ୍ୱାତି ନିତ୍ତଣ୍ହତଂଯେୱ କାରଣଂ କତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ୱା କତ୍ୱା, ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିରୋଧୱାରେ ଯସ୍ମା ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱାୱ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ସା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅସପ୍ପୁରିସୱାରୋ ପରିହୀନୋ। ନ କିଞ୍ଚି ମଞ୍ଞତୀତି କଞ୍ଚି ପୁଗ୍ଗଲଂ ତୀହି ମଞ୍ଞନାହି ନ ମଞ୍ଞତି। ନକୁହିଞ୍ଚି ମଞ୍ଞତୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଓକାସେ ନ ମଞ୍ଞତି। ନ କେନଚି ମଞ୍ଞତୀତି କେନଚି ୱତ୍ଥୁନାପି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ମଞ୍ଞତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସପ୍ପୁରିସଧମ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୯।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କାଯସମାଚାରନ୍ତି ଅଞ୍ଞଂ ସେୱିତବ୍ବଂ କାଯସମାଚାରଂ, ଅଞ୍ଞଂ ଅସେୱିତବ୍ବଂ ୱଦାମି, ସେୱିତବ୍ବମେୱ କେନଚି ପରିଯାଯେନ ଅସେୱିତବ୍ବନ୍ତି, ଅସେୱିତବ୍ବଂ ୱା ସେୱିତବ୍ବନ୍ତି ଚ ନ ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱଚୀସମାଚାରାଦୀସୁ ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତି ଭଗୱା ସଉହି ପଦେହି ମାତିକଂ ଠପେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅୱିଭଜିତ୍ୱାୱ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। କସ୍ମା? ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଓକାସକରଣତ୍ଥଂ।

୧୧୩।ମନୋସମାଚାରେ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟୋ ଦିଟ୍ଠିପଟିଲାଭୱସେନ ୱିସୁଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତାତି ନ ଗହିତା।

୧୧୪।ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେ ଅକମ୍ମପଥପ୍ପତ୍ତା ଅଭିଜ୍ଝାଦୟୋ ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୧୫। ସଞ୍ଞାପଟିଲାଭୱାରେ ଅଭିଜ୍ଝାସହଗତାୟ ସଞ୍ଞାୟାତିଆଦୀନି କାମସଞ୍ଞାଦୀନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତାନି।

୧୧୭।ସବ୍ୟାବଜ୍ଝନ୍ତି ସଦୁକ୍ଖଂ। ଅପରିନିଟ୍ଠିତଭାୱାୟାତି ଭୱାନଂ ଅପରିନିଟ୍ଠିତଭାୱାୟ। ଏତ୍ଥ ଚ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଉଭାୱା ନାମ ଚତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ହି ୟୋ ତେନଉଭାୱେନ ଭୱଂ ପରିନିଟ୍ଠାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ୱଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ଚ ପରିହାୟନ୍ତି, ସଦୁକ୍ଖମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି ନାମ। ତଥା ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମିନୋ। ପୁଥୁଜ୍ଜନାଦୟୋ ତାୱ ହୋନ୍ତୁ, ଅନାଗାମୀ କଥଂ ସବ୍ୟାବଜ୍ଝଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, କଥଞ୍ଚସ୍ସ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, କୁସଲା ଧମ୍ମା ପରିହାୟନ୍ତୀତି। ଅନାଗାମୀପି ହି ସୁଦ୍ଧାୱାସେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଉୟ୍ୟାନୱିମାନକପ୍ପରୁକ୍ଖେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ସୁଖଂ ଅହୋ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଉଦାନଂ ଉଦାନେତି, ଅନାଗାମିନୋ ଭୱଲୋଭୋ ଭୱତଣ୍ହା ଅପ୍ପହୀନାୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ଅପ୍ପହୀନତଣ୍ହତାୟ ଅକୁସଲା ୱଡ୍ଢନ୍ତି ନାମ, କୁସଲା ପରିହାୟନ୍ତି ନାମ, ସଦୁକ୍ଖମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତି, ଅପରିନିଟ୍ଠିତଭୱୋୟେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝନ୍ତି ଅଦୁକ୍ଖଂ। ଅୟମ୍ପି ଚତୁନ୍ନଂ ଜନାନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୟୋ ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ତେନଉଭାୱେନ ଭୱଂ ପରିନିଟ୍ଠାପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ପୁନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅକୁସଲା ପରିହାୟନ୍ତି, କୁସଲାୟେୱ ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଅଦୁକ୍ଖମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, ପରିନିଟ୍ଠିତଭୱୋୟେୱ ନାମ ହୋତି। ତଥା ସୋତାପନ୍ନସକଦାଗାମିଅନାଗାମିନୋ। ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋ ତାୱ ହୋନ୍ତୁ, ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ କଥଂ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝଅତ୍ତଭାୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, କଥଞ୍ଚସ୍ସ ଅକୁସଲପରିହାନିଆଦୀନି ହୋନ୍ତୀତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋପି ପଚ୍ଛିମଭୱିକୋ ତେନଉଭାୱେନ ଭୱଂ ପରିନିଟ୍ଠାପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲସ୍ସ ୱିୟ ଏକେନୂନପାଣସହସ୍ସଂ ଘାତେନ୍ତସ୍ସାପି ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅବ୍ୟାବଜ୍ଝୋୟେୱ ନାମ, ଭୱଂ ପରିନିଟ୍ଠାପେତିୟେୱ ନାମ। ଅକୁସଲମେୱ ହାୟତି, ୱିପସ୍ସନମେୱ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାପେତି ନାମ।

୧୧୯।ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ୟସ୍ମା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ତସ୍ମିଂୟେୱ ରୂପେ ରାଗାଦୟୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଭିନନ୍ଦତି ଅସ୍ସାଦେତି, ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୋ ଅସ୍ସାଦେନ୍ତୋ ଅନୟବ୍ୟସନଂ ପାପୁଣାତି, ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦତି ୱିରଜ୍ଜତି, ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତିଂ ପାପୁଣାତି, ତସ୍ମା ‘‘ତଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେ ଭଗୱତୋ ଇମସ୍ସ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଜାନନ୍ତି, କେ ନ ଆଜାନନ୍ତୀତି? ୟେ ତାୱ ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ପାଳିଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତକ୍କରା ନ ହୋନ୍ତି, ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେ ନ ଆଜାନନ୍ତି ନାମ। ୟେ ପନ ତକ୍କରା ହୋନ୍ତି, ୟଥାୱୁତ୍ତଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେ ଆଜାନନ୍ତି ନାମ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ସପଟିସନ୍ଧିକାନଂ ତାୱ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ହୋତୁ, ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକାନଂ କଥଂ ହୋତୀତି। ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା ଅନୁପାଦାନା ୱିୟ ଜାତୱେଦା ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତି, କପ୍ପସତସହସ୍ସାନମ୍ପି ଅଚ୍ଚୟେନ ତେସଂ ପୁନ ଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇତି ଏକଂସେନ ତେସଂୟେୱ ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ ସୁଖାୟ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ସେୱିତବ୍ବାସେୱିତବ୍ବସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ବହୁଧାତୁକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ବହୁଧାତୁକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭୟାନୀତିଆଦୀସୁ ଭୟନ୍ତି ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସୋ। ଉପଦ୍ଦୱୋତି ଅନେକଗ୍ଗତାକାରୋ। ଉପସଗ୍ଗୋତି ଉପସଟ୍ଠାକାରୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗନାକାରୋ। ତେସଂ ଏୱଂ ନାନତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ – ପବ୍ବତାଦିୱିସମନିସ୍ସିତା ଚୋରା ଜନପଦୱାସୀନଂ ପେସେନ୍ତି ‘‘ମୟଂ ଅସୁକଦିୱସେ ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ଗାମଂ ପହରିସ୍ସାମା’’ତି। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭୟଂ ସନ୍ତାସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅୟଂ ଚିତ୍ତୁତ୍ରାସୋ ନାମ। ‘‘ଇଧ

ନୋ ଚୋରା କୁପିତା ଅନତ୍ଥମ୍ପି ଆୱହେୟ୍ୟୁ''ନ୍ତି ହତ୍ଥସାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜନ୍ତି, ଡଂସମକସାଦୀହି ଖଜ୍ଜମାନା ଗୁମ୍ବନ୍ତରାନି ପୱିସନ୍ତି, ଖାଣୁକଣ୍ଟକେ ମଦ୍ଦନ୍ତି। ତେସଂ ଏୱଂ ୱିଚରନ୍ତାନଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱୋ ଅନେକଗ୍ଗତାକାରୋ ନାମ। ତତୋ ଚୋରେସୁ ଯଥାୱୁତ୍ତେ ଦିୱସେ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ''ତୁଚ୍ଛକସାସନଂ ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଗାମଂ ପୱିସିସ୍ସାମା''ତି ସପରିକ୍ଖାରା ଗାମଂ ପୱିସନ୍ତି, ଅଥ ତେସଂ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଗାମଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଘାତେତ୍ୱା ଚୋରା ସବ୍ବଂ ୱିଭୱଂ ୱିଲୁମ୍ପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସୁ ଘାତିତାୱସେସା ଅଗ୍ଗିଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା କୋଟ୍ଠଚ୍ଛାଯଭିତ୍ତିଚ୍ଛାଯାଦୀସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି ନଟ୍ଠଂ ଅନୁସୋଚମାନା। ଅଯଂ ଉପସଟ୍ଠାକାରୋ ଲଗ୍ଗନାକାରୋ ନାମ।

ନଳାଗାରାତି ନଳେହି ପରିଚ୍ଛନ୍ନା ଅଗାରା, ସେସସମ୍ଭାରା ପନେତ୍ଥ ରୁକ୍ଖମଯା ହୋନ୍ତି। ତିଣାଗାରେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ବାଲତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ବାଲମେୱ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ବାଲୋ ହି ଅପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ରଜ୍ଜଂ ୱା ଉପରଜ୍ଜଂ ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ ମହନ୍ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ କତିପଯେ ଅତ୍ତନା ସଦିସେ ୱିଧୱାପୁତ୍ତେ ମହାଧୁତ୍ତେ ଗହେତ୍ୱା ''ଏଥ ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଇସ୍ସରେ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ପବ୍ବତଗହନାଦୀନି ନିସ୍ସାଯ ଅନ୍ତନ୍ତେ ଗାମେ ପହରନ୍ତୋ ଦାମରିକଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନିଗମେପି ଜନପଦେପି ପହରତି, ମନୁସ୍ସା ଗେହାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଖେମନ୍ତଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ଥଯମାନା ପକ୍କମନ୍ତି, ତେ ନିସ୍ସାଯ ୱସନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂପି ଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନାନି ପହାଯ ପକ୍କମନ୍ତି। ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଭିକ୍ଖାପି ସେନାସନମ୍ପି ଦୁଲ୍ଲଭଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପରିସାନଂ ଭଯଂ ଆଗତମେୱ ହୋତି। ପବ୍ବଜିତେସୁପି ଦ୍ୱେ ବାଲା ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଚୋଦନଂ ଆରଭନ୍ତି । ଇତି କୋସମ୍ବିୱାସିକାନଂ ୱିଯ ମହାକଲହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚତୁନ୍ନଂ ପରିସାନଂ ଭଯଂ ଆଗତମେୱ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଯାନି କାନିଚି ଭଯାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ବାଲତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏତଦୱୋଚାତି ଭଗୱତା ଧମ୍ମଦେସନା ମତ୍ଥକଂ ଅପାପେତ୍ୱାୱ ନିଟ୍ଠାପିତା। ଯଂନୂନାହଂ ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନେୱସ୍ସ ଦେସନାଯ ପାରିପୂରିଂ କରେଯ୍ୟନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ''କିତ୍ତାୱତା ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

୧୨୫। ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଦ୍ଧେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋ, ଅଡ୍ଢଟ୍ଠମକଧାତୁଯୋ ଅରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ରୂପାରୂପପରିଗ୍ଗହୋୱ କଥିତୋ। ସବ୍ବାପି ଖନ୍ଧୱସେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଚପି ଖନ୍ଧା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତେସଂ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ, ଉଭିନ୍ନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ, ନିରୋଧପଜାନନା ପଟିପଦା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଇତି ଚତୁସଚ୍ଚକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନେତା ଧାତୁଯୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ କଥିତାୱ। ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି ସହ ୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗୋ ୱୁତ୍ତୋ।

ପଥୱୀଧାତୁଆଦଯୋ ସୱିଞ୍ଞାଣକକାଯଂ ସୁଞ୍ଞତୋ ନିସ୍ସତ୍ତତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତା। ତାପି ପୁରିମାହି ଅଟ୍ଠାରସହି ଧାତୂହି ପୂରେତବ୍ବା। ପୂରେନ୍ତେନ ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା। ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ହେସା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାଦିୱସେନ ଛବ୍ବିଧା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା ପରିଗ୍ଗହିତାଯ ତସ୍ସା ୱତ୍ଥୁ ଚକ୍ଖୁଧାତୁ, ଆରମ୍ମଣଂ ରୂପଧାତୂତି ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ ପରିଗ୍ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଯା ପନ ପରିଗ୍ଗହିତାଯ ତସ୍ସା ପୁରିମପଚ୍ଛିମୱସେନ ମନୋଧାତୁ, ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଧମ୍ମଧାତୂତି ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ ପରିଗ୍ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି। ଇତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଦ୍ଧେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି।

ସୁଖଧାତୂତିଆଦୀସୁ ସୁଖଞ୍ଚ ତଂ ନିସ୍ସତ୍ତସୁଞ୍ଞତଟ୍ଠେନ ଧାତୁ ଚାତି ସୁଖଧାତୁ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମା ଚତସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ସପ୍ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଗହିତା, ପଚ୍ଛିମା ଦ୍ୱେ ସରିକ୍ଖକୱସେନ। ଅୱିଭୂତଭାୱେନ ହି ଉପେକ୍ଖାଧାତୁ ଅୱିଜ୍ଜାଧାତୁଯା ସରିକ୍ଖା। ଏତ୍ଥ ଚ ସୁଖଦୁକ୍ଖଧାତୂସୁ ପରିଗ୍ଗହିତାସୁ କାଯୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ପରିଗ୍ଗହିତାୱ ହୋତି, ସେସାସୁ ପରିଗ୍ଗହିତାସୁ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁ ପରିଗ୍ଗହିତାୱ ହୋତି। ଇମାପି ଛ ଧାତୁଯୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠାରସହିଯେୱ ପୂରେତବ୍ବା। ପୂରେନ୍ତେନ ଉପେକ୍ଖାଧାତୁତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା। ଇତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଦ୍ଧେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି।

କାମଧାତୁଆଦୀନଂ ଦ୍ୱେଧାୱିତକ୍କେ (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୦୬) କାମୱିତକ୍କାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଭିଧମ୍ମେପି ''ତତ୍ଥ କତମା କାମଧାତୁ, କାମପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ତକ୍କୋ ୱିତକ୍କୋ''ତିଆଦିନା (ୱିଭ॰ ୧୮୨) ନଯେନେୱ ଏତାସଂ ୱିତ୍ଥାରୋ ଆଗତୋଯେୱ। ଇମାପି ଛ ଧାତୁଯୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠାରସହିଯେୱ ପୂରେତବ୍ବା। ପୂରେନ୍ତେନ କାମଧାତୁତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା। ଇତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଦ୍ଧେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି।

କାମଧାତୁଆଦୀସୁ ପଞ୍ଚ କାମାୱଚରକ୍ଖନ୍ଧା କାମଧାତୁ ନାମ, ପଞ୍ଚ ରୂପାୱଚରକ୍ଖନ୍ଧା ରୂପଧାତୁ ନାମ, ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପାୱଚରକ୍ଖନ୍ଧା ଅରୂପଧାତୁ ନାମ।

ଅଭିଧମ୍ମେ ପନ ‘‘ତତ୍ଥ କତମା କାମଧାତୁ, ହେଟ୍ଠତୋ ଅୱୀଚିନିରଯଂ ପରିଯନ୍ତଂ କରିତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୧୮୨) ନଯେନ ଏତାସଂ ୱିତ୍ଥାରୋ ଆଗତୋଯେୱ। ଇମାପି ତିସ୍ସୋ ଧାତୁଯୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠାରସହିଯେୱ ପୂରେତବ୍ବା। ପୂରେନ୍ତେନ କାମଧାତୁତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା। ଇତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଡ୍ଢେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି।

ସଙ୍ଖତାତି ପଚ୍ଚଯେହି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା କତା, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନମେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ନ ସଙ୍ଖତା ଅସଙ୍ଖତା। ନିବ୍ବାନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଇମାପି ଦ୍ୱେ ଧାତୁଯୋ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠାରସହିଯେୱ ପୂରେତବ୍ବା। ପୂରେନ୍ତେନ ସଙ୍ଖତଧାତୁତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ପୂରେତବ୍ବା। ଇତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠାରସସୁ ଧାତୂସୁ ଅଡ୍ଢେକାଦସଧାତୁଯୋ ରୂପପରିଗ୍ଗହୋତି ପୁରିମନଯେନେୱ ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିଗ୍ଗମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥିତଂ ହୋତି।

୧୨୬।ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନୀତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଚ ବାହିରାନି ଚ। ଏତ୍ଥ ହି ଚକ୍ଖୁଆଦୀନି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଛ, ରୂପାଦୀନି ବାହିରାନି ଛ। ଇଧାପି ଜାନାତି ପସ୍ସତୀତି ସହ ୱିପସ୍ସନାଯ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋ।

ଇମସ୍ମିଂସତି ଇଦନ୍ତିଆଦି ମହାତଣ୍ହାସଙ୍ଖଯେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ।

୧୨୭।ଅଟ୍ଠାନନ୍ତି ହେତୁପଟିକ୍ଖେପୋ। ଅନୱକାସୋତି ପଚ୍ଚଯପଟିକ୍ଖେପୋ। ଉଭଯେନାପି କାରଣମେୱ ପଟିକ୍ଖିପତି। କାରଣଞ୍ହି ତଦାଯତ୍ତୱୁତ୍ତିତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଫଲସ୍ସ ଠାନନ୍ତି ଚ ଅୱକାସୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ। ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋତି ମଗ୍ଗଦିଟ୍ଠିଯା ସମ୍ପନ୍ନୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ଅରିଯସାୱକୋ। କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଚତୁଭୂମକେସୁ ସଙ୍ଖତସଙ୍ଖାରେସୁ କଞ୍ଚି ଏକସଙ୍ଖାରମ୍ପି। ନିଚ୍ଚତୋ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ନିଚ୍ଚୋତି ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଏତଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥି ନ ଉପଲବ୍ଭତି। ଯଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଯେନ କାରଣେନ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ। ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଏତଂ କାରଣଂ ଅତ୍ଥି। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ହି ସୋ ତେଭୂମକେସୁ ସଙ୍ଖତସଙ୍ଖାରେସୁ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ନିଚ୍ଚତୋ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁତ୍ଥଭୂମକସଙ୍ଖାରା ପନ ତେଜୁସ୍ସଦତ୍ତା ଦିୱସଂ ସନ୍ତତ୍ତୋ ଅଯୋଗୁଳୋ ୱିଯ ମକ୍ଖିକାନଂ ଦିଟ୍ଠିଯା ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା ଅକୁସଲାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନ ହୋନ୍ତି। ଇମିନା ନଯେନ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ସୁଖତୋତିଆଦୀସୁପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସୁଖତୋ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାତି ‘‘ଏକନ୍ତସୁଖୀ ଅତ୍ତା ହୋତି ଅରୋଗୋ ପରଂ ମରଣା’’ତି (ମ। ନି। ୩।୨୧, ୨୨) ଏୱଂ ଅତ୍ତଦିଟ୍ଠିୱସେନ ସୁଖତୋ ଗାହଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠିୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ପନ ଅରିଯସାୱକୋ ପରିଳାହାଭିଭୂତୋ ପରିଳାହୱୂପସମତ୍ଥଂ ମତ୍ତହତ୍ଥିଂ ପରିତ୍ତାସିତୋ ୱିଯ, ଚୋକ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱିଯ ଚ ଗୂଥଂ କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଂ ସୁଖତୋ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଅତ୍ତୱାରେ କସିଣାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ ସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା କଞ୍ଚି ଧମ୍ମନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧାପି ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଚତୁଭୂମକୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ତେଭୂମକୱସେନ। ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅରିଯସାୱକସ୍ସାପି ତେଭୂମକୱସେନେୱ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱଟ୍ଟତି। ଯଂ ଯଞ୍ହି ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଗଣ୍ହାତି, ତତୋ ତତୋ ଅରିଯସାୱକୋ ଗାହଂ ୱିନିୱେଠେତି। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ହି ଯଂ ଯଂ ନିଚ୍ଚଂ ସୁଖଂ ଅତ୍ତାତି ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ତଂ ଅରିଯସାୱକୋ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଂ ଗାହଂ ୱିନିୱେଠେତି।

୧୨୮।ମାତରନ୍ତିଆଦୀସୁ ଜନିକାୱ ମାତା, ଜନକୋ ପିତା, ମନୁସ୍ସଭୂତୋୱ ଖୀଣାସୱୋ ଅରହାତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। କିଂ ପନ ଅରିଯସାୱକୋ ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ୟାତି? ଏତମ୍ପି ଅଟ୍ଠାନଂ। ସଚେପି ହି ଭୱନ୍ତରଗତଂ ଅରିଯସାୱକଂ ଅତ୍ତନୋ ଅରିଯଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତମ୍ପି କୋଚି ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ ‘‘ଇମଂ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭେ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି , ନେୱ ସୋ ତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେଯ୍ୟ। ଅଥାପି ନଂ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟ ‘‘ସଚେ ଇମଂ ନ ଘାତେସ୍ସସି, ସୀସଂ ତେ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତି। ସୀସମେୱସ୍ସ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ, ନ ଚ ସୋ ତଂ ଘାତେଯ୍ୟ। ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱସ୍ସ ପନ ମହାସାୱଜ୍ଜଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଚ ବଲଦୀପନତ୍ଥମେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ସାୱଜ୍ଜୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାୱୋ, ଯତ୍ର ହି ନାମ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ମାତୁଘାତାଦୀନିପି ଆନନ୍ତରିଯାନି କରିସ୍ସତି। ମହାବଲୋ ଚ ଅରିଯସାୱକୋ, ଯୋ ଏତାନି କମ୍ମାନି ନ କରୋତୀତି।

ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋତି ୱଧକଚିତ୍ତେନ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ। ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟାତି ଜୀୱମାନକସରୀରେ ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକାଯ ପିୱନମତ୍ତମ୍ପି ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ୟ। ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟାତି ସମାନସଂୱାସକଂ ସମାନସୀମାଯ ଠିତଂ ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ପଞ୍ଚହୁପାଲି ଆକାରେହି ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତି। କମ୍ମେନ ଉଦ୍ଦେସେନ ୱୋହରନ୍ତୋ ଅନୁସ୍ସାୱନେନ ସଲାକଗ୍ଗାହେନା’’ତି (ପରି। ୪୫୮)।

ତତ୍ଥ କମ୍ମେନାତି ଅପଲୋକନାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କମ୍ମେସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ କମ୍ମେନ। ଉଦ୍ଦେସେନାତି ପଞ୍ଚସୁ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେସୁ ଅଞ୍ଞତରେନ ଉଦ୍ଦେସେନ। ୱୋହରନ୍ତୋତି କଥଯନ୍ତୋ, ତାହି ତାହି ଉପ୍ପତ୍ତୀହି ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋତିଆଦୀନି ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂନି ଦୀପେନ୍ତୋ। ଅନୁସ୍ସାୱନେନାତି

ନନୁ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥ ମଯ୍ହଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲା ପଵ୍ଵଜିତଭାଵଂ ବହୁସ୍ସୁତଭାଵଞ୍ଚ, ମାଦିସୋ ନାମ ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉଵ୍ଵିନଯଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଗାହେସ୍ସାତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଯୁତ୍ତଂ, କିଂ ମଯ୍ହଂ ଅଵୀଚି ନୀଲୁପ୍ପଲଵନଂ ଵିଯ ସୀତଲୋ, କିଂ ଅହଂ ଅପାଯତୋ ନ ଭାଯାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ କଣ୍ଣମୂଲେ ଵଟ୍ଟୀଭେଦଂ କତ୍ଵା ଅନୁସ୍ସାଵନେନ। ସଲାକଗ୍ଗାହେନାତି ଏଵଂ ଅନୁସ୍ସାଵେତ୍ଵା ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ଵା ଅନିଵତ୍ତିଧମ୍ମେ କତ୍ଵା ''ଗଣ୍ହଥ ଇମଂ ସଲାକ''ନ୍ତି ସଲାକଗ୍ଗାହେନ।

ଏତ୍ଥ ଚ କମ୍ମମେଵ ଉଦ୍ଦେସୋ ଵା ପମାଣଂ, ଵୋହାରାନୁସ୍ସାଵନସଲାକଗ୍ଗାହା ପନ ପୁବ୍ବଭାଗା। ଅଟ୍ଠାରସଵତ୍ଥୁଦୀପନଵସେନ ହି ଵୋହରନ୍ତେନ ତତ୍ଥ ରୁଚିଜନନତ୍ଥଂ ଅନୁସ୍ସାଵେତ୍ଵା ସଲାକାଯ ଗାହିତାଯପି ଅଭିନ୍ନୋଵ ହୋତି ସଙ୍ଘୋ। ଯଦା ପନ ଏଵଂ ଚତ୍ତାରୋ ଵା ଅତିରେକା ଵା ସଲାକଂ ଗାହେତ୍ଵା ଆଵେଣିକଂ କମ୍ମଂ ଵା ଉଦ୍ଦେସଂ ଵା କରୋନ୍ତି, ତଦା ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି। ଏଵଂ ଦିଟ୍ଠିସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟାତି ନେତଂ ଠାନଂ ଵିଜ୍ଜତି। ଏତ୍ତାଵତା ମାତୁଘାତାଦୀନି ପଞ୍ଚ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମାନି ଦସ୍ସିତାନି ହୋନ୍ତି, ଯାନି ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ କରୋତି, ନ ଅରିଯସାଵକୋ, ତେସଂ ଆଵିଭାଵତ୍ଥଂ –

କମ୍ମତୋ ଦ୍ଵାରତୋ ଚେଵ, କପ୍ପଟ୍ଠିତିଯତୋ ତଥା;

ପାକସାଧାରଣାଦୀହି, ଵିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ଵିନିଚ୍ଛଯୋ।

ତତ୍ଥ କମ୍ମତୋ ତାଵ – ଏତ୍ଥ ହି ମନୁସ୍ସଭୂତସ୍ସେଵ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ମାତରଂ ଵା ପିତରଂ ଵା ଅପି ପରିଵତ୍ତଲିଙ୍ଗଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଵିପାକଂ ପଟିବାହିସ୍ସାମୀତି ସକଲଚକ୍କଵାଳଂ ମହାଚେତିଯପ୍ପମାଣେହି କଞ୍ଚନଥୂପେହି ପୂରେତ୍ଵାପି ସକଲଚକ୍କଵାଳଂ ପୂରେତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ଵାପି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗଵତୋ ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଂ ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଵିଚରିତ୍ଵାପି କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯମେଵ ଉପପଜ୍ଜତି। ଯୋ ପନ ସଯଂ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତଂ ମାତରଂ ଵା ପିତରଂ ଵା, ସଯଂ ଵା ତିରଚ୍ଛାନଭୂତୋ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ, ତିରଚ୍ଛାନୋଯେଵ ଵା ତିରଚ୍ଛାନଭୂତଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେତି, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ ନ ହୋତି, ଭାରିଯଂ ପନ ହୋତି, ଆନନ୍ତରିଯଂ ଆହଚ୍ଚେଵ ତିଟ୍ଠତି। ମନୁସ୍ସଜାତିକାନଂ ପନ ଵସେନ ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ।

ତତ୍ଥ ଏଳକଚତୁକ୍କଂ ସଙ୍ଗାମଚତୁକ୍କଂ ଚୋରଚତୁକ୍କଞ୍ଚ କଥେତବ୍ବଂ। ଏଳକଂ ମାରେମୀତି ଅଭିସନ୍ଧିନାପି ହି ଏଳକଟ୍ଠାନେ ଠିତଂ ମନୁସ୍ସୋ ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ମାତରଂ ଵା ପିତରଂ ଵା ମାରେନ୍ତୋ ଆନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସତି। ଏଳକାଭିସନ୍ଧିନା ପନ ମାତାପିତାଅଭିସନ୍ଧିନା ଵା ଏଳକଂ ମାରେନ୍ତୋ ଆନନ୍ତରିଯଂ ନ ଫୁସତି। ମାତାପିତାଅଭିସନ୍ଧିନା ମାତାପିତରୋ ମାରେନ୍ତୋ ଫୁସତେଵ। ଏସେଵ ନଯୋ ଇତରସ୍ମିମ୍ପି ଚତୁକ୍କଦ୍ଵଯେ। ଯଥା ଚ ମାତାପିତୂସୁ, ଏଵଂ ଅରହନ୍ତେପି ଏତାନି ଚତୁକ୍କାନି ଵେଦିତବ୍ବାନି।

ମନୁସ୍ସଅରହନ୍ତମେଵ ମାରେତ୍ଵା ଆନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସତି, ନ ଯକ୍ଖଭୂତଂ। କମ୍ମଂ ପନ ଭାରିଯଂ, ଆନନ୍ତରିଯସଦିସମେଵ। ମନୁସ୍ସଅରହନ୍ତସ୍ସ ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେଯେଵ ସତ୍ଥପ୍ପହାରେ ଵା ଵିସେ ଵା ଦିନ୍ନେପି ଯଦି ସୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ତେନେଵ ମରତି, ଅରହନ୍ତଘାତୋ ହୋତିଯେଵ। ଯଂ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ ଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସେଵ ଦିନ୍ନଂ ହୋତି। ସେସଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେ ମାରେନ୍ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିଯଂ ନତ୍ଥି। କମ୍ମଂ ପନ ଭାରିଯଂ, ଆନନ୍ତରିଯସଦିସମେଵ।

ଲୋହିତୁପ୍ପାଦେ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଭେଜ୍ଜକାଯତାଯ ପରୂପକ୍କମେନ ଚମ୍ମଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ଵା ଲୋହିତପଗ୍ଘରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ସରୀରସ୍ସ ପନ ଅନ୍ତୋଯେଵ ଏକସ୍ମିଂଯେଵ ଠାନେ ଲୋହିତଂ ସମୋସରତି। ଦେଵଦତ୍ତେନ ପଵିଦ୍ଧସିଲତୋ ଭିଜ୍ଜିତ୍ଵା ଗତା ସକଲିକାପି ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦନ୍ତଂ ପହରି, ଫରସୁନା ପହଟୋ ଵିଯ ପାଦୋ ଅନ୍ତୋଲୋହିତୋଯେଵ ଅହୋସି। ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିଯଂ ହୋତି। ଜୀଵକୋ ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ରୁଚିଯା ସତ୍ଥକେନ ଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ତମ୍ହା ଠାନା ଦୁଟ୍ଠଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ଵା ଫାସୁମକାସି, ତଥା କରୋନ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମମେଵ ହୋତି।

ଅଥ ଯେ ଚ ପରିନିବ୍ବୁତେ ତଥାଗତେ ଚେତିଯଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତି, ବୋଧିଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଧାତୁମ୍ହି ଉପକ୍କମନ୍ତି, ତେସଂ କିଂ ହୋତୀତି? ଭାରିଯଂ କମ୍ମଂ ହୋତି ଆନନ୍ତରିଯସଦିସଂ। ସଧାତୁକଂ ପନ ଥୂପଂ ଵା ପଟିମଂ ଵା ବାଧମାନଂ ବୋଧିସାଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ସଚେପି ତତ୍ଥ ନିଲୀନା ସକୁଣା ଚେତିଯେ ଵଚ୍ଚଂ ପାତେନ୍ତି, ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତିଯେଵ। ପରିଭୋଗଚେତିଯତୋ ହି ସରୀରଚେତିଯଂ ମହନ୍ତତରଂ। ଚେତିଯଵତ୍ଥୁଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ବୋଧିମୂଲମ୍ପି ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ହରିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଯା ପନ ବୋଧିସାଖା ବୋଧିଘରଂ ବାଧତି, ତଂ ଗେହରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ଲଭତି, ବୋଧିଅତ୍ଥଞ୍ହି ଗେହଂ, ନ ଗେହତ୍ଥାଯ ବୋଧି। ଆସନଘରେପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଆସନଘରେ ଧାତୁ ନିହିତା ହୋତି, ତସ୍ସ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ବୋଧିସାଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ବୋଧିଜଗ୍ଗନତ୍ଥଂ ଓଜୋହରଣସାଖଂ ଵା ପୂତିଟ୍ଠାନଂ ଵା ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତିଯେଵ, ଭଗଵତୋ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନେ ଵିଯ ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ହୋତି।

ସଙ୍ଘଭେଦେ ସୀମଟ୍ଠକସଙ୍ଘେ ଅସନ୍ନିପତିତେ ୱିସୁଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା କତୱୋହାରାନୁସ୍ସାୱନ-ସଲାକଗ୍ଗାହସ୍ସ କମ୍ମଂ ୱା କରୋନ୍ତସ୍ସ, ଉଦ୍ଦେସଂ ୱା ଉଦ୍ଦିସନ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋ ଚ ହୋତି ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଞ୍ଚ। ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞାଯ ପନ ୱଟ୍ଟତୀତି କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋୱ ହୋତି, ନ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ, ତଥା ନୱତୋ ଊନପରିସାଯଂ। ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ନୱନ୍ନଂ ଜନାନଂ ଯୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି , ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ ହୋତି। ଅନୁୱତ୍ତକାନଂ ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ମହାସାୱଜ୍ଜକମ୍ମଂ। ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ପନ ଅନୱଜ୍ଜା।

ତତ୍ଥ ନୱନ୍ନମେୱ ସଙ୍ଘଭେଦେ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏକତୋ ଉପାଲି ଚତ୍ତାରୋ ହୋନ୍ତି, ଏକତୋ ଚତ୍ତାରୋ, ନୱମୋ ଅନୁସ୍ସାୱେତି, ସଲାକଂ ଗାହେତି ‘ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅଯଂ ୱିନଯୋ ଇଦଂ ସତ୍ଥୁସାସନଂ, ଇଦଂ ଗଣ୍ହଥ, ଇମଂ ରୋଚେଥା’ତି, ଏୱଂ ଖୋ, ଉପାଲି, ସଙ୍ଘରାଜି ଚେୱ ହୋତି ସଙ୍ଘଭେଦୋ ଚ। ନୱନ୍ନଂ ୱା, ଉପାଲି, ଅତିରେକନୱନ୍ନଂ ୱା ସଙ୍ଘରାଜି ଚେୱ ହୋତି ସଙ୍ଘଭେଦୋ ଚା’’ତି (ଚୂଳୱ। ୩୫୧)। ଏତେସୁ ପନ ପଞ୍ଚସୁ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ୱଚୀକମ୍ମଂ, ସେସାନି କାଯକମ୍ମାନୀତି। ଏୱଂ କମ୍ମତୋ ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଦ୍ୱାରତୋତି ସବ୍ବାନେୱ ଚେତାନି କାଯଦ୍ୱାରତୋପି ୱଚୀଦ୍ୱାରତୋପି ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି। ପୁରିମାନି ପନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଆଣତ୍ତିକୱିଜ୍ଜାମଯପଯୋଗୱସେନ ୱଚୀଦ୍ୱାରତୋ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାପି କାଯଦ୍ୱାରମେୱ ପୂରେନ୍ତି, ସଙ୍ଘଭେଦୋ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ଭେଦଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯଦ୍ୱାରତୋ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱାପି ୱଚୀଦ୍ୱାରମେୱ ପୂରେତୀତି। ଏୱମେତ୍ଥ ଦ୍ୱାରତୋପି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

କପ୍ପଟ୍ଠିତିଯତୋତି ସଙ୍ଘଭେଦୋଯେୱ ଚେତ୍ଥ କପ୍ପଟ୍ଠିତିଯୋ। ସଣ୍ଠହନ୍ତେ ହି କପ୍ପେ କପ୍ପୱେମଜ୍ଝେ ୱା ସଙ୍ଘଭେଦଂ କତ୍ୱା କପ୍ପୱିନାସେଯେୱ ମୁଚ୍ଚତି। ସଚେପି ହି ସ୍ୱେୱ କପ୍ପୋ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅଜ୍ଜ ସଙ୍ଘଭେଦଂ କରୋତି, ସ୍ୱେୱ ମୁଚ୍ଚତି, ଏକଦିୱସମେୱ ନିରଯେ ପଚ୍ଚତି। ଏୱଂ କରଣଂ ପନ ନତ୍ଥି। ସେସାନି ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ଆନନ୍ତରିଯାନେୱ ହୋନ୍ତି, ନ କପ୍ପଟ୍ଠିତିଯାନୀତି ଏୱମେତ୍ଥ କପ୍ପଟ୍ଠିତିଯତୋପି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ପାକତୋତି ଯେନ ଚ ପଞ୍ଚପେ’ତାନି କମ୍ମାନି କତାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ସ ସଙ୍ଘଭେଦୋଯେୱ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ୱିପଚ୍ଚତି, ସେସାନି ‘‘ଅହୋସିକମ୍ମଂ, ନାହୋସି କମ୍ମୱିପାକୋ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭେଦାଭାୱେ ଲୋହିତୁପ୍ପାଦୋ, ତଦଭାୱେ ଅରହନ୍ତଘାତୋ, ତଦଭାୱେ ଚ ସଚେ ପିତା ସୀଲୱା ହୋତି, ମାତା ଦୁସ୍ସୀଲା, ନୋ ୱା ତଥା ସୀଲୱତୀ, ପିତୁଘାତୋ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ୱିପଚ୍ଚତି। ସଚେ ମାତାପିତୁଘାତୋ, ଦ୍ୱୀସୁପି ସୀଲେନ ୱା ଦୁସ୍ସୀଲେନ ୱା ସମାନେସୁ ମାତୁଘାତୋୱ ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ୱିପଚ୍ଚତି । ମାତା ହି ଦୁକ୍କରକାରିନୀ ବହୂପକାରା ଚ ପୁତ୍ତାନନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ପାକତୋପି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ସାଧାରଣାଦୀହୀତି ପୁରିମାନି ଚତ୍ତାରି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ସାଧାରଣାନି। ସଙ୍ଘଭେଦୋ ପନ ‘‘ନ ଖୋ, ଉପାଲି ଭିକ୍ଖୁନୀ, ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି, ନ ସିକ୍ଖମାନା, ନ ସାମଣେରୋ, ନ ସାମଣେରୀ, ନ ଉପାସକୋ, ନ ଉପାସିକା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତି, ଭିକ୍ଖୁ ଖୋ, ଉପାଲି, ପକତତ୍ତୋ ସମାନସଂୱାସକୋ ସମାନସୀମାଯଂ ଠିତୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦତୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ୩୫୧) ୱଚନତୋ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋୱ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ତସ୍ମା ଅସାଧାରଣୋ। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ସବ୍ବେପି ତେ ଦୁକ୍ଖୱେଦନାସହଗତା ଦୋସମୋହସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚାତି ଏୱମେତ୍ଥ ସାଧାରଣାଦୀହିପି ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ଥାରନ୍ତି ‘‘ଅଯଂ ମେ ସତ୍ଥା ସତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଂ କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ’’ତି ଭୱନ୍ତରେପି ଅଞ୍ଞଂ ତିତ୍ଥକରଂ ‘‘ଅଯଂ ମେ ସତ୍ଥା’’ତି ଏୱଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୨୯।ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯାତି ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯା। ତୀଣି ହି ଖେତ୍ତାନି ଜାତିଖେତ୍ତଂ ଆଣାଖେତ୍ତଂ ୱିସଯଖେତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଜାତିଖେତ୍ତଂ ନାମ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ। ସା ହି ତଥାଗତସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଓକ୍କମନକାଲେ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ସମ୍ବୋଧିକାଲେ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନେ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋସ୍ସଜ୍ଜନେ ପରିନିବ୍ବାନେ ଚ କମ୍ପତି। କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଂ ପନ ଆଣାଖେତ୍ତଂ ନାମ। ଆଟାନାଟିଯମୋରପରିତ୍ତଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତରତନପରିତ୍ତାଦୀନଞ୍ହି ଏତ୍ଥ ଆଣା ୱତ୍ତତି। ୱିସଯଖେତ୍ତସ୍ସ ପନ ପରିମାଣଂ ନତ୍ଥି। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ‘‘ଯାୱତକଂ ଞାଣଂ ତାୱତକଂ ନେଯ୍ୟଂ, ଯାୱତକଂ ନେଯ୍ୟଂ ତାୱତକଂ ଞାଣଂ, ଞାଣପରିଯନ୍ତିକଂ ନେଯ୍ୟଂ ନେଯ୍ୟପରିଯନ୍ତିକଂ ଞାଣ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୩।୫) ୱଚନତୋ ଅୱିସଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

ଇମେସୁ ପନ ତୀସୁ ଖେତ୍ତେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଇମଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପନ ଅତ୍ଥି। ତୀଣି ପିଟକାନି ୱିନଯପିଟକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ, ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତି, ଯସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତି, ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତୀତି। ଇମା ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୁଳ୍ହେ ତେପିଟକେ ବୁଦ୍ଧୱଚନେ ଇମଂ ଚକ୍କୱାଳଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ସୁତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ପନ ଅତ୍ଥି।

ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଅପୁରେ ଅପଚ୍ଛା। ଏକତୋ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ହି ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ବୋଧିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ନ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି ନିସିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଂ, ତାୱ ପୁବ୍ବେତି ନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ହି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣେନ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳକମ୍ପନେନେୱ ଖେତ୍ତପରିଗ୍ଗହୋ କତୋ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନିୱାରିତାୱ ହୋତି। ପରିନିବ୍ବାନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସାସପମତ୍ତା ଧାତୁ ତିଟ୍ଠତି, ତାୱ ପଚ୍ଛାତି ନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଧାତୂସୁ ହି ଠିତାସୁ ବୁଦ୍ଧା ଠିତାୱ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନିୱାରିତାୱ ହୋତି। ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନେ ପନ ଜାତେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନ ନିୱାରିତା।

ତୀଣି ହି ଅନ୍ତରଧାନାନି ନାମ ପରିଯତ୍ତିଅନ୍ତରଧାନଂ, ପଟିୱେଧଅନ୍ତରଧାନଂ, ପଟିପତ୍ତିଅନ୍ତରଧାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ପରିଯତ୍ତୀତି ତୀଣି ପିଟକାନି। ପଟିୱେଧୋତି ସଚ୍ଚପଟିୱେଧୋ। ପଟିପତ୍ତୀତି ପଟିପଦା। ତତ୍ଥ ପଟିୱେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ପଟିୱେଧଧରା ଭିକ୍ଖୂ ବହୂ ହୋନ୍ତି, ଏସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋତି ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ପସାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଦୀପେ ଏକୱାରେ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୁ ନାମ ନାହୋସି। ପଟିପତ୍ତିପୂରିକାପି କଦାଚି ବହୂ ହୋନ୍ତି କଦାଚି ଅପ୍ପା। ଇତି ପଟିୱେଧୋ ଚ ପଟିପତ୍ତି ଚ ହୋତିପି ନ ହୋତିପି, ସାସନଟ୍ଠିତିଯା ପନ ପରିଯତ୍ତି ପମାଣଂ।

ପଣ୍ଡିତୋ ହି ତେପିଟକଂ ସୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ପୂରେତି। ଯଥା ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଳାରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ସତ୍ତ ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସମାପତ୍ତିଯା ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ନ ଜାନାମୀତି ଆହ। ତତୋ ଉଦକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଧିଗତଂ ୱିସେସଂ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛି, ସୋ ଆଚିକ୍ଖି, ତସ୍ସ ୱଚନସମନନ୍ତରମେୱ ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସମ୍ପାଦେସି, ଏୱମେୱ ପଞ୍ଞୱା ଭିକ୍ଖୁ ପରିଯତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ପୂରେତି। ତସ୍ମା ପରିଯତ୍ତିଯା ଠିତାଯ ସାସନଂ ଠିତଂ ହୋତି।

ଯଦା ପନ ସା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦା ପଠମଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ନସ୍ସତି। ତତ୍ଥ ପଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି, ଅନୁକ୍କମେନ ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହୋ, ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ତରହିତେ ଇତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପିଟକେସୁ ଠିତେସୁ ସାସନଂ ଠିତମେୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ଅନ୍ତରଧାଯମାନେ ପଠମଂ ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯୋ ଏକାଦସକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଏକକା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦନନ୍ତରଂ ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯୋ ଚକ୍କପେଯ୍ୟାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଓଘତରଣା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦନନ୍ତରଂ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ମୂଲପରିଯାଯା ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତଦନନ୍ତରଂ ଦୀଘନିକାଯୋ ଦସୁତ୍ତରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଜାଲା ଅନ୍ତରଧାଯତି। ଏକିସ୍ସାପି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଗାଥାନଂ ପୁଚ୍ଛା ଅଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ସଭିଯପୁଚ୍ଛା (ସୁ। ନି। ସଭିଯସୁତ୍ତଂ) ୱିଯ ଆଳୱକପୁଚ୍ଛା (ସୁ। ନି। ଆଳୱକସୁତ୍ତଂ; ସଂ। ନି। ୧।୨୪୬) ୱିଯ ଚ। ଏତା କିର କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲିକା ଅନ୍ତରା ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ।

ଦ୍ୱୀସୁ ପନ ପିଟକେସୁ ଅନ୍ତରହିତେସୁପି ୱିନଯପିଟକେ ଠିତେ ସାସନଂ ତିଟ୍ଠତି, ପରିୱାରଖନ୍ଧକେସୁ ଅନ୍ତରହିତେସୁ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେ ଠିତେ ଠିତମେୱ ହୋତି। ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେ ଅନ୍ତରହିତେ ମାତିକାଯ ଠିତାଯପି ଠିତମେୱ ହୋତି। ମାତିକାଯ ଅନ୍ତରହିତାଯ ପାତିମୋକ୍ଖପବ୍ବଜ୍ଜୋପସମ୍ପଦାସୁ ଠିତାସୁ ସାସନଂ ତିଟ୍ଠତି। ଲିଙ୍ଗମଦ୍ଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ସେତୱତ୍ଥସମଣୱଂସୋ ପନ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସାସନଂ ଧାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ପଚ୍ଛିମକସ୍ସ ପନ ସଚ୍ଚପଟିୱେଧତୋ ପଚ୍ଛିମକସ୍ସ ସୀଲଭେଦତୋ ଚ ପଟ୍ଠାଯ ସାସନଂ ଓସକ୍କିତଂ ନାମ ହୋତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତି ନ ୱାରିତାତି।

ତୀଣି ପରିନିବ୍ବାନାନି ନାମ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନଂ ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନଂ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅହୋସି, ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ କୁସିନାରାଯଂ, ଧାତୁପରିନିବ୍ବାନଂ ଅନାଗତେ ଭୱିସ୍ସତି। ସାସନସ୍ସ କିର ଓସକ୍କନକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଧାତୁଯୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମହାଚେତିଯଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ମହାଚେତିଯତୋ ନାଗଦୀପେ ରାଜାଯତନଚେତିଯଂ, ତତୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ନାଗଭୱନତୋପି ଦେୱଲୋକତୋପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକତୋପି ଧାତୁଯୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କମେୱ ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ସାସପମତ୍ତାପି ଧାତୁ ଅନ୍ତରା ନ ନସ୍ସିସ୍ସତି। ସବ୍ବା ଧାତୁଯୋ ମହାବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ରାସିଭୂତା ସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ଏକଗ୍ଘନା ହୁତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି, ତା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିସ୍ସନ୍ତି।

ତତୋ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଦେୱତା ଯୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା "ଅଜ୍ଜ ସତ୍ଥା ପରିନିବ୍ବାଯତି, ଅଜ୍ଜ ସାସନଂ ଓସକ୍କତି, ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନଂ ଦାନି ଇଦଂ ଅମ୍ହାକ"ନ୍ତି ଦସବଲସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଦିୱସତୋ ମହନ୍ତତରଂ କାରୁଞ୍ଞଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଠପେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଖୀଣାସୱେ ଅୱସେସା ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ଧାତୂସୁ ତେଜୋଧାତୁ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ସାସପମତ୍ତାଯପି ଧାତୁଯା ସତି ଏକଜାଲାୱ ଭୱିସ୍ସତି, ଧାତୂସୁ ପରିଯାଦାନଂ ଗତାସୁ ପଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଏୱଂ ମହନ୍ତଂ ଆନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧାତୂସୁ ଅନ୍ତରହିତାସୁ ସାସନଂ ଅନ୍ତରହିତଂ ନାମ ହୋତି। ଯାୱ ଏୱଂ ନ ଅନନ୍ତରଧାଯତି, ତାୱ ଅଚରିମଂ ନାମ ହୋତି। ଏୱଂ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁନ୍ତି ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତି।

କସ୍ମା ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି। ଅନଚ୍ଛରିୟତ୍ତା। ବୁଦ୍ଧା ହି ଅଚ୍ଛରିୟମନୁସ୍ସା। ଯଥାହ – ‘‘ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଅଚ୍ଛରିୟମନୁସ୍ସୋ, କତମୋ ଏକପୁଗ୍ଗଲୋ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୧୭୧-୧୭୪)।

ଯଦି ଚ ଦ୍ୱେ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ୱା ଅଟ୍ଠ ୱା ସୋଳସ ୱା ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ନ ଅଚ୍ଛରିୟା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ୱିହାରେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚେତିୟାନମ୍ପି ଲାଭସକ୍କାରୋ ଉଳାରୋ ନ ହୋତି ଭିକ୍ଖୂପି ବହୁତାୟ ନ ଅଚ୍ଛରିୟା ଜାତା, ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧାପି ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଦେସନାୟ ଚ ୱିସେସାଭାୱତୋ। ଯଞ୍ହି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଭେଦଂ ଧମ୍ମଂ ଏକୋ ଦେସେତି, ଅଞ୍ଞେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱାପି ସୋୱ ଦେସେତବ୍ବୋ ସିୟା। ତତୋ ନ ଅଚ୍ଛରିୟୋ ସିୟା, ଏକସ୍ମିଂ ପନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଦେସନାପି ଅଚ୍ଛରିୟା ହୋତି।

ୱିୱାଦାଭାୱତୋ ଚ। ବହୂସୁ ଚ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ବହୂନଂ ଆଚରିୟାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକା ୱିୟ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ପାସାଦିକୋ, ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ମଧୁରସ୍ସରୋ ଲାଭୀ ପୁଞ୍ଞୱା’’ତି ୱିୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ମାପି ଏୱଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅପିଚେତଂ କାରଣଂ ମିଲିନ୍ଦରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠେନ ନାଗସେନତ୍ଥେରେନ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି (ମି। ପ। ୫।୧।୧) –

‘‘ତତ୍ଥ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ଭାସିତମ୍ପେତଂ ଭଗୱତା ‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁୟା ଦ୍ୱେ ଅରହନ୍ତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ନେତଂ ଠାନଂ ୱିଜ୍ଜତୀ’ତି। ଦେସେନ୍ତା ଚ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ସବ୍ବେପି ତଥାଗତା ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମେ ଦେସେନ୍ତି, କଥୟମାନା ଚ ଚତ୍ତାରି ଅରିୟସଚ୍ଚାନି କଥେନ୍ତି, ସିକ୍ଖାପେନ୍ତା ଚ ତୀସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ସିକ୍ଖାପେନ୍ତି, ଅନୁସାସମାନା ଚ ଅପ୍ପମାଦପଟିପତ୍ତିୟଂ ଅନୁସାସନ୍ତି। ଯଦି, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ସବ୍ବେସମ୍ପି ତଥାଗତାନଂ ଏକା ଦେସନା ଏକା କଥା ଏକା ସିକ୍ଖା ଏକା ଅନୁସିଟ୍ଠି, କେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ତଥାଗତା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି? ଏକେନପି ତାୱ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେନ ଅୟଂ ଲୋକୋ ଓଭାସଜାତୋ। ଯଦି ଦୁତିୟୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଭାୟ ଅୟଂ ଲୋକୋ ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ ଓଭାସଜାତୋ ଭୱେୟ୍ୟ। ଓୱଦମାନା ଚ ଦ୍ୱେ ତଥାଗତା ସୁଖଂ ଓୱଦେୟ୍ୟୁଂ, ଅନୁସାସମାନା ଚ ସୁଖଂ ଅନୁସାସେୟ୍ୟୁଂ, ତତ୍ଥ ମେ କାରଣଂ ବ୍ରୂହି, ଯଥାହଂ ନିସ୍ସଂସୟୋ ଭୱେୟ୍ୟନ୍ତି।

ଅୟଂ ମହାରାଜ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ, ଏକସ୍ସେୱ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଧାରେତି, ଯଦି ଦୁତିୟୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନାୟଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଧାରେୟ୍ୟ, ଚଲେୟ୍ୟ କମ୍ପେୟ୍ୟ ନମେୟ୍ୟ ଓନମେୟ୍ୟ ୱିନମେୟ୍ୟ ୱିକିରେୟ୍ୟ ୱିଧମେୟ୍ୟ ୱିଦ୍ଧଂସେୟ୍ୟ, ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ।

ଯଥା, ମହାରାଜ, ନାୱା ଏକପୁରିସସନ୍ଧାରଣୀ ଭୱେୟ୍ୟ। ଏକସ୍ମିଂ ପୁରିସେ ଅଭିରୂଳ୍ହେ ସା ନାୱା ସମୁପାଦିକା ଭୱେୟ୍ୟ। ଅଥ ଦୁତିୟୋ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ତାଦିସୋ ଆୟୁନା ୱଣ୍ଣେନ ୱୟେନ ପମାଣେନ କିସଥୂଲେନ ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗେନ, ସୋ ତଂ ନାୱଂ ଅଭିରୂହେୟ୍ୟ। ଅପିନୁ ସା ମହାରାଜ, ନାୱା ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଧାରେୟ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଚଲେୟ୍ୟ କମ୍ପେୟ୍ୟ ନମେୟ୍ୟ ଓନମେୟ୍ୟ ୱିନମେୟ୍ୟ ୱିକିରେୟ୍ୟ ୱିଧମେୟ୍ୟ ୱିଦ୍ଧଂସେୟ୍ୟ, ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଓସୀଦେୟ୍ୟ ଉଦକେତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅୟଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ, ଏକସ୍ସେୱ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଧାରେତି, ଯଦି ଦୁତିୟୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନାୟଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଧାରେୟ୍ୟ, ଚଲେୟ୍ୟ…ପେ… ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ।

ଯଥା ୱା ପନ ମହାରାଜ ପୁରିସୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ ଛାଦେନ୍ତଂ ଯାୱକଣ୍ଠମଭିପୂରୟିତ୍ୱା, ସୋ ଧାତୋ ପୀଣିତୋ ପରିପୁଣ୍ଣୋ ନିରନ୍ତରୋ ତନ୍ଦିକତୋ ଅନୋନମିତଦଣ୍ଡଜାତୋ ପୁନଦେୱ ତତ୍ତକଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅପିନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ସୁଖିତୋ ଭୱେୟ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ, ସକିଂ ଭୁତ୍ତୋୱ ମରେୟ୍ୟାତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅୟଂ ଦସସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ ଏକବୁଦ୍ଧଧାରଣୀ …ପେ… ନ ଠାନମୁପଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି।

କିଂ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ଅତିଧମ୍ମଭାରେନ ପଥୱୀ ଚଲତୀତି? ଇଧ, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସକଟା ରତନପରିପୂରିତା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ ଯାୱ ମୁଖସମା। ଏକସ୍ମା ସକଟତୋ ରତନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ସକଟେ ଆକିରେୟ୍ୟୁଂ, ଅପିନୁ ଖୋ ତଂ, ମହାରାଜ, ସକଟଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସକଟାନଂ ରତନଂ ଧାରେୟ୍ୟାତି? ନ ହି, ଭନ୍ତେ, ନାଭିପି ତସ୍ସ ଫଲେୟ୍ୟ, ଅରାପି ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ନେମିପି ତସ୍ସ ଓପତେୟ୍ୟ, ଅକ୍ଖୋପି ତସ୍ସ ଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି। କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅତିରତନଭାରେନ ସକଟଂ ଭିଜ୍ଜତୀତି? ଆମ, ଭନ୍ତେତି। ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଅତିଧମ୍ମଭାରେନ ପଥୱୀ ଚଲତୀତି।

ଅପିଚ ମହାରାଜ ଇମଂ କାରଣଂ ବୁଦ୍ଧବଲପରିଦୀପନାୟ ଓସାରିତଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତତ୍ଥ ଅଭିରୂପଂ କାରଣଂ ସୁଣୋହି, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଦି, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ପରିସାୟ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ – ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଉଭତୋପକ୍ଖଜାତା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଯଥା, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବଲୱାମଚ୍ଚାନଂ ପରିସାୟ ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ‘ତୁମ୍ହାକଂ ଅମଚ୍ଚୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅମଚ୍ଚୋ’ତି ଉଭତୋପକ୍ଖଜାତା ହୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଯଦି, ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ପରିସାୟ

ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ ‘ତୁମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧୋ’ତି ଉଭତୋପକ୍ଖଜାତା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ। ଇଦଂ ତାୱ, ମହାରାଜ, ଏକଂ କାରଣଂ, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅପରମ୍ପି, ମହାରାଜ, ଉତ୍ତରିଂ କାରଣଂ ସୁଣୋହି, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଯଦି, ମହାରାଜ, ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ଅଗ୍ଗୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଯଂ ୱଚନଂ, ତଂ ମିଚ୍ଛା ଭୱେୟ୍ୟ। ଜେଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଯଂ ୱଚନଂ, ତଂ ମିଚ୍ଛା ଭୱେୟ୍ୟ। ସେଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ୱିସିଟ୍ଠୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଉତ୍ତମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ପୱରୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅସମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅସମସମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିସମୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିଭାଗୋ ବୁଦ୍ଧୋତି, ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ ବୁଦ୍ଧୋତି ଯଂ ୱଚନଂ , ତଂ ମିଚ୍ଛା ଭୱେୟ୍ୟ। ଇଦମ୍ପି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ , କାରଣଂ ଅତ୍ଥତୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛ, ଯେନ କାରଣେନ ଦ୍ୱେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଏକକ୍ଖଣେ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅପିଚ ଖୋ ମହାରାଜ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗୱନ୍ତାନଂ ସଭାୱପକତି ଏସା, ଯଂ ଏକୋୟେୱ ବୁଦ୍ଧୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କସ୍ମା କାରଣା? ମହନ୍ତତାଯ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ମହାରାଜ ଯଂ ଲୋକେ ମହନ୍ତଂ, ତଂ ଏକଂୟେୱ ହୋତି। ପଥୱୀ, ମହାରାଜ, ମହନ୍ତୀ, ସା ଏକାୟେୱ। ସାଗରୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ସିନେରୁ ଗିରିରାଜା ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ଆକାସୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ସକ୍କୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ମାରୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ବ୍ରହ୍ମା ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ। ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ମହନ୍ତୋ, ସୋ ଏକୋୟେୱ ଲୋକସ୍ମିଂ। ଯତ୍ଥ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା, ମହାରାଜ, ତଥାଗତୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏକୋୟେୱ ଲୋକସ୍ମିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ସୁକଥିତୋ, ଭନ୍ତେ ନାଗସେନ, ପଞ୍ହୋ ଓପମ୍ମେହି କାରଣେହୀ’’ତି।

ଏକିସ୍ସା ଲୋକଧାତୁଯାତି ଏକସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ। ହେଟ୍ଠା ଇମିନାୱ ପଦେନ ଦସଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଗହିତାନି ତାନିପି, ଏକଚକ୍କୱାଳେନେୱ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧା ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଚକ୍କୱାଳେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଉପ୍ପଜ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ପନ ୱାରିତେ ଇତୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ଚକ୍କୱାଳେସୁ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱାରିତମେୱ ହୋତି।

ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱତୋ ପୁବ୍ବେ ପୁବ୍ବଂ, ତସ୍ସେୱ ଅନ୍ତରଧାନତୋ ପଚ୍ଛା ଚରିମଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିଧା ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଅନ୍ତରଧାନଂ ହୋତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ କାଲଂକିରିଯତୋ ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ୱା। ଅନ୍ତରଧାଯମାନଞ୍ଚ ପନ ତଂ କାଲଂକିରିଯତୋ ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତତୋ ପରଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ପାତୁଭାୱୋ ଅୱାରିତୋ।

କସ୍ମା ପନ ଏକଚକ୍କୱାଳେ ଦ୍ୱେ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି । ୱିୱାଦୁପଚ୍ଛେଦତୋ ଅଚ୍ଛରିଯଭାୱତୋ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ମହାନୁଭାୱତୋ ଚ। ଦ୍ୱୀସୁ ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେସୁ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ମହନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ମହନ୍ତୋ’’ତି ୱିୱାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଚ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଚ ଅନଚ୍ଛରିଯା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ । ଯୋ ଚାଯଂ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଦ୍ୱିସହସ୍ସଦୀପପରିୱାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଇସ୍ସରିଯାନୁପ୍ପଦାନସମତ୍ଥୋ ମହାନୁଭାୱୋ, ସୋ ପରିହାଯେଥ। ଇତି ୱିୱାଦୁପଚ୍ଛେଦତୋ ଅଚ୍ଛରିଯଭାୱତୋ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ମହାନୁଭାୱତୋ ଚ ନ ଏକଚକ୍କୱାଳେ ଦ୍ୱେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି।

୧୩୦।ଯଂ ଇତ୍ଥୀ ଅସ୍ସ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତୁ ତାୱ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣେ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଲୋକୁଦ୍ଧାରଣସମତ୍ଥୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱୋ, ପଣିଧାନମତ୍ତମ୍ପି ଇତ୍ଥିଯା ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି।

ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି, ହେତୁ ସତ୍ଥାରଦସ୍ସନଂ;

ପବ୍ବଜ୍ଜା ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତି, ଅଧିକାରୋ ଚ ଛନ୍ଦତା;

ଅଟ୍ଠଧମ୍ମସମୋଧାନା, ଅଭିନୀହାରୋ ସମିଜ୍ଝତୀତି। (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୯) –

ଇମାନି ହି ପଣିଧାନସମ୍ପତ୍ତିକାରଣାନି। ଇତି ପଣିଧାନମ୍ପି ସମ୍ପାଦେତୁଂ ଅସମତ୍ଥାଯ ଇତ୍ଥିଯା କୁତୋ ବୁଦ୍ଧଭାୱୋତି ‘‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଇତ୍ଥୀ ଅସ୍ସ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବାକାରପରିପୂରୋ ଚ ପୁଞ୍ଞୁସ୍ସଯୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରମେୱ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ପୁରିସୋୱ ଅରହଂ ହୋତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ।

ଯଂ ଇତ୍ଥୀ ରାଜା ଅସ୍ସ ଚକ୍କୱତ୍ତୀତିଆଦୀସୁପି ଯସ୍ମା ଇତ୍ଥିଯା କୋସୋହିତୱତ୍ଥଗୁଯ୍ହତାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ଲକ୍ଖଣାନି ନ ପରିପୂରେନ୍ତି, ଇତ୍ଥିରତନାଭାୱେନ

ସତ୍ତରତନସମଙ୍ଗିତା ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ସବ୍ବମନୁସ୍ସେହି ଚ ଅଧିକୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ ଇତ୍ଥୀ ରାଜା ଅସ୍ସ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ଚ ସକ୍କତ୍ତାଦୀନି ତୀଣି ଠାନାନି ଉତ୍ତମାନି, ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଞ୍ଚ ହୀନଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ସା ସକ୍କତ୍ତାଦୀନିପି ପଟିସିଦ୍ଧାନି।

ନନୁ ଚ ଯଥା ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ, ଏୱଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗମ୍ପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନତ୍ଥି? ତସ୍ମା ''ଯଂ ପୁରିସୋ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ କରେୟ୍ୟ, ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତିପି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯାତି। ନୋ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। କସ୍ମା? ଇଧ ପୁରିସସ୍ସ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ। ବ୍ରହ୍ମତ୍ତନ୍ତି ହି ମହାବ୍ରହ୍ମତ୍ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଇତ୍ଥୀ ଚ ଇଧ ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାନଂ ସହବ୍ୟତଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ନ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ, ପୁରିସୋ ପନ ତତ୍ଥ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ। ସମାନେପି ଚେତ୍ଥ ଉଭଯଲିଙ୍ଗାଭାୱେ ପୁରିସସଣ୍ଠାନାୱ ବ୍ରହ୍ମାନୋ, ନ ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନା, ତସ୍ମା ସୁୱୁତ୍ତମେୱେତଂ।

୧୩୧ ।କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ଯଥା ନିମ୍ବବୀଜକୋସାତକୀବୀଜାଦୀନି ମଧୁରଫଲଂ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ଅସାତଂ ଅମଧୁରମେୱ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ଏୱଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି ମଧୁରୱିପାକଂ ନ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ଅମଧୁରମେୱ ୱିପାକଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି। ଯଥା ଚ ଉଚ୍ଛୁବୀଜସାଲିବୀଜାଦୀନି ମଧୁରଂ ସାଦୁରସମେୱ ଫଲଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ନ ଅସାତଂ କଟୁକଂ, ଏୱଂ କାଯସୁଚରିତାଦୀନି ମଧୁରମେୱ ୱିପାକଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନ୍ତି, ନ ଅମଧୁରଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଯାଦିସଂ ୱପତେ ବୀଜଂ, ତାଦିସଂ ହରତେ ଫଲଂ;

କଲ୍ୟାଣକାରୀ କଲ୍ୟାଣଂ, ପାପକାରୀ ଚ ପାପକ''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୫୬);

ତସ୍ମା ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଅନୱକାସୋ ଯଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସମଙ୍ଗୀତିଆଦୀସୁ ସମଙ୍ଗୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ସମଙ୍ଗିତା ଆଯୂହନସମଙ୍ଗିତା ଚେତନାସମଙ୍ଗିତା କମ୍ମସମଙ୍ଗିତା ୱିପାକସମଙ୍ଗିତା, ଉପଟ୍ଠାନସମଙ୍ଗିତାତି। ତତ୍ଥ କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମାଯୂହନକ୍ଖଣେ ଆଯୂହନସମଙ୍ଗିତାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଥା ଚେତନାସମଙ୍ଗିତା। ଯାୱ ପନ ଅରହତ୍ତଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି, ତାୱ ସବ୍ବେପି ସତ୍ତା ପୁବ୍ବେ ଉପଚିତଂ ୱିପାକାରହଂ କମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ''କମ୍ମସମଙ୍ଗିନୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଏସା କମ୍ମସମଙ୍ଗିତା। ୱିପାକସମଙ୍ଗିତା ୱିପାକକ୍ଖଣେଯେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯାୱ ପନ ସତ୍ତା ଅରହତ୍ତଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି, ତାୱ ନେସଂ ତତୋ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ନିରଯେ ତାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ଅଗ୍ଗିଜାଲଲୋହକୁମ୍ଭିଆଦୀହି ଉପଟ୍ଠାନାକାରେହି ନିରଯୋ, ଗବ୍ଭସେୟ୍ୟକତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜମାନାନଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛି, ଦେୱେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ କପ୍ପରୁକ୍ଖୱିମାନାଦୀହି ଉପଟ୍ଠାନାକାରେହି ଦେୱଲୋକୋତି ଏୱଂ ଉପ୍ପତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ଇତି ନେସଂ ଇମିନା ଉପ୍ପତ୍ତିନିମିତ୍ତୌପଟ୍ଠାନେନ ଅପରିମୁତ୍ତତା ଉପଟ୍ଠାନସମଙ୍ଗିତା ନାମ। ସା ଚଲତି ସେସା ନିଚ୍ଚଲା। ନିରଯେ ହି ଉପଟ୍ଠିତେପି ଦେୱଲୋକୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ଦେୱଲୋକେ ଉପଟ୍ଠିତେପି ନିରଯୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଉପଟ୍ଠିତେପି ତିରଚ୍ଛାନଯୋନି ଉପଟ୍ଠାତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ଚ ଉପଟ୍ଠିତାଯପି ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଉପଟ୍ଠାତିଯେୱ।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ସୋଣଗିରିପାଦେ କିର ଅଚେଲୱିହାରେ ସୋଣତ୍ଥେରୋ ନାମ ଏକୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ, ତସ୍ସ ପିତା ସୁନଖଜୀୱିକୋ ଅହୋସି। ଥେରୋ ତଂ ପଟିବାହନ୍ତୋପି ସଂୱରେ ଠପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ମା ନସ୍ସି ଜରକୋ''ତି ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଅକାମକଂ ପବ୍ବାଜେସି। ତସ୍ସ ଗିଲାନସେୟ୍ୟାଯ ନିପନ୍ନସ୍ସ ନିରଯୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ସୋଣଗିରିପାଦତୋ ମହନ୍ତା ମହନ୍ତା ସୁନଖା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମା ୱିଯ ସମ୍ପରିୱାରେସୁଂ। ସୋ ମହାଭଯଭୀତୋ – ''ୱାରେହି, ତାତ ସୋଣ, ୱାରେହି, ତାତ ସୋଣା''ତି ଆହ। କିଂ ମହାଥେରାତି। ନ ପସ୍ସସି ତାତାତି ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋଣତ୍ଥେରୋ – ''କଥଞ୍ହି ନାମ ମାଦିସସ୍ସ ପିତା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତି, ପତିଟ୍ଠା'ସ୍ସ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ସାମଣେରେହି ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣବୋଧିଯଙ୍ଗଣେସୁ ତଲସନ୍ଥରଣପୂଜଂ ଆସନପୂଜଞ୍ଚ କାରେତ୍ୱା ପିତରଂ ମଞ୍ଚେନ ଚେତିଯଙ୍ଗଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ମଞ୍ଚେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା – ''ଅଯଂ ମହାଥେର-ପୂଜା ତୁମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥାଯ କତା 'ଅଯଂ ମେ ଭଗୱା ଦୁଗ୍ଗତପଣ୍ଣାକାରୋ'ତି ୱତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ମହାଥେରୋ ପୂଜଂ ଦିସ୍ୱା ତଥା କରୋନ୍ତୋ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ଦେୱଲୋକୋ ଉପଟ୍ଠାସି, ନନ୍ଦନୱନ-ଚିତ୍ତଲତାୱନ-ମିସ୍ସକୱନ-ଫାରୁସକୱନୱିମାନାନି ଚେୱ ନାଟକାନି ଚ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତାନି ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ସୋ ''ଅପେଥ ଅପେଥ ସୋଣା''ତି ଆହ। କିମିଦଂ ଥେରାତି? ଏତା ତେ, ତାତ, ମାତରୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି । ଥେରୋ ''ସଗ୍ଗୋ ଉପଟ୍ଠିତୋ ମହାଥେରସ୍ସା''ତି ଚିନ୍ତେସି। ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠାନସମଙ୍ଗିତା ଚଲତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏତାସୁ ସମଙ୍ଗିତାସୁ ଇଧ ଆଯୂହନଚେତନାକମ୍ମସମଙ୍ଗିତାୱସେନ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତସମଙ୍ଗୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୩୨ ।ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋତି ''ଏୱଂ ଭଗୱତା ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତେ ଥେରୋ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବସୁତ୍ତଂ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା ଏୱଂ ସସ୍ସିରିକଂ କତ୍ୱା ଦେସିତସୁତ୍ତସ୍ସ ନାମ ଭଗୱତା ନାମଂ ନ ଗହିତଂ। ହନ୍ଦସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ।

ତସ୍ମା ତିହ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ଅତ୍ଥଯୋଜନା –

ଆନନ୍ଦ, ଯସ୍ମା ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯେ ''ଅଟ୍ଠାରସ ଖୋ ଇମା, ଆନନ୍ଦ, ଧାତୁଯୋ, ଛ ଇମା, ଆନନ୍ଦ, ଧାତୁଯୋ''ତି ଏୱଂ ବହୁଧାତୁଯୋ ୱିଭତ୍ତା, ତସ୍ମା ତିହ ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ବହୁଧାତୁକୋତିପି ନଂ ଧାରେହି। ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଧାତୁଆଯତନପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଟ୍ଠାନାଟ୍ଠାନୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ପରିୱଟ୍ଟା କଥିତା , ତସ୍ମା ଚତୁପରିୱଟ୍ଟୋତିପି ନଂ ଧାରେହି। ଯସ୍ମା ଚ ଆଦାସଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ୱିଯ ଇମଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଏତେ ଧାତୁଆଦଯୋ ଅତ୍ଥା ପାକଟା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଧମ୍ମାଦାସୋତିପି ନଂ ଧାରେହି। ଯସ୍ମା ଚ ଯଥା ନାମ ପରସେନମଦ୍ଦନା ଯୋଧା ସଙ୍ଗାମତୂରିଯଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରସେନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସପତ୍ତେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଜଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱମେୱ କିଲେସସେନମଦ୍ଦନା ଯୋଗିନୋ ଇଧ ୱୁତ୍ତୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା କିଲେସେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅରହତ୍ତଜଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭୀତିପି ନଂ ଧାରେହି। ଯସ୍ମା ଚ ଯଥା ସଙ୍ଗାମଯୋଧା ପଞ୍ଚାୱୁଧଂ ଗହେତ୍ୱା ପରସେନଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଜଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଏୱଂ ଯୋଗିନୋପି ଇଧ ୱୁତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାୱୁଧଂ ଗହେତ୍ୱା କିଲେସସେନଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଜଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅନୁତ୍ତରୋ ସଙ୍ଗାମୱିଜଯୋତିପି ନଂ ଧାରେହୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ବହୁଧାତୁକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଇସିଗିଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଇସିଗିଲିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞାୱ ସମଞ୍ଞା ଅହୋସୀତି ଇସିଗିଲିସ୍ସ ଇସିଗିଲୀତି ସମଞ୍ଞାଯ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେ ୱେଭାରୋ ନ ୱେଭାରୋତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ଅଞ୍ଞାଯେୱସ୍ସ ସମଞ୍ଞା ଅହୋସି। ଅଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଇଦଂ ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତଦା କିର ଭଗୱା ସାଯନ୍ହସମଯେ ସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିସିନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚ ପବ୍ବତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଇମେ ପଞ୍ଚ ପବ୍ବତେ ପଟିପାଟିଯା ଆଚିକ୍ଖି। ତତ୍ଥ ନ ଭଗୱତୋ ପବ୍ବତେହି ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି, ଇତି ଇମେସୁ ପନ ପବ୍ବତେସୁ ପଟିପାଟିଯା କଥିଯମାନେସୁ ଇସିଗିଲିସ୍ସ ଇସିଗିଲିଭାୱୋ କଥେତବ୍ବୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ କଥିଯମାନେ ପଦୁମୱତିଯା ପୁତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଚସତାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ନାମାନି ଚେୱ ପଦୁମୱତିଯା ଚ ପତ୍ଥନା କଥେତବ୍ବା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଭଗୱା ଇମଂ ପଞ୍ଚ ପବ୍ବତପଟିପାଟିଂ ଆଚିକ୍ଖି।

ପୱିସନ୍ତାଦିସ୍ସନ୍ତି ପୱିଟ୍ଠା ନ ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ଯଥାଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚେତିଯଗବ୍ଭେ ଯମକମହାଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରନ୍ତା ୱିଯ ତଂ ପବ୍ବତଂ ଦ୍ୱେଧା କତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନି ମାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସିଂସୁ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଇମେ ଇସୀତି ଇମେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେସୀ।

କଦା ପନ ତେ ତତ୍ଥ ୱସିଂସୁ? ଅତୀତେ କିର ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ତଥାଗତେ ବାରାଣସିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ଏକା କୁଲଧୀତା ଖେତ୍ତଂ ରକ୍ଖମାନା ଏକସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଞ୍ଚହି ଲାଜାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଂ ପଦୁମପୁପ୍ଫଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ପୁତ୍ତସତାନି ପତ୍ଥେସି। ତସ୍ମିଂଯେୱ ଚ ଖଣେ ପଞ୍ଚସତା ମିଗଲୁଦ୍ଦକା ମଧୁରମଂସଂ ଦତ୍ୱା ''ଏତିସ୍ସା ପୁତ୍ତା ଭୱେୟ୍ୟାମା''ତି ପତ୍ଥଯିଂସୁ। ସା ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତତୋ ଚୁତା ଜାତସ୍ସରେ ପଦୁମଗବ୍ଭେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତମେକୋ ତାପସୋ ଦିସ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗି, ତସ୍ସା ୱିଚରନ୍ତିଯାୱ ପାଦୁଦ୍ଧାରେ ପାଦୁଦ୍ଧାରେ ଭୂମିତୋ ପଦୁମାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ଏକୋ ୱନଚରକୋ ଦିସ୍ୱା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ନଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଅକାସି, ତସ୍ସା ଗବ୍ଭୋ ସଣ୍ଠାସି। ମହାପଦୁମକୁମାରୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ୱସି, ସେସା ଗବ୍ଭମଲଂ ନିସ୍ସା ନିବ୍ବତ୍ତା। ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଉଯ୍ୟାନେ ପଦୁମସ୍ସରେ କୀଳନ୍ତା ଏକେକସ୍ମିଂ ପଦୁମେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଖଯୱଯଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତଯିଂସୁ। ଅଯଂ ତେସଂ ବ୍ୟାକରଣଗାଥା ଅହୋସି –

''ସରୋରୁହଂ ପଦୁମପଲାସପତ୍ତଜଂ, ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ଭମରଗଣାନୁଚିଣ୍ଣଂ;

ଅନିଚ୍ଚତାଯୁପଗତଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ଏକୋ ଚରେ ଖଗ୍ଗୱିସାଣକପ୍ପୋ''ତି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତେ ତତ୍ଥ ୱସିଂସୁ, ତଦା ଚସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ଇସିଗିଲୀତି ସମଞ୍ଞା ଉଦପାଦି।

୧୩୫।ଯେ ସତ୍ତସାରାତି ଅରିଟ୍ଠୋ ଉପରିଟ୍ଠୋ ତଗରସିଖୀ ଯସସ୍ସୀ ସୁଦସ୍ସନୋ ପିଯଦସ୍ସୀ ଗନ୍ଧାରୋ ପିଣ୍ଡୋଲୋ ଉପାସଭୋ ନୀତୋ ତଥୋ ସୁତୱା

ଭାୱିତତ୍ତୋତି ତେରସନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ନାମାନି ୱତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଗାଥାବନ୍ଧେନ ନାମାନି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଯେ ସତ୍ତସାରାତିଆଦିମାହ । ତତ୍ଥ ସତ୍ତସାରାତି ସତ୍ତାନଂ ସାରଭୂତା। ଅନୀଘାତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା। ନିରାସାତି ନିତ୍ତଣ୍ହା।

ଦ୍ୱେ ଜାଲିନୋତି ଚୂଳଜାଲି ମହାଜାଲୀତି ଦ୍ୱେ ଜାଲିନାମକା। ସନ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ନାମମେୱ। ପସ୍ସି ଜହି ଉପଧିଦୁକ୍ଖମୂଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପସ୍ସି ନାମ ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପନ ମୂଲଂ ଉପଧିଂ ଜହୀତି ଅଯମସ୍ସ ଥୁତି। ଅପରାଜିତୋତିପି ଏକସ୍ସ ନାମମେୱ।

ସତ୍ଥା ପୱତ୍ତା ସରଭଙ୍ଗୋ ଲୋମହଂସୋ ଉଚ୍ଚଙ୍ଗମାଯୋତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ଜନା। ଅସିତୋ ଅନାସୱୋ ମନୋମଯୋତି ଇମେପି ତଯୋ ଜନା। ମାନଚ୍ଛିଦୋ ଚ ବନ୍ଧୁମାତି ବନ୍ଧୁମା ନାମ ଏକୋ, ମାନସ୍ସ ପନ ଛିନ୍ନତ୍ତା ମାନଚ୍ଛିଦୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ତଦାଧିମୁତ୍ତୋତିପି ନାମମେୱ।

କେତୁମ୍ଭରାଗୋ ଚ ମାତଙ୍ଗୋ ଅରିଯୋତି ଇମେ ତଯୋ ଜନା। ଅଥଚ୍ଚୁତୋତି ଅଥ ଅଚ୍ଚୁତୋ। ଅଚ୍ଚୁତଗାମବ୍ୟାମଙ୍କୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଜନା। ଖେମାଭିରତୋ ଚ ସୋରତୋତି ଇମେ ଦ୍ୱେଯେୱ।

ସଯ୍ହୋ ଅନୋମନିକ୍କମୋତି ସଯ୍ହୋ ନାମ ସୋ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅନୋମୱୀରିଯତ୍ତା ପନ ଅନୋମନିକ୍କମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଆନନ୍ଦୋ ନନ୍ଦୋ ଉପନନ୍ଦୋ ଦ୍ୱାଦସାତି ଚତ୍ତାରୋ ଆନନ୍ଦା, ଚତ୍ତାରୋ ନନ୍ଦା ଚତ୍ତାରୋ ଉପନନ୍ଦାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାଦସ। ଭାରଦ୍ୱାଜୋଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀତି ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମ ସୋ ବୁଦ୍ଧୋ। ଅନ୍ତିମଦେହଧାରୀତି ଥୁତି।

ତଣ୍ହଚ୍ଛିଦୋତି ସିଖରିସ୍ସାଯଂ ଥୁତି। ୱୀତରାଗୋତି ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଥୁତି। ଉସଭଚ୍ଛିଦା ଜାଲିନିଂ ଦୁକ୍ଖମୂଲନ୍ତି ଉସଭୋ ନାମ ସୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଦୁକ୍ଖମୂଲଭୂତଂ ଜାଲିନିଂ ଅଚ୍ଛିଦାତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ତଂ ପଦଂ ଅଜ୍ଝଗମୋପନୀତୋତି ଉପନୀତୋ ନାମ ସୋ ବୁଦ୍ଧୋ ସନ୍ତଂ ପଦଂ ଅଜ୍ଝଗମା। ୱୀତରାଗୋତିପି ଏକସ୍ସ ନାମମେୱ। ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଅଯଂ କଣ୍ହସ୍ସ ଥୁତି।

ଏତେ ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚାତି ଏତେ ପାଳିଯଂ ଆଗତା ଚ ପାଳିଯଂ ଅନାଗତା ଅଞ୍ଞେ ଚ ଏତେସଂ ଏକନାମକାଯେୱ। ଇମେସୁ ହି ପଞ୍ଚସୁ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସତେସୁ ଦ୍ୱେପି ତଯୋପି ଦସପି ଦ୍ୱାଦସପି ଆନନ୍ଦାଦଯୋ ୱିଯ ଏକନାମକା ଅହେସୁଂ। ଇତି ପାଳିଯଂ ଆଗତନାମେହେୱ ସବ୍ବେସଂ ନାମାନି ୱୁତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଇତୋ ପରଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅୱତ୍ୱା ''ଏତେ ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚା''ତି ଆହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଇସିଗିଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାଚତ୍ତାରୀସକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାଚତ୍ତାରୀସକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅରିଯନ୍ତି ନିଦ୍ଦୋସଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ, ନିଦ୍ଦୋସଞ୍ହି ''ଅରିଯ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସମ୍ମାସମାଧିନ୍ତି ମଗ୍ଗସମାଧିଂ। ସଉପନିସନ୍ତି ସପଚ୍ଚଯଂ। ସପରିକ୍ଖାରନ୍ତି ସପରିୱାରଂ।

ପରିକ୍ଖତାତି ପରିୱାରିତା। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ହୋତୀତି ଦ୍ୱିଧା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ହୋତି ପୁରେଚାରିକା ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚ ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଚ। ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରେ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ପରିୱୀମଂସତି; ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପନ ପରିୱୀମଂସନପରିଯୋସାନେ ଭୂମିଲଦ୍ଧଂ ୱଟ୍ଟଂ ସମୁଗ୍ଘାଟଯମାନା ୱୂପସମଯମାନା ସୀତୁଦକଘଟସହସ୍ସଂ ମତ୍ଥକେ ଆସିଞ୍ଚମାନା ୱିଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯଥା ହି ଖେତ୍ତଂ କୁରୁମାନୋ କସ୍ସକୋ ପଠମଂ ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦତି, ପଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗିଂ ଦେତି, ସୋ ଅଗ୍ଗି ପଠମଂ ଛିନ୍ନେ ରୁକ୍ଖେ ଅନୱସେସେ ଝାପେତି, ଏୱମେୱ ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପଠମଂ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ସଙ୍ଖାରେ ୱୀମଂସତି, ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତାଯ ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ସଙ୍ଖାରେ ପୁନ ଅପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ସମୁଗ୍ଘାଟଯମାନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସା ଦୁୱିଧାପି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ପଜାନାତୀତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପଜାନାତି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ କିଚ୍ଚତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପଜାନାତି। ସାସ୍ସ ହୋତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ସା ଏୱଂ ପଜାନନା ଅସ୍ସ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ନାମ ହୋତି।

ଦ୍ୱାଯଂ ୱଦାମୀତି ଦ୍ୱଯଂ ୱଦାମି, ଦୁୱିଧକୋଟ୍ଠାସଂ ୱଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଞ୍ଞଭାଗିଯାତି ପୁଞ୍ଞକୋଟ୍ଠାସଭୂତା। ଉପଧିୱେପକ୍କାତି ଉପଧିସଙ୍ଖାତସ୍ସ

ୱିପାକସ୍ସ ଦାୟିକା।

ପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିଭଜିତ୍ୱା ଅମତଦ୍ୱାରଂ ପଞ୍ଞପେତି ଦସ୍ସେତୀତି ପଞ୍ଞା। ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଇନ୍ଦଟ୍ଠଂ କରୋତୀତି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିୟଂ। ଅୱିଜ୍ଜାୟ ନ କମ୍ପତୀତି ପଞ୍ଞାବଲଂ। ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ୱିଚିନାତୀତି ଧମ୍ମୱିଚୟସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ମଗ୍ଗସମ୍ପୟୁତ୍ତା ପସତ୍ଥା ସୋଭନା ଦିଟ୍ଠୀତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ଅରିୟମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଙ୍ଗନ୍ତି ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ। ସୋତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ। ପହାନାୟାତି ପଜହନତ୍ଥାୟ। ଉପସମ୍ପଦାୟାତି ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ। ସମ୍ମାୱାୟାମୋତି ନିୟ୍ୟାନିକୋ କୁସଲୱାୟାମୋ। ସତୋତି ସତିୟା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅନୁପରିଧାୱନ୍ତି ଅନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତୀତି ସହଜାତା ଚ ପୁରେଜାତା ଚ ହୁତ୍ୱା ପରିୱାରେନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ହି ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ଚ ସମ୍ମାସତି ଚ ଲୋକୁତ୍ତରସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ସହଜାତା ପରିୱାରେନ୍ତି ରାଜାନଂ ୱିୟ ଏକରଥେ ଠିତା ଅସିଗ୍ଗାହଛତ୍ତଗ୍ଗାହା। ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପନ ପୁରେଜାତା ହୁତ୍ୱା ପରିୱାରେତି ରଥସ୍ସ ପୁରତୋ ପତ୍ତିକାଦୟୋ ୱିୟ। ଦୁତିୟପବ୍ବତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପାଦୀନଂ ତୟୋପି ସହଜାତପରିୱାରାୱ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୩୭।ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପୋତି ପଜାନାତୀତି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପଜାନାତି ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ କିଚ୍ଚତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପଜାନାତି। ଇତୋ ଅପରେସୁ ସମ୍ମାୱାଚାଦୀସୁପି ଏୱମେୱ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। କାମସଙ୍କପ୍ପାଦୟୋ ଦ୍ୱେଧାୱିତକ୍କସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୨୦୬) ୱୁତ୍ତାୟେୱ।

ତକ୍କୋତିଆଦୀସୁ ତକ୍କନୱସେନ ତକ୍କୋ। ସ୍ୱେୱ ଚ ଉପସଗ୍ଗେନ ପଦଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱିତକ୍କୋତି ୱୁତ୍ତୋ, ସ୍ୱେୱ ସଙ୍କପ୍ପନୱସେନ ସଙ୍କପ୍ପୋ। ଏକଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେ ଅପ୍ପେତୀତି ଅପ୍ପନା। ଉପସଗ୍ଗେନ ପନ ପଦଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ବ୍ୟପ୍ପନାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚେତସୋ ଅଭିନିରୋପନାତି ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିନିରୋପନା। ୱିତକ୍କସ୍ମିଞ୍ହି ସତି ୱିତକ୍କୋ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିରୋପେତି ୱିତକ୍କେ ପନ ଅସତି ଅତ୍ତନୋୟେୱ ଧମ୍ମତାୟ ଚିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଭିରୁହତି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଭିଞ୍ଞାତପୁରିସୋ ୱିୟ ରାଜଗେହଂ। ଅନଭିଞ୍ଞାତସ୍ସ ହି ପଟିହାରେନ ୱା ଦୋୱାରିକେନ ୱା ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ଅଭିଞ୍ଞାତଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବେ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତା ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋୱ ଧମ୍ମତାୟ ନିକ୍ଖମତି ଚେୱ ପୱିସତି ଚ, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱାଚଂ ସଙ୍ଖରୋତୀତି ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଲୋକିୟୱିତକ୍କୋ ୱାଚଂ ସଙ୍ଖରୋତି, ନ ଲୋକୁତ୍ତରୋ। କିଞ୍ଚାପି ନ ସଙ୍ଖରୋତି, ୱଚୀସଙ୍ଖାରୋତ୍ୱେୱ ଚ ପନସ୍ସ ନାମଂ ହୋତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ଅନୁପରିଧାୱନ୍ତୀତି ଲୋକୁତ୍ତରସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପଂ ପରିୱାରେନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ତୟୋପି ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପାଦୟୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଚିତ୍ତେସୁ ଲବ୍ଭନ୍ତି, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି କାମସଙ୍କପ୍ପାଦୀନଞ୍ଚ ପଦଚ୍ଛେଦଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ କରୋନ୍ତୋ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରୟମାନୋ ଏକୋୱ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପାଦିୱସେନ ତୀଣି ନାମାନି ଲଭତି। ପରତୋ ସମ୍ମାୱାଚାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୧୩୮।ମୁସାୱାଦାୱେରମଣୀତିଆଦୀସୁ ୱିରତିପି ଚେତନାପି ୱଟ୍ଟତି। ଆରତୀତିଆଦୀସୁ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେହି ଆରକା ରମତୀତି ଆରତି। ୱିନା ତେହି ରମତୀତି ୱିରତି। ତତୋ ତତୋ ପଟିନିୱତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱା ତେହି ୱିନା ରମତୀତି ପଟିୱିରତି। ଉପସଗ୍ଗୱସେନ ୱା ପଦଂ ୱଡ୍ଢିତଂ, ସବ୍ବମିଦଂ ଓରମନଭାୱସ୍ସେୱ ଅଧିୱଚନଂ। ୱେରଂ ମଣତି ୱିନାସେତୀତି ୱେରମଣୀ। ଇଦମ୍ପି ଓରମନସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ।

୧୩୯।ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣୀତିଆଦୀସୁପି ଚେତନା ୱିରତୀତି ଉଭୟମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିୟେୱ।

୧୪୦।କୁହନାତିଆଦୀସୁ ତିୱିଧେନ କୁହନୱତ୍ଥୁନା ଲୋକଂ ଏତାୟ କୁହୟନ୍ତି ୱିମ୍ହାପୟନ୍ତୀତି କୁହନା। ଲାଭସକ୍କାରତ୍ଥିକା ହୁତ୍ୱା ଏତାୟ ଲପନ୍ତୀତି ଲପନା। ନିମିତ୍ତଂ ସୀଲମେତେସନ୍ତି ନେମିତ୍ତିକା, ତେସଂ ଭାୱୋ ନେମିତ୍ତିକତା। ନିପ୍ପେସୋ ସୀଲମେତେସନ୍ତି ନିପ୍ପେସିକା, ତେସଂ ଭାୱୋ ନିପ୍ପେସିକତା। ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନ୍ତି ମଗ୍ଗନ୍ତି ପରିୟେସନ୍ତୀତି ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନା, ତେସଂ ଭାୱୋ ଲାଭେନ ଲାଭଂ ନିଜିଗୀସନତା। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରେନ ପନେତା କୁହନାଦିକା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସୀଲନିଦ୍ଦେସେୟେୱ ପାଳିଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ଆହରିତ୍ୱା ପକାସିତା। ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱସ୍ସ ପହାନାୟାତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ପାଳିୟଂ ଆଗତୋୱ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ, ଆଜୀୱହେତୁ ପନ ପୱତ୍ତିତା ପାଣାତିପାତାଦୟୋ ସତ୍ତକମ୍ମପଥଚେତନାପି ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋୱ। ତାସଂୟେୱ ସତ୍ତନ୍ନଂ ଚେତନାନଂ ପଦପଚ୍ଛେଦଂ ସମୁଗ୍ଘାତଂ କୁରୁମାନଂ ମଗ୍ଗଙ୍ଗଂ ପୂରୟମାନା ଉପ୍ପନ୍ନା ୱିରତି ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ନାମ।

୧୪୧।ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସାତି ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟଂ ଠିତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତୀତି ମଗ୍ଗସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତି, ଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସପି ଫଲସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତୀତି ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସମ୍ମାଞାଣସ୍ସସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ମଗ୍ଗସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଠିତସ୍ସ ମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ ସମ୍ମାଞାଣଂ ପହୋତି, ଫଲସମ୍ମାସମାଧିମ୍ହି ଠିତସ୍ସ ଫଲପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ ସମ୍ମାଞାଣଂ ପହୋତି। ମଗ୍ଗପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସମ୍ମାଞାଣେ ଚ ଠିତସ୍ସ ମଗ୍ଗସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ପହୋତି, ଫଲପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସମ୍ମାଞାଣେ ଠିତସ୍ସ ଫଲସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ପହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଠପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ଫଲଙ୍ଗାନି ସମ୍ମାଞାଣଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିଂ ଫଲଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୪୨।ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋତୀତିଆଦୀସୁ ଅୱସେସନିକାୟଭାଣକା ଫଲଂ କଥିତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ପନ ଦସନ୍ନଂ ନିଜ୍ଜରୱତ୍ଥୂନଂ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ମଗ୍ଗୋ କଥିତୋତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ୱେଦିତବ୍ବା, ୱିଦିତକରଣଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣଂ, ତଦଧିମୁତ୍ତଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି।

ୱୀସତି କୁସଲପକ୍ଖାତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୟୋ ଦସ, ‘‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା ଚ ଅନେକେ କୁସଲା ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତା ଦସାତି ଏୱଂ ୱୀସତି କୁସଲପକ୍ଖା ହୋନ୍ତି। ୱୀସତି ଅକୁସଲପକ୍ଖାତି ‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନିଜ୍ଜିଣ୍ଣା ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦୟୋ ଦସ, ‘‘ୟେ ଚ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପଚ୍ଚୟା ଅନେକେ ପାପକା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତା ଦସ ଚାତି ଏୱଂ ୱୀସତି ଅକୁସଲପକ୍ଖା ୱେଦିତବ୍ବା। ମହାଚତ୍ତାରୀସକୋତି ମହାୱିପାକଦାନେନ ମହନ୍ତାନଂ କୁସଲପକ୍ଖିକାନଞ୍ଚେୱ ଅକୁସଲପକ୍ଖିକାନଞ୍ଚ ଚତ୍ତାରୀସାୟ ଧମ୍ମାନଂ ପକାସିତତ୍ତା ମହାଚତ୍ତାରୀସକୋତି।

ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ପନ ସୁତ୍ତେ ପଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟୋ କଥିତା ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କମ୍ମସ୍ସକତାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି। ତତ୍ଥ ‘‘ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ପଜାନାତୀ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତା ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ନାମ। ‘‘ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସକତାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ନାମ। ‘‘ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ପହୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ପନ ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଫଲସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ଦ୍ୱେପି କଥିତା। ‘‘ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣଂ ପହୋତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ପନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କଥିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୪୩।ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂଚେ ଭୱଂ ଗରହତୀତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନାମାୟଂ ସୋଭନାତି ୱଦନ୍ତୋପି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ନାମାୟଂ ନ ସୋଭନାତି ୱଦନ୍ତୋପି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଗରହତି ନାମ। ଓକ୍କଲାତି ଓକ୍କଲଜନପଦୱାସିନୋ। ୱସ୍ସଭଞ୍ଞାତି ୱସ୍ସୋ ଚ ଭଞ୍ଞୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ଜନା। ଅହେତୁୱାଦାତି ନତ୍ଥି ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିୟାତି ଏୱମାଦିୱାଦିନୋ। ଅକିରିୟୱାଦାତି କରୋତୋ ନ କରୀୟତି ପାପନ୍ତି ଏୱଂ କିରିୟପଟିକ୍ଖେପୱାଦିନୋ। ନତ୍ଥିକୱାଦାତି ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିୱାଦିନୋ। ତେ ଇମେସୁ ତୀସୁପି ଦସ୍ସନେସୁ ଓକ୍କନ୍ତନିୟାମା ଅହେସୁଂ। କଥଂ ପନେତେସୁ ନିୟାମୋ ହୋତୀତି। ୟୋ ହି ଏୱରୂପଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋ ସଜ୍ଝାୟତି ୱୀମଂସତି, ତସ୍ସ ‘‘ନତ୍ଥି ହେତୁ ନତ୍ଥି ପଚ୍ଚୟୋ କରୋତୋ ନ କରୀୟତି ପାପଂ, ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନଂ, କାୟସ୍ସ ଭେଦା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀ’’ତି ତସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ମିଚ୍ଛାସତି ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ଜୱନାନି ଜୱନ୍ତି। ପଠମଜୱନେ ସତେକିଚ୍ଛୋ ହୋତି, ତଥା ଦୁତିୟାଦୀସୁ। ସତ୍ତମେ ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ଅତେକିଚ୍ଛୋ ଅନିୱତ୍ତୀ ଅରିଟ୍ଠକଣ୍ଟକସଦିସୋ ହୋତି।

ତତ୍ଥ କୋଚି ଏକଂ ଦସ୍ସନଂ ଓକ୍କମତି, କୋଚି ଦ୍ୱେ, କୋଚି ତୀଣିପି, ନିୟତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋୱ ହୋତି, ପତ୍ତୋ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚେୱ ମୋକ୍ଖମଗ୍ଗାୱରଣଞ୍ଚ। ଅଭବ୍ବୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ସଗ୍ଗମ୍ପି ଗନ୍ତୁଂ, ପଗେୱ ମୋକ୍ଖଂ, ୱଟ୍ଟଖାଣୁ ନାମେସ ସତ୍ତୋ ପଥୱୀଗୋପକୋ, ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଏୱରୂପସ୍ସ ଭୱତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି। ୱସ୍ସଭଞ୍ଞାପି ଏଦିସା ଅହେସୁଂ। ନିନ୍ଦାବ୍ୟାରୋସୌପାରମ୍ଭଭୟାତି ଅତ୍ତନୋ ନିନ୍ଦାଭୟେନ ଘଟ୍ଟନଭୟେନ ଉପୱାଦଭୟେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ମହାଚତ୍ତାରୀସକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଆନାପାନସ୍ସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଆନାପାନସ୍ସତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞେହି ଚାତି ଠପେତ୍ୱା ପାଳିୟଂ ଆଗତେ ଦସ ଥେରେ ଅଞ୍ଞେହିପି ଅଭିଞ୍ଞାତେହି ବହୂହି ସାୱକେହି ସଦ୍ଧିଂ। ତଦା କିର ମହା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଅହୋସି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗଣନୋ।

ଓୱଦନ୍ତି ଅନୁସାସନ୍ତୀତି ଆମିସସଙ୍ଗହେନ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହେନ ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ସଙ୍ଗହେହି ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନୋୱାଦାନୁସାସନୀହି ଓୱଦନ୍ତି ଚ ଅନୁସାସନ୍ତି ଚ। ତେ ଚାତି ଚକାରୋ ଆଗମସନ୍ଧିମତ୍ତଂ। ଉଳାରଂ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସଂ ଜାନନ୍ତୀତି ସୀଲପରିପୂରଣାଦିତୋ ପୁବ୍ବୱିସେସତୋ ଉଳାରତରଂ ଅପରଂ କସିଣପରିକମ୍ମାଦିୱିସେସଂ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୪୫।ଆରଦ୍ଧୋତି ତୁଟ୍ଠୋ। ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତିୟାତି ଅପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ପାପୁଣନତ୍ଥଂ। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଅୟମେୱ ଅତ୍ଥୋ। କୋମୁଦିଂ ଚାତୁମାସିନିନ୍ତି ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକଚାତୁମାସପୁଣ୍ଣମଂ। ସା ହି କୁମୁଦାନଂ ଅତ୍ଥିତାୟ କୋମୁଦୀ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକାନଂ ମାସାନଂ ପରିୟୋସାନତ୍ତା ଚାତୁମାସିନୀତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଆଗମେସ୍ସାମୀତି ଉଦିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜ ଅପଵାରେତ୍ୱା ଯାଵ ସା ଆଗଚ୍ଛତି, ତାଵ କତ୍ଥଚି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧେଵ ଵସିସ୍ସାମୀତି ଅଦ୍ଧୋ। ଇତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଵାରଣସଙ୍ଗହଂ ଅନୁଜାନନ୍ତୋ ଏଵମାହ।

ପଵାରଣସଙ୍ଗହୋ ନାମ ଛଡ୍ଡିତୁଦିଯେନ କମ୍ମେନ ଦିଯ୍ୟତି କସ୍ସ ପନେସ ଦିଯ୍ୟତି, କସ୍ସ ନ ଦିଯ୍ୟତୀତି। ଅକାରକସ୍ସ ତାଵ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ନ ଦିଯ୍ୟତି, ତଥା ଆରଦ୍ଧଵିପସ୍ସକସ୍ସ ଚେଵ ଅରିଯସାଵକସ୍ସ ଚ। ଯସ୍ସ ପନ ସମଥୋ ଵା ତରୁଣୋ ହୋତି ଵିପସ୍ସନା ଵା, ତସ୍ସ ଦିଯ୍ୟତି। ଭଗଵାପି ତଦା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ପରିଵୀମଂସନ୍ତୋ ସମଥଵିପସ୍ସନାନଂ ତରୁଣଭାଵଂ ଞତ୍ୱା – ''ମଯି ଅଜ୍ଜ ପଵାରେନ୍ତେ ଦିସାସୁ ଵସ୍ସଂଵୁଟ୍ଠା ଭିକ୍ଖୂ ଇଧ ଓସରିସ୍ସନ୍ତି। ତତୋ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଵୁଡ୍ଢତରେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସେନାସନେ ଗହିତେ ଵିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ସଚେପି ଚାରିକଂ ପକ୍କମିସ୍ସାମି, ଇମେସଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭମେଵ ଭଵିସ୍ସତି। ମଯି ପନ ଅପଵାରେନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂପି ଇମଂ ସାଵତ୍ଥିଂ ନ ଓସରିସ୍ସନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ଚାରିକଂ ନ ପକ୍କମିସ୍ସାମି, ଏଵଂ ଇମେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଅପଲିବୁଦ୍ଧଂ ଭଵିସ୍ସତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନେ ଫାସୁ ଵିହରନ୍ତା ସମଥଵିପସ୍ସନା ଥାମଜାତା କତ୍ୱା ଵିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସୋ ତଂଦିଵସଂ ଅପଵାରେତ୍ୱା କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯଂ ପଵାରେସ୍ସାମୀତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଵାରଣସଙ୍ଗହଂ ଅନୁଜାନି। ପଵାରଣସଙ୍ଗହସ୍ମିଞ୍ହି ଲଦ୍ଧେ ଯସ୍ସ ନିସ୍ସଯପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯା ପକ୍କମନ୍ତି, ସୋପି ''ସଚେ ପତିରୂପୋ ନିସ୍ସଯଦାଯକୋ ଆଗମିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଯାଵ ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମମାସା ଵସିତୁଂ ଲଭତି। ସଚେପି ସଟ୍ଠିଵସ୍ସା ଭିକ୍ଖୂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ସ ସେନାସନଂ ଗହେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ଅଯଞ୍ଚ ପନ ପଵାରଣସଙ୍ଗହୋ ଏକସ୍ସ ଦିନ୍ନୋପି ସବ୍ବେସଂ ଦିନ୍ନୋଯେଵ ହୋତି।

ସାଵତ୍ଥିଂ ଓସରନ୍ତୀତି ଭଗଵତା ପଵାରଣସଙ୍ଗହୋ ଦିନ୍ନୋତି ସୁତ୍ୱସୁତ୍ୱଟ୍ଠାନେଯେଵ ଯଥାସଭାଵେନ ଏକଂ ମାସଂ ଵସିତ୍ୱା କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯ ଉପୋସଥଂ କତ୍ୱା ଓସରନ୍ତେ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେନାପରନ୍ତି ଇଧ ତରୁଣସମଥଵିପସ୍ସନାସୁ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମଥଵିପସ୍ସନା ଥାମଜାତା ଅକଂସୁ, ଅଯଂ ପୁବ୍ବେ ଵିସେସୋ ନାମ। ତତୋ ସମାହିତେନ ଚିତ୍ତେନ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା କେଚି ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ…ପେ… କେଚି ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛିକରିଂସୁ। ଅଯଂ ଅପରୋ ଉଳାରୋ ଵିସେସୋ ନାମ।

୧୪୬।ଅଲନ୍ତି ଯୁତ୍ତଂ। ଯୋଜନଗଣନାନୀତି ଏକଂ ଯୋଜନଂ ଯୋଜନମେଵ, ଦସପି ଯୋଜନାନି ଯୋଜନାନେଵ, ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଯୋଜନଗଣନାନୀତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇଧ ପନ ଯୋଜନସତମ୍ପି ଯୋଜନସହସ୍ସମ୍ପି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ପୁଟୋସେନାପୀତି ପୁଟୋସଂ ଵୁଚ୍ଚତି ପାଥେଯ୍ୟଂ। ତଂ ପାଥେଯ୍ୟଂ ଗହେତ୍ୱାପି ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଯୁତ୍ତମେଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ପୁଟଂସେନା''ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପୁଟୋ ଅଂସେ ଅସ୍ସାତି ପୁଟଂସୋ, ତେନ ପୁଟଂସେନ, ଅଂସେ ପାଥେଯ୍ୟପୁଟଂ ଵହନ୍ତେନାପୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୧୪୭। ଇଦାନି ଏଵରୂପେହି ଚରଣେହି ସମନ୍ନାଗତା ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖଵେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଚତୁନ୍ନଂ ସତିପଟ୍ଠାନାନନ୍ତିଆଦୀନି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଭିନିଵିଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା କଥିତା। ତତ୍ର ହି ଯେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମଗ୍ଗଂ ଭାଵେନ୍ତି, ତେସଂ ଲୋକୁତ୍ତରା ହୋନ୍ତି। ଆରଦ୍ଧଵିପସ୍ସକାନଂ ଲୋକିଯା। ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଭାଵନାନୁଯୋଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଞାସୀସେନ ଵିପସ୍ସନା କଥିତା । ଯସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନଵସେନ ଅଭିନିଵିଟ୍ଠାଵ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ, ତସ୍ମା ସେସକମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ସଙ୍ଖେପେନ କଥେତ୍ୱା ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଵିତ୍ଥାରେନ କଥେନ୍ତୋ ଆନାପାନସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖଵେତିଆଦିମାହ। ଇଦଂ ପନ ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବାକାରେନ ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଵିତ୍ଥାରିତଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତନଯେନେଵସ୍ସ ପାଳିତ୍ଥୋ ଚ ଭାଵନାନଯୋ ଚ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

୧୪୯।କାଯଞ୍ଞତରନ୍ତି ପଥଵୀକାଯାଦୀସୁ ଚତୂସୁ କାଯେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଵଦାମି, ଵାଯୋ କାଯଂ ଵଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଵା ରୂପାଯତନଂ…ପେ… କବଳୀକାରୋ ଆହାରୋତି ପଞ୍ଚଵୀସତି ରୂପକୋଟ୍ଠାସା ରୂପକାଯୋ ନାମ। ତେସୁ ଆନାପାନଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାଯତନେ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା କାଯଞ୍ଞତରଂ ହୋତି, ତସ୍ମାପି ଏଵମାହ। ତସ୍ମାତିହାତି ଯସ୍ମା ଚତୂସୁ କାଯେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଵାଯୋକାଯଂ, ପଞ୍ଚଵୀସତିରୂପକୋଟ୍ଠାସେ ଵା ରୂପକାଯେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆନାପାନଂ ଅନୁପସ୍ସତି, ତସ୍ମା କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଵଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ଵେଦନାଞ୍ଞତରନ୍ତି ତୀସୁ ଵେଦନାସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ, ସୁଖଵେଦନଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସାଧୁକଂ ମନସିକାରନ୍ତି ପୀତିପଟିସଂଵେଦିତାଦିଵସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସୁନ୍ଦରମନସିକାରଂ। କିଂ ପନ ମନସିକାରୋ ସୁଖଵେଦନା ହୋତୀତି। ନ ହୋତି, ଦେସନାସୀସଂ ପନେତଂ। ଯଥେଵ ହି ''ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଭାଵନାନୁଯୋଗମନୁଯୁତ୍ତା''ତି ଏତ୍ଥ ସଞ୍ଞାନାମେନ ପଞ୍ଞା ଵୁତ୍ତା, ଏଵମିଧାପି ମନସିକାରନାମେନ ଵେଦନା ଵୁତ୍ତାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ଏତସ୍ମିଂ ଚତୁକ୍କେ ପଠମପଦେ ପୀତିସୀସେନ ଵେଦନା ଵୁତ୍ତା, ଦୁତିଯପଦେ ସୁଖନ୍ତି ସରୂପେନେଵ ଵୁତ୍ତା। ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଦଦ୍ୱଯେ ''ସଞ୍ଞା ଚ ଵେଦନା ଚ ଚେତସିକା, ଏତେ ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିବଦ୍ଧା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୭୪) ଵଚନତୋ ''ଵିତକ୍କଵିଚାରେ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରେ ସଙ୍ଗହିତା''ତି ଵଚନତୋ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରନାମେନ ଵେଦନା ଵୁତ୍ତା। ତଂ ସବ୍ବଂ ମନସିକାରନାମେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଇଧ ''ସାଧୁକଂ ମନସିକାର''ନ୍ତି ଆହ।

ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯସ୍ମା ଏସା ୱେଦନା ଆରମ୍ମଣଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱେଦନାନୁପସ୍ସନା ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି। ନୋ ନ ଯୁଜ୍ଜତି, ସତିପଟ୍ଠାନୱଣ୍ଣନାଯମ୍ପି ହି "ତଂତଂସୁଖାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱେଦନାୱ ୱେଦଯତି, ତଂ ପନ ୱେଦନାପୱତ୍ତିଂ ଉପାଦାଯ 'ଅହଂ ୱେଦଯାମୀ'ତି ୱୋହାରମତ୍ତଂ ହୋତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ । ଅପିଚ ପୀତିପଟିସଂୱେଦୀତିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନାଯମେତସ୍ସ ପରିହାରୋ ୱୁତ୍ତୋଯେୱ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ –

"ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚ। କଥଂ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଝାନପଟିଲାଭେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସଂୱିଦିତତ୍ତା। କଥଂ ଅସମ୍ମୋହତୋ (ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି)? ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ପୀତିଂ ଖଯତୋ ୱଯତୋ ସମ୍ମସତି, ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧା ଅସମ୍ମୋହତୋ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯଂ 'ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ତାଯ ସତିଯା, ତେନ ଞାଣେନ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତୀ'ତି। ଏତେନେୱ ନଯେନ ଅୱସେସପଦାନିପି ଅତ୍ଥତୋ ୱେଦିତବ୍ବାନୀ"ତି।

ଇତି ଯଥେୱ ଝାନପଟିଲାଭେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତିସୁଖଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରା ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଇମିନାପି ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତେନ ୱେଦନାସଙ୍ଖାତମନସିକାରପଟିଲାଭେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ୱେଦନା ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି। ତସ୍ମା ସୁୱୁତ୍ତମେତଂ ହୋତି "ୱେଦନାସୁ ୱେଦନାନୁପସ୍ସୀ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରତୀ"ତି।

ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯସ୍ମା ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ କିଞ୍ଚାପି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସନିମିତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣେ ସତିଞ୍ଚ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତନତୋ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀଯେୱ ନାମେସ ହୋତି। ନ ହି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅସମ୍ପଜାନସ୍ସ ଆନାପାନସ୍ସତିଭାୱନା ଅତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଆରମ୍ମଣତୋ ଚିତ୍ତପଟିସଂୱିଦିତାଦିୱସେନ ଚିତ୍ତେ ଚିତ୍ତାନୁପସ୍ସୀ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରତୀତି। ସୋ ଯଂ ତଂ ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସାନଂ ପହାନଂ, ତଂ ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ସାଧୁକଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଭିଜ୍ଝାଯ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ଦୋମନସ୍ସୱସେନ ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଇଦଞ୍ହି ଚତୁକ୍କଂ ୱିପସ୍ସନାୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନା ଚ ନୀୱରଣପବ୍ବାଦିୱସେନ ଛବ୍ବିଧା ହୋତି, ତସ୍ସା ନୀୱରଣପବ୍ବଂ ଆଦି, ତସ୍ସାପି ଇଦଂ ନୀୱରଣଦ୍ୱଯଂ ଆଦି, ଇତି ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସନାଯ ଆଦିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସାନ"ନ୍ତି ଆହ। ପହାନନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଯ ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞଂ ପଜହତୀତି ଏୱଂ ପହାନକରଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂ ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱାତି ତଂ ଅନିଚ୍ଚୱିରାଗନିରୋଧପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ପହାନଞାଣଂ ଅପରାଯ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ, ତମ୍ପି ଅପରାଯାତି ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନାପରମ୍ପରଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ହୋତୀତି ଯଞ୍ଚ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ଯଞ୍ଚ ଏକତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତୀତି ଦ୍ୱିଧା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ। ତତ୍ଥ ସହଜାତାନମ୍ପି ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ହୋତି ଆରମ୍ମଣସ୍ସପି ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା, ଇଧ ଆରମ୍ମଣଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ଅଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଯସ୍ମା ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ପୱତ୍ତୋ ନ କେୱଲଂ ନୀୱରଣାଦିଧମ୍ମେ, ଅଭିଜ୍ଝାଦୋମନସ୍ସସୀସେନ ପନ ୱୁତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପହାନଞାଣମ୍ପି ପଞ୍ଞାଯ ଦିସ୍ୱା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ହୋତି, ତସ୍ମା "ଧମ୍ମେସୁ ଧମ୍ମାନୁପସ୍ସୀ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭିକ୍ଖୁ ୱିହରତୀ"ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୫୦।ପୱିଚିନତୀତି ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ପୱିଚିନତି। ଇତରଂ ପଦଦ୍ୱଯଂ ଏତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ନିରାମିସାତି ନିକ୍କିଲେସା। ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି କାଯିକଚେତସିକଦରଥପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ପସ୍ସମ୍ଭତି। ସମାଧିଯତୀତି ସମ୍ମା ଠପିଯତି, ଅପ୍ପନାପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି। ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ହୋତୀତି ସହଜାତଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନାଯ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତା ହୋତି।

ଏୱଂ ଚୁଦ୍ଦସୱିଧେନ କାଯପରିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ତସ୍ମିଂ କାଯେ ସତି ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ସତିଯା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଞାଣଂ ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତମେୱ କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯଂ ୱୀରିଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ପୀତି, ପସ୍ସଦ୍ଧି, ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ସମାଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ, ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅନୋସକ୍କନଅନତିୱତ୍ତନସଙ୍ଖାତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ। ଯଥେୱ ହି ସମପ୍ପୱତ୍ତେସୁ ଅସ୍ସେସୁ ସାରଥିନୋ "ଅଯଂ ଓଲୀଯତୀ"ତି ତୁଦନଂ ୱା, "ଅଯଂ ଅତିଧାୱତୀ"ତି ଆକଡ୍ଢନଂ ୱା ନତ୍ଥି, କେୱଲଂ ଏୱଂ ପସ୍ସମାନସ୍ସ ଠିତାକାରୋୱ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନଂ ଅନୋସକ୍କନଅନତିୱତ୍ତନସଙ୍ଖାତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରୋ ଉପେକ୍ଖାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୋ ନାମ ହୋତି। ଏତ୍ତାୱତା କିଂ କଥିତଂ? ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକା ନାନାରସଲକ୍ଖଣା ୱିପସ୍ସନାସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ନାମ କଥିତା।

୧୫୨।ୱିୱେକନିସ୍ସିତନ୍ତିଆଦୀନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ଏତ୍ଥ ପନ ଆନାପାନପରିଗ୍ଗାହିକା ସତି ଲୋକିଯା ହୋତି, ଲୋକିଯା ଆନାପାନା ଲୋକିଯସତିପଟ୍ଠାନଂ ପରିପୂରେନ୍ତି, ଲୋକିଯା ସତିପଟ୍ଠାନା ଲୋକୁତ୍ତରବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିପୂରେନ୍ତି, ଲୋକୁତ୍ତରା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଫଲନିବ୍ବାନଂ ପରିପୂରେନ୍ତି। ଇତି ଲୋକିଯସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଲୋକିଯଂ କଥିତଂ, ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଲୋକୁତ୍ତରଂ କଥିତନ୍ତି। ଥେରୋ ପନାହ "ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଏୱଂ ହୋତି, ଇମସ୍ମିଂ

ପନ ସୁତ୍ତେ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଉପରି ଆଗତଂ, ଲୋକିଯା ଆନାପାନା ଲୋକିଯସତିପଟ୍ଠାନେ ପରିପୂରେନ୍ତି, ଲୋକିଯା ସତିପଟ୍ଠାନା ଲୋକିଯେ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ପରିପୂରେନ୍ତି, ଲୋକିଯା ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗା ଲୋକୁତ୍ତରଂ ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଫଲନିବ୍ବାନଂ ପରିପୂରେନ୍ତି, ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିପଦେନ ହି ଇଧ ୱିଜ୍ଜାୱିମୁତ୍ତିଫଲନିବ୍ବାନଂ ଅଧିପ୍ପେତ''ନ୍ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଆନାପାନସ୍ସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। କାଯଗତାସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୩-୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି କାଯଗତାସତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଗେହସିତାତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣନିସ୍ସିତା। ସରସଙ୍କପ୍ପାତି ଧାୱନସଙ୍କପ୍ପା। ସରନ୍ତୀତି ହି ସରା, ଧାୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱାତି ଗୋଚରଜ୍ଝତ୍ତସ୍ମିଂଯେୱ। କାଯଗତାସତିନ୍ତି କାଯପରିଗ୍ଗାହିକମ୍ପି କାଯାରମ୍ମଣମ୍ପି ସତିଂ। କାଯପରିଗ୍ଗାହିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସମଥୋ କଥିତୋ ହୋତି, କାଯାରମ୍ମଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ୱିପସ୍ସନା। ଉଭଯେନ ସମଥୱିପସ୍ସନା କଥିତା ହୋନ୍ତି।

ପୁନ ଚପରଂ…ପେ… ଏୱମ୍ପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ କାଯଗତାସତିଂ ଭାୱେତୀତି ସତିପଟ୍ଠାନେ ଚୁଦ୍ଦସୱିଧେନ କାଯାନୁପସ୍ସନା କଥିତା।

୧୫୬।ଅନ୍ତୋଗଧାୱାସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭାୱନାଯ ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତାୱ ହୋନ୍ତି। ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯାତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ପଯୋଗୱସେନ ୱିଜ୍ଜଂ ଭଜନ୍ତୀତି ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯା। ୱିଜ୍ଜାଭାଗେ ୱିଜ୍ଜାକୋଟ୍ଠାସେ ୱତ୍ତନ୍ତୀତିପି ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯା। ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସନାଞ୍ଚାଣଂ, ମନୋମଯିଦ୍ଧି, ଛ ଅଭିଞ୍ଞାତି ଅଟ୍ଠ ୱିଜ୍ଜା। ପୁରିମେନ ଅତ୍ଥେନ ତାହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାପି ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯା। ପଚ୍ଛିମେନ ଅତ୍ଥେନ ତାସୁ ଯା କାଚି ଏକା ୱିଜ୍ଜା ୱିଜ୍ଜା, ସେସା ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯାତି ଏୱଂ ୱିଜ୍ଜାପି ୱିଜ୍ଜାଯ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଧମ୍ମାପି ୱିଜ୍ଜାଭାଗିଯାତେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଚେତସା ଫୁଟୋତି ଏତ୍ଥ ଦୁୱିଧଂ ଫରଣଂ ଆପୋଫରଣଞ୍ଚ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଫରଣଞ୍ଚ, ତତ୍ଥ ଆପୋକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଆପେନ ଫରଣଂ ଆପୋଫରଣଂ ନାମ। ଏୱଂ ଫୁଟେପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ସବ୍ବା ସମୁଦ୍ଦଙ୍ଗମା କୁନ୍ନଦିଯୋ ଅନ୍ତୋଗଧାୱ ହୋନ୍ତି, ଆଲୋକଂ ପନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ସକଲସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଫରଣଂ ନାମ। ଏୱଂ ଫରଣେପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ସବ୍ବା ସମୁଦ୍ଦଙ୍ଗମା କୁନ୍ନଦିଯୋ ଅନ୍ତୋଗଧାୱ ହୋନ୍ତି।

ଓତାରନ୍ତି ୱିୱରଂ ଛିଦ୍ଦଂ। ଆରମ୍ମଣନ୍ତି କିଲେସୁପ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚଯଂ। ଲଭେଥ ଓତାରନ୍ତି ଲଭେଯ୍ଯ ପୱେସନଂ, ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯାୱ ପରିଯୋସାନା ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିକ୍ଖେପନନ୍ତି ନିକ୍ଖିପନଟ୍ଠାନଂ।

୧୫୭। ଏୱଂ ଅଭାୱିତକାଯଗତାସତିଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଲ୍ଲମତ୍ତିକପୁଞ୍ଜାଦୀହି ଉପମେତ୍ୱା ଇଦାନି ଭାୱିତକାଯଗତାସତିଂ ସାରଫଲକାଦୀହି ଉପମେତୁଂ ସେଯ୍ଯଥାପୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗଳଫଲକନ୍ତି କୱାଟଂ।

୧୫୮।କାକପେଯ୍ଯୋତି ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା କାକେନ ଗୀୱଂ ଅନାମେତ୍ୱାୱ ପାତବ୍ବୋ। ଅଭିଞ୍ଞାସଚ୍ଛିକରଣୀଯସ୍ସାତି ଅଭିଞ୍ଞାଯ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବସ୍ସ। ସକ୍ଖିଭବ୍ବତଂପାପୁଣାତୀତି ପଚ୍ଚକ୍ଖଭାୱଂ ପାପୁଣାତି। ସତି ସତି ଆଯତନେତି ସତିସତି କାରଣେ। କିଂ ପନେତ୍ଥ କାରଣନ୍ତି? ଅଭିଞ୍ଞାୱ କାରଣଂ। ଆଳିବନ୍ଧାତି ମରିଯାଦବନ୍ଧା।

ଯାନୀକତାଯାତି ଯୁତ୍ତଯାନଂ ୱିଯ କତାଯ। ୱତ୍ଥୁକତାଯାତି ପତିଟ୍ଠାକତାଯ। ଅନୁଟ୍ଠିତାଯାତି ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତିତାଯ। ପରିଚିତାଯାତି ପରିଚଯକତାଯ। ସୁସମାରଦ୍ଧାଯାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାରଦ୍ଧାଯ ସୁସମ୍ପଗ୍ଗହିତାଯ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

କାଯଗତାସତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସଙ୍ଖାରୁପପତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସଙ୍ଖାରୁପପତ୍ତିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖାରୁପପତ୍ତିନ୍ତି ସଙ୍ଖାରାନଂଯେୱ ଉପପତ୍ତିଂ, ନ ସତ୍ତସ୍ସ, ନ ପୋସସ୍ସ, ପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରେନ ୱା ଭୱୂପଗକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉପପତ୍ତିଂ।

୧୬୧।ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ସଦ୍ଧାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଲୋକିକା ୱୁତ୍ତା। ଦହତୀତି ଠପେତି। ଅଧିଟ୍ଠାତୀତି ପତିଟ୍ଠାପେତି। ସଙ୍ଖାରା ଚ ୱିହାରା ଚାତି ସହ ପତ୍ଥନାଯ ସଦ୍ଧାଦଯୋୱ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା। ତତ୍ରୁପପତ୍ତିଯାତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତନତ୍ଥାଯ। ଅଯଂ ମଗ୍ଗୋ ଅଯଂ ପଟିପଦାତି ସହ ପତ୍ଥନାଯ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମାୱ। ଯସ୍ସ ହି ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ଅତ୍ଥି, ନ ପତ୍ଥନା, ତସ୍ସ ଗତି ଅନିବଦ୍ଧା। ଯସ୍ସ ପତ୍ଥନା ଅତ୍ଥି, ନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା, ତସ୍ସପି ଅନିବଦ୍ଧା। ଯେସଂ ଉଭଯଂ ଅତ୍ଥି, ତେସଂ ଗତି ନିବଦ୍ଧା। ଯଥା ହି ଆକାସେ ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ଅଗ୍ଗେନ ୱା ମଜ୍ଝେନ ୱା ମୂଲେନ ୱା ନିପତିସ୍ସତୀତି ନିଯମୋ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଂ ଅନିଯତଂ। ତସ୍ମା କୁସଲଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତ୍ଥନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୧୬୫।ଆମଣ୍ଡନ୍ତି ଆମଲକଂ। ଯଥା ତଂ ପରିସୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସବ୍ବସୋୱ ପାକଟଂ ହୋତି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସଦ୍ଧିଂ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତସତ୍ତେହି ସହସ୍ସୀ ଲୋକଧାତୁ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୧୬୭।ସୁଭୋତି ସୁନ୍ଦରୋ। ଜାତିମାତି ଆକରସମ୍ପନ୍ନୋ। ସୁପରିକମ୍ମକତୋତି ଧୋୱନାଦୀହି ସୁଟ୍ଠୁକତପରିକମ୍ମୋ। ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ରତ୍ତକମ୍ବଲେ ଠପିତୋ।

୧୬୮।ସତସହସ୍ସୋତି ଲୋକଧାତୁସତସହସ୍ସମ୍ହି ଆଲୋକଫରଣବ୍ରହ୍ମା। ନିକ୍ଖନ୍ତି ନିକ୍ଖେନ କତଂ ପିଲନ୍ଧନଂ, ନିକ୍ଖଂ ନାମ ପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣଂ, ଊନକନିକ୍ଖେନ କତଂ ପସାଧନଞ୍ହି ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନକ୍ଖମଂ ନ ହୋତି, ଅତିରେକେନ କତଂ ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନଂ ଖମତି, ୱଣ୍ଣୱନ୍ତଂ ପନ ନ ହୋତି, ଫରୁସଧାତୁକଂ ଖାଯତି। ନିକ୍ଖେନ କତଂ ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନଞ୍ଚେୱ ଖମତି, ୱଣ୍ଣୱନ୍ତଞ୍ଚ ହୋତି। ଜମ୍ବୋନଦନ୍ତି ଜମ୍ବୁନଦିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ। ମହାଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ହି ଏକେକା ସାଖା ପଣ୍ଣାସ ପଣ୍ଣାସ ଯୋଜନାନି ୱଡ୍ଢିତା, ତାସୁ ମହନ୍ତା ନଦିଯୋ ସନ୍ଦନ୍ତି, ତାସଂ ନଦୀନଂ ଉଭଯତୀରେସୁ ଜମ୍ବୁପକ୍କାନଂ ପତିତଟ୍ଠାନେ ସୁୱଣ୍ଣଙ୍କୁରା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେ ନଦୀଜଲେନ ୱୁଯ୍ହମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିସନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଜମ୍ବୋନଦନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦକ୍ଖକମ୍ମାରପୁତ୍ତଉକ୍କାମୁଖସୁକୁସଲସମ୍ପହଟ୍ଠନ୍ତି ଦକ୍ଖେନ ସୁକୁସଲେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ଉକ୍କାମୁଖେ ପଚିତ୍ୱା ସମ୍ପହଟ୍ଠଂ। ଉକ୍କାମୁଖେତି ଉଦ୍ଧନେ। ସମ୍ପହଟ୍ଠନ୍ତି ଧୋତଘଟ୍ଟିତମଜ୍ଜିତଂ। ୱତ୍ଥୋପମେ (ମ। ନି। ୧। ୭୫-୭୬) ଚ ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେ (ମ। ନି। ୩।୩୫୭-୩୬୦) ଚ ପିଣ୍ଡସୋଧନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ କତଭଣ୍ଡସୋଧନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଂ ପନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଫରିତ୍ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚୱିଧଂ ଫରଣଂ ଚେତୋଫରଣଂ କସିଣଫରଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଫରଣଂ ଆଲୋକଫରଣଂ ସରୀରଫରଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚେତୋଫରଣଂ ନାମ ଲୋକଧାତୁସହସ୍ସେ ସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତଜାନନଂ। କସିଣଫରଣଂ ନାମ ଲୋକଧାତୁସହସ୍ସେ କସିଣପତ୍ଥରଣଂ। ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଫରଣଂ ନାମ ଆଲୋକଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ସହସ୍ସଲୋକଧାତୁଦସ୍ସନଂ। ଆଲୋକଫରଣମ୍ପି ଏତଦେୱ। ସରୀରଫରଣଂ ନାମ ଲୋକଧାତୁସହସ୍ସେ ସରୀରପଭାଯ ପତ୍ଥରଣଂ। ସବ୍ବତ୍ଥ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଫରଣାନି ଅୱିନାସେନ୍ତେନ କଥେତବ୍ବନ୍ତି।

ତିପିଟକଚୂଳାଭଯତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ମଣିଓପମ୍ମେ କସିଣଫରଣଂ ୱିଯ ନିକ୍ଖୋପମ୍ମେ ସରୀରଫରଣଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି। ତସ୍ସ ୱାଦଂ ୱିଯ ଅଟ୍ଠକଥା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସରୀରଫରଣଂ ନ ସବ୍ବକାଲିକଂ, ଚତ୍ତାରିମାନି ଫରଣାନି ଅୱିନାସେତ୍ୱାୱ କଥେତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ପଦଂ ଫରଣପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ଅଥ ୱା ଫରତୀତି ପତ୍ଥରତି। ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଜାନାତି।

୧୬୯।ଆଭାତିଆଦୀସୁ ଆଭାଦଯୋ ନାମ ପାଟିଯେକ୍କା ଦେୱା ନତ୍ଥି, ତଯୋ ପରିତ୍ତାଭାଦଯୋ ଦେୱା ଆଭା ନାମ, ପରିତ୍ତାସୁଭାଦଯୋ ଚ। ସୁଭକିଣ୍ହାଦଯୋ ଚ ସୁଭା ନାମ। ୱେହପ୍ଫଲାଦିୱାରା ପାକଟାଯେୱ।

ଇମେ ତାୱ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଭାୱେତ୍ୱା କାମାୱଚରେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତୁ। ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ପନ ଆସୱକ୍ଖଯଞ୍ଚ କଥଂ ପାପୁଣାତୀତି? ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମା ସୀଲଂ, ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତା ତା ସମାପତ୍ତିଯୋ ଭାୱେତ୍ୱା ରୂପୀବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅରୂପଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅରୂପୀବ୍ରହ୍ମଲୋକେ, ସମାପତ୍ତିପଦଟ୍ଠାନଂ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅନାଗାମିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଉପରିମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଆସୱକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସଙ୍ଖାରୁପପତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ସୁଞ୍ଞତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚୂଳସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚୂଳସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏକମିଦନ୍ତି ଥେରୋ କିର ଭଗୱତୋ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣଂ ସୁଞ୍ଞତାଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱୁଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ସଙ୍ଖାରା ସୁଞ୍ଞତୋ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ସୋ ସୁଞ୍ଞତାକଥଂ ସୋତୁକାମୋ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଧୁରେନ ଧୁରଂ ପହରନ୍ତେନ ୱିଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘ସୁଞ୍ଞତାକଥଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, କଥେଥା’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱତ୍ତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ଯଂ ମେ ଭଗୱା ନଗରକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କଥଂ କଥେସି, ତଂ ସାରେମି, ଏୱଂ ମେ ଭଗୱା ସୁଞ୍ଞତାକଥଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ଦସବଲଂ ସାରେନ୍ତୋ ଏକମିଦନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତମେୱ। କଚ୍ଚିମେତଂ, ଭନ୍ତେତି ଥେରୋ ଏକପଦେ ଠତ୍ୱା ସଟ୍ଠିପଦସହସ୍ସାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଧାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, କିଂ ସୋ ‘‘ସୁଞ୍ଞତାୱିହାରେନା’’ତି ଏକଂ ପଦଂ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ସୋତୁକାମେନ ପନ ଜାନନ୍ତେନ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ପାକଟଂ କତ୍ୱା ୱିହାରିଯମାନଂ ସୁଞ୍ଞତାକଥଂ ସୋତୁକାମୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ଏୱମାହ। ଏକୋ ଅଜାନନ୍ତୋପି ଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ହୋତି, ଥେରୋ ଏୱରୂପଂ କୋହଞ୍ଞଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ଅତ୍ତନୋ ଜାନନଟ୍ଠାନେପି ଭଗୱତୋ ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘କଚ୍ଚିମେତ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ।

ପୁବ୍ବେପୀତି ପଠମବୋଧିଯଂ ନଗରକଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରଣକାଲେପି। ଏତରହିପୀତି ଇଦାନିପି। ଏୱଂ ପନ ୱତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଆନନ୍ଦୋ ସୁଞ୍ଞତାକଥଂ ସୋତୁକାମୋ, ଏକୋ ପନ ସୋତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ, ଏକୋ ସୋତୁମ୍ପି ଉଗ୍ଗହେତୁମ୍ପି ସକ୍କୋତି, ନ କଥେତୁଂ, ଆନନ୍ଦୋ ପନ ସୋତୁମ୍ପି ସକ୍କୋତି ଉଗ୍ଗହେତୁମ୍ପି କଥେତୁମ୍ପି, (କଥେମିସ୍ସ) ସୁଞ୍ଞତାକଥ’’ନ୍ତି। ଇତି ତଂ କଥେନ୍ତୋ ସେଯ୍ୟଥାପୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସୱଳୱେନାତି ତତ୍ଥ କଟ୍ଠରୂପପୋତ୍ଥକରୂପଚିତ୍ତରୂପୱସେନ କତା ହତ୍ଥିଆଦଯୋ ଅତ୍ଥି, ୱେସ୍ସୱଣମନ୍ଧାତାଦୀନଂ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଚିତ୍ତକମ୍ମୱସେନ କତମ୍ପି, ରତନପରିକ୍ଖତାନଂ ୱାତପାନଦ୍ୱାରବନ୍ଧମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନଂ ୱସେନ ସଣ୍ଠିତମ୍ପି, ଜିଣ୍ଣପଟିସଙ୍ଖରଣତ୍ଥଂ ଠପିତମ୍ପି ଜାତରୂପରଜତଂ ଅତ୍ଥି, କଟ୍ଠରୂପାଦିୱସେନ କତା ଧମ୍ମସୱନପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନାଦିୱସେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ଇତ୍ଥିପୁରିସାପି ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ନ ସୋ ତେହି ସୁଞ୍ଞୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧାନଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକାନଂ ହତ୍ଥିଆଦୀନଂ, ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବସ୍ସ ଜାତରୂପରଜତସ୍ସ, ନିବଦ୍ଧୱାସଂ ୱସନ୍ତାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଞ୍ଚ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଟିଚ୍ଚାତି ଭିକ୍ଖୂସୁ ହି ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେସୁପି ୱିହାରଭତ୍ତଂ ସାଦିଯନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଚେୱ ଗିଲାନଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଉଦ୍ଦେସଚୀୱରକମ୍ମପସୁତାଦୀହି ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ସୋ ଅସୁଞ୍ଞୋୱ ହୋତି, ଇତି ନିଚ୍ଚମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ ଏୱମାହ। ଏକତ୍ତନ୍ତି ଏକଭାୱଂ, ଏକଂ ଅସୁଞ୍ଞତଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୋ ଅସୁଞ୍ଞଭାୱୋ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅମନସିକରିତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତେ ଅକତ୍ୱା ଅନାୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା। ଗାମସଞ୍ଞନ୍ତି ଗାମୋତି ପୱତ୍ତୱସେନ ୱା କିଲେସୱସେନ ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଗାମସଞ୍ଞଂ। ମନୁସ୍ସସଞ୍ଞାଯପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ମନସି କରୋତି ଏକତ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ଅରଞ୍ଞଂ, ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ପବ୍ବତୋ, ଅଯଂ ନୀଲୋଭାସୋ ୱନସଣ୍ଡୋତି ଏୱଂ ଏକଂ ଅରଞ୍ଞଂଯେୱ ପଟିଚ୍ଚ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି। ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ଓତରତି। ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଏୱନ୍ତି ଅଧିମୁଚ୍ଚତି। ଯେ ଅସ୍ସୁ ଦରଥାତି ଯେ ଚ ପୱତ୍ତଦରଥା ୱା କିଲେସଦରଥା ୱା ଗାମସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ତେ ଇଧ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞାଯ ନ ସନ୍ତି। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅତ୍ଥି ଚେୱାଯନ୍ତି ଅଯଂ ପନ ଏକଂ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ପୱତ୍ତଦରଥମତ୍ତା ଅତ୍ଥି।

ଯଞ୍ହି ଖୋ ତତ୍ଥ ନ ହୋତୀତି ଯଂ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ ହତ୍ଥିଆଦଯୋ ୱିଯ ଇମିସ୍ସା ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞାଯ ଗାମସଞ୍ଞାମନୁସ୍ସସଞ୍ଞାୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ପୱତ୍ତଦରଥକିଲେସଦରଥଜାତଂ, ତଂ ନ ହୋତି। ଯଂ ପନ ତତ୍ଥ ଅୱସିଟ୍ଠନ୍ତି ଯଂ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ୱିଯ ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞାଯ ପୱତ୍ତଦରଥମତ୍ତଂ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ହୋତି। ତଂ ସନ୍ତମିଦଂ ଅତ୍ଥୀତି ପଜାନାତୀତି ତଂ ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ ‘‘ଅତ୍ଥି ଇଦ’’ନ୍ତି ପଜାନାତି, ସୁଞ୍ଞତାୱକ୍କନ୍ତୀତି ସୁଞ୍ଞତାନିବ୍ବତ୍ତି।

୧୭୭।ଅମନସିକରିତ୍ୱାମନୁସ୍ସସଞ୍ଞନ୍ତି ଇଧ ଗାମସଞ୍ଞଂ ନ ଗଣ୍ହାତି। କସ୍ମା? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ମନୁସ୍ସସଞ୍ଞାଯ ଗାମସଞ୍ଞଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା, ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞାଯ ମନୁସ୍ସସଞ୍ଞଂ, ପଥୱୀସଞ୍ଞାଯ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନସଞ୍ଞାଯ ପଥୱୀସଞ୍ଞଂ…ପେ…

ନେଓସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞାଯ ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ , ୱିପସ୍ସନାଯ ନେଓସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନସଞ୍ଞଂ, ମଗ୍ଗେନ ୱିପସ୍ସନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଞ୍ଞତଂ ନାମ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ପଥୱୀସଞ୍ଞନ୍ତି କସ୍ମା ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ପହାଯ ପଥୱୀସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି? ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞାଯ ୱିସେସାନଧିଗମନତୋ। ଯଥା ହି ପୁରିସସ୍ସ ରମଣୀଯଂ ଖେତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଇଧ ୱୁତ୍ତା ସାଲିଆଦଯୋ ସୁଟ୍ଠୁ ସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ମହାଲାଭଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ସଉକ୍କଟ୍ଠୁମ୍ପି ଖେତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ସାଲିଆଦଯୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତେୱ, ସଚେ ପନ ତଂ ଠାନଂ ୱିହତଖାଣୁକକଣ୍ଟକଂ କତ୍ୱା କସିତ୍ୱା ୱପତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱମେୱ – ''ଇଦଂ ଅରଞ୍ଞଂ, ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅଯଂ ପବ୍ବତୋ, ଅଯଂ ନୀଲୋଭାସୋ ୱନସଣ୍ଡୋ''ତି ସଚେପି ସଉକ୍କଟ୍ଠୁଂ ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି, ନେଓୂପଚାରଂ ନ ସମାଧିଂ ପାପୁଣାତି, ପଥୱୀସଞ୍ଞାଯ ପନସ୍ସ ଧୁୱସେୱନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପଥୱୀକସିଣଂ ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନପଦଟ୍ଠାନମ୍ପି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ସକ୍କା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ। ତସ୍ମା ଅରଞ୍ଞସଞ୍ଞଂ ପହାଯ ପଥୱୀସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି। ପଟିଚ୍ଚାତି ପଟିଚ୍ଚ ସମ୍ଭୂତଂ।

ଇଦାନି ଯସ୍ମିଂ ପଥୱୀକସିଣେ ସୋ ପଥୱୀସଞ୍ଞୀ ହୋତି, ତସ୍ସ ଓପମ୍ମଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସେଯ୍ୟଥାପୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉସଭସ୍ସ ଏତନ୍ତି ଆସଭଂ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ଗୁନ୍ନଂ ଗଣ୍ଡାପି ହୋନ୍ତି ପହାରାପି। ତେସଞ୍ହି ଚମ୍ମଂ ପସାରିଯମାନଂ ନିବ୍ବଲିକଂ ନ ହୋତି, ଉସଭସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନତାଯ ତେ ଦୋସା ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଚମ୍ମଂ ଗହିତଂ। ସଙ୍କୁସତେନାତି ଖିଲସତେନ। ସୁୱିହତନ୍ତି ପସାରେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିହତଂ। ଊନକସତସଙ୍କୁୱିହତଞ୍ହି ନିବ୍ବଲିକଂ ନ ହୋତି, ସଙ୍କୁସତେନ ୱିହତଂ ଭେରିତଲଂ ୱିଯ ନିବ୍ବଲିକଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଉକ୍କୂଲୱିକ୍କୂଲନ୍ତି ଉଚ୍ଚନୀଚଂ ଥଲଟ୍ଠାନଂ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। ନଦୀୱିଦୁଗ୍ଗନ୍ତି ନଦିଯୋ ଚେୱ ଦୁଗ୍ଗମଟ୍ଠାନଞ୍ଚ। ପଥୱୀସଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଚ ମନସି କରୋତି ଏକତ୍ତନ୍ତି କସିଣପଥୱିଯଂଯେୱ ପଟିଚ୍ଚ ସମ୍ଭୂତଂ ଏକଂ ସଞ୍ଞଂ ମନସି କରୋତି। ଦରଥମତ୍ତାତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବୱାରେସୁ ପୱତ୍ତଦରଥୱସେନ ଦରଥମତ୍ତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୮୨।ଅନିମିତ୍ତଂ ଚେତୋସମାଧିନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଚିତ୍ତସମାଧିଂ। ସୋ ହି ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତାଦିୱିରହିତୋ ଅନିମିତ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇମମେୱ କାଯନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଯ ୱତ୍ଥୁଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଇମମେୱାତି ଇମଂ ଏୱ ଚତୁମହାଭୂତିକଂ। ସଳାଯତନିକନ୍ତି ସଳାଯତନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ। ଜୀୱିତପଚ୍ଚଯାତି ଯାୱ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ପୱତ୍ତି, ତାୱ ଜୀୱିତପଚ୍ଚଯା ପୱତ୍ତଦରଥମତ୍ତା ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୧୮୩। ପୁନ ଅନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାଯ ପଟିୱିପସ୍ସନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। କାମାସୱଂ ପଟିଚ୍ଚାତି କାମାସୱଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନପୱତ୍ତଦରଥା ଇଧ ନ ସନ୍ତି, ଅରିଯମଗ୍ଗେ ଚେୱ ଅରିଯଫଲେ ଚ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମମେୱ କାଯନ୍ତି ଇମଂ ଉପାଦିସେସଦରଥଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତି ମନୁସ୍ସସଞ୍ଞାଯ ଗାମସଞ୍ଞଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା…ପେ… ମଗ୍ଗେନ ୱିପସ୍ସନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଞ୍ଞତା ନାମ ଦସ୍ସିତା ହୋତି।

୧୮୪।ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ। ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଉତ୍ତରୱିରହିତଂ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ। ସୁଞ୍ଞତନ୍ତି ସୁଞ୍ଞତଫଲସମାପତ୍ତିଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅତୀତେପି, ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକସଙ୍ଖାତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା। ଅନାଗତେପି, ଏତରହିପି ବୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧସାୱକସଙ୍ଖାତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମଂଯେୱ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ପରମଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରିଂସୁ ୱିହରିସ୍ସନ୍ତି ୱିହରନ୍ତି ଚ, ତସ୍ମା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଚୂଳସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ମହାସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କାଳଖେମକସ୍ସାତି ଛୱିୱଣ୍ଣେନ ସୋ କାଳୋ, ଖେମକୋତି ପନସ୍ସ ନାମଂ। ୱିହାରୋତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ମାପେତ୍ୱା ହଂସୱଟ୍ଟକାଦିସେନାସନାନି ଚେୱ ମଣ୍ଡଲମାଳଭୋଜନସାଲାଦୀନି ଚ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା କତୋ ୱିହାରୋ। ସମ୍ବହୁଲାନି ସେନାସନାନୀତି ମଞ୍ଚୋ ପୀଠଂ ଭିସିବିମ୍ବୋହନଂ ତଟ୍ଟିକା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡୋ ତିଣସନ୍ଥାରୋ ପଣ୍ଣସନ୍ଥାରୋ ପଲାଲସନ୍ଥାରୋତିଆଦୀନି ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ମଞ୍ଚେନ ମଞ୍ଚଂ…ପେ… ପଲାଲସନ୍ଥାରେନେୱ ପଲାଲସନ୍ଥାରଂ ଆହଚ୍ଚ ଠପିତାନି, ଗଣଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନସଦିସଂ ଅହୋସି।

ସମ୍ବହୁଲାନୁ ଖୋତି ଭଗୱତୋ ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେଯେୱ ସବ୍ବକିଲେସାନଂ ସମୁଗ୍ଘାଟିତତ୍ତା ସଂସଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱିତକ୍କପୁବ୍ବଭାଗା ପୁଚ୍ଛା, ୱିତକ୍କପୁବ୍ବଭାଗେ ଚାଯଂ ନୁକାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ। ପାଟିମଣ୍ଡକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଅୱିନିଚ୍ଛିତୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଇତୋ କିର ପୁବ୍ବେ ଭଗୱତା ଦସ ଦ୍ୱାଦସ ଭିକ୍ଖୂ ଏକଟ୍ଠାନେ ୱସନ୍ତା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ଗଣୱାସୋ ନାମାଯଂ ୱଟ୍ଟେ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ ନଦୀଓତିଣ୍ଣୋଦକସଦିସୋ, ନିରଯତିରଚ୍ଛାନଯୋନିପେତ୍ତିୱିସଯାସୁରକାଯେସୁପି, ମନୁସ୍ସଲୋକ-ଦେୱଲୋକବ୍ରହ୍ମଲୋକେସୁପି ଗଣୱାସୋୱ ଆଚିଣ୍ଣୋ। ଦସଯୋଜନସହସ୍ସୋ ହି ନିରଯୋ ତିପୁଚୁଣ୍ଣଭରିତା ନାଳି ୱିଯ ସତ୍ତେହି ନିରନ୍ତରୋ, ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନକମ୍ମକାରଣକରଣଟ୍ଠାନେ ସତ୍ତାନଂ ପମାଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱା ନତ୍ଥି, ତଥା ୱାସୀହି ତଚ୍ଛନାଦିଠାନେସୁ, ଇତି ଗଣଭୂତାୱ ପଚ୍ଚନ୍ତି। ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଉପସିକାନଂ ପମାଣଂ ୱା ପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱା ନତ୍ଥି, ତଥା ଏକେକବିଲାଦୀସୁପି କିପିଲ୍ଲିକାଦୀନଂ। ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯମ୍ପି ଗଣୱାସୋୱ। ପେତନଗରାନି ଚ ଗାୱୁତିକାନି ଅଡ୍ଢଯୋଜନିକାନିପି ପେତଭରିତାନି ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ପେତ୍ତିୱିସଯେପି ଗଣୱାସୋୱ। ଅସୁରଭୱନଂ ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ କଣ୍ଣେ ପକ୍ଖିତ୍ତସୂଚିଯା କଣ୍ଣବିଲଂ ୱିଯ ହୋତି। ଇତି ଅସୁରକାଯେପି ଗଣୱାସୋୱ। ମନୁସ୍ସଲୋକେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ସତ୍ତପଣ୍ଣାସ କୁଲସତସହସ୍ସାନି, ରାଜଗହେ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଅଟ୍ଠାରସ ମନୁସ୍ସକୋଟିଯୋ ୱସିଂସୁ। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଠାନେସୂତି ମନୁସ୍ସଲୋକେପି ଗଣୱାସୋୱ। ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକବ୍ରହ୍ମଲୋକେସୁପି ଗଣୱାସୋୱ। ଏକେକସ୍ସ ହି ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଡ୍ଢତିଯା ନାଟକକୋଟିଯୋ ହୋନ୍ତି, ନୱପି କୋଟିଯୋ ହୋନ୍ତି, ଏକଟ୍ଠାନେ ଦସସହସ୍ସାପି ବ୍ରହ୍ମାନୋ ୱସନ୍ତି।

ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ମଯା ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନି ଗଣୱାସୱିଦ୍ଧଂସନତ୍ଥଂ ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରିତା, ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ଗଣଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣାଭିରତା ଜାତା ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ କରୋନ୍ତୀ''ତି। ସୋ ଧମ୍ମସଂୱେଗଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚେ 'ଏକଟ୍ଠାନେ ଦ୍ୱୀହି ଭିକ୍ଖୂହି ନ ୱସିତବ୍ବ'ନ୍ତି ସକ୍କା ଭୱେଯ୍ୟ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୁଂ, ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞାପେଯ୍ୟଂ, ନ ଖୋ ପନେତଂ ସକ୍କା। ହନ୍ଦାହଂ ମହାସୁଞ୍ଞତାପଟିପତ୍ତିଂ ନାମ ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଦେସେମି, ଯଂ ସିକ୍ଖାକାମାନଂ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତି ୱିଯ ନଗରଦ୍ୱାରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତସବ୍ବକାଯିକଆଦାସୋ ୱିଯ ଚ ଭୱିସ୍ସତି। ତତୋ ଯଥା ନାମେକସ୍ମିଂ ଆଦାସେ ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ ଅତ୍ତନୋ ୱଜ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ପହାଯ ଅନୱଜ୍ଜା ହୋନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ମଯି ପରିନିବ୍ବୁତେପି ପଞ୍ଚୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗଣଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଏକୀଭାୱାଭିରତା କୁଲପୁତ୍ତା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଭଗୱତୋ ଚ ମନୋରଥଂ ପୂରେନ୍ତା ୱିଯ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗଣଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଖେପେତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତା କୁଲପୁତ୍ତା ଗଣନପଥଂ ୱୀତିୱତ୍ତା। ୱାଳିକପିଟ୍ଠିୱିହାରେପି ହି ଆଭିଧମ୍ମିକଅଭଯତ୍ଥେରୋ ନାମ ୱସ୍ସୂପନାଯିକସମଯେ ସମ୍ବହୁଲେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଏୱଂ କାରେତି, ମଯଂ କିଂ କରୋମା''ତି ଆହ। ତେ ସବ୍ବେପି ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ଗଣଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଏକୀଭାୱାଭିରତା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଗଣଭେଦନଂ ନାମ ଇଦଂ ସୁତ୍ତନ୍ତି।

୧୮୬।ଘଟାଯାତି ଏୱଂନାମକସ୍ସ ସକ୍କସ୍ସ। ୱିହାରେତି ଅଯମ୍ପି ୱିହାରୋ ନିଗ୍ରୋଧାରାମସ୍ସେୱ ଏକଦେସେ କାଳଖେମକସ୍ସ ୱିହାରୋ ୱିଯ କତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚୀୱରକମ୍ମନ୍ତି ଜିଣ୍ଣମଲିନାନଂ ଅଗ୍ଗଳଟ୍ଠାନୁପ୍ପାଦନଧୋୱନାଦୀହି କତପରିଭଣ୍ଡମ୍ପି, ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥାନଂ ୱିଚାରଣସିବ୍ବନାଦୀହି ଅକତଂ ସଂୱିଧାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଇଧ ପନ ଅକତଂ ସଂୱିଧାନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ମନୁସ୍ସା ହି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରସାଟକେ ଅଦଂସୁ। ତସ୍ମା ଥେରୋ ସମ୍ବହୁଲେ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚୀୱରକମ୍ମଂ ଅକାସି। ତେପି ଭିକ୍ଖୂ ପାତୋୱ ସୂଚିପାସକସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନା ଅପଞ୍ଞାଯନକାଲେ ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ସୂଚିକମ୍ମେ ନିଟ୍ଠିତେଯେୱ ସେନାସନାନି ସଂୱିଦହିସ୍ସାମାତି ନ ସଂୱିଦହିଂସୁ। ଚୀୱରକାରସମଯୋ ନୋତି ଥେରୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଦ୍ଧା ଏତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ନ ପଟିସାମିତାନି ସେନାସନାନି, ଭଗୱତା ଚ ଦିଟ୍ଠାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ଅନତ୍ତମନୋ ସତ୍ଥା ସୁଟ୍ଠୁ ନିଗ୍ଗହେତୁକାମୋ, ଇମେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି; ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ''ନ, ଭନ୍ତେ, ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ କମ୍ମାରାମା ଏୱ, ଚୀୱରକିଚ୍ଚୱସେନ ପନ ଏୱଂ ୱସନ୍ତୀ''ତି।

ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦାତି, ଆନନ୍ଦ, କମ୍ମସମଯୋ ୱା ହୋତୁ ଅକମ୍ମସମଯୋ ୱା, ଚୀୱରକାରସମଯୋ ୱା ହୋତୁ ଅଚୀୱରକାରସମଯୋ ୱା, ଅଥ ଖୋ ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ସୋଭତିଯେୱ। ମା ତ୍ୱଂ ଅନୁପତ୍ଥମ୍ଭଟ୍ଠାନେ ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ଅହୋସୀତି। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗଣିକାତି ସକପରିସସମୋଧାନଂ। ଗଣୋତି ନାନାଜନସମୋଧାନଂ। ଇତି ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ୱା ହୋତୁ ଗଣାରାମୋ ୱା, ସବ୍ବଥାପି ଗଣବାହୁଲ୍ଲାଭିରତୋ ଗଣବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ସୋଭତି। ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ପନ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଧୋତହତ୍ଥପାଦୋ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକାରାମତମନୁଯୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ସୋଭତି। ନେକ୍ଖମ୍ମସୁଖନ୍ତି କାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସୁଖଂ। ପୱିୱେକସୁଖମ୍ପି କାମପୱିୱେକସୁଖମେୱ। ରାଗାଦୀନଂ ପନ ୱୂପସମତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ଉପସମସୁଖଂ। ମଗ୍ଗସମ୍ବୋଧତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ସମ୍ବୋଧିସୁଖଂ। ନିକାମଲାଭୀତି କାମଲାଭୀ ଇଚ୍ଛିତଲାଭୀ। ଅକିଚ୍ଛଲାଭୀତି ଅଦୁକ୍ଖଲାଭୀ। ଅକସିରଲାଭୀତି ୱିପୁଲଲାଭୀ।

ସାମାଯିକନ୍ତି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତସମଯେ କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତଂ। କନ୍ତନ୍ତି ମନାପଂ। ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ରୂପାରୂପାୱଚରଚିତ୍ତୱିମୁତ୍ତିଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଚତ୍ତାରି ଚ ଝାନାନି ଚତସ୍ସୋ ଚ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯୋ, ଅଯଂ ସାମାଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୨୧୩)। ଅସାମାଯିକନ୍ତି ନ ସମଯୱସେନ କିଲେସେହି

ୱିମୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିମୁତ୍ତଂ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ଅଯଂ ଅସାମାଯିକୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି। ଅକୁପ୍ପନ୍ତି କିଲେସେହି ଅକୋପେତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ତାୱତା କିଂ କଥିତଂ ହୋତି? ସଙ୍ଗଣିକାରାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଣବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋ ନେୱ ଲୋକିଯଗୁଣଂ, ନ ଚ ଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଗଣଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ପନ ଏକାଭିରତୋ ସକ୍କୋତି। ତଥା ହି ୱିପସ୍ସୀ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତୁରାସୀତିଯା ପବ୍ବଜିତସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ୱିଚରନ୍ତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଗଣଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ସତ୍ତଦିୱସେ ଏକୀଭାୱାଭିରତୋ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ଛବ୍ବସ୍ସାନି ୱିଚରନ୍ତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ତେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଏକୀଭାୱାଭିରତୋ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁଯ୍ହ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି।

ଏୱଂ ସଙ୍ଗଣିକାରାମସ୍ସ ଗୁଣାଧିଗମାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଦୋସୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନାହଂ ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ରୂପନ୍ତି ସରୀରଂ। ଯତ୍ଥ ରତ୍ତସ୍ସାତି ଯସ୍ମିଂ ରୂପେ ରାଗୱସେନ ରତ୍ତସ୍ସ। ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ରୂପେ ରତ୍ତସ୍ସ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ରୂପଂ ନ ସମନୁପସ୍ସାମି, ଅଥ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାନଂ ଦସବଲସାୱକତ୍ତୁପଗମନସଙ୍ଖାତେନ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱେନ ସଞ୍ଚଯସ୍ସ ୱିଯ, ଉପାଲିଗହପତିନୋ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱେନ ନାଟପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିଯ, ପିଯଜାତିକସୁତ୍ତେ ସେଟ୍ଠିଆଦୀନଂ ୱିଯ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିଯେୱ।

୧୮୭।ଅଯଂଖୋ ପନାନନ୍ଦାତି କୋ ଅନୁସନ୍ଧି? ସଚେ ହି କୋଚି ଦୁବ୍ବୁଦ୍ଧୀ ନୱପବ୍ବଜିତୋ ୱଦେଯ୍ୟ – ''ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଖେତ୍ତଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଗାୱିଯୋ ୱିଯ ଅମ୍ହେଯେୱ ଗଣତୋ ନୀହରତି, ଏକୀଭାୱେ ନିଯୋଜେତି, ସଯଂ ପନ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀହି ପରିୱୁତୋ ୱିହରତୀ''ତି, ତସ୍ସ ୱଚନୋକାସୁପଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ – ''ଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତାଯ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋପି ତଥାଗତୋ ଏକକୋୱା''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନନ୍ତି ରୂପାଦୀନଂ ସଙ୍ଖନିମିତ୍ତାନଂ। ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ୱିସଯଜ୍ଝତ୍ତଂ। ସୁଞ୍ଞତନ୍ତି ସୁଞ୍ଞତଫଲସମାପତ୍ତିଂ। ତତ୍ର ଚେତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ, ତଂ ଚେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପୁନ ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ପରିସମଜ୍ଝେ ଠିତୋ। ୱିୱେକନିନ୍ନେନାତି ନିବ୍ବାନନିନ୍ନେନ। ବ୍ୟନ୍ତୀଭୂତେନାତି ଆସୱଟ୍ଠାନୀଯଧମ୍ମେହି ୱିଗତନ୍ତେନ ନିସ୍ସଟେନ ୱିସଂଯୁତ୍ତେନ। ଉଯ୍ୟୋଜନିକପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେତି ଏୱଂ ଉଯ୍ୟୋଜନିକେନ ୱଚନେନ ପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ।

କାଯ ପନ ୱେଲାଯ ଭଗୱା ଏୱଂ କଥେତି? ପଚ୍ଛାଭତ୍ତକିଚ୍ଚୱେଲାଯ, ୱା ପୁରିମଯାମକିଚ୍ଚୱେଲାଯ ୱା। ଭଗୱା ହି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦତି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ପରିସା ସନ୍ନିପତନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱା କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାସନୱରଗତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜତେଲପାକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଯ କାଲଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିୱେକନିନ୍ନେନ ଚିତ୍ତେନ ପରିସଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତି । ପୁରିମଯାମେପି ''ଅଭିକ୍କନ୍ତା ଖୋ ୱାସେଟ୍ଠା ରତ୍ତି, ଯସ୍ସ ଦାନି କାଲଂ ମଞ୍ଞଥା''ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୨୯୯) ଏୱଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତି । ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ବୋଧିପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱେ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନିପି ନିବ୍ବାନନିନ୍ନାନେୱ। ତସ୍ମାତିହାନନ୍ଦାତି ଯସ୍ମା ସୁଞ୍ଞତାୱିହାରୋ ସନ୍ତୋ ପଣୀତୋ, ତସ୍ମା।

୧୮୮।ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱାତି ଗୋଚରଜ୍ଝତ୍ତମେୱ। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଞ୍ଞତନ୍ତି ଇଧ ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ନିସ୍ସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତୀତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସମ୍ପଜ୍ଜନଭାୱଜାନନେନ ସମ୍ପଜାନୋ। ବହିଦ୍ଧାତି ପରସ୍ସ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ। ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାତି କାଲେନ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ କାଲେନ ବହିଦ୍ଧା । ଆନେଞ୍ଜନ୍ତି ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଆନେଞ୍ଜଂ ଅରୂପସମାପତ୍ତିଂ ମନସି କରୋତି।

ତସ୍ମିଂଯେୱ ପୁରିମସ୍ମିନ୍ତି ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅପଗୁଣପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ସୁଞ୍ଞତଂ ମନସିକରୋତୋ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତଂ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ତତୋ ''ପରସ୍ସ ସନ୍ତାନେ ନୁ ଖୋ କଥ''ନ୍ତି ବହିଦ୍ଧା ମନସି କରୋତି, ତତ୍ଥପି ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ତତୋ – ''କାଲେନ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ, କାଲେନ ପରସ୍ସ ସନ୍ତାନେ ନୁ ଖୋ କଥ''ନ୍ତି ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧା ମନସି କରୋତି, ତତ୍ଥପି ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ତତୋ ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତୋ ହୋତୁକାମୋ ''ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯଂ ନୁ ଖୋ କଥ''ନ୍ତି ଆନେଞ୍ଜଂ ମନସି କରୋତି, ତତ୍ଥପି ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି। ଇଦାନି – ''ନ ମେ ଚିତ୍ତଂ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯେନ ଉପଟ୍ଠାକାଦୀନଂ ପଚ୍ଛତୋ ନ ଚରିତବ୍ବଂ, ପାଦକଜ୍ଝାନମେୱ ପନ ସାଧୁକଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନସିକାତବ୍ବଂ। ଏୱମସ୍ସ ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦତୋ ଫରସୁମ୍ହି ଅୱହନ୍ତେ ପୁନ ନିସିତଂ କାରେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ଛିଜ୍ଜେସୁ ଫରସୁ ୱିଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ମନସିକାରୋ ୱହତୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ତସ୍ମିଂଯେୱାତିଆଦିମାହ। ଇଦାନିସ୍ସ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଯଂ ଯଂ ମନସି କରୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନସିକାରୋ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପକ୍ଖନ୍ଦତୀତି ଆହ।

୧୮୯।ଇମିନା ୱିହାରେନାତି ଇମିନା ସମଥୱିପସ୍ସନାୱିହାରେନ। ଇତିହ ତତ୍ଥ ସମ୍ପଜାନୋତି ଇତି ଚଙ୍କମନ୍ତୋପି ତସ୍ମିଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନେ ''ସମ୍ପଜ୍ଜତି ମେ କମ୍ମଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଜାନନେନ ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତି। ସଯତୀତି ନିପଜ୍ଜତି। ଏତ୍ଥ କଞ୍ଚି କାଲଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା – ''ଇଦାନି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଚଙ୍କମିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଇରିଯାପଥଂ ଅହାପେତ୍ୱା ଠାତବ୍ବଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବୱାରେସୁ । ନ କଥେସ୍ସାମୀତି, ଇତିହ ତତ୍ଥାତି ଏୱଂ ନ କଥେସ୍ସାମୀତି

ଞାଣେନ ତଞ୍ଚ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି।

ପୁନ ଦୁତିଯୱାରେ ଏୱରୂପିଂ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀତି ଞାଣେନ ସମ୍ପଜାନକାରୀ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସମଥୱିପସ୍ସନା ତରୁଣାୱ, ତାସଂ ଅନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ –

''ଆୱାସୋ ଗୋଚରୋ ଭସ୍ସଂ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଥ ଭୋଜନଂ;

ଉତୁ ଇରିଯାପଥୋ ଚେୱ, ସପ୍ପାଯୋ ସେୱିତବ୍ବକୋ''ତି।

ସତ୍ତ ସପ୍ପାଯାନି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାନି। ତେସଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥମିଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିତକ୍କୱାରେସୁ ଅୱିତକ୍କନସ୍ସ ଚ ୱିତକ୍କନସ୍ସ ଚ ଞାଣେନ ସମ୍ପଜାନତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୧୯୦। ଇତି ୱିତକ୍କପହାନେନ ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତତିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଆନନ୍ଦ, କାମଗୁଣାତିଆଦିମାହ। ଆଯତନେତି ତେସ୍ୱେୱ କାମଗୁଣେସୁ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେୱ କିଲେସୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣେ। ସମୁଦାଚାରୋତି ସମୁଦାଚରଣତୋ ଅପ୍ପହୀନକିଲେସୋ। ଏୱଂସନ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ। ସମ୍ପଜାନୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅସମ୍ମୋହଞାଣେନ ସମ୍ପଜାନୋ। ଦୁତିଯୱାରେ ଏୱଂ ସନ୍ତମେତନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଏତଂ। ସମ୍ପଜାନୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସମ୍ମୋହଞାଣେନ ସମ୍ପଜାନୋ। ଅଯଞ୍ହି ''ପହୀନୋ ନୁ ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ନୋ''ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ଅପହୀନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ସମୁଗ୍ଘାଟେତି, ତତୋ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ଫଲଂ, ଫଲତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖମାନୋ ପହୀନଭାୱଂ ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଞାଣେନ ''ସମ୍ପଜାନୋ ହୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୯୧। ଇଦାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଖୋ ଇମେ, ଆନନ୍ଦ, ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୋ ପହୀଯତୀତି ରୂପେ ଅସ୍ମୀତି ମାନୋ ଅସ୍ମୀତି ଛନ୍ଦୋ ଅସ୍ମୀତି ଅନୁସଯୋ ପହୀଯତି। ତଥା ୱେଦନାଦୀସୁ ସମ୍ପଜାନତା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମେ ଖୋ ତେ, ଆନନ୍ଦ, ଧମ୍ମାତି ହେଟ୍ଠା କଥିତେ ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲଧମ୍ମେ ସନ୍ଧାଯାହ। କୁସଲାଯତିକାତି କୁସଲତୋ ଆଗତା। କୁସଲା ହି କୁସଲାପି ହୋନ୍ତି କୁସଲାଯତିକାପି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ, ପଠମଜ୍ଝାନଂ କୁସଲଂ, ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ କୁସଲଞ୍ଚେୱ କୁସଲାଯତିକଞ୍ଚ…ପେ… ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନଂ କୁସଲଂ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ କୁସଲଞ୍ଚେୱ କୁସଲାଯତିକଞ୍ଚ, ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ କୁସଲଂ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ କୁସଲୋ ଚେୱ କୁସଲାଯତିକୋ ଚ…ପେ… ଅନାଗାମିମଗ୍ଗୋ କୁସଲୋ, ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ କୁସଲୋ ଚେୱ କୁସଲାଯତିକୋ ଚ। ତଥା ପଠମଜ୍ଝାନଂ କୁସଲଂ, ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା କୁସଲା ଚେୱ କୁସଲାଯତିକା ଚ…ପେ… ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ କୁସଲୋ, ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା କୁସଲା ଚେୱ କୁସଲାଯତିକା ଚ।

ଅରିଯାତି ନିକ୍କିଲେସା ୱିସୁଦ୍ଧା। ଲୋକୁତ୍ତରାତି ଲୋକେ ଉତ୍ତରା ୱିସିଟ୍ଠା। ଅନୱକ୍କନ୍ତାପାପିମତାତି ପାପିମନ୍ତେନ ମାରେନ ଅନୋକ୍କନ୍ତା। ୱିପସ୍ସନାପାଦକା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚିତ୍ତଂ ମାରୋ ନ ପସ୍ସତି, ''ଇଦଂ ନାମ ଆରମ୍ମଣଂ ନିସ୍ସାଯ ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି ଞାତିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ''ଅନୱକ୍କନ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀତି ଇଦଂ କସ୍ମା ଆହ? ଗଣେପି ଏକୋ ଆନିସଂସୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଦମାହ। ଅନୁବନ୍ଧିତୁନ୍ତି ଅନୁଗଚ୍ଛିତୁଂ ପରିଚରିତୁଂ।

ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦାତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଭଗୱତା – ''ସୁତାୱୁଧୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରିଯସାୱକୋ ଅକୁସଲଂ ପଜହତି, କୁସଲଂ ଭାୱେତି, ସାୱଜ୍ଜଂ ପଜହତି, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାୱେତି, ସୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିହରତୀ''ତି (ଅ॰ ନି॰ ୭।୬୭) ବହୁସ୍ସୁତୋ ପଞ୍ଚାୱୁଧସମ୍ପନ୍ନୋ ଯୋଧୋ ୱିଯ କତୋ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ସୁତପରିଯତ୍ତିଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ନ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନ ତସ୍ସ ତଂ ଆୱୁଧଂ ହୋତି। ଯୋ ପଟିପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏତଦତ୍ଥଂ ଅନୁବନ୍ଧିତୁଂ ନାରହତୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ ଖୋ, ଆନନ୍ଦାତି ଆହ।

ଇଦାନି ଯଦତ୍ଥଂ ଅନୁବନ୍ଧିତବ୍ବୋ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯା ଚ ଖୋତିଆଦିମାହ। ଇତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ଦସ କଥାୱତ୍ଥୂନି ଆଗତାନି। ''ଇତି ଏୱରୂପଂ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ସପ୍ପାଯାସପ୍ପାଯୱସେନ ଆଗତାନି, ''ଯଦିଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁତପରିଯତ୍ତିୱସେନ ଆଗତାନି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପରିପୂରଣୱସେନ ଆଗତାନି। ତସ୍ମା ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଦସ କଥାୱତ୍ଥୂନି କଥେନ୍ତେନ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠତ୍ୱା କଥେତବ୍ବାନି।

ଇଦାନି ଯସ୍ମା ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ଏକକସ୍ସ ୱିହରତୋପି ଅତ୍ଥୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏକୀଭାୱେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଖୋ,

ଆନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏୱଂ ସନ୍ତେତି ଏୱଂ ଏକୀଭାୱେ ସନ୍ତେ।

୧୯୩।ସନ୍ଧାତି ବାହିରକୋ ତିତ୍ଥକରସନ୍ଧା। ଅନ୍ୱାୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅନୁଆୱତ୍ତନ୍ତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତି। ମୁଞ୍ଚଂ କାମଯତୀତି ମୁଞ୍ଚନତଣ୍ହଂ ପଟ୍ଠେତି, ପୱତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଚରିଯୂପଦ୍ଦୱେନାତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନେନ କିଲେସୂପଦ୍ଦୱେନ ଆଚରିଯସ୍ସୂପଦ୍ଦୱୋ। ସେସୁପଦ୍ଦୱେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅୱଧିଂସୁ ନନ୍ତି ମାରଯିଂସୁ ନଂ। ଏତେନ ହି ଗୁଣମରଣଂ କଥିତଂ।

ୱିନିପାତାଯାତି ସୁଟ୍ଠୁ ନିପତନାଯ। କସ୍ମା ପନ ବ୍ରହ୍ମଚାରୁପଦ୍ଦୱୋୱ – ''ଦୁକ୍ଖୱିପାକତରୋ ଚ କଟୁକୱିପାକତରୋ ଚ ୱିନିପାତାଯ ଚ ସଂୱତ୍ତତୀ''ତି ୱୁତ୍ତୋତି। ବାହିରପବ୍ବଜ୍ଜା ହି ଅପ୍ପଲାଭା, ତତ୍ଥ ମହନ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତବ୍ବଗୁଣୋ ନତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାମତ୍ତକମେୱ ହୋତି। ଇତି ଯଥା ଗଦ୍ରଭପିଟ୍ଠିତୋ ପତିତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ହୋତି, ସରୀରସ୍ସ ପଂସୁମକ୍ଖନମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ବାହିରସମଯେ ଲୋକିଯଗୁଣମତ୍ତତୋୱ ପରିହାଯତି, ତେନ ପୁରିମଂ ଉପଦ୍ଦୱଦ୍ୱଯଂ ନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସାସନେ ପନ ପବ୍ବଜ୍ଜା ମହାଲାଭା, ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ମହନ୍ତା ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଗୁଣା। ଇତି ଯଥା ଉଭତୋ ସୁଜାତୋ ଖତ୍ତିଯକୁମାରୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ନଗରଂ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ପତିତୋ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ନିଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ସାସନତୋ ପରିହାଯମାନୋ ନୱହି ଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣେହି ପରିହାଯତି। ତେନାଯଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୁପଦ୍ଦୱୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ।

୧୯୬।ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସେସୁପଦ୍ଦୱେହି ବ୍ରହ୍ମଚାରୁପଦ୍ଦୱୋ ଦୁକ୍ଖୱିପାକତରୋ, ଯସ୍ମା ୱା ସପତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋ ଦୀଘରତ୍ତଂ ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ମିତ୍ତପଟିପତ୍ତି ହିତାଯ, ତସ୍ମା। ଏୱଂ ଉପରିମେନପି ହେଟ୍ଠିମେନପି ଅତ୍ଥେନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ମିତ୍ତୱତାଯାତି ମିତ୍ତପଟିପତ୍ତିଯା। ସପତ୍ତୱତାଯାତି ୱେରପଟିପତ୍ତିଯା।

ୱୋକ୍କମ୍ମଚ ସତ୍ଥୁସାସନାତି ଦୁକ୍କଟଦୁବ୍ଭାସିତମତ୍ତମ୍ପି ହି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋ ୱୋକ୍କମ୍ମ ୱତ୍ତତି ନାମ। ତଦେୱ ଅୱୀତିକ୍କମନ୍ତୋ ନ ୱୋକ୍କମ୍ମ ୱତ୍ତତି ନାମ।

ନ ୱୋ ଅହଂ, ଆନନ୍ଦ, ତଥା ପରକ୍କମିସ୍ସାମୀତି ଅହଂ ତୁମ୍ହେସୁ ତଥା ନ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମି। ଆମକେତି ଅପକ୍କେ। ଆମକମତ୍ତେତି ଆମକେ ନାତିସୁକ୍ଖେ ଭାଜନେ। କୁମ୍ଭକାରୋ ହି ଆମକଂ ନାତିସୁକ୍ଖଂ ଅପକ୍କଂ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ସଣ୍ହିକଂ ଗଣ୍ହାତି ''ମା ଭିଜ୍ଜତୂ''ତି। ଇତି ଯଥା କୁମ୍ଭକାରୋ ତତ୍ଥ ପଟିପଜ୍ଜତି, ନାହଂ ତୁମ୍ହେସୁ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମି। ନିଗ୍ଗଯ୍ହ ନିଗ୍ଗଯ୍ହାତି ସକିଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ନ ଭୱିସ୍ସାମି, ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓୱଦିସ୍ସାମି ଅନୁସାସିସ୍ସାମି। ପୱଯ୍ହ ପୱଯ୍ହାତି ଦୋସେ ପୱାହେତ୍ୱା ପୱାହେତ୍ୱା। ଯଥା ପକ୍କଭାଜନେସୁ କୁମ୍ଭକାରୋ ଭିନ୍ନଛିନ୍ନଜଜ୍ଜରାନି ପୱାହେତ୍ୱା ଏକତୋ କତ୍ୱା ସୁପକ୍କାନେୱ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଆକୋଟେତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି, ଏୱମେୱ ଅହମ୍ପି ପୱାହେତ୍ୱା ପୱାହେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓୱଦିସ୍ସାମି ଅନୁସାସିସ୍ସାମି। ଯୋସାରୋ ସୋ ଠସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ୱୋ ମଯା ଓୱଦିଯମାନାନଂ ଯୋ ମଗ୍ଗଫଲସାରୋ, ସୋ ଠସ୍ସତି। ଅପିଚ ଲୋକିଯଗୁଣାପି ଇଧ ସାରୋତ୍ୱେୱ ଅଧିପ୍ପେତା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାସୁଞ୍ଞତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଅଚ୍ଛରିଯଅବ୍ଭୁତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୭।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅଚ୍ଛରିଯଅବ୍ଭୁତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଅଚ୍ଛରିଯତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଯୋ ନାମ ତଥାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଛିନ୍ନପପଞ୍ଚେତି ଏତ୍ଥ ପପଞ୍ଚା ନାମ ତଣ୍ହା ମାନୋ ଦିଟ୍ଠୀତି ଇମେ ତଯୋ କିଲେସା। ଛିନ୍ନୱଟୁମେତି ଏତ୍ଥ ୱଟୁମନ୍ତି କୁସଲାକୁସଲକମ୍ମୱଟ୍ଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ପରିଯାଦିନ୍ନୱଟ୍ଟେତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖୱୀତିୱତ୍ତେତି ସବ୍ବଂ ୱିପାକୱଟ୍ଟସଙ୍ଖାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୀତିୱତ୍ତେ। ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତୀତି ଇଦଂ ଯତ୍ରାତି ନିପାତୱସେନ ଅନାଗତୱଚନଂ, ଅତ୍ଥୋ ପନେତ୍ଥ ଅତୀତୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଭଗୱା ହି ତେ ବୁଦ୍ଧେ ଅନୁସ୍ସରି, ନ ଇଦାନି ଅନୁସ୍ସରିସ୍ସତି। ଏୱଂଜଚ୍ଚାତି ୱିପସ୍ସୀଆଦଯୋ ଖତ୍ତିଯଜଚ୍ଚା, କକୁସନ୍ଧାଦଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଜଚ୍ଚାତି। ଏୱଂଗୋତ୍ତାତି ୱିପସ୍ସୀଆଦଯୋ କୋଣ୍ଡଞ୍ଞଗୋତ୍ତା, କକୁସନ୍ଧାଦଯୋ କସ୍ସପଗୋତ୍ତାତି। ଏୱଂସୀଲାତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସୀଲେନ ଏୱଂସୀଲା। ଏୱଂଧମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ସମାଧିପକ୍ଖା ଧମ୍ମା ଅଧିପ୍ପେତା । ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରେନ ସମାଧିନା ଏୱଂସମାଧିନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂପଞ୍ଞାତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞାଯ ଏୱଂପଞ୍ଞା। ଏୱଂୱିହାରୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ହେଟ୍ଠା ସମାଧିପକ୍ଖାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଗହିତତ୍ତା ୱିହାରୋ ଗହିତୋୱ, ପୁନ କସ୍ମା ଗହିତମେୱ ଗଣ୍ହାତୀତି ଚେ, ନ ଇଦଂ ଗହିତମେୱ। ଇଦଞ୍ହି ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଦୀପନତ୍ଥଂ, ତସ୍ମା ଏୱଂନିରୋଧସମାପତ୍ତିୱିହାରୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂୱିମୁତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିମୁତ୍ତି ତଦଙ୍ଗୱିମୁତ୍ତି ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତି ନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀତି ପଞ୍ଚୱିଧା ୱିମୁତ୍ତିୟୋ। ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ସୟଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତେହି ନୀୱରଣାଦୀହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ୱିକ୍ଖମ୍ଭନୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦିକା ସତ୍ତ ଅନୁପସ୍ସନା ସୟଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚନୀକଙ୍ଗୱସେନ ପରିଚତ୍ତାହି ନିଚ୍ଚସଞ୍ଞାଦୀହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ତଦଙ୍ଗୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟମଗ୍ଗା ସୟଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନେହି କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ସମୁଚ୍ଛେଦୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଚତ୍ତାରି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ମଗ୍ଗାନୁଭାୱେନ କିଲେସାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନିବ୍ବାନଂ ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିସ୍ସଟତ୍ତା ଅପଗତତ୍ତା ଦୂରେ ଠିତତ୍ତା ନିସ୍ସରଣୱିମୁତ୍ତୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ। ଇତି ଇମାସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱିମୁତ୍ତୀନଂ ୱସେନ ଏୱଂୱିମୁତ୍ତାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୧୯୯।ତସ୍ମାତିହାତି ୟସ୍ମା ତ୍ୱଂ ''ତଥାଗତା ଅଚ୍ଛରିୟା''ତି ୱଦସି, ତସ୍ମା ତଂ ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟ ପଟିଭନ୍ତୁ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଚ୍ଛରିୟା ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମାତି। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱେସମ୍ପଜଞ୍ଞାନି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଦେୱଲୋକେ ଚ। ତତ୍ଥ ୱେସ୍ସନ୍ତରଜାତକେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ଦତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱିଂ ଦତ୍ୱା ସକ୍କେନ ପସୀଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ –

''ଇତୋ ୱିମୁଚ୍ଚମାନାହଂ, ସଗ୍ଗଗାମୀ ୱିସେସଗୂ;

ଅନିୱତ୍ତୀ ତତୋ ଅସ୍ସଂ, ଅଟ୍ଠମେତଂ ୱରଂ ୱରେ''ତି। (ଜା। ୨।୨୨।୨୩୦୦) –

ଏୱଂ ତୁସିତଭୱନେ ମେ ପଟିସନ୍ଧି ହୋତୂତି ୱରଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତୁସିତଭୱନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଜାନାତି, ଇଦଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ। ୱେସ୍ସନ୍ତରତ୍ତଭାୱତୋ ପନ ଚୁତୋ ପୁନ ତୁସିତଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଅଞ୍ଞାସି, ଇଦଂ ଦେୱଲୋକେ ସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ।

କିଂ ପନ ସେସଦେୱତା ନ ଜାନନ୍ତୀତି? ନୋ ନ ଜାନନ୍ତି। ତା ପନ ଉୟ୍ୟାନୱିମାନକପ୍ପରୁକ୍ଖେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦେୱନାଟକେହି ତୂରିୟସଦ୍ଦେନ ପବୋଧିତା ''ମାରିସ ଅୟଂ ଦେୱଲୋକୋ ତୁମ୍ହେ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତା''ତି ସାରିତା ଜାନନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଠମଜୱନୱାରେ ନ ଜାନାତି, ଦୁତିୟଜୱନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଜାନାତି। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଅଞ୍ଞେହି ଅସାଧାରଣଜାନନଂ ହୋତି।

ଅଟ୍ଠାସୀତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅଞ୍ଞେପି ଦେୱା ତତ୍ଥ ଠିତା ଠିତମ୍ହାତି ଜାନନ୍ତି, ତେ ପନ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ବଲୱତା ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେନ ଅଭିଭୁୟ୍ୟମାନା ସତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭୁତ୍ତପୀତଭାୱମ୍ପି ଅଜାନନ୍ତା ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦେନ କାଲଂ କରୋନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କିଂ ତଥାରୂପଂ ଆରମ୍ମଣଂ ନତ୍ଥୀତି? ନୋ ନତ୍ଥି। ସୋ ହି ସେସଦେୱେ ଦସହି ଠାନେହି ଅଧିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆରମ୍ମଣେନ ପନ ଅତ୍ତାନଂ ମଦ୍ଦିତୁଂ ନ ଦେତି, ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୁସିତେ କାୟେ ଅଟ୍ଠାସୀ''ତି।

୨୦୦।ୟାୱତାୟୁକନ୍ତି ସେସତ୍ତଭାୱେସୁ କିଂ ୟାୱତାୟୁକଂ ନ ତିଟ୍ଠତୀତି? ଆମ ନ ତିଟ୍ଠତି। ଅଞ୍ଞଦା ହି ଦୀଘାୟୁକଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ପାରମିୟୋ ନ ସକ୍କା ପୂରେତୁନ୍ତି ଅକ୍ଖୀନି ନିମୀଲେତ୍ୱା ଅଧିମୁତ୍ତିକାଲଂକିରିୟଂ ନାମ କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି । ଅୟଂ କାଲଙ୍କିରିୟା ଅଞ୍ଞେସଂ ନ ହୋତି। ତଦା ପନ ଅଦିନ୍ନଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅରକ୍ଖିତସୀଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବପାରମୀନଂ ପୂରିତତ୍ତା ୟାୱତାୟୁକଂ ଅଟ୍ଠାସି।

ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ତୁସିତା କାୟା ଚୱିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀତି ଏୱଂ ତାୱ ସବ୍ବପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ୟାୱତାୟୁକଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଦେୱତାନଂ ପନ – ''ମନୁସ୍ସଗଣନାୱସେନ ଇଦାନି ସତ୍ତହି ଦିୱସେହି ଚୁତି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପଞ୍ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି – ମାଲା ମିଲାୟନ୍ତି, ୱତ୍ଥାନି କିଲିସ୍ସନ୍ତି, କଚ୍ଛେହି ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, କାୟେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିୟଂ ଓକ୍କମତି, ଦେୱୋ ଦେୱାସନେ ନ ସଣ୍ଠାତି।

ତତ୍ଥ ମାଲାତି ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ପିଳନ୍ଧନମାଲା। ତା କିର ସଟ୍ଠିସତସହସ୍ସାଧିକା ସତ୍ତପଣ୍ଣାସ-ୱସ୍ସକୋଟିୟୋ ଅମିଲାୟିତ୍ୱା ତଦା ମିଲାୟନ୍ତି। ୱତ୍ଥେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଏତ୍ତକଂ ପନ କାଲଂ ଦେୱାନଂ ନେୱ ସୀତଂ ନ ଉଣ୍ହଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସରୀରତୋ ବିନ୍ଦୁବିନ୍ଦୁୱସେନ ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏତ୍ତକଞ୍ଚ କାଲଂ ତେସଂ ସରୀରେ ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚପାଲିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିୱଣ୍ଣତା ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ଦେୱଧୀତା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିୟ, ଦେୱପୁତ୍ତା ୱୀସତିୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ୱିୟ ଖାୟନ୍ତି। ମରଣକାଲେ ପନ ନେସଂ କିଲନ୍ତରୂପୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ହୋତି। ଏତ୍ତକଞ୍ଚ ନେସଂ କାଲଂ ଦେୱଲୋକେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ନାମ ନତ୍ଥି, ମରଣକାଲେ ପନ ନିସ୍ସସନ୍ତି ୱିଜମ୍ଭନ୍ତି, ସକେ ଆସନେ ନାଭିରମନ୍ତି।

ଇମାନି ପନ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି, ୟଥା ଲୋକେ ମହାପୁଞ୍ଞାନଂ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀନଂୟେୱ ଉକ୍କାପାତଭୂମିଚାଲଚନ୍ଦଗ୍ଗାହାଦୀନି ନିମିତ୍ତାନି ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେସଂ, ଏୱମେୱ ମହେସକ୍ଖାନଂ ଦେୱତାନଂୟେୱ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେସଂ। ୟଥା ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି

ନକ୍ଖତ୍ତପାଠକାଦଯୋୱ ଜାନନ୍ତି, ନ ସବ୍ବେ, ଏୱମେୱ ତାନିପି ସବ୍ବେ ଦେୱା ନ ଜାନନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତା ଏୱ ପନ ଜାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯେ ଚ ମନ୍ଦେନ କୁସଲକମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତା ଦେୱପୁତ୍ତା, ତେ ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ – ‘‘ଇଦାନି କୋ ଜାନାତି, କୁହିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମା’’ତି ଭାଯନ୍ତି। ଯେ ମହାପୁଞ୍ଞା, ତେ – ‘‘ଅମ୍ହେହି ଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ ଭାୱିତଂ ଭାୱନଂ ଆଗମ୍ମ ଉପରିଦେୱଲୋକେସୁ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିସ୍ସାମା’’ତି ନ ଭାଯନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତାନି ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଭାଯି। ଅଥସ୍ସ ତେସୁ ନିମିତ୍ତେସୁ ପାତୁଭୂତେସୁ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେୱତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା – ‘‘ମାରିସ ତୁମ୍ହେହି ଦସ ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତେହି ନ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ମାରବ୍ରହ୍ମଚକ୍କୱତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେହି ପୂରିତା, ଲୋକନିତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯ ପନ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ପତ୍ଥଯମାନେହି ପୂରିତା। ସୋ ୱୋ ଇଦାନି କାଲୋ ମାରିସ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯ, ସମଯୋ ମାରିସ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଯା’’ତି ଯାଚନ୍ତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱତାନଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦତ୍ୱାୱ କାଲଦୀପଦେସକୁଲଜନେତ୍ତିଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ନାମ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ‘‘କାଲୋ ନୁ ଖୋ, ନ କାଲୋ’’ତି ପଠମଂ କାଲଂ ୱିଲୋକେସି। ତତ୍ଥ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢିତଆଯୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ସତ୍ତାନଂ ଜାତିଜରାମରଣାନି ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଧମ୍ମଦେସନା ନାମ ତିଲକ୍ଖଣମୁତ୍ତା ନତ୍ଥି, ତେସଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି କଥେନ୍ତାନଂ ‘‘କିଂ ନାମେତଂ କଥେନ୍ତୀ’’ତି ନେୱ ସୋତୁଂ ନ ସଦ୍ଧାତୁଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତତୋ ଅଭିସମଯୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ଅସତି ଅନିଯ୍ୟାନିକଂ ସାସନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସୋ ଅକାଲୋ। ୱସ୍ସସତତୋ ଊନଆଯୁକାଲୋପି କାଲୋ ନାମ ନ ହୋତି। କସ୍ମା? ତଦା ହି ସତ୍ତା ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସା ହୋନ୍ତି, ଉସ୍ସନ୍ନକିଲେସାନଞ୍ଚ ଦିନ୍ନୋୱାଦୋ ଓୱାଦଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି। ଉଦକେ ଦଣ୍ଡରାଜି ୱିଯ ଖିପ୍ପଂ ୱିଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ସୋପି ଅକାଲୋ। ସତସହସ୍ସତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠା ୱସ୍ସସତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦ୍ଧଂ ଆଯୁକାଲୋ କାଲୋ ନାମ। ତଦା ଚ ୱସ୍ସସତକାଲୋ ହୋତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବକାଲୋ’’ତି କାଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ଦୀପଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ସପରିୱାରେ ଚତ୍ତାରୋ ଦୀପେ ଓଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ବୁଦ୍ଧା ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଜମ୍ବୁଦୀପେଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ଦୀପଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ – ‘‘ଜମ୍ବୁଦୀପୋ ନାମ ମହା, ଦସଯୋଜନସହସ୍ସପରିମାଣୋ, କତରସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ପଦେସେ ବୁଦ୍ଧା ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ଦେସଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଦେସଂ ପସ୍ସି। ମଜ୍ଝିମଦେସୋ ନାମ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ଗଜଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନିଗମୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱିନଯେ (ମହାୱ। ୨୫୯) ୱୁତ୍ତୋ। ସୋ ପନ ଆଯାମତୋ ତୀଣି ଯୋଜନସତାନି। ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଡ୍ଢତିଯାନି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ନୱଯୋଜନସତାନୀତି। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ପଦେସେ ଚତ୍ତାରି ଅଟ୍ଠ ସୋଳସ ୱା ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି, କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି, କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ, କପ୍ପସତସହସ୍ସଞ୍ଚ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦଯୋ ମହାସାୱକା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଚତୁନ୍ନଂ ମହାଦୀପାନଂ ଦ୍ୱିସହସ୍ସାନଂ ପରିତ୍ତଦୀପାନଞ୍ଚ ଇସ୍ସରିଯାଧିପଚ୍ଚକାରକଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ଚ ମହେସକ୍ଖା ଖତ୍ତିଯବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିମହାସାଲା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ କପିଲୱତ୍ଥୁ ନାମ ନଗରଂ, ତତ୍ଥ ମଯା ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବନ୍ତି ନିଟ୍ଠମଗମାସି।

ତତୋ କୁଲଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ – ‘‘ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଲୋକସମ୍ମତେ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଇଦାନି ଚ ଖତ୍ତିଯକୁଲଂ ଲୋକସମ୍ମତଂ, ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସାମି, ସୁଦ୍ଧୋଦନୋ ନାମ ରାଜା ମେ ପିତା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କୁଲଂ ପସ୍ସି।

ତତୋ ମାତରଂ ୱିଲୋକେନ୍ତୋ – ‘‘ବୁଦ୍ଧମାତା ନାମ ଲୋଲା ସୁରାଧୁତ୍ତା ନ ହୋତି, କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପୂରିତପାରମୀ ଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଖଣ୍ଡପଞ୍ଚସୀଲା ହୋତି, ଅଯଞ୍ଚ ମହାମାଯା ନାମ ଦେୱୀ ଏଦିସା। ଅଯଂ ମେ ମାତା ଭୱିସ୍ସତି। କିତ୍ତକଂ ପନସ୍ସା ଆଯୂ’’ତି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ – ‘‘ଦସନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଉପରି ସତ୍ତ ଦିୱସାନୀ’’ତି ପସ୍ସି।

ଇତି ଇମଂ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକନଂ ୱିଲୋକେତ୍ୱା – ‘‘କାଲୋ ମେ ମାରିସା ବୁଦ୍ଧଭାୱାଯା’’ତି ଦେୱତାନଂ ସଙ୍ଗହଂ କରୋନ୍ତୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ’’ତି ତା ଦେୱତା ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ତୁସିତଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ ତୁସିତପୁରେ ନନ୍ଦନୱନଂ ପାୱିସି। ସବ୍ବଦେୱଲୋକେସୁ ହି ନନ୍ଦନୱନଂ ଅତ୍ଥିଯେୱ। ତତ୍ଥ ନଂ ଦେୱତା – ‘‘ଇତୋ ଚୁତୋ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛ, ଇତୋ ଚୁତୋ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛା’’ତି ପୁବ୍ବେକତକୁସଲକମ୍ମୋକାସଂ ସାରଯମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ସୋ ଏୱଂ ଦେୱତାହି କୁସଲଂ ସାରଯମାନାହି ପରିୱୁତୋ ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋୱ ଚୱି।

ଏୱଂ ଚୁତୋ ଚୱାମୀତି ପଜାନାତି, ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି। ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱାପି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଇମସ୍ମିଂ ମେ ଠାନେ ପଟିସନ୍ଧି ଗହିତାତି ଏୱଂ ପନ ଜାନାତି। କେଚି ପନ ଥେରା ‘‘ଆୱଜ୍ଜନପରିଯାଯୋ ନାମ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦୁତିଯତତିଯଚିତ୍ତୱାରେଯେୱ ଜାନିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ତିପିଟକମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘ମହାସତ୍ତାନଂ ପଟିସନ୍ଧି ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ପଟିସନ୍ଧିସଦିସା, କୋଟିପ୍ପତ୍ତଂ ତେସଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ। ଯସ୍ମା ପନ

ତେନେଓ ଚିତ୍ତେନ ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଞାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି। ଚୁତିକ୍ଖଣେପି ଚୱାମୀତି ପଜାନାତି, ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱାପି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ପଟିସନ୍ଧି ଗହିତାତି ପଜାନାତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଦସସହସ୍ସୀ କମ୍ପତୀ''ତି। ଏୱଂ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମନ୍ତୋ ପନ ଏକୂନୱୀସତିୟା ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗସ୍ସ ସୋମନସ୍ସ-ସହଗତ-ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତ-ଅସଙ୍ଖାରିକ-କୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସ ସଦିସମହାୱିପାକଚିତ୍ତେନ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ମହାସୀୱତ୍ଥେରୋ ପନ ''ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନା''ତି ଆହ।

ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପନ ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାୟଂ ଉତ୍ତରାସାଳ୍ହନକ୍ଖତ୍ତେନ ଅଗ୍ଗହେସି। ତଦା କିର ମହାମାୟା ପୁରେ ପୁଣ୍ଣମାୟ ସତ୍ତମଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିଗତସୁରାପାନଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଭୂସନସମ୍ପନ୍ନଂ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ ଅନୁଭୱମାନା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପାତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତା ୱରଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସିରୀଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସିରୀସୟନେ ନିପନ୍ନା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମମାନା ଇଦଂ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ – ''ଚତ୍ତାରୋ କିର ନଂ ମହାରାଜାନୋ ସୟନେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତଦହଂ ନେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଦେୱିୟୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମଲହରଣତ୍ଥଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଗନ୍ଧେହି ୱିଲିମ୍ପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ରଜତପବ୍ବତୋ, ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ କନକୱିମାନଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ପାଚୀନତୋ ସୀସଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜାପେସୁଂ। ଅଥ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେତୱରୱାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକୋ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତୋ, ତତ୍ଥ ଚରିତ୍ୱା ତତୋ ଓରୁୟ୍ହ ରଜତପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଦିସତୋ ଆଗମ୍ମ କନକୱିମାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମାତରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ଫାଲେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିଂ ପୱିଟ୍ଠସଦିସୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ପବୁଦ୍ଧା ଦେୱୀ ତଂ ସୁପିନଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ପଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ଚତୁସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣପାମୋକ୍ଖେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ହରିତୂପଲିତ୍ତାୟ ଲାଜାଦୀହି କତମଙ୍ଗଲସକ୍କାରାୟ ଭୂମିୟା ମହାରହାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଭିସଙ୍ଖାରସ୍ସ ୱରପାୟାସସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରଜତପାତୀତିହେୱ ପଟିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଦାସି, ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଅହତୱତ୍ଥକପିଲଗାୱୀଦାନାଦୀହି ତେ ସନ୍ତପ୍ପେସି। ଅଥ ନେସଂ ସବ୍ବକାମସନ୍ତପ୍ପିତାନଂ ସୁପିନଂ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା – ''କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆହଂସୁ – ''ମା ଚିନ୍ତୟି ମହାରାଜ, ଦେୱିୟା ତେ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ପୁରିସଗବ୍ଭୋ, ନ ଇତ୍ଥିଗବ୍ଭୋ, ପୁତ୍ତୋ ତେ ଭୱିସ୍ସତି। ସୋ ସଚେ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସତି, ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ସଚେ ଅଗାରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକେ ୱିୱଟ୍ଟଚ୍ଛଦୋ''ତି। ଏୱଂ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତୁସିତକାୟା ଚୱିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି।

ତତ୍ଥ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥାୟ ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିୟା ଓକ୍କମତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଚତସ୍ସୋ ହି ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିୟୋ।

''ଚତସ୍ସୋ ଇମା, ଭନ୍ତେ, ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତିୟୋ। ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ଏକଚ୍ଚୋ ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅୟଂ ପଠମା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅୟଂ ଦୁତିୟା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ଅସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅୟଂ ତତିୟା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତି।

ପୁନ ଚପରଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଠାତି, ସମ୍ପଜାନୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହା ନିକ୍ଖମତି, ଅୟଂ ଚତୁତ୍ଥା ଗବ୍ଭାୱକ୍କନ୍ତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୧୪୭)।

ଏତାସୁ ପଠମା ଲୋକିୟମନୁସ୍ସାନଂ ହୋତି, ଦୁତିୟା ଅସୀତିମହାସାୱକାନଂ, ତତିୟା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ଚ। ତେ କିର କମ୍ମଜୱାତେହି ଉଦ୍ଧଂପାଦା ଅଧୋସିରା ଅନେକସତପୋରିସେ ପପାତେ ୱିୟ ଯୋନିମୁଖେ ତାଳଚ୍ଛିଗ୍ଗଳେନ ହତ୍ଥୀ ୱିୟ ଅତିୱିୟ ସମ୍ବାଧେନ ଯୋନିମୁଖେନ ନିକ୍ଖମମାନା ଅନନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତେନ ନେସଂ ''ମୟଂ ନିକ୍ଖମାମା''ତି ସମ୍ପଜାନତା ନ ହୋତି। ଚତୁତ୍ଥା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ। ତେ ହି ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାପି ଜାନନ୍ତି, ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତାପି ଜାନନ୍ତି। ନିକ୍ଖମନକାଲେପି ନେସଂ କମ୍ମଜୱାତା ଉଦ୍ଧଂପାଦେ ଅଧୋସିରେ କତ୍ୱା ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ପସାରେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଠିତକାୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି।

୨୦୧।ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କମତୀତି ଏତ୍ଥ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଂ ଓକ୍କନ୍ତୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓକ୍କନ୍ତେ ହି ତସ୍ମିଂ ଏୱଂ ହୋତି, ନ ଓକ୍କମମାନେ। ଅପ୍ପମାଣୋତି

ବୁଦ୍ଧପ୍ପମାଣୋ, ୱିପୁଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଳାରୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଦେୱାନୁଭାୱନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦେୱାନଂ ଅୟମାନୁଭାୱୋ – ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥସ୍ସ ପଭା ଦ୍ୱାଦସ ଯୋଜନାନି ଫରତି, ତଥା ସରୀରସ୍ସ, ତଥା ଅଲଙ୍କାରସ୍ସ, ତଥା ୱିମାନସ୍ସ, ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଲୋକନ୍ତରିକାତି ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଚକ୍କୱାଳାନଂ ଅନ୍ତରା ଏକେକୋ ଲୋକନ୍ତରିକା ହୋତି, ତିଣ୍ଣଂ ସକଟଚକ୍କାନଂ ପତ୍ତାନଂ ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆହଚ୍ଚ ଠପିତାନଂ ମଜ୍ଝେ ଓକାସୋ ୱିୟ। ସୋ ପନ ଲୋକନ୍ତରିକନିରୟୋ ପରିମାଣତୋ ଅଟ୍ଠଯୋଜନସହସ୍ସୋ ହୋତି। ଅଘାତି ନିଚ୍ଚୱିୱଟା। ଅସଂୱୁତାତି ହେଟ୍ଠାପି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠା। ଅନ୍ଧକାରାତି ତମଭୂତା। ଅନ୍ଧକାରତିମିସାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣତୋ ଅନ୍ଧଭାୱକରଣତିମିସେନ ସମନ୍ନାଗତା। ତତ୍ଥ କିର ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ନ ଜାୟତି। ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକାତି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା କିର ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ତୀସୁ ଦୀପେସୁ ପଞ୍ଞାୟନ୍ତି, ଏୱଂମହିଦ୍ଧିକା। ଏକେକାୟ ଦିସାୟ ନୱନୱୟୋଜନସତସହସ୍ସାନି ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱା। ଆଭାୟନାନୁଭୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ପଭାୟ ନପ୍ପହୋନ୍ତି। ତେ କିର ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେନ ଚରନ୍ତି, ଚକ୍କୱାଳପବ୍ବତଞ୍ଚ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଲୋକନ୍ତରିକନିରୟୋ, ତସ୍ମା ତେ ତତ୍ଥ ଆଭାୟ ନପ୍ପହୋନ୍ତି।

ଯେପି ତତ୍ଥ ସତ୍ତାତି ଯେପି ତସ୍ମିଂ ଲୋକନ୍ତରମହାନିରୟେ ସତ୍ତା ଉପପନ୍ନା। କିଂ ପନ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ତେ ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି? ଭାରିୟଂ ଦାରୁଣଂ ମାତାପିତୂନଂ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ଉପରି ଅପରାଧଂ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ପାଣୱଧାଦିସାହସିକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ଅଭୟଚୋରନାଗଚୋରାଦୟୋ ୱିୟ। ତେସଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ତିଗାୱୁତିକୋ ହୋତି, ୱଗ୍ଗୁଲୀନଂ ୱିୟ ଦୀଘନଖା ହୋନ୍ତି। ତେ ରୁକ୍ଖେ ୱଗ୍ଗୁଲିୟୋ ୱିୟ ନଖେହି ଚକ୍କୱାଳପାଦେ ଲଗ୍ଗନ୍ତି। ଯଦା ପନ ସଂସପ୍ପନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ହତ୍ଥପାସଂ ଗତା ହୋନ୍ତି, ଅଥ ''ଭକ୍ଖୋ ନୋ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ମଞ୍ଞମାନା ତତ୍ଥ ୱାୱଟା ୱିପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଲୋକସନ୍ଧାରକୌଦକେ ପତନ୍ତି। ୱାତେ ପହରନ୍ତେ ମଧୁକଫଲାନି ୱିୟ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଦକେ ପତନ୍ତି। ପତିତମତ୍ତା ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତଖାରେ ଉଦକେ ପିଟ୍ଠପିଣ୍ଡି ୱିୟ ୱିଲୀୟନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞେପି କିର ଭୋ ସନ୍ତି ସତ୍ତାତି – ''ଯଥା ମୟଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱାମ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେପି କିର ସତ୍ତା ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ଇଧୂପପନ୍ନା''ତି ତଂ ଦିୱସଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ଅୟଂ ପନ ଓଭାସୋ ଏକୟାଗୁପାନମତ୍ତମ୍ପି ନ ତିଟ୍ଠତି, ଯାୱତା ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ୱା ପବୁଦ୍ଧୋ ଆରମ୍ମଣଂ ୱିଭାୱେତି, ତତ୍ତକଂ କାଲଂ ହୋତି। ଦୀଘଭାଣକା ପନ ''ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାଟମତ୍ତମେୱ ୱିଜ୍ଜୁଭାସୋ ୱିୟ ନିଚ୍ଛରିତ୍ୱା କିଂ ଇଦନ୍ତି ଭଣନ୍ତାନଂୟେୱ ଅନ୍ତରଧାୟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ସଙ୍କମ୍ପତୀତି ସମନ୍ତତୋ କମ୍ପତି। ଇତରଦ୍ୱୟଂ ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପୁନ ଅପ୍ପମାଣୋ ଚାତିଆଦି ନିଗମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୦୨।ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସଂ ଆରକ୍ଖାୟ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜୂନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ପନ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାଲୀସଦସସହସ୍ସା ହୋନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳେ ମହାରାଜାନୋ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସିରୀଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠା, ଇତରେ ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅୱରୁଦ୍ଧପଂସୁପିସାଚକାଦିୟକ୍ଖଗଣେ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ଯାୱ ଚକ୍କୱାଳା ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

କିମତ୍ଥଂ ପନାୟଂ ରକ୍ଖା ଆଗତା? ନନୁ ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ କଲଲକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସଚେପି କୋଟିସତସହସ୍ସା ମାରା କୋଟିସତସହସ୍ସଂ ସିନେରୁଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ୱା ବୋଧିସତ୍ତମାତୁୟା ୱା ଅନ୍ତରାୟକରଣତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟୁଂ, ସବ୍ବେ ଅନ୍ତରାୱ ଅନ୍ତରଧାୟେୟ୍ୟୁଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ଭଗୱତା ରୁହିରୁପ୍ପାଦୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ – ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ପରୂପକ୍କମେନ ତଥାଗତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେୟ୍ୟ। ଅନୁପକ୍କମେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତା ପରିନିବ୍ବାୟନ୍ତି। ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଥାୱିହାରଂ, ଅରକ୍ଖିୟା, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତା''ତି (ଚୂଳୱ। ୩୪୧)। ଏୱମେତଂ, ନ ପରୂପକ୍କମେନ ତେସଂ ଜୀୱିତନ୍ତରାୟୋ ଅତ୍ଥି। ସନ୍ତି ଖୋ ପନ ଅମନୁସ୍ସା ୱିରୂପା ଦୁଦ୍ଦସିକା, ଭେରୱରୂପା ପକ୍ଖିନୋ, ଯେସଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ ୱା ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଭୟଂ ୱା ସନ୍ତାସୋ ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତେସଂ ନିୱାରଣତ୍ଥାୟ ରକ୍ଖଂ ଅଗ୍ଗହେସୁଂ। ଅପିଚ ଖୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ସଞ୍ଜାତଗାରୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାରୱଚୋଦିତାପି ତେ ଏୱମକଂସୁ।

କିଂ ପନ ତେ ଅନ୍ତୋଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତା ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁୟା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତି ନ ଦସ୍ସେନ୍ତୀତି? ନହାନମଣ୍ଡନଭୋଜନାଦିସରୀରକିଚ୍ଚକାଲେ ନ ଦସ୍ସେନ୍ତି, ସିରୀଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱରସୟନେ ନିପନ୍ନକାଲେ ପନ ଦସ୍ସେନ୍ତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅମନୁସ୍ସଦସ୍ସନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସାନଂ ସପ୍ପଟିଭୟଂ ହୋତି, ବୋଧିସତ୍ତମାତା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ତେ ଦିସ୍ୱା ନ ଭାୟତି, ପକତିଅନ୍ତେପୁରପାଲକେସୁ ୱିୟ ଅସ୍ସା ତେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୨୦୩।ପକତିୟାସୀଲୱତୀତି ସଭାୱେନେୱ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ କିର ବୁଦ୍ଧେ ମନୁସ୍ସା ତାପସପରିବ୍ବାଜକାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀଲଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି କାଳଦେୱିଲସ୍ସ ଇସିନୋ ସନ୍ତିକେ ଗଣ୍ହାତି। ବୋଧିସତ୍ତେ ପନ କୁଚ୍ଛିଗତେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପାଦମୂଲେ

ନିସୀଦିତୁଂ ନାମ ନ ସକ୍କା, ସମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗହିତସୀଲମ୍ପି ଅୱଞ୍ଞା କାରଣମତ୍ତଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ସଯମେୱ ସୀଲଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ପୁରିସେସୂତି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପିତରଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କେସୁଚି ମନୁସ୍ସେସୁ ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯଚିତ୍ତଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଞ୍ଚ ଖୋ ବୋଧିସତ୍ତେ ଗାରୱେନ, ନ ପହୀନକିଲେସତାଯ। ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ରୂପଂ ପନ ସୁକୁସଲାପି ସିପ୍ପିକା ପୋତ୍ଥକକମ୍ମାଦୀସୁପି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରିସସ୍ସ ରାଗୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ। ସଚେ ପନ ତଂ ରତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ ହୋତି, ପାଦା ନ ୱହନ୍ତି, ଦିବ୍ବସଙ୍ଖଲିକା ୱିଯ ବଜ୍ଝନ୍ତି। ତସ୍ମା "ଅନତିକ୍କମନୀଯା"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କାମଗୁଣାନନ୍ତି ପୁବ୍ବେ "କାମଗୁଣୂପସଂହିତ"ନ୍ତି ପୁରିସାଧିପ୍ପାଯୱସେନ ୱତ୍ଥୁପଟିକ୍ଖେପୋ କଥିତୋ, ଇଧ ଆରମ୍ମଣପଟିଲାଭୋ ଦସ୍ସିତୋ। ତଦା କିର "ଦେୱିଯା ଏୱରୂପୋ ପୁତ୍ତୋ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ"ତି, ସୁତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ରାଜାନୋ ମହଗ୍ଘଆଭରଣତୂରିଯାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେନ୍ତି, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁଯା ଚ କତକମ୍ମସ୍ସ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଲାଭସକ୍କାରସ୍ସ ପମାଣପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ ନତ୍ଥି।

୨୦୪।ଅକିଲନ୍ତକାଯାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥିଯୋ ଗବ୍ଭଭାରେନ କିଲମନ୍ତି, ହତ୍ଥପାଦା ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ତସ୍ସା କୋଚି କିଲମଥୋ ଅହୋସି। ତିରୋକୁଚ୍ଛିଗତନ୍ତି ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତଂ। କଲଲାଦିକାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗଂ ଅହୀନିନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱଂ ଉପଗତଂଯେୱ ପସ୍ସତି। କିମତ୍ଥଂ ପସ୍ସତି? ସୁଖୱାସତ୍ଥଂ। ଯଥେୱ ହି ମାତା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିସିନ୍ନା ୱା ନିପନ୍ନା ୱା "ହତ୍ଥଂ ୱା ପାଦଂ ୱା ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସଣ୍ଠପେସ୍ସାମୀ"ତି ସୁଖୱାସତ୍ଥଂ ପୁତ୍ତଂ ଓଲୋକେତି, ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି ଯଂ ତଂ ମାତୁ ଉଟ୍ଠାନଗମନପରିୱତ୍ତନନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଉଣ୍ହସୀତଲୋଣିକତିତ୍ତକକଟୁକାହାରଅଜ୍ଝୋହରଣକାଲେସୁ ଚ ଗବ୍ଭସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ତଂ ପୁତ୍ତସ୍ସାତି ସୁଖୱାସତ୍ଥଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକଯମାନା ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପସ୍ସତି। ଯଥା ହି ଅଞ୍ଞେ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତା ପକ୍କାସଯଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଆମାସଯଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦରପଟଲଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ନିସ୍ସାଯ ଉକ୍କୁଟିକା ଦ୍ୱୀସୁ ମୁଟ୍ଠୀସୁ ହନୁକଂ ଠପେତ୍ୱା ଦେୱେ ୱସ୍ସନ୍ତେ ରୁକ୍ଖସୁସିରେ ମକ୍କଟା ୱିଯ ନିସୀଦନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଂ ପିଟ୍ଠିତୋ କତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନେ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିଯ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସୀଦତି। ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଂ ପନସ୍ସା ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତି, ସୁଦ୍ଧେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ସୁଖୁମଚ୍ଛୱିଲକ୍ଖଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି । ଅଥ ନଂ କୁଚ୍ଛିଗତଂ ତଚୋ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଓଲୋକେନ୍ତିଯା ବହି ଠିତୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯତି। ତମତ୍ଥଂ ଉପମାଯ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ସେଯ୍ଯଥାପୀତିଆଦିମାହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଗତୋ ମାତରଂ ନ ପସ୍ସତି। ନ ହି ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

୨୦୫।କାଲଂକରୋତୀତି ନ ୱିଜାତଭାୱପଚ୍ଚଯା, ଆଯୁପରିକ୍ଖଯେନେୱ। ବୋଧିସତ୍ତେନ ୱସିତଟ୍ଠାନଞ୍ହି ଚେତିଯକୁଟିସଦିସଂ ହୋତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅପରିଭୋଗଂ, ନ ଚ ସକ୍କା ବୋଧିସତ୍ତମାତରଂ ଅପନେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେତୁନ୍ତି ତତ୍ତକଂଯେୱ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ତଦା କାଲଂ କରୋତି। କତରସ୍ମିଂ ପନ ୱଯେ କାଲଂ କରୋତୀତି? ମଜ୍ଝିମୱଯେ। ପଠମୱଯସ୍ମିଞ୍ହି ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଛନ୍ଦରାଗୋ ବଲୱା ହୋତି, ତେନ ତଦା ସଞ୍ଜାତଗବ୍ଭା ଇତ୍ଥୀ ତଂ ଗବ୍ଭଂ ଅନୁରକ୍ଖିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଗବ୍ଭୋ ବହ୍ୱାବାଧୋ ହୋତି। ମଜ୍ଝିମୱଯସ୍ସ ପନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ତତିଯକୋଟ୍ଠାସେ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିସଦଂ ହୋତି, ୱିସଦେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତା ଦାରକା ଅରୋଗା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ବୋଧିସତ୍ତମାତାପି ପଠମୱଯେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମୱଯସ୍ସ ତତିଯକୋଟ୍ଠାସେ ୱିଜାଯିତ୍ୱା କାଲଂ କରୋତି।

ନୱ ୱା ଦସ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱା-ସଦ୍ଦେନ ୱିକପ୍ପନୱସେନ ସତ୍ତ ୱା ଅଟ୍ଠ ୱା ଏକାଦସ ୱା ଦ୍ୱାଦସ ୱାତି ଏୱମାଦୀନମ୍ପି ସଙ୍ଗହୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସତ୍ତମାସଜାତୋ ଜୀୱତି, ସୀତୁଣ୍ହକ୍ଖମୋ ପନ ନ ହୋତି। ଅଟ୍ଠମାସଜାତୋ ନ ଜୀୱତି, ସେସା ଜୀୱନ୍ତି।

ଠିତାୱାତି ଠିତାୱ ହୁତ୍ୱା। ମହାମାଯାପି ଦେୱୀ ଉପୱିଜଞ୍ଞା ଞାତିକୁଲଘରଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା କପିଲୱତ୍ଥୁତୋ ଦେୱଦହନଗରଗାମିମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦେୱିଂ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯ ନିସୀଦାପେସି। ସକଲନଗରୱାସିନୋ ସକ୍କା ପରିୱାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯମାନା ଦେୱିଂ ଗହେତ୍ୱା ପାଯିଂସୁ। ସା ଦେୱଦହନଗରସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଲୁମ୍ବିନିସାଲୱନୁଯ୍ଯାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନୱିଚରଣତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ରାଜା ଉଯ୍ଯାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହାପେସି। ଦେୱିଯା ଉଯ୍ଯାନଂ ପୱିଟ୍ଠମତ୍ତାଯ କାଯଦୁବ୍ବଲ୍ଯଂ ଅହୋସି, ଅଥସ୍ସା ମଙ୍ଗଲସାଲମୂଲେ ସିରୀସଯନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପିଂସୁ। ସା ଅନ୍ତୋସାଣିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସାଲସାଖଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ତାୱଦେୱ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି।

ଦେୱା ନଂ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଖୀଣାସୱା ସୁଦ୍ଧାୱାସବ୍ରହ୍ମାନୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। କଥଂ? ସୂତିୱେସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱାତି ଏକେ। ତଂ ପନ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ

– ତଦା ବୋଧିସତ୍ତମାତା ସୁୱଣ୍ଣଖଚିତଂ ୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ମଚ୍ଛକ୍ଖିସଦିସଂ ଦୁକୂଲପଟଂ ଯାୱ ପାଦନ୍ତାୱ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ସଲ୍ଲହୁକଂ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି ଧମ୍ମକରଣତୋ ଉଦକନିକ୍ଖମନସଦିସଂ। ଅଥ ତେ ପକତିବ୍ରହ୍ମୱେସେନେୱ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଠମଂ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ ପଟିଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଦେୱା ନଂ ପଠମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସା’’ତି।

୨୦୬।ଚତ୍ତାରୋ ନଂ ଦେୱପୁତ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଅଜିନପ୍ପୱେଣିଯା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ମହେସକ୍ଖୋତି ମହାତେଜୋ ମହାଯସୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିସଦୋୱ ନିକ୍ଖମତୀତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା ଯୋନିମଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗନ୍ତା ଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ନିକ୍ଖମତି, ଅଲଗ୍ଗୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦେନାତି ଉଦକେନ। କେନଚି ଅସୁଚିନାତି ଯଥା ଅଞ୍ଞେ ସତ୍ତା କମ୍ମଜୱାତେହି ଉଦ୍ଧଂପାଦା ଅଧୋସିରା ଯୋନିମଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିତ୍ତା ସତପୋରିସନରକପପାତଂ ପତନ୍ତା ୱିଯ ତାଲଚ୍ଛିଦ୍ଦେନ ନିକ୍କଡ୍ଢିଯମାନା ହତ୍ଥୀ ୱିଯ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ନାନାଅସୁଚିମକ୍ଖିତାୱ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ। ବୋଧିସତ୍ତଞ୍ହି କମ୍ମଜୱାତା ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଧୋସିରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ସୋ ଧମ୍ମାସନତୋ ଓତରନ୍ତୋ ଧମ୍ମକଥିକୋ ୱିଯ ନିସ୍ସେଣିତୋ ଓତରନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ୱିଯ ଚ ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ ପସାରେତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସମ୍ଭୱେନ କେନଚି ଅସୁଚିନା ଅମକ୍ଖିତୋୱ ନିକ୍ଖମତି।

ଉଦକସ୍ସ ଧାରାତି ଉଦକୱଟ୍ଟିଯୋ। ତାସୁ ସୀତା ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତତି, ଉଣ୍ହା ରଜତକଟାହେ। ଇଦଞ୍ଚ ପଥୱୀତଲେ କେନଚି ଅସୁଚିନା ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ତେସଂ ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯୌଦକଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଞେହି ଅସାଧାରଣଂ କୀଳନୌଦକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ସୁୱଣ୍ଣରଜତଘଟେହି ଆହରିଯମାନୌଦକସ୍ସ ଚେୱ ହଂସୱଟ୍ଟକାଦିପୋକ୍ଖରଣିଗତସ୍ସ ଚ ଉଦକସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି।

୨୦୭।ସମ୍ପତିଜାତୋତି ମୁହୁତ୍ତଜାତୋ। ପାଳିଯଂ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋ ୱିଯ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ପନ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତଞ୍ହି ତଂ ପଠମଂ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁୱଣ୍ଣଜାଲେନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ମଙ୍ଗଲସମ୍ମତାଯ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାଯ ଅଜିନପ୍ପୱେଣିଯା, ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମନୁସ୍ସା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେନ, ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ସେତମ୍ହି ଛତ୍ତେ ଅନୁଧାରିଯମାନେତି ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ଅନୁଧାରିଯମାନେ। ଏତ୍ଥ ଚ ଛତ୍ତସ୍ସ ପରିୱାରାନି ଖଗ୍ଗାଦୀନି ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନିପି ଆଗତାନେୱ। ପାଳିଯଂ ପନ ରାଜଗମନେ ରାଜା ୱିଯ ଛତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୁ ଛତ୍ତମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ଛତ୍ତଗ୍ଗାହକା। ତଥା ଖଗ୍ଗ-ତାଲୱଣ୍ଟ-ମୋରହତ୍ଥକ-ୱାଳବୀଜନି-ଉଣ୍ହୀସମତ୍ତାଯେୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ନ ତେସଂ ଗାହକା। ସବ୍ବାନି କିର ତାନି ଅଦିସ୍ସମାନରୂପା ଦେୱତା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଅନେକସାଖଞ୍ଚ ସହସ୍ସମଣ୍ଡଲଂ,

ଛତ୍ତଂ ମରୂ ଧାରଯୁମନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ସୁୱଣ୍ଣଦଣ୍ଡା ୱିପତନ୍ତି ଚାମରା,

ନ ଦିସ୍ସରେ ଚାମରଛତ୍ତଗାହକା’’ତି। (ସୁ। ନି। ୬୯୩);

ସବ୍ବା ଚ ଦିସାତି ଇଦଂ ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରୂପରି ଠିତସ୍ସ ୱିଯ ସବ୍ବଦିସାନୁୱିଲୋକନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଖୋ ପନେୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମହାସତ୍ତୋ ହି ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଦିସଂ ଓଲୋକେସି, ଅନେକଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସାନି ଏକଙ୍ଗଣାନି ଅହେସୁଂ। ତତ୍ଥ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯମାନା – ‘‘ମହାପୁରିସ ଇଧ ତୁମ୍ହେହି ସଦିସୋପି ନତ୍ଥି, କୁତୋ ଉତ୍ତରିତରୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଏୱଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା, ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସା, ହେଟ୍ଠା, ଉପରୀତି ଦସପି ଦିସା ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଦିସଂ ଅଦିସ୍ୱା ଅଯଂ ଉତ୍ତରା ଦିସାତି ସତ୍ତପଦୱୀତିହାରେନ ଅଗମାସୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଆସଭିନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ। ଅଗ୍ଗୋତି ଗୁଣେହି ସବ୍ବପଠମୋ। ଇତରାନି ଦ୍ୱେ ପଦାନି ଏତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ଅଯମନ୍ତିମା ଜାତି, ନତ୍ଥି ଦାନି ପୁନବ୍ଭୱୋତି ପଦଦ୍ୱଯେନ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକାସି।

ଏତ୍ଥ ଚ ସମେହି ପାଦେହି ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାନଂ ଚତୁଇଦ୍ଧିପାଦପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଉତ୍ତରାଭିମୁଖଭାୱୋ ମହାଜନଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଅଭିଭୱିତ୍ୱା

ଗମନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ , ସତ୍ତପଦଗମନଂ ସତ୍ତବୋଜ୍ଝଙ୍ଗରତନପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତଧାରଣଂ ୱିମୁତ୍ତିଚ୍ଛତ୍ତପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ପଞ୍ଚରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ପଞ୍ଚହି ୱିମୁତ୍ତୀହି ୱିମୁଚ୍ଚନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦିସାନୁୱିଲୋକନଂ ଅନାୱରଣଞାଣପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଆସଭୀୱାଚାଭାସନଂ ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିୟଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ''ଅୟମନ୍ତିମା ଜାତୀ''ତି ସୀହନାଦୋ ଅନୁପାଦିସେସାୟ ନିବ୍ବାନଧାତୁୟା ପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମେ ୱାରା ପାଳିୟଂ ଆଗତା, ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ପନ ଆଗତୋ, ଆହରିତ୍ୱା ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ମହାପୁରିସସ୍ସ ହି ଜାତଦିୱସେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପି। ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁମ୍ହି ଦେୱତା ଏକଚକ୍କୱାଳେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ପଠମଂ ଦେୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ, ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସା। ତନ୍ତିବଦ୍ଧା ୱୀଣା ଚମ୍ମବଦ୍ଧା ଭେରିୟୋ ଚ କେନଚି ଅୱାଦିତା ସୟମେୱ ୱଜ୍ଜିଂସୁ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ଭିଜ୍ଜିଂସୁ। ସବ୍ବରୋଗା ଅମ୍ବିଲେନ ଧୋତତମ୍ବମଲଂ ୱିୟ ୱିଗଚ୍ଛିଂସୁ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧା ରୂପାନି ପସ୍ସିଂସୁ। ଜଚ୍ଚବଧିରା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣିଂସୁ, ପୀଠସପ୍ପୀ ଜୱନସମ୍ପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ଜାତିଜଳାନମ୍ପି ଏଳମୂଗାନଂ ସତି ପତିଟ୍ଠାସି, ୱିଦେସେ ପକ୍ଖନ୍ଦନାୱା ସୁପଟ୍ଟନଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ଆକାସଟ୍ଠକଭୂମଟ୍ଠକରତନାନି ସକତେଜୋଭାସିତାନି ଅହେସୁଂ, ୱେରିନୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ଅୱୀଚିମ୍ହି ଅଗ୍ଗି ନିବ୍ବାୟି। ଲୋକନ୍ତରେ ଆଲୋକୋ ଉଦପାଦି, ନଦୀସୁ ଜଲଂ ନ ପୱତ୍ତି, ମହାସମୁଦ୍ଦେସୁ ମଧୁରସଦିସଂ ଉଦକଂ ଅହୋସି, ୱାତୋ ନ ୱାୟି, ଆକାସପବ୍ବତରୁକ୍ଖଗତା ସକୁଣା ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱୀଗତା ଅହେସୁଂ, ଚନ୍ଦୋ ଅତିରୋଚି, ସୂରିୟୋ ନ ଉଣ୍ହୋ ନ ସୀତଲୋ ନିମ୍ମଲୋ ଉତୁସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି, ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅପ୍ପୋଟନସେଳନଚେଲୁକ୍ଖେପାଦୀହି ମହାକୀଳଂ କୀଳିଂସୁ, ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘୋ ୱସ୍ସି, ମହାଜନଂ ନେୱ ଖୁଦା ନ ପିପାସା ପୀଳେସି, ଦ୍ୱାରକୱାଟାନି ସୟମେୱ ୱିୱରିଂସୁ, ପୁପ୍ଫୂପଗଫଲୂପଗା ରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫଫଲାନି ଗଣ୍ହିଂସୁ, ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ ଏକଦ୍ଧଜମାଲା ଅହୋସୀତି।

ତତ୍ରାପିସ୍ସ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁକମ୍ପୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦେୱତାନଂ ଏକଚକ୍କୱାଳେ ସନ୍ନିପାତୋ ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନକାଲେ ଏକପ୍ପହାରେନ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ପଠମଂ ଦେୱତାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନଂ ପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସାନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପଜ୍ଝାନାନଂ ପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ତନ୍ତିବଦ୍ଧୱୀଣାନଂ ସୟଂ ୱଜ୍ଜନଂ ଅନୁପୁବ୍ବୱିହାରପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଚମ୍ମବଦ୍ଧଭେରୀନଂ ୱଜ୍ଜନଂ ମହତିୟା ଧମ୍ମଭେରିୟା ଅନୁସ୍ସାୱନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନାଦୀନଂ ଛେଦୋ ଅସ୍ମିମାନସମୁଚ୍ଛେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ସବ୍ବରୋଗୱିଗମୋ ସବ୍ବକିଲେସୱିଗମସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧାନଂ ରୂପଦସ୍ସନଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଜଚ୍ଚବଧିରାନଂ ସଦ୍ଦସ୍ସୱନଂ ଦିବ୍ବସୋତଧାତୁପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ , ପୀଠସପ୍ପୀନଂ ଜୱନସମ୍ପଦା ଚତୁଇଦ୍ଧିପାଦାଧିଗମସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଜଳାନଂ ସତିପତିଟ୍ଠାନଂ ଚତୁସତିପଟ୍ଠାନପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ୱିଦେସପକ୍ଖନ୍ଦନାୱାନଂ ସୁପଟ୍ଟନସମ୍ପାପୁଣନଂ ଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଧିଗମସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ରତନାନଂ ସକତେଜୋଭାସିତତ୍ତଂ ୟଂ ଲୋକସ୍ସ ଧମ୍ମୋଭାସଂ ଦସ୍ସେସ୍ସତି ତସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ।

ୱେରୀନଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତପଟିଲାଭୋ ଚତୁବ୍ରହ୍ମୱିହାରପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଅୱୀଚିମ୍ହି ଅଗ୍ଗିନିବ୍ବାନଂ ଏକାଦସଅଗ୍ଗିନିବ୍ବାନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଲୋକନ୍ତରାଲୋକୋ ଅୱିଜ୍ଜନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମିତ୍ୱା ଞାଣାଲୋକଦସ୍ସନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ମହାସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ମଧୁରତା ନିବ୍ବାନରସେନ ଏକରସଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ୱାତସ୍ସ ଅୱାୟନଂ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତଭିନ୍ଦନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ସକୁଣାନଂ ପଥୱୀଗମନଂ ମହାଜନସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସୁତ୍ୱା ପାଣେହି ସରଣଗମନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଚନ୍ଦସ୍ସ ଅତିୱିରୋଚନଂ ବହୁଜନକନ୍ତତାୟ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ସୂରିୟସ୍ସ ଉଣ୍ହସୀତୱିୱଜ୍ଜନଉତୁସୁଖତା କାୟିକଚେତସିକସୁଖୁପ୍ପତ୍ତିୟା ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦେୱତାନଂ ୱିମାନଦ୍ୱାରେସୁ ଅପ୍ପୋଟନାଦୀହି କୀଳନଂ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ପତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକମହାମେଘୱସ୍ସନଂ ମହତୋ ଧମ୍ମମେଘୱସ୍ସନସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଖୁଦାପୀଳନସ୍ସ ଅଭାୱୋ କାୟଗତାସତିଅମତପଟିଲାଭସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ପିପାସାପୀଳନସ୍ସ ଅଭାୱୋ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖେନ ସୁଖିତଭାୱସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦ୍ୱାରକୱାଟାନଂ ସୟମେୱ ୱିୱରଣଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗଦ୍ୱାରୱିୱରଣସ୍ସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲଗହଣଂ ୱିମୁତ୍ତିପୁପ୍ଫେହି ପୁପ୍ଫିତସ୍ସ ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲଭାରଭରିତଭାୱସ୍ସ ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତଂ, ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁୟା ଏକଦ୍ଧଜମାଲତା ଅରିୟଦ୍ଧଜମାଲାମାଲିତାୟ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅୟଂ ସମ୍ବହୁଲୱାରୋ ନାମ।

ଏତ୍ଥ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି – ''ୟଦା ମହାପୁରିସୋ ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆସଭିଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ତଦା କିଂ ପଥୱିୟା ଗତୋ , ଉଦାହୁ ଆକାସେନ? ଦିସ୍ସମାନୋ ଗତୋ, ଉଦାହୁ ଅଦିସ୍ସମାନୋ? ଅଚେଲକୋ ଗତୋ, ଉଦାହୁ ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିୟତ୍ତୋ? ଦହରୋ ହୁତ୍ୱା ଗତୋ, ଉଦାହୁ ମହଲ୍ଲକୋ? ପଚ୍ଛାପି କିଂ ତାଦିସୋୱ ଅହୋସି, ଉଦାହୁ ପୁନ ବାଲଦାରକୋ''ତି? ଅୟଂ ପନ ପଞ୍ହୋ ହେଟ୍ଠା ଲୋହପାସାଦେ ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତେ ତିପିଟକଚୂଳାଭୟତ୍ଥେରେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋୱ। ଥେରୋ କିରେତ୍ଥ ନିୟତି ପୁବ୍ବେକତକମ୍ମ-ଇସ୍ସରନିମ୍ମାନୱାଦୱସେନ ତଂ ତଂ ବହୁଂ ୱତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଏୱଂ ବ୍ୟାକାସି – ''ମହାପୁରିସୋ ପଥୱିୟଂ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଆକାସେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଦିସ୍ସମାନୋ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଅଦିସ୍ସମାନୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଅଚେଲକୋ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ଅଲଙ୍କତପ୍ପଟିୟତ୍ତୋୱ ଉପଟ୍ଠାସି। ଦହରୋୱ ଗତୋ, ମହାଜନସ୍ସ ପନ ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ପଚ୍ଛା ପନ ବାଲଦାରକୋୱ ଅହୋସି, ନ ତାଦିସୋ''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପରିସା ଚସ୍ସ ''ବୁଦ୍ଧେନ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ଭୋ

ଥେରେନ ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ’’ତି ଅତ୍ତମନା ଅହୋସି। ଲୋକନ୍ତରିକଵାରୋ ୱୁତ୍ତନଯୋ ଏଵ।

ୱିଦିତାତି ପାକଟା ହୁତ୍ଵା। ଯଥା ହି ସାଵକା ନହାନମୁଖଧୋଵନଖାଦନପିଵନାଦିକାଲେ ଅନୋକାସଗତେ ଅତୀତସଙ୍ଖାରେ ନିସ୍ସଦେସେ ସମ୍ମସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଓକାସପତ୍ତଯେଵ ସମ୍ମସନ୍ତି, ନ ଏଵଂ ବୁଦ୍ଧା। ବୁଦ୍ଧା ହି ସତ୍ତଦିଵସବ୍ଭନ୍ତରେ ଵଵତ୍ଥିତସଙ୍ଖାରେ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମ୍ମସିତ୍ଵା ତିଲକ୍ଖଣଂ ଆରୋପେତ୍ଵାଵ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ତେସଂ ଅୱିପସ୍ସିତଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ‘‘ୱିଦିତା’’ତି ଆହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅଚ୍ଛରିଯଅବ୍ଭୁତସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ବାକୁଲସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୯।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ବାକୁଲସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବାକୁଲୋତି ଯଥା ଦ୍ଵାୱୀସତି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସାତିଆଦିମ୍ହି ୱତ୍ତବ୍ବେ ବାୱୀସତି ବାତ୍ତିଂସାତିଆଦୀନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଏଵମେଵ ଦ୍ଵିକୁଲୋତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ବାକୁଲୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ହି ଥେରସ୍ସ ଦ୍ଵେ କୁଲାନି ଅହେସୁଂ। ସୋ କିର ଦେଵଲୋକୋ ଚଵିତ୍ଵା କୋସମ୍ବିନଗରେ ନାମ ମହାସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତମେନଂ ପଞ୍ଚମେ ଦିଵସେ ସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ଵା ଗଙ୍ଗାକୀଳଂ ଅକଂସୁ। ଧାତିଯା ଦାରକଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜନୁମ୍ମୁଜ୍ଜନଵସେନ କୀଳାପେନ୍ତିଯା ଏକୋ ମଚ୍ଛୋ ଦାରକଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ଭକ୍ଖୋ ମେ ଅଯ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ମୁଖଂ ୱିଵରିତ୍ଵା ଉପଗତୋ। ଧାତୀ ଦାରକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ପଲାତା। ମଚ୍ଛୋ ତଂ ଗିଲି। ପୁଞ୍ଞଵା ସତ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ପାପୁଣି, ସଯନଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ଵା ନିପନ୍ନୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ମଚ୍ଛୋ ଦାରକସ୍ସ ତେଜେନ ତତ୍ତକପଲ୍ଲଂ ଗିଲିତ୍ଵା ଦଯ୍ହମାନୋ ୱିଯ ୱେଗେନ ତିଂସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ବାରାଣସିନଗରଵାସିନୋ ମଚ୍ଛବନ୍ଧସ୍ସ ଜାଲଂ ପାୱିସି, ମହାମଚ୍ଛା ନାମ ଜାଲବଦ୍ଧା ପହରିଯମାନା ମରନ୍ତି। ଅଯଂ ପନ ଦାରକସ୍ସ ତେଜେନ ଜାଲତୋ ନୀହଟମତ୍ତୋଵ ମତୋ। ମଚ୍ଛବନ୍ଧା ଚ ମହନ୍ତଂ ମଚ୍ଛଂ ଲଭିତ୍ଵା ଫାଲେତ୍ଵା ୱିକ୍କିଣନ୍ତି। ତଂ ପନ ଦାରକସ୍ସ ଆନୁଭାଵେନ ଅଫାଲେତ୍ଵା ସକଲମେଵ କାଜେନ ହରିତ୍ଵା ସହସ୍ସେନ ଦେମାତି ଵଦନ୍ତା ନଗରେ ୱିଚରିଂସୁ। କୋଚି ନ ଗଣ୍ହାତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ନଗରେ ଅପୁତ୍ତକଂ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭଵଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଦ୍ଵାରମୂଲଂ ପତ୍ଵା ‘‘କିଂ ଗହେତ୍ଵା ଦେଥା’’ତି ୱୁତ୍ତା କହାପଣନ୍ତି ଆହଂସୁ। ତେହି କହାପଣଂ ଦତ୍ଵା ଗହିତୋ। ସେଟ୍ଠିଭରିଯାପି ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିଵସେସୁ ମଚ୍ଛେ ନ କେଲାଯତି, ତଂ ଦିଵସଂ ପନ ମଚ୍ଛଂ ଫଲକେ ଠପେତ୍ଵା ସଯମେଵ ଫାଲେସି। ମଚ୍ଛଞ୍ଚ ନାମ କୁଚ୍ଛିତୋ ଫାଲେନ୍ତି, ସା ପନ ପିଟ୍ଠିତୋ ଫାଲେନ୍ତୀ ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ଦାରକଂ ଦିସ୍ଵା – ‘‘ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ନାଦଂ ନଦିତ୍ଵା ଦାରକଂ ଆଦାଯ ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସେଟ୍ଠି ତାଵଦେଵ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ଵା ଦାରକଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା – ‘‘ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ମେ ଦେଵ ଦାରକୋ ଲଦ୍ଧୋ, କିଂ କରୋମୀ’’ତି ଆହ। ପୁଞ୍ଞଵା ଏସ, ଯୋ ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ଅରୋଗୋ ୱସି, ପୋସେହି ନନ୍ତି।

ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଇତରଂ କୁଲଂ – ‘‘ବାରାଣସିଯଂ କିର ଏକଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ଦାରକଂ ଲଭତୀ’’ତି, ତେ ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ମାତା ଦାରକଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ଵା କୀଳାପିଯମାନଂ ଦିସ୍ଵାଵ ‘‘ମନାପୋ ଵତାଯଂ ଦାରକୋ’’ତି ଗନ୍ତ୍ଵା ପଵତ୍ତିଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଇତରା ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋତିଆଦିମାହ। କହଂ ତେ ଲଦ୍ଧୋତି? ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯନ୍ତି। ନୋ ତୁଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ, ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋତି। କହଂ ତେ ଲଦ୍ଧୋତି? ମଯା ଦସମାସେ କୁଚ୍ଛିଯା ଧାରିତୋ, ଅଥ ନଂ ନଦିଯା କୀଳାପିଯମାନଂ ମଚ୍ଛୋ ଗିଲୀତି। ତୁଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେନ ମଚ୍ଛେନ ଗିଲିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଯଂ ପନ ମଯା ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ଲଦ୍ଧୋତି, ଉଭୋପି ରାଜକୁଲଂ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ଆହ – ‘‘ଅଯଂ ଦସ ମାସେ କୁଚ୍ଛିଯା ଧାରିତତ୍ତା ଅମାତା କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ମଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାପି ଵକ୍କଯକନାଦୀନି ବହି କତ୍ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ମଚ୍ଛକୁଚ୍ଛିଯଂ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ଅଯମ୍ପି ଅମାତା କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଦାରକୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି କୁଲାନଂ ଦାଯାଦୋ ହୋତୁ, ଉଭୋପି ନଂ ଜଗ୍ଗଥା’’ତି ଉଭୋପି ଜଗ୍ଗିଂସୁ।

ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଦ୍ଵୀସୁପି ନଗରେସୁ ପାସାଦଂ କାରେତ୍ଵା ନାଟକାନି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେସୁଂ। ଏକେକସ୍ମିଂ ନଗରେ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସତି, ଏକସ୍ମିଂ ନଗରେ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱୁଟ୍ଠସ୍ସ ସଙ୍ଘାଟନାଵାଯ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ନଂ ସଦ୍ଧିଂ ନାଟକାହି ଆରୋପେନ୍ତି। ସୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵମାନୋ ଇତରଂ ନଗରଂ ଗଚ୍ଛତି। ତଂନଗରଵାସିନୋ ନାଟକାନି ଉପଡ୍ଢମଗ୍ଗଂ ଅଗମଂସୁ। ତେ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ପରିଵାରେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପାସାଦଂ ନଯନ୍ତି। ଇତରାନି ନାଟକାନି ନିୱତ୍ତିତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ନଗରମେଵ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱସିତ୍ଵା ତେନେଵ ନିଯାମେନ ପୁନ ଇତରଂ ନଗରଂ ଗଚ୍ଛତି। ଏଵମସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଵନ୍ତସ୍ସ ଅସୀତି ୱସ୍ସାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି।

ଅଥ ଭଗଵା ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ତୋ। ସୋ ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ପଟିଲଦ୍ଧସଦ୍ଧୋ ପବ୍ବଜିତୋ। ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ସତ୍ତାହମେଵ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅହୋସି, ଅଟ୍ଠମେ ପନ ସୋ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣୀତି ଏଵମସ୍ସ ଦ୍ଵେ କୁଲାନି ଅହେସୁଂ। ତସ୍ମା ବାକୁଲୋତି ସଙ୍ଖଂ

ଅଗମାସୀତି।

ପୁରାଣଗିହିସହାୟୋତି ପୁବ୍ବେ ଗିହିକାଲେ ସହାୟୋ। ଅୟମ୍ପି ଦୀଘାୟୁକୋଓ ଥେରଂ ପଟ୍ଟିଜିତଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅସୀତିମେ ଓସ୍ସେ ଗତୋ। ମେଥୁନୋ ଧମ୍ମୋତି ବାଲୋ ନଗ୍ଗସମଣକୋ ବାଲପୁଚ୍ଛଂ ପୁଚ୍ଛତି, ନ ସାସନଓଚନଂ, ଇଦାନି ଥେରେନ ଦିନ୍ନନୟେ ଠିତୋ ଇମେହି ପନ ତେତି ପୁଚ୍ଛି।

୨୧୦।ଯଂପାୟସ୍ମାତିଆଦୀନି ପଦାନି ସଙ୍ଗୀତିରେସୁ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ନିଯମେତ୍ୱା ଠପିତାନି। ତତ୍ଥ ସଞ୍ଜ୍ଞା ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତାଓ, ୱିତକ୍କୋ କମ୍ମପଥଭେଦକୋତି । ଥେରୋ ପନାହ – ‘‘କସ୍ମା ୱିସୁଂ କରୋଥ, ଉଭୟମ୍ପେତଂ କମ୍ମପଥଭେଦକମେୱା’’ତି।

୨୧୧।ଗହପତିଚୀୱରନ୍ତି ଓସ୍ସାୱାସିକଂ ଚୀୱରଂ। ସଢ଼େନାତି ପିପ୍ଫଲକେନ। ସୂଚିଯାତି ସୂଚିଂ ଗହେତ୍ୱା ସିଙ୍କିତଭାୱଂ ନ ସରାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥିନେ ଚୀୱରନ୍ତି କଥିନଚୀୱରଂ, କଥିନଚୀୱରମ୍ପି ହି ଓସ୍ସାୱାସିକଗତିକମେୱ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ‘‘ସିଙ୍କିତା ନାଭିଜାନାମୀ’’ତି ଆହ।

ଏତ୍ତକଂ ପନସ୍ସ କାଲଂ ଗହପତିଚୀୱରଂ ଅସାଦିୟନ୍ତସ୍ସ ଛିନ୍ଦନସିଙ୍କନାଦୀନି ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ କୁତୋ ଚୀୱରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଦ୍ୱୀହି ନଗରେହି। ଥେରୋ ହି ମହାୟସସ୍ସୀ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ନତ୍ତପନତ୍ତକା ସୁଖୁମସାଟକେହି ଚୀୱରାନି କାରେତ୍ୱା ରଜାପେତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପହିଣନ୍ତି। ଥେରସ୍ସ ନ୍ହାନକାଲେ ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକେ ଠପେନ୍ତି। ଥେରୋ ତାନି ନିୱାସେତି ଚେୱ ପାରୁପତି ଚ, ପୁରାଣଚୀୱରାନି ସମ୍ପତ୍ତଉପଜ୍ଜିତାନଂ ଦେତି। ଥେରୋ ତାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ଚ ପାରୁପିତ୍ୱା ଚ ନଓକମ୍ମଂ ନ କରୋତି, କିଞ୍ଚି ଆୟୂହନକମ୍ମଂ ନତ୍ଥି। ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦତି। ଚତୂସୁ ମାସେସୁ ପତ୍ତେସୁ ଲୋମକିଲିଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି, ଅଥସ୍ସ ପୁନ ତେନେୱ ନିୟାମେନ ପହିଣିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ଅଡ୍ଢମାସେ ଅଡ୍ଢମାସେ ପରିୱତ୍ତତୀତିପି ୱଦନ୍ତିୟେୱ।

ଅନଚ୍ଛରିୟଞ୍ଚେତଂ ଥେରସ୍ସ ମହାପୁଞ୍ଞସ୍ସ ମହାଭିଞ୍ଞସ୍ସ ସତସହସ୍ସକପ୍ପେ ପୂରିତପାରମିସ୍ସ, ଅସୋକଧମ୍ମରଞ୍ଞୋ କୁଲୂପକୋ ନିଗ୍ରୋଧତ୍ଥେରୋ ଦିୱସସ୍ସ ନିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚୀୱରଂ ପରିୱତ୍ତେସି। ତସ୍ସ ହି ତିଚୀୱରଂ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ଚ ଗନ୍ଧସମୁଗ୍ଗସତେହି ପଞ୍ଚହି ଚ ମାଲାସମୁଗ୍ଗସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାତୋୱ ଆହରିୟିଂସୁ, ତଥା ଦିୱା ଚେୱ ସାୟଞ୍ଚ। ରାଜା କିର ଦିୱସସ୍ସ ନିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସାଟକେ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋ ‘‘ଥେରସ୍ସ ଚୀୱରଂ ନୀତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ ନୀତ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ୱାୱ ପରିୱତ୍ତେସି। ଥେରୋପି ନ ଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେସି, ସମ୍ପତ୍ତସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ଅଦାସି। ତଦା କିର ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ ଚୀୱରଂ ଅହୋସି।

ଅହୋ ୱତ ମଂ କୋଚି ନିମନ୍ତେୟ୍ୟାତି କିଂ ପନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦନଂ ଭାରିୟଂ, ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପହାନନ୍ତି। ଚିତ୍ତଂ ନାମ ଲହୁକପରିୱତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅନୁପ୍ପାଦନଂ ଭାରିୟଂ , ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପହାନମ୍ପି ଭାରିୟମେୱ । ଅନ୍ତରଘରେତି ମହାସକୁଲୁଦାୟିସୁତ୍ତେ (ମ॰ ନି॰ ୨।୨୩୭) ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନ୍ତରଘରଂ ନାମ ଇଧ ନିମ୍ବୋଦକପତନଟ୍ଠାନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। କୁତୋ ପନସ୍ସ ଭିକ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଥାତି। ଥେରୋ ଦ୍ୱୀସୁ ନଗରେସୁ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ, ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଆଗତସ୍ସେୱସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନାନାରସଭୋଜନସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ସୋ ଲଦ୍ଧଟ୍ଠାନତୋ ନିୱତ୍ତତି, ଭତ୍ତକିଚ୍ଚକରଣଟ୍ଠାନଂ ପନସ୍ସ ନିବଦ୍ଧମେୱ ଅହୋସି। ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋତି ଥେରେନ କିର ରୂପେ ନିମିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତୁଗାମୋ ନ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବୋ। ମାତୁଗାମସ୍ସ ଧମ୍ମନ୍ତି ମାତୁଗାମସ୍ସ ଛପ୍ପଞ୍ଚୱାଚାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠେନ ଗାଥାସହସ୍ସମ୍ପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ଥେରୋ ପନ କପ୍ପିୟମେୱ ନ ଅକାସି। ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ହି କୁଲୂପକଥେରାନମେତଂ କମ୍ମଂ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନିଉପସ୍ସୟଂ। ତଂ ପନ ଗିଲାନପୁଚ୍ଛକେନ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଥେରୋ ପନ କପ୍ପିୟମେୱ ନ ଅକାସି। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଚୁଣ୍ଣେନାତି କୋସମ୍ବଚୁଣ୍ଣାଦିନା। ଗତ୍ତପରିକମ୍ମେତି ସରୀରସମ୍ବାହନକମ୍ମେ। ୱିଚାରିତାତି ପୟୋଜୟିତା। ଗଦ୍ଦୂହନମତ୍ତନ୍ତି ଗାୱିଂ ଥନେ ଗହେତ୍ୱା ଏକଂ ଖୀରବିନ୍ଦୁଂ ଦୂହନକାଲମତ୍ତମ୍ପି।

କେନ ପନ କାରଣେନ ଥେରୋ ନିରାବାଧୋ ଅହୋସି। ପଦୁମୁତ୍ତରେ କିର ଭଗୱତି ସତସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରେ ଚାରିକଂ ଚରମାନେ ହିମୱତି ୱିସରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫିଂସୁ। ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସାନମ୍ପି ତିଣପୁପ୍ଫକରୋଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଥେରୋ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ଇଦ୍ଧିମା ତାପସୋ ହୋତି, ସୋ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଦିସ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ରୋଗଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତତୋ ଓସଧଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଉପସିଙ୍ଘନମତ୍ତେନେୱ ରୋଗୋ ୱୂପସମି। କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେପି ପଠମୱପ୍ପଦିୱସେ ୱପ୍ପଂ ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଭୋଗଂ ଅଗ୍ଗିସାଲଞ୍ଚେୱ ୱଚ୍ଚକୁଟିଞ୍ଚ କାରେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜୱତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧି, ଇମିନା କମ୍ମେନ ନିରାବାଧୋ ଅହୋସି। ଉକ୍କଟ୍ଠନେସଜ୍ଜିକୋ ପନେସ ଉକ୍କଟ୍ଠାରଞ୍ଞକୋ ଚ ତସ୍ମା ‘‘ନାଭିଜାନାମି ଅପସ୍ସେନକଂ ଅପସ୍ସୟିତା’’ତିଆଦିମାହ।

ସରଣୋତି ସକିଲେସୋ। ଅଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଥେରୋ କସ୍ମା ବ୍ୟାକାସି? ନ ଥେରୋ ଅହଂ ଅରହାତି ଆହ, ଅଞ୍ଞା ଉଦପାଦୀତି ପନାହ। ଅପିଚ ଥେରୋ ଅରହାତି ପାକଟୋ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

୨୧୨।ପଦ୍ଧଜନ୍ତି ଥେରୋ ସୟଂ ନେୱ ପଦ୍ଧାଜେସି, ନ ଉପସମ୍ପାଦେସି ଅଞ୍ଝେହି ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ଏୱଂ କାରାପେସି। ଅତ୍ତାପୁରଣଂ ଆଦାୟାତି କୁଞ୍ଚିକଂ ଗହେତ୍ୱା।

ନିସିନ୍ନକୋୱପରିନିବ୍ବାୟୀତି ଅହଂ ଧରମାନୋପି ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭାରୋ ଅହୋସିଂ, ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସାପି ମେ ସରୀରଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପଲିବୋଧୋ ମା ଅହୋସୀତି ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟି। ସରୀରତୋ ଜାଲା ଉଟ୍ଠହି, ଛୱିମଂସଲୋହିତଂ ସପ୍ପି ୱିୟ ଝାୟମାନଂ ପରିକ୍ଖୟଂ ଗତଂ, ସୁମନମକୁଲସଦିସା ଧାତୁୟୋୱ ଅୱସେସିଂସୁ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପାକଟମେୱ। ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ ଦୁତିୟସଙ୍ଗହେ ସଙ୍ଗୀତନ୍ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ବାକୁଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଦନ୍ତଭୂମିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦନ୍ତଭୂମିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞକୁଟିକାୟନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେଳୁୱନସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ୱିୱିତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଧାନକମ୍ମିକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ କତସେନାସନେ। ରାଜକୁମାରୋତି ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଓରସକୋ।

ଫୁସେୟ୍ୟାତି ଲଭେୟ୍ୟ। ଏକଗ୍ଗତନ୍ତି ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ ସମାପତ୍ତିଂ ନାମ ଲଭତି, ଝାନଂ ନାମ ଲଭତୀତି ଇଦଂ ମୟା ସୁତନ୍ତି ୱଦତି। କିଲମଥୋତି କାୟକିଲମଥୋ। ୱିହେସାତି ସ୍ୱେୱ କିଲମଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ୟଥାସକେ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅଜାନନକୋଟ୍ଠାସେୟେୱ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟାସୀତି।

୨୧୪।ଦେସେସୀତି ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତଂ ନାମ ଏୱଂ ଲଭତି, ସମାପତ୍ତିଂ ଏୱଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ତନାଉପଚାରଂ ପାପେତ୍ୱା ଏକକସିଣପରିକମ୍ମଂ କଥେସି। ପୱେଦେତ୍ୱାତି ପକାସେତ୍ୱା।

ନେକ୍ଖମ୍ମେନ ଞାତବ୍ବନ୍ତି କାମତୋ ନିସ୍ସଟଗୁଣେନ ଞାତବ୍ବଂ। କାମତୋ ନିସ୍ସଟଗୁଣେ ଠିତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଏକଗ୍ଗଂ ନାମ ଜାନିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ । ସେସାନି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। କାମେପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋତି ଦୁୱିଧେପି କାମେ ଭୁଞ୍ଜମାନୋ।

୨୧୫।ହତ୍ଥିଦମ୍ମା ୱା ଅସ୍ସଦମ୍ମା ୱା ଗୋଦମ୍ମା ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଦନ୍ତହତ୍ଥିଦମ୍ମାଦୟୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗରହିତା ପୁଗ୍ଗଲା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଦନ୍ତହତ୍ଥିଆଦୟୋ ୱିୟ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା। ୟଥା ଅଦନ୍ତହତ୍ଥିଦମ୍ମାଦୟୋ କୂଟାକାରଂ ଅକତ୍ୱା ଧୁରଂ ଅଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଦନ୍ତଗମନଂ ୱା ଗନ୍ତୁଂ, ଦନ୍ତେହି ୱା ପତ୍ତବ୍ବଂ ଭୂମିଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗରହିତା ସମ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତେକଗ୍ଗେହି ନିବ୍ବତ୍ତିତଗୁଣଂ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ପତ୍ତଭୂମିଂ ୱା ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

୨୧୬।ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକେନାତି ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା।

ଦଟ୍ଠେୟ୍ୟନ୍ତି ପସ୍ସିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ। ଆୱୁତୋତି ଆୱରିତୋ। ନିୱୁତୋତି ନିୱାରିତୋ। ଓଫୁଟୋତି ଓନଦ୍ଧୋ।

୨୧୭।ନାଗୱନିକନ୍ତି ହତ୍ଥିପଦୋପମେ (ମ। ନି। ୧।୨୮ ଆଦୟୋ) ନାଗୱନଚରକୋ ପୁରିସୋ ''ନାଗୱନିକୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ, ଇଧ ହତ୍ଥିସିକ୍ଖାୟ କୁସଲୋ ହତ୍ଥିଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ଅତିପସ୍ସିତ୍ୱାତି ଦିସ୍ୱା। ଏତ୍ଥଗେଧାତି ଏତସ୍ମିଂ ପୱତ୍ତଗେଧା। ସରସଙ୍କପ୍ପାନନ୍ତି ଧାୱନସଙ୍କପ୍ପାନଂ। ମନୁସ୍ସକନ୍ତେସୁ ସୀଲେସୁ ସମାଦପନାୟାତି ଏତ୍ଥ ୟଦା ନାଗୋ ଇତ୍ଥିପୁରିସେହି କୁମାରକୁମାରିକାହି ସୋଣ୍ଡାଦୀସୁ ଗହେତ୍ୱା ଉପକେଳୟମାନୋ ୱିକାରଂ ନ କରୋତି ସୁଖାୟତି, ତଦାନେନ ମନୁସ୍ସକନ୍ତାନି ସୀଲାନି ସମାଦିନ୍ନାନି ନାମ ହୋନ୍ତି।

ପେମନୀୟାତି ତାତ ରାଜା ତେ ପସନ୍ନୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନେୱ ଠପେସ୍ସତି, ରାଜାରହାନି ଭୋଜନାଦୀନି ଲଭିସ୍ସସୀତି ଏୱରୂପୀ ନାଗେହି ପିୟାପିତବ୍ବା କଥା। ସୁସ୍ସୂସତୀତି ତଂ ପେମନୀୟକଥଂ ସୋତୁକାମୋ ହୋତି। ତିଣଘାସୋଦକନ୍ତି ତିଣଘାସଞ୍ଚେୱ ଉଦକଞ୍ଚ, ତିଣଘାସନ୍ତି ଘାସିତବ୍ବଂ ତିଣଂ, ଖାଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଣୱୋତି ଡିଣ୍ଡିମୋ। ସବ୍ବୱଙ୍କଦୋସନିହିତନିନ୍ନୀତକସାୱୋତି ନିହିତସବ୍ବୱଙ୍କଦୋସୋ ଚେୱ ଅପନୀତକସାୱୋ ଚ। ଅଙ୍ଗନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅଙ୍ଗସମୋ ହୋତି।

୨୧୯ ।ଗେହସିତସୀଲାନନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣନିସ୍ସିତସୀଲାନଂ। ଞ୍ଜାଯସ୍ସାତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗସ୍ସ।

୨୨୨ ।ଅଦନ୍ତମରଣଂ ମହଲ୍ଲକୋ ରଞ୍ଞୋ ନାଗୋ କାଲଙ୍କତୋତି ରଞ୍ଞୋ ମହଲ୍ଲକୋ ନାଗୋ ଅଦନ୍ତମରଣଂ ମତୋ କାଲଂ କତୋ ହୋତି, ଅଦନ୍ତମରଣଂ କାଲଂକିରିଯଂ ନାମ କରିଯତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଦନ୍ତଭୂମିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଭୂମିଜସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଭୂମିଜସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭୂମିଜୋତି ଅଯଂ ଥେରୋ ଜଯସେନରାଜକୁମାରସ୍ସ ମାତୁଲୋ। ଆସଞ୍ଚ ଅନାସଞ୍ଚାତି କାଲେନ ଆସଂ କାଲେନ ଅନାସଂ। ସକେନଥାଲିପାକେନାତି ପକତିପୱତ୍ତାଯ ଭିକ୍ଖାଯ ଅତ୍ତନୋ ନିଟ୍ଠିତଭତ୍ତତୋପି ଭତ୍ତେନ ପରିୱିସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଭୂମିଜସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଅନୁରୁଦ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୦ ।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅନୁରୁଦ୍ଧସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏୱମାହଂସୂତି ତସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ଅଫାସୁକକାଲୋ ଅହୋସି, ତଦା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ। ଅପଣ୍ଣକନ୍ତି ଅୱିରାଧିତଂ। ଏକତ୍ଥାତି ଅପ୍ପମାଣାତି ୱା ମହଗ୍ଗତାତି ୱା ଝାନମେୱ ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତାଯେୱ ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ।

୨୩୧ ।ଯାୱତାଏକଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ମହଗ୍ଗତନ୍ତି ଫରିତ୍ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିହରତୀତି ଏକରୁକ୍ଖମୂଲପମାଣଟ୍ଠାନଂ କସିଣନିମିତ୍ତେନ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କସିଣନିମିତ୍ତେ ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନଂ ଫରିତ୍ୱା ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ୱିହରତି। ମହଗ୍ଗତନ୍ତି ପନସ୍ସ ଆଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, କେୱଲଂ ମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନପୱତ୍ତିୱସେନ ପନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଇମିନା ଖୋ ଏତଂ ଗହପତି ପରିଯାଯେନାତି ଇମିନା କାରଣେନ। ଏତ୍ଥ ହି ଅପ୍ପମାଣାତି ୱୁତ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ନ ୱଡ୍ଢତି, ଉଗ୍ଘାଟନଂ ନ ଜାଯତି, ତାନି ଝାନାନି ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ୱା ନିରୋଧସ୍ସ ୱା ପାଦକାନି ନ ହୋନ୍ତି, ୱିପସ୍ସନାପାଦକାନି ପନ ୱଟ୍ଟପାଦକାନି ଭୱୋକ୍କମନାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ‘‘ମହଗ୍ଗତା’’ତି ୱୁତ୍ତାନଂ ପନ କସିଣଜ୍ଝାନାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢତି, ଉଗ୍ଘାଟନଂ ଜାଯତି, ସମତିକ୍କମା ହୋନ୍ତି, ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକାନି ନିରୋଧପାଦକାନି ୱଟ୍ଟପାଦକାନି ଭୱୋକ୍କମନାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ଏୱମିମେ ଧମ୍ମା ନାନତ୍ଥା, ଅପ୍ପମାଣା ମହଗ୍ଗତାତି ଏୱଂ ନାନାବ୍ୟଞ୍ଜନା ଚ।

୨୩୨। ଇଦାନି ମହଗ୍ଗତସମାପତ୍ତିତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଭୱୂପପତ୍ତିକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଖୋ ଇମାତିଆଦିମାହ। ପରିତ୍ତାଭାତି ଫରିତ୍ୱା ଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅଯମାଭୋଗୋ ଅତ୍ଥି, ପରିତ୍ତାଭେସୁ ପନ ଦେୱେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିକାରଣଂ ଝାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ପରିତ୍ତାଭା ସିଯା ସଂକିଲିଟ୍ଠାଭା ହୋନ୍ତି ସିଯା ପରିସୁଦ୍ଧାଭା, ଅପ୍ପମାଣାଭା ସିଯା ସଂକିଲିଟ୍ଠାଭା ହୋନ୍ତି ସିଯା ପରିସୁଦ୍ଧାଭା। କଥଂ? ସୁପ୍ପମତ୍ତେ ୱା ସରାୱମତ୍ତେ ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଆଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱୋ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଅପରିସୋଧିତତ୍ତା ଦୁବ୍ବଲମେୱ ସମାପତ୍ତିଂ ୱଳଞ୍ଜେତ୍ୱା ଅପ୍ପଗୁଣଜ୍ଝାନେ ଠିତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ପରିତ୍ତାଭେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ୱଣ୍ଣୋ ପନସ୍ସ ପରିତ୍ତୋ ଚେୱ ହୋତି ସଂକିଲିଟ୍ଠୋ ଚ। ପଞ୍ଚହି ପନାକାରେହି ଆଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱୋ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମାନଂ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିସୋଧିତତ୍ତା ସୁୱିସୁଦ୍ଧଂ ସମାପତ୍ତିଂ ୱଳଞ୍ଜେତ୍ୱା ପଗୁଣଜ୍ଝାନେ ଠିତୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ପରିତ୍ତାଭେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ୱଣ୍ଣୋ ପନସ୍ସ ପରିତ୍ତୋ ଚେୱ ହୋତି ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଚ। ଏୱଂ ପରିତ୍ତାଭା ସିଯା ସଂକିଲିଟ୍ଠାଭା ହୋନ୍ତି ସିଯା ପରିସୁଦ୍ଧାଭା। କସିଣେ ପନ ୱିପୁଲପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହାକାରେହି ଆଚିଣ୍ଣୱସିଭାୱୋତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମସଦିସମେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅପ୍ପମାଣାଭା ସିଯା ସଂକିଲିଟ୍ଠାଭା ହୋନ୍ତି ସିଯା ପରିସୁଦ୍ଧାଭାତି।

ୱଣ୍ଣନାନତ୍ତନ୍ତି ସରୀରୱଣ୍ଣସ୍ସ ନାନତ୍ତଂ। ନୋ ଚ ଆଭାନାନତ୍ତନ୍ତି ଆଲୋକେ ନାନତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। ଅଚ୍ଚିନାନତ୍ତନ୍ତି ଦୀଘରସ୍ସଅଣୁଥୂଲୱସେନ ଅଚ୍ଚିଯା ନାନତ୍ତଂ।

ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଉୟ୍ୟାନଓ୍ୱିମାନକପ୍ପରୁକ୍ଖନଦୀତୀରପୋକ୍ଖରଣୀତୀରେସୁ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ। ଅଭିନିଓ୍ୱିସନ୍ତୀତି ଓ୍ୱସନ୍ତି। ଅଭିରମନ୍ତୀତି ରମନ୍ତି ନ ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତି। କାଜେନାତି ଯାଗୁଭତ୍ତତେଲଫାଣିତମଚ୍ଛମଂସକାଜେସୁ ଯେନ କେନଚି କାଜେନ। ''କାଚେନାତି''ପି ପାଠୋ, ଅଯମେଓ୍ୱ ଅତ୍ଥୋ। ପିଟକେନାତି ପଚ୍ଛିଯା। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେଓ୍ୱାତି ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀନଂ ସୁଲଭଟ୍ଠାନତୋ ଲୋଣପୂତିମଚ୍ଛାଦୀନଂ ଉସ୍ସନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ନୀତା ''ପୁବ୍ବେ ଅମ୍ହାକଂ ଓ୍ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଫାସୁକଂ, ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ଓ୍ୱସିମ୍ହା, ଇଧ ଲୋଣଂ ଓ୍ୱା ନୋ ବାଧତି ପୂତିମଚ୍ଛଗନ୍ଧୋ ଓ୍ୱା ସୀସରୋଗଂ ଉପ୍ପାଦେତୀ''ତି ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ରମନ୍ତି।

୨୩୪।ଆଭାତି ଆଭାସମ୍ପନ୍ନା। ତଦଙ୍ଗେନାତି ତସ୍ସା ଭଣ୍ଡୂପପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗେନ, ଭଣ୍ଡୂପପତ୍ତିକାରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ତଂ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ।

କାଯଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲନ୍ତି କାଯାଲସିଯଭାଓ୍ୱୋ। ଝାଯତୋତି ଜଲତୋ।

୨୩୫।ଦୀଘରତ୍ତଂ ଖୋ ମେତି ଥେରୋ କିର ପାରମିଯୋ ପୂରେନ୍ତୋ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ତୀଣି ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱସତାନି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପଟିଲଭି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଆହ। ଓ୍ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଅଓ୍ୱୋକିଣ୍ଣଂ ତୀଣି ସତଂ, ଯଂ ପବ୍ବଜିଂ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ;

ଅସଙ୍ଖତଂ ଗଓ୍ୱେସନ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେ ସଞ୍ଚରିତଂ ମମ''ନ୍ତି।

ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓ୍ୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅନୁରୁଦ୍ଧସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୩୬।ଏଓ୍ୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏତଦଓ୍ୱୋଚାତି ନେଓ୍ୱ ଭେଦାଧିପ୍ପାଯେନ ନ ପିଯକମ୍ୟତାଯ, ଅଥ ଖ୍ୱାସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ମମ ଓ୍ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ନ ଓରମିସ୍ସନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧା ଚ ନାମ ହିତାନୁକମ୍ପକା, ଅଦ୍ଧା ନେସଂ ଭଗଓ୍ୱା ଏକଂ କାରଣଂ କଥେସ୍ସତି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ଏତେ ଓରମିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ତେସଂ ଫାସୁଓ୍ୱିହାରୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀ''ତି। ତସ୍ମା ଏତଂ ''ଇଧ, ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିଓ୍ୱଚନମଓ୍ୱୋଚ। ମା ଭଣ୍ଡନନ୍ତିଆଦୀସୁ ''ଅକତ୍ଥା''ତି ପାଠସେସଂ ଗହେତ୍ୱା ''ମା ଭଣ୍ଡନଂ ଅକତ୍ଥା''ତି ଏଓ୍ୱଂ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞତରୋତି ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ଭଗଓ୍ୱତୋ ଅତ୍ଥକାମୋ, ଅଯଂ କିରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ''ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ କୋଧାଭିଭୂତା ସତ୍ଥୁ ଓ୍ୱଚନଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ମା ଭଗଓ୍ୱା ଏତେ ଓ୍ୱଦନ୍ତୋ କିଲମୀ''ତି, ତସ୍ମା ଏଓ୍ୱମାହ।

ପିଣ୍ଡାଯ ପାଓ୍ୱିସୀତି ନ କେଓ୍ୱଲଂ ପାଓ୍ୱିସି, ଯେନପି ଜନେନ ନ ଦିଟ୍ଠୋ, ସୋ ମଂ ପସ୍ସତୂତିପି ଅଧିଟ୍ଠାସି। କିମତ୍ଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାସୀତି? ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦମନତ୍ଥଂ। ଭଗଓ୍ୱା ହି ତଦା ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ''ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ସମଜନୋ''ତିଆଦିଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା କୋସମ୍ବିତୋ ବାଲକଲୋଣକାରଗାମଂ ଗତୋ। ତତୋ ପାଚୀନଓ୍ୱଂସଦାଯଂ, ତତୋ ପାଲିଲେଯ୍ୟକଓ୍ୱନସଣ୍ଡଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଲିଲେଯ୍ୟହତ୍ଥିନାଗେନ ଉପଟ୍ଠହିଯମାନୋ ତେମାସଂ ଓ୍ୱସି। ନଗରଓ୍ୱାସିନୋପି – ''ସତ୍ଥା ଓ୍ୱିହାରଂ ଗତୋ, ଗଚ୍ଛାମ ଧମ୍ମସ୍ସଓ୍ୱନାଯା''ତି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫହତ୍ଥା ଓ୍ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କହଂ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ''କହଂ ତୁମ୍ହେ ସତ୍ଥାରଂ ଦକ୍ଖଥ, ସତ୍ଥା 'ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସମଗ୍ଗେ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ଆଗତୋ, ସମଗ୍ଗେ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗତୋ''ତି। ''ମଯଂ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ସୋ ନୋ ଅଯାଚିତୋ ସଯମେଓ୍ୱ ଆଗତୋ, ମଯଂ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ନିସ୍ସାଯ ସତ୍ଥୁ ସମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁଂ ନ ଲଭିମ୍ହା। ଇମେ ସତ୍ଥାରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତା, ତସ୍ମିମ୍ପି ସାମଗ୍ଗିଂ କରୋନ୍ତେ ସମଗ୍ଗା ନ ଜାତା, କସ୍ସାଞ୍ଞସ୍ସ ଓ୍ୱଚନଂ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଅଲଂ ନ ଇମେସଂ ଭିକ୍ଖା ଦାତବ୍ବା''ତି ସକଲନଗରେ ଦଣ୍ଡଂ ଠପଯିଂସୁ। ତେ ପୁନଦିଓ୍ୱସେ ସକଲନଗରଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତମ୍ପି ଭିକ୍ଖଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଓ୍ୱିହାରଂ ଆଗମଂସୁ। ଉପାସକାପି ତେ ପୁନ ଆହଂସୁ – ''ଯାଓ୍ୱ ସତ୍ଥାରଂ ନ ଖମାପେଥ, ତାଓ୍ୱ ଓ୍ୱୋ ତମେଓ୍ୱ ଦଣ୍ଡକମ୍ମ''ନ୍ତି। ତେ ''ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେସ୍ସାମା''ତି ଭଗଓ୍ୱତି ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଯଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ। ସତ୍ଥା ତେସଂ ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରଓ୍ୱତ୍ଥୂନି ଦେସେସୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ପାଳିମୁତ୍ତକକଥା।

୨୩୭। ଇଦାନି ପୁଥୁସଦ୍ଦୋତିଆଦିଗାଥାସୁ ପୁଥୁ ମହାସଦ୍ଦୋ ଅସ୍ସାତି ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ। ସମଜନୋତି ସମାନୋ ଏକସଦିସୋ ଜନୋ, ସବ୍ବୋଓ୍ୱାଯଂ

ଭଣ୍ଡନକାରକଜନୋ ସମନ୍ତତୋ ସଦ୍ଦନିଚ୍ଛରଣେନ ପୁଥୁସଦ୍ଦୋ ଚେୱ ସଦିସୋ ଚାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନ ବାଲୋ କୋଚି ମଞ୍ଞଥାତି ତତ୍ର କୋଚି ଏକୋପି ଅହଂ ବାଲୋତି ନ ମଞ୍ଞତି, ସବ୍ବେପି ପଣ୍ଡିତମାନିନୋୟେୱ। ନାଞ୍ଞଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଅମଞ୍ଞରୁନ୍ତି କୋଚି ଏକୋପି ଅହଂ ବାଲୋତି ନ ଚ ମଞ୍ଞି, ଭିୟ୍ୟୋ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ମିଂ ଭିଜ୍ଜମାନେ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏକଂ ''ମୟ୍ହଂ କାରଣା ସଙ୍ଘୋ ଭିଜ୍ଜତୀ''ତି ଇଦଂ କାରଣଂ ନ ମଞ୍ଞୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପରିମୁଟ୍ଠାତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ। ୱାଚାଗୋଚରଭାଣିନୋତି ରାକାରସ୍ସ ରସ୍ସାଦେସୋ କତୋ; ୱାଚାଗୋଚରାୱ , ନ ସତିପଟ୍ଠାନଗୋଚରା, ଭାଣିନୋ ଚ, କଥଂ ଭାଣିନୋ? ୟାୱିଚ୍ଛନ୍ତି ମୁଖାୟାମଂ, ୟାୱ ମୁଖଂ ପସାରେତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱ ପସାରେତ୍ୱା ଭାଣିନୋ, ଏକୋପି ସଙ୍ଘଗାରୱେନ ମୁଖସଙ୍କୋଚନଂ ନ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୟେନ ନୀତାତି ୟେନ କଲହେନ ଇମଂ ନିଲ୍ଲଜ୍ଜଭାୱଂ ନୀତା। ନ ତଂ ୱିଦୂ ନ ତଂ ଜାନନ୍ତି ''ଏୱଂ ସାଦୀନୱୋ ଅୟ''ନ୍ତି।

ୟେ ଚ ତଂ ଉପନୟ୍ହନ୍ତୀତି ତଂ ଅକ୍କୋଛି ମନ୍ତିଆଦିକଂ ଆକାରଂ ୟେ ଉପନୟ୍ହନ୍ତି। ସନନ୍ତନୋତି ପୋରାଣୋ।

ପରେତି ପଣ୍ଡିତେ ଠପେତ୍ୱା ତତୋ ଅଞ୍ଞେ ଭଣ୍ଡନକାରକା ପରେ ନାମ। ତେ ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ କଲହଂ କରୋନ୍ତା ''ମୟଂ ୟମାମସେ ଉପୟମାମ ନସ୍ସାମ ସତତଂ ସମିତଂ ମଚ୍ଚୁସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ନ ଜାନନ୍ତି। ୟେ ଚ ତତ୍ଥ ୱିଜାନନ୍ତୀତି ୟେ ଚ ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ''ମୟଂ ମଚ୍ଚୁନୋ ସମୀପଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ୱିଜାନନ୍ତି। ତତୋ ସମ୍ମନ୍ତି ମେଧଗାତି ଏୱଞ୍ହି ତେ ଜାନନ୍ତା ୟୋନିସୋମନସିକାରଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମେଧଗାନଂ କଲହାନଂ ୱୂପସମାୟ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠିଚ୍ଛିନ୍ନାତି ଅୟଂ ଗାଥା ଜାତକେ (ଜା। ୧।୯।୧୬) ଆଗତା, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଞ୍ଚ ଦୀଘାୱୁକୁମାରଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତା। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ତେସମ୍ପି ତଥା ପୱତ୍ତୱେରାନଂ ହୋତି ସଙ୍ଗତି, କସ୍ମା ତୁମ୍ହାକଂ ନ ହୋତି, ୟେସଂ ୱୋ ନେୱ ମାତାପିତୂନଂ ଅଟ୍ଠୀନି ଛିନ୍ନାନି, ନ ପାଣା ହଟା ନ ଗୱାସ୍ସଧନାନି ହଟାନୀତି।

ସଚେଲଭେଥାତିଆଦିଗାଥା ପଣ୍ଡିତସହାୟସ୍ସ ଚ ବାଲସହାୟସ୍ସ ଚ ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତା। ଅଭିଭୁୟ୍ୟ ସବ୍ବାନି ପରିସ୍ସୟାନୀତି ପାକଟପରିସ୍ସୟେ ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସୟେ ଚ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ତମନୋ ସତିମା ଚରେୟ୍ୟାତି।

ରାଜାୱ ରଟ୍ଠଂ ୱିଜିତନ୍ତି ୟଥା ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତରଟ୍ଠଂ ମହାଜନକରାଜା ଚ ଅରିନ୍ଦମମହାରାଜା ଚ ପହାୟ ଏକକା ୱିଚରିଂସୁ, ଏୱଂ ୱିଚରେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତଙ୍ଗରଞ୍ଞେୱ ନାଗୋତି ମାତଙ୍ଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ନାଗୋୱ। ମାତଙ୍ଗୋତି ହତ୍ଥି ୱୁଚ୍ଚତି। ନାଗୋତି ମହନ୍ତାଧିୱଚନମେତଂ। ୟଥା ହି ମାତୁପୋସକୋ ମାତଙ୍ଗନାଗୋ ଅରଞ୍ଞେ ଏକୋ ଚରି, ନ ଚ ପାପାନି ଅକାସି, ୟଥା ଚ ପାଲିଲେୟ୍ୟକୋ, ଏୱଂ ଏକୋ ଚରେ, ନ ଚ ପାପାନି କୟିରାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୩୮।ବାଲକଲୋଣକାରଗାମୋତି ଉପାଲିଗହପତିସ୍ସ ଭୋଗଗାମୋ। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ଗଣେ କିରସ୍ସ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୱିହାରିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପସ୍ସିତୁକାମତା ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ସୀତାଦୀହି ପୀଳିତୋ ଉଣ୍ହାଦୀନି ପତ୍ଥୟମାନୋ ୱିୟ ଉପସଙ୍କମି। ଧମ୍ମିୟା କଥାୟାତି ଏକୀଭାୱେ ଆନିସଂସପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତାୟ। ୟେନ ପାଚୀନୱଂସଦାୟୋ, ତତ୍ଥ କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? କଲହକାରକେ କିରସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାଦୀନୱତ୍ତା ସମଗ୍ଗୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ପସ୍ସିତୁକାମତା ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ସୀତାଦୀହି ପୀଳିତୋ ଉଣ୍ହାଦୀନି ପତ୍ଥୟମାନୋ ୱିୟ ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମି। ଆୟସ୍ମା ଚ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

୨୪୧।ଅତ୍ଥି ପନ ୱୋତି ପଚ୍ଛିମପୁଚ୍ଛାୟ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ସୋ ପନ ଥେରାନଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତନ୍ତି ପରିକମ୍ମୋଭାସଂ ପୁଚ୍ଛତି। ଓଭାସଞ୍ଚେୱ ସଞ୍ଜାନାମାତି ପରିକମ୍ମୋଭାସଂ ସଞ୍ଜାନାମ। ଦସ୍ସନଞ୍ଚ ରୂପାନନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ରୂପଦସ୍ସନଞ୍ଚ ସଞ୍ଜାନାମ। ତଞ୍ଚ ନିମିତ୍ତଂ ନପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝାମାତି ତଞ୍ଚ କାରଣଂ ନ ଜାନାମ, ୟେନ ନୋ ଓଭାସୋ ଚ ରୂପଦସ୍ସନଞ୍ଚ ଅନ୍ତରଧାୟତି।

ତଂ ଖୋ ପନ ୱୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧା ନିମିତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ୱୋ କାରଣଂ ଜାନିତବ୍ବଂ। ଅହମ୍ପି ସୁଦନ୍ତି ଅନୁରୁଦ୍ଧା ତୁମ୍ହେ କିଂ ନ ଆଲୁଳେସ୍ସନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ଇମେହି ଏକାଦସହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଆଲୁଳିତପୁବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଖୋ ମେତିଆଦୀସୁ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଲୋକଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ନାନାୱିଧାନି ରୂପାନି ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ଖୋ କି''ନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉଦପାଦି। ସମାଧି ଚୱୀତି ପରିକମ୍ମସମାଧି ଚୱି। ଓଭାସୋତି ପରିକମ୍ମୋଭାସୋପି ଅନ୍ତରଧାୟି, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାପି ରୂପଂ ନ ପସ୍ସି। ଅମନସିକାରୋତି ରୂପାନି ପସ୍ସତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇଦାନି କିଞ୍ଚି ନ ମନସିକରିସ୍ସାମୀତି ଅମନସିକାରୋ ଉଦପାଦି।

ଥିନମିଦ୍ଧନ୍ତି କିଞ୍ଚି ଅମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଉଦପାଦି।

ଛମ୍ଭିତତ୍ତନ୍ତି ହିମଵନ୍ତାଭିମୁଖଂ ଆଲୋକଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ଦାନଵରକ୍ଖସଅଜଗରାଦଯୋ ଅଦ୍ଦସ, ଅଥସ୍ସ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଉଦପାଦି।

ଉପ୍ପିଲନ୍ତି ''ମଯା ଦିଟ୍ଠଭଯଂ ପକତିଯା ଓଲୋକିଯମାନଂ ନତ୍ଥି। ଅଦିଟ୍ଠେ କିଂ ନାମ ଭଯ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତଯତୋ ଉପ୍ପିଲାଵିତତ୍ତଂ ଉଦପାଦି। ସକିଦେଵାତି ଏକପଯୋଗେନେଵ ପଞ୍ଚ ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋପି ପସ୍ସେଯ୍ୟ।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲନ୍ତି ମଯା ଵୀରିଯଂ ଗାଳ୍ହଂ ପଗ୍ଗହିତଂ, ତେନ ମେ ଉପ୍ପିଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଵୀରିଯଂ ସିଥିଲମକାସି, ତତୋ କାଯଦରଥୋ କାଯଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ କାଯାଲସିଯଂ ଉଦପାଦି।

ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧଵୀରିଯନ୍ତି ମମ ଵୀରିଯଂ ସିଥିଲଂ କରୋତୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ପୁନ ଵୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧଵୀରିଯଂ ଉଦପାଦି। ପତମେଯ୍ୟାତି ମରେଯ୍ୟ।

ଅତିଲୀନଵୀରିଯନ୍ତି ମମ ଵୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଏଵଂ ଜାତନ୍ତି ପୁନ ଵୀରିଯଂ ସିଥିଲଂ କରୋତୋ ଅତିଲୀନଵୀରିଯଂ ଉଦପାଦି।

ଅଭିଜପ୍ପାତି ଦେଵଲୋକାଭିମୁଖଂ ଆଲୋକଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ଦେଵସଙ୍ଘଂ ପସ୍ସତୋ ତଣ୍ହା ଉଦପାଦି।

ନାନତ୍ତସଞ୍ଞାତି ମଯ୍ହଂ ଏକଜାତିକଂ ରୂପଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ଅଭିଜପ୍ପା ଉପ୍ପନ୍ନା, ନାନାଵିଧରୂପଂ ମନସି କରିସ୍ସାମୀତି କାଲେନ ଦେଵଲୋକାଭିମୁଖଂ କାଲେନ ମନୁସ୍ସଲୋକାଭିମୁଖଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ନାନାଵିଧାନି ରୂପାନି ମନସିକରୋତୋ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା ଉଦପାଦି।

ଅତିନିଜ୍ଝାଯିତତ୍ତନ୍ତି ମଯ୍ହଂ ନାନାଵିଧାନି ରୂପାନି ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା ଉଦପାଦି, ଇଟ୍ଠଂ ଵା ଅନିଟ୍ଠଂ ଵା ଏକଜାତିକମେଵ ମନସି କରିସ୍ସାମୀତି ତଥା ମନସିକରୋତୋ ଅତିନିଜ୍ଝାଯିତତ୍ତଂ ରୂପାନଂ ଉଦପାଦି।

୨୪୩।ଓଭାସନିମିତ୍ତଂମନସି କରୋମୀତି ପରିକମ୍ମୋଭାସମେଵ ମନସି କରୋମି। ନ ଚ ରୂପାନି ପସ୍ସାମୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ରୂପାନି ନ ପସ୍ସାମି। ରୂପନିମିତ୍ତଂ ମନସି କରୋମୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଵିସଯରୂପମେଵ ମନସି କରୋମି।

ପରିତ୍ତଞ୍ଚେଵ ଓଭାସନ୍ତି ପରିତ୍ତକଟ୍ଠାନେ ଓଭାସଂ। ପରିତ୍ତାନି ଚ ରୂପାନୀତି ପରିତ୍ତକଟ୍ଠାନେ ରୂପାନି। ଵିପରିଯାଯେନ ଦୁତିଯଵାରୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ। ପରିତ୍ତୋ ସମାଧୀତି ପରିତ୍ତକୋ ପରିକମ୍ମୋଭାସୋ, ଓଭାସପରିତ୍ତତଞ୍ହି ସନ୍ଧାଯ ଇଧ ପରିକମ୍ମସମାଧି ''ପରିତ୍ତୋ''ତି ଵୁତ୍ତୋ। ପରିତ୍ତଂ ମେ ତସ୍ମିଂ ସମଯେତି ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁପି ପରିତ୍ତକଂ ହୋତି। ଅପ୍ପମାଣଵାରେପି ଏସେଵ ନଯୋ।

୨୪୫।ଅଵିତକ୍କମ୍ପି ଵିଚାରମତ୍ତନ୍ତି ପଞ୍ଚକନଯେ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ଅଵିତକ୍କମ୍ପି ଅଵିଚାରନ୍ତି ଚତୁକ୍କନଯେପି ପଞ୍ଚକନଯେପି ଝାନତ୍ତଯସମାଧିଂ। ସପ୍ପୀତିକନ୍ତି ଦୁକତିକଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ନିପ୍ପୀତିକନ୍ତି ଦୁକଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ସାତସହଗତନ୍ତି ତିକଚତୁକ୍କଜ୍ଝାନସମାଧିଂ। ଉପେକ୍ଖାସହଗତନ୍ତି ଚତୁକ୍କନଯେ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଧିଂ ପଞ୍ଚକନଯେ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନସମାଧିଂ।

କଦା ପନ ଭଗଵା ଇମଂ ତିଵିଧଂ ସମାଧିଂ ଭାଵେତି? ମହାବୋଧିମୂଲେ ନିସିନ୍ନୋ ପଚ୍ଛିମଯାମେ। ଭଗଵତୋ ହି ପଠମମଗ୍ଗୋ ପଠମଜ୍ଝାନିକୋ ଅହୋସି, ଦୁତିଯାଦଯୋ ଦୁତିଯତତିଯଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନିକା । ପଞ୍ଚକନଯେ ପଞ୍ଚମଜ୍ଝାନସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥୀତି ସୋ ଲୋକିଯୋ ଅହୋସୀତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୪୬।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବାଲଲକ୍ଖଣାନୀତି ବାଲୋ ଅଯନ୍ତି ଏତେହି ଲକ୍ଖିଯତି ଞାଯତୀତି ବାଲଲକ୍ଖଣାନି। ତାନେଵ ତସ୍ସ ସଞ୍ଜାନନକାରଣାନୀତି ବାଲନିମିତ୍ତାନି। ବାଲସ୍ସ ଅପଦାନାନୀତି ବାଲାପଦାନାନି। ଦୁଚ୍ଚିନ୍ତିତଚିନ୍ତୀତି ଚିନ୍ତଯନ୍ତୋ ଅଭିଜ୍ଝାବ୍ୟାପାଦମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନଵସେନ

ଦୁଚ୍ଚିନ୍ତିତମେୱ ଚିନ୍ତେତି। ଦୁବ୍ଭାସିତଭାସୀତି ଭାସମାନୋପି ମୁସାୱାଦାଦିଭେଦଂ ଦୁବ୍ଭାସିତମେୱ ଭାସତି। ଦୁକ୍କଟକମ୍ମକାରୀତି କରୋନ୍ତୋପି ପାଣାତିପାତାଦିୱସେନ ଦୁକ୍କଟକମ୍ମମେୱ କରୋତି। ତତ୍ର ଚେତି ଯଦ୍ଧ ନିସିନ୍ନୋ, ତସ୍ମିଂ ପରିସତି। ତଜ୍ଜଂ ତସ୍ସାରୁପ୍ପନ୍ତି ତଜ୍ଜାତିକଂ ତଦନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱେରାନଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକଆଦୀନୱପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ରାତି ତାୟ କଥାୟ କଚ୍ଛମାନାୟ। ବାଲନ୍ତିଆଦୀନି ସାମିଅତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ।

୨୪୮।ଓଲମ୍ବନ୍ତୀତି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ସେସପଦଦ୍ୱୟଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ଓଲମ୍ବନାଦିଆକାରେନ ହି ତାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଥୱିୟା ଓଲମ୍ବନ୍ତୀତି ପଥୱିତଲେ ପତ୍ଥରନ୍ତି। ସେସପଦଦ୍ୱୟଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପତ୍ଥରଣାକାରୋୟେୱ ହେସ। ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ବାଲସ୍ସାତି ତସ୍ମିଂ ଉପଟ୍ଠାନାକାରେ ଆପାଥଗତେ ବାଲସ୍ସ ଏୱଂ ହୋତି।

୨୪୯।ଏତଦୱୋଚାତି ଅନୁସନ୍ଧିକୁସଲୋ ଭିକ୍ଖୁ ''ନିରୟସ୍ସ ଉପମା କାତୁଂ ନ ସକ୍କା''ତି ନ ଭଗୱା ୱଦତି, ''ନ ସୁକରା''ତି ପନ ୱଦତି, ନ ସୁକରଂ ପନ ସକ୍କା ହୋତି କାତୁଂ, ହନ୍ଦାହଂ ଦସବଲଂ ଉପମଂ କାରାପେମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏତଂ ''ସକ୍କା, ଭନ୍ତେ''ତି ୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ହନେୟ୍ୟୁନ୍ତି ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗମନୱସେନ ଯଥା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦ୍ୱେ ପହାରା ନିପତନ୍ତି, ଏୱଂ ହନେୟ୍ୟୁଂ। ତେନସ୍ସ ଦ୍ୱେ ୱଣମୁଖସତାନି ହୋନ୍ତି। ଇତୋ ଉତ୍ତରିପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୨୫୦।ପାଣିମତ୍ତନ୍ତି ଅନ୍ତୋମୁଟ୍ଠିୟଂ ଠପନମତ୍ତଂ। ସଙ୍ଖମ୍ପି ନ ଉପେତୀତି ଗଣନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଗଚ୍ଛତି। କଲଭାଗମ୍ପୀତି ସତିମଂ କଲଂ ସହସ୍ସିମଂ କଲଂ ସତସହସ୍ସିମଂ ୱା କଲଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତିପି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ନ ଉପେତି। ଉପନିଧମ୍ପୀତି ଉପନିକ୍ଖେପନମତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପେତି, ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଓଲୋକିତମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି। ତତ୍ତଂଅୟୋଖିଲନ୍ତି ତିଗାୱୁତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାୟ ଲୋହପଥୱିୟା ଉତ୍ତାନକଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେ ତାଲପ୍ପମାଣଂ ଅୟସୂଲଂ ପୱେସେନ୍ତି, ତଥା ୱାମହତ୍ଥାଦୀସୁ। ଯଥା ଚ ଉତ୍ତାନକଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା, ଏୱଂ ଉରେନପି ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନପି ୱାମପସ୍ସେନପି ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ତଂ କମ୍ମକାରଣଂ କରୋନ୍ତିୟେୱ। ସଂୱେସେତ୍ୱାତି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତାୟ ଲୋହପଥୱିୟା ତିଗାୱୁତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା। କୁଠାରୀହୀତି ମହତୀହି ଗେହସ୍ସ ଏକପକ୍ଖଚ୍ଛଦନମତ୍ତାହି କୁଠାରୀହି ତଚ୍ଛନ୍ତି। ଲୋହିତଂ ନଦୀ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଦତି, ଲୋହପଥୱିତୋ ଜାଲା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ତଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଚ୍ଛନ୍ତା ପନ ସୁତ୍ତାହତଂ କରିତ୍ୱା ଦାରୁ ୱିୟ ଅଟ୍ଠଂସମ୍ପି ଛଳଂସମ୍ପି କରୋନ୍ତି। ୱାସୀହୀତି ମହାସୁପ୍ପପମାଣାହି ୱାସୀହି। ତାହି ତଚ୍ଛନ୍ତା ତଚତୋ ଯାୱ ଅଟ୍ଠୀନି ସଣିକଂ ତଚ୍ଛନ୍ତି, ତଚ୍ଛିତଂ ତଚ୍ଛିତଂ ପଟିପାକତିକଂ ହୋତି। ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱାତି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଯୋତ୍ତପଞ୍ଜରଚକ୍କକୁବ୍ବରପାଚନେହି ସବ୍ବତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେ ରଥେ ଯୋଜେତ୍ୱା। ମହନ୍ତନ୍ତି ମହାକୂଟାଗାରପ୍ପମାଣଂ। ଆରୋପେନ୍ତୀତି ସମ୍ପଜ୍ଜଲିତେହି ଅୟମୁଗ୍ଗରେହି ପୋଥେନ୍ତା ଆରୋପେନ୍ତି। ସକିମ୍ପିଉଦ୍ଧନ୍ତି ସୁପକ୍କୁଥିତାୟ ଉକ୍ଖଲିୟା ପକ୍ଖିତ୍ତତଣ୍ଡୁଲା ୱିୟ ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ତିରିୟଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛତି।

ଭାଗସୋ ମିତୋତି ଭାଗେ ଠପେତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ୱିଭତ୍ତୋ। ପରିୟନ୍ତୋତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଅୟସାତି ଉପରି ଅୟପଟ୍ଟେନ ଛାଦିତୋ।

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଏୱଂ ଫରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ଯଥା ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତେ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଯମକଗୋଳକା ୱିୟ ନିକ୍ଖମନ୍ତି।

ନ ସୁକରା ଅକ୍ଖାନେନ ପାପୁଣିତୁନ୍ତି ନିରୟୋ ନାମ ଏୱମ୍ପି ଦୁକ୍ଖୋ ଏୱମ୍ପି ଦୁକ୍ଖୋତି ୱସ୍ସସତଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତେନାପି ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା କଥେତୁଂ ନ ସୁକରାତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୫୧।ଦନ୍ତୁଲ୍ଲେହକନ୍ତି ଦନ୍ତେହି ଉଲ୍ଲେହିତ୍ୱା, ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରସାଦୋତି ରସଗେଧେନ ପରିଭୁତ୍ତରସୋ।

୨୫୨।ଅଞ୍ଜଞ୍ଜମଞ୍ଜଞ୍ଜଖାଦିକାତି ଅଞ୍ଜଞ୍ଜମଞ୍ଜଞ୍ଜଖାଦନଂ।

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋତି ଦୁରୂପୋ। ଦୁଦ୍ଦସିକୋତି ଦାରକାନଂ ଭୟାପନତ୍ଥଂ କତୟକ୍ଖୋ ୱିୟ ଦୁଦ୍ଦସୋ। ଓକୋଟିମକୋତି ଲକୁଣ୍ଡକୋ ପୱିଟ୍ଠଗୀୱୋ ମହୋଦରୋ। କାଣୋତି ଏକକ୍ଖିକାଣୋ ୱା ଉଭୟକ୍ଖିକାଣୋ ୱା। କୁଣୀତି ଏକହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା ଉଭୟହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା। ପକ୍ଖହତୋତି ପୀଠସପ୍ପୀ। ସୋକାୟେନାତି ଇଦମସ୍ସ ଦୁକ୍ଖାନୁପବନ୍ଧଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆରଦ୍ଧଂ।

କଲିଗ୍ଗହେନାତି ପରାଜୟେନ। ଅଧିବନ୍ଧଂ ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଯସ୍ମା ବହୁଂ ଜିତୋ ସବ୍ବସାପତେୟ୍ୟମ୍ପିସ୍ସ ନପ୍ପହୋତି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନାପି ବନ୍ଧଂ ନିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। କେୱଲା ପରିପୂରା ବାଲଭୂମୀତି ବାଲୋ ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପୂରେତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚାୱସେସେନ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଆଗତୋ ପଞ୍ଚସୁ ନୀଚକୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ପୁନ ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପୂରେତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି ଅୟଂ ସକଲା ପରିପୁଣ୍ଣା ବାଲଭୂମି।

୨୫୩।ପଣ୍ଡିତଲକ୍ଖଣାନୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତାନୁସାରେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୁଚିନ୍ତିତଚିନ୍ତୀତିଆଦୀନି ଚେତ୍ଥ ମନୋସୁଚରିତାଦୀନଂ ୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବାନି।

ଚକ୍କରତନୱଣ୍ଣନା

୨୫୬।ସୀସଂ ନ୍ହାତସ୍ସାତି ସୀସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାତସ୍ସ। ଉପୋସଥିକସ୍ସାତି ସମାଦିନ୍ନୌପୋସଥଙ୍ଗସ୍ସ। ଉପରିପାସାଦୱରଗତସ୍ସାତି ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରି ଗତସ୍ସ ସୁଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପାସାଦୱରସ୍ସ ଉପରି ମହାତଲେ ସିରୀଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୀଲାନି ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ। ତଦା କିର ରାଜା ପାତୋୱ ସତସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନପି ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ସୀସଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା କତପାତରାସୋ ସୁଦ୍ଧଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ଉପରିପାସାଦସ୍ସ ସିରୀସଯନେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାନମଯପୁଞ୍ଞସମୁଦଯଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ଅଯଂ ସବ୍ବଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ଧମ୍ମତା ।

ତେସଂ ତଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତାନଂଯେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରପୁଞ୍ଞକମ୍ମପଚ୍ଚଯଂ ଉତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ ନୀଲମଣିସଙ୍ଘାଟସଦିସଂ ପାଚୀନସମୁଦ୍ଦଜଲତଲଂ ଛିଦ୍ଦମାନଂ ୱିଯ ଆକାସଂ ଅଲଙ୍କୁରୁମାନଂ ୱିଯ ଦିବ୍ବଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ତଯିଦଂ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱଯୁତ୍ତତ୍ତା ଦିବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସହସ୍ସଂ ଅସ୍ସ ଅରାନନ୍ତି ସହସ୍ସାରଂ। ସହ ନେମିଯା ସହ ନାଭିଯା ଚାତି ସନେମିକଂ ସନାଭିକଂ। ସବ୍ବେହି ଆକାରେହି ପରିପୂରନ୍ତି ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ।

ତତ୍ଥ ଚକ୍କଞ୍ଚ ତଂ ରତିଜନନଟ୍ଠେନ ରତନଞ୍ଚାତି ଚକ୍କରତନଂ। ଯାଯ ପନ ତଂ ନାଭିଯା ''ସନାଭିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସା ଇନ୍ଦନୀଲମଣିମଯା ହୋତି। ମଜ୍ଝେ ପନସ୍ସା ରଜତମଯା ପନାଳି, ଯାଯ ସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧଦନ୍ତପନ୍ତିଯା ହସମାନଂ ୱିଯ ୱିରୋଚତି। ମଜ୍ଝେ ଛିଦ୍ଦେନ ୱିଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେନ ଉଭୋସୁପି ବାହିରନ୍ତେସୁ ରଜତପଟ୍ଟେନ କତପରିକ୍ଖେପୋ ହୋତି। ତେସୁ ପନସ୍ସା ନାଭିପନାଳି ପରିକ୍ଖେପପଟ୍ଟେସୁ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ସୁୱିଭତ୍ତାୱ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅଯଂ ତାୱସ୍ସ ନାଭିଯା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ଯେହି ପନ ତଂ ଅରେହି ''ସହସ୍ସାର''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେ ସତ୍ତରତନମଯା ସୂରିଯରସ୍ମିଯୋ ୱିଯ ପଭାସମ୍ପନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ତେସମ୍ପି ଘଟମଣିକପରିଚ୍ଛେଦଲେଖାଦୀନି ସୁୱିଭତ୍ତାନେୱ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅଯମସ୍ସ ଅରାନଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ଯାଯ ପନ ତଂ ନେମିଯା ସହ ''ସନେମିକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସା ବାଲସୂରିଯରସ୍ମିକଲାପସିରିଂ ଅୱହସମାନା ୱିଯ ସୁରତ୍ତସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧପୱାଳମଯା ହୋତି। ସନ୍ଧୀସୁ ପନସ୍ସା ସଞ୍ଝାରାଗସସ୍ସିରିକରତ୍ତଜମ୍ବୋନଦପଟ୍ଟା ୱଟ୍ଟପରିଚ୍ଛେଦଲେଖା ଚ ସୁୱିଭତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅଯମସ୍ସ ନେମିଯା ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ନେମିମଣ୍ଡଲପିଟ୍ଠିଯଂ ପନସ୍ସ ଦସନ୍ନଂ ଦସନ୍ନଂ ଅରାନମନ୍ତରେ ଧମନୱଂସୋ ୱିଯ ଅନ୍ତୋସୁସିରୋ ଛିଦ୍ଦମଣ୍ଡଲଚିତ୍ତୋ ୱାତଗାହୀ ପୱାଳଦଣ୍ଡୋ ହୋତି, ଯସ୍ସ ୱାତେନ ପହରିତସ୍ସ ସୁକୁସଲସମନ୍ନାହତସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯସ୍ସ ୱିଯ ସଦ୍ଦୋ ୱଗ୍ଗୁ ଚ ରଜନୀଯୋ ଚ କମନୀଯୋ ଚ ହୋତି। ତସ୍ସ ଖୋ ପନ ପୱାଳଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉପରି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ, ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ସମୋସରିତକୁସୁମଦାମପନ୍ତିଯୋତି ଏୱଂ ସମୋସରିତକୁସୁମଦାମପନ୍ତିସତଦ୍ୱଯପରିୱାରେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତସତଧାରିନା ପୱାଳଦଣ୍ଡସତେନ ସମୁପସୋଭିତନେମିପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ନାଭିପନାଳୀନଂ ଅନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ସୀହମୁଖାନି ହୋନ୍ତି, ଯେହି ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦକିରଣକଲାପସସ୍ସିରିକା ତରୁଣରୱିସମାନରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକପରିଯନ୍ତା ଆକାସଗଙ୍ଗାଗତିସୋଭଂ ଅଭିଭୱମାନା ୱିଯ ଦ୍ୱେ ମୁତ୍ତକଲାପା ଓଲମ୍ବନ୍ତି, ଯେହି ଚକ୍କରତନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆକାସେ ସମ୍ପରିୱତ୍ତମାନେହି ତୀଣି ଚକ୍କାନି ଏକତୋ ପରିୱତ୍ତନ୍ତାନି ୱିଯ ଖାଯନ୍ତି। ଅଯମସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରତା।

ତଂ ପନେତଂ ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରପରିପୂରଂ ପକତିଯା ସାଯମାସଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତକଥାସଲ୍ଲାପେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ୱୀଥିଚତୁକ୍କାଦୀସୁ କୀଳମାନେ ଦାରକଜନେ ନାତିଉଚ୍ଚେନ ନାତିନୀଚେନ ୱନସଣ୍ଡମତ୍ଥକାସନ୍ନେନ ଆକାସପ୍ପଦେସେନ ଉପସୋଭଯମାନଂ ୱିଯ ରୁକ୍ଖସାଖଗ୍ଗାନି, ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁଯ୍ୟମାନେନ ମଧୁରସ୍ସରେନ ସତ୍ତାନଂ ସୋତାନି ଓଧାପଯମାନଂ ଯୋଜନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନାନପ୍ପଭାସମୁଦଯସମୁଜ୍ଜଲେନ ୱଣ୍ଣେନ ନଯନାନି ସମାକଡ୍ଢନ୍ତଂ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ଉଗ୍ଘୋସଯନ୍ତଂ ୱିଯ ରାଜଧାନିଅଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛତି।

ଅଥ ତସ୍ସ ଚକ୍କରତନସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସୱନେନେୱ ''କୁତୋ ନୁ ଖୋ, କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅଯଂ ସଦ୍ଦୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜିତହଦଯାନଂ ପୁରତ୍ଥିମଦିସଂ ୱଲୋକଯମାନାନଂ ତେସଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଏୱମାହ – ''ପସ୍ସ ଭୋ ଅଚ୍ଛରିଯଂ, ଅଯଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ପୁବ୍ବେ ଏକୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅଜ୍ଜ ପନ ଅତ୍ତଦୁତିଯୋ ଉଗ୍ଗତୋ, ଏତଞ୍ହି ରାଜହଂସମିଥୁନଂ ୱିଯ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମିଥୁନଂ ପୁବ୍ବାପରିଯେନ ଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘତୀ''ତି। ତମଞ୍ଞୋ ଆହ – ''କିଂ କଥେସି ସମ୍ମ

କହଂ ନାମ ତଯା ଦ୍ୱେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦା ଏକତୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ନନୁ ଏସ ତପନୀଯରଂସିଧାରୋ ପିଞ୍ଜରକିରଣୋ ଦିୱାକରୋ ଉଗ୍ଗତୋ’’ତି। ତମଞ୍ଞୋ ସିତଂ କତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘କିଂ ଉମ୍ମତ୍ତୋସି, ନନୁ ଖୋ ଇଦାନିମେୱ ଦିୱାକରୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ସୋ କଥଂ ଇମଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, ଅଦ୍ଧା ପନେତଂ ଅନେକରତନପ୍ପଭାସମୁଜ୍ଜଲଂ ଏକସ୍ସ ପୁଞ୍ଞୱତୋ ୱିମାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତେ ସବ୍ବେପି ଅପସାଦଯନ୍ତା ଅଞ୍ଞେ ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘କିଂ ବହୁଂ ୱିପ୍ପଲପଥ, ନେୱେସ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ, ନ ସୂରିଯୋ ନ ଦେୱୱିମାନଂ। ନ ହେତେସଂ ଏୱରୂପା ସିରିସମ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ଚକ୍କରତନେନ ପନେତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ପୱତ୍ତସଲ୍ଲାପସ୍ସେୱ ତସ୍ସ ଜନସ୍ସ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଓହାଯ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅଭିମୁଖଂ ହୋତି। ତତୋ ତେହି ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଇଦଂ ନିବ୍ବତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଭୱନ୍ତି ୱତ୍ତାରୋ – ‘‘ନ କସ୍ସଚି ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ନନୁ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ପୂରିତଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତୋ, ତସ୍ସେତଂ ନିବ୍ବତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଅଥ ସୋ ଚ ମହାଜନୋ, ଯୋ ଚ ଅଞ୍ଞୋ ପସ୍ସତି, ସବ୍ବୋ ଚକ୍କରତନମେୱ ଅନୁଗଚ୍ଛତି। ତମ୍ପି ଚକ୍କରତନଂ ରଞ୍ଞୋଯେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଞାପେତୁକାମଂ ୱିଯ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପାକାରମତ୍ଥକେନେୱ ନଗରଂ ଅନୁସଂଯାଯିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅନ୍ତେପୁରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରସ୍ସ ଉତ୍ତରସୀହପଞ୍ଜରଆସନ୍ନେ ଠାନେ ଯଥା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ସୁଖେନ ସକ୍କା ହୋତି ପୂଜେତୁଂ, ଏୱଂ ଅକ୍ଖାହତଂ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି।

ଏୱଂ ଠିତସ୍ସ ପନସ୍ସ ୱାତପାନଚ୍ଛିଦ୍ଦାଦୀହି ପୱିସିତ୍ୱା ନାନାୱିରାଗରତନପ୍ପଭାସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅନ୍ତୋ ପାସାଦଂ ଅଲଙ୍କୁରୁମାନଂ ପଭାସମୂହଂ ଦିସ୍ୱା ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ସଞ୍ଜାତାଭିଲାସୋ ରାଜା ହୋତି। ପରିଜନୋପିସ୍ସ ପିଯୱଚନପାଭତେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ନିୱେଦେତି। ଅଥ ରାଜା ବଲୱପୀତିପାମୋଜ୍ଜଫୁଟସରୀରୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ସୀହପଞ୍ଜରସମୀପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସୁତଂ ଖୋ ପନ ମେତ’’ନ୍ତିଆଦିକଂ ଚିନ୍ତନଂ ଚିନ୍ତେସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଦିସ୍ୱାନ ରଞ୍ଞୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ…ପେ… ଅସ୍ସଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ସୋ ହୋତି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି କିତ୍ତାୱତା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ହୋତି? ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଚକ୍କରତନେ ଆକାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୱତ୍ତେ।

ଇଦାନି ତସ୍ସ ପୱତ୍ତାପନତ୍ଥଂ ଯଂ କାତବ୍ବଂ ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଥ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଉଟ୍ଠାଯାସନାତି ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚକ୍କରତନସମୀପଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା। ଭିଙ୍କାରଂ ଗହେତ୍ୱାତି ହତ୍ଥିସୋଣ୍ଡସଦିସପନାଳିଂ ସୁୱଣ୍ଣଭିଙ୍କାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା। ପୱତ୍ତତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନଂ, ଅଭିୱିଜିନାତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନନ୍ତି। ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯାତି ସବ୍ବଚକ୍କୱତ୍ତୀନଞ୍ହି ଉଦକେନ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ଅଭିୱିଜାନାତୁ ଭୱଂ ଚକ୍କରତନ’’ନ୍ତି ୱଚନସମନନ୍ତରମେୱ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଚକ୍କରତନଂ ପୱତ୍ତତି, ଯସ୍ସ ପୱତ୍ତିସମକାଲମେୱ ସୋ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ନାମ ହୋତି।

ପୱତ୍ତେ ପନ ଚକ୍କରତନେ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଯାନୱରଂ ଆରୁଯ୍ହ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଅଥସ୍ସ ଛତ୍ତଚାମରାଦିହତ୍ଥୋ ପରିଜନୋ ଚେୱ ଅନ୍ତେପୁରଜନୋ ଚ। ତତୋ ନାନପ୍ପକାରକଞ୍ଚୁକକୱଚାଦିସନ୍ନାହୱିଭୂସିତେନ ୱିୱିଧାହରଣପ୍ପଭାସମୁଜ୍ଜଲିତେନ ସମୁସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକପଟିମଣ୍ଡିତେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲକାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପରାଜସେନାପତି ପଭୁତଯୋପି ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନମେୱ ପରିୱାରେନ୍ତି। ରାଜଯୁତ୍ତା ପନ ଜନସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ ନଗରୱୀଥୀସୁ ଭେରିଯୋ ଚରାପେନ୍ତି ‘‘ତାତା ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କରତନଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପେନ ମଣ୍ଡିତପ୍ପସାଧିତା ସନ୍ନିପତଥା’’ତି। ମହାଜନୋ ପନ ପକତିଯା ଚକ୍କରତନସଦ୍ଦେନେୱ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ପହାଯ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାଯ ସନ୍ନିପତିତୋୱ, ସୋପି ସବ୍ବୋ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନମେୱ ପରିୱାରେତି। ଯସ୍ସ ଯସ୍ସ ହି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତୁକାମତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ସୋ ଆକାସଗତୋୱ ହୋତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯାମୱିତ୍ଥାରା ପରିସା ହୋତି। ତତ୍ଥ ଏକପୁରିସୋପି ଛିନ୍ନଭିନ୍ନସରୀରୋ ୱା କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥୋ ୱା ନତ୍ଥି। ସୁଚିପରିୱାରୋ ହି ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ। ଚକ୍କୱତ୍ତିପରିସା ନାମ ୱିଜ୍ଜାଧରପରିସା ୱିଯ ଆକାସେ ଗଚ୍ଛମାନା ଇନ୍ଦନୀଲମଣିତଲେ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣରତନସଦିସା ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅନ୍ୱଦେୱ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯା’’ତି।

ତମ୍ପି ଚକ୍କରତନଂ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗାନଂ ଉପରୂପରି ନାତିଉଚ୍ଚେନ ଗଗନପଦେସେନ ପୱତ୍ତତି, ଯଥା ରୁକ୍ଖାନଂ ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲୱେହି ଅତ୍ଥିକା ତାନି ସୁଖେନ ଗହେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଭୂମିଯଂ ଠିତା ‘‘ଏସ ରାଜା, ଏସ ଉପରାଜା, ଏସ ସେନାପତୀ’’ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଠାନାଦୀସୁପି ଇରିଯାପଥେସୁ ଯୋ ଯେନ ଇଚ୍ଛତି, ସୋ ତେନେୱ ଗଚ୍ଛତି। ଚିତ୍ତକମ୍ମାଦିସିପ୍ପପସୁତା ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାଯେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଯଥେୱ ହି ଭୂମିଯଂ, ତଥା ନେସଂ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ଆକାସେ ଇଜ୍ଝନ୍ତି। ଏୱଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ୱାମପସ୍ସେନ ସିନେରୁଂ ପହାଯ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉପରିଭାଗେନ ଅଟ୍ଠଯୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥ ଯୋ ୱିନିବ୍ବେଧେନ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ ପରିକ୍ଖେପତୋ ଛତ୍ତିଂସଯୋଜନପରିସାଯ ସନ୍ନିୱେସକ୍ଖମୋ ସୁଲଭାହାରୂପକରଣୋ ଛାଯୂଦକସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଚିସମତଲୋ ରମଣୀଯୋ ଭୂମିଭାଗୋ, ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଆକାସେ ଅକ୍ଖାହତଂ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥ ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ସୋ

ମହାଜନୋ ଓତରିତ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ନ୍ହାନଭୋଜନାଦୀନି ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେତି, ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଯସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଦେସେ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ତତ୍ଥ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ୱାସଂ ଉପେତି ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯା''ତି।

ଏୱଂ ୱାସଂ ଉପଗତେ ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି ଯେ ତତ୍ଥ ରାଜାନୋ, ତେ ''ପରଚକ୍କଂ ଆଗତ''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱାପି ନ ବଲକାଯଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ହୋନ୍ତି। ଚକ୍କରତନସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ନତ୍ଥି ସୋ ସତ୍ତୋ ନାମ, ଯୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକସଞ୍ଞାଯ ରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ ଆୱୁଧଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ୱିସହେଯ୍ଯ। ଅଯମନୁଭାୱୋ ଚକ୍କରତନସ୍ସ।

ଚକ୍କାନୁଭାୱେନ ହି ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ,

ଅରୀ ଅସେସା ଦମଥଂ ଉପେନ୍ତି;

ଅରିନ୍ଦମଂ ନାମ ନରାଧିପସ୍ସ,

ତେନେୱ ତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ତସ୍ସ ଚକ୍କଂ।

ତସ୍ମା ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜାନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସିରିୱିଭୱାନୁରୂପଂ ପାଭତଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ରାଜାନଂ ଉପଗମ୍ମ ଓନତସିରା ଅତ୍ତନୋ ମୋଳିଯମଣିପ୍ପଭାଭିସେକେନସ୍ସ ପାଦପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ''ଏହି ଖୋ ମହାରାଜା''ତିଆଦୀହି ୱଚନେହି ତସ୍ସ କିଙ୍କାରପ୍ପଟିସ୍ସାୱିତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରତ୍ଥିମାଯ…ପେ… ଅନୁସାସ ମହାରାଜାତି।

ତତ୍ଥ ସ୍ୱାଗତନ୍ତି ସୁଆଗମନଂ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଆଗତେ ସୋଚନ୍ତି, ଗତେ ନନ୍ଦନ୍ତି। ଏକସ୍ମିଂ ଆଗତେ ନନ୍ଦନ୍ତି, ଗତେ ସୋଚନ୍ତି। ତାଦିସୋ ତ୍ୱଂ ଆଗତନନ୍ଦନୋ ଗମନସୋଚନୋ, ତସ୍ମା ତୱ ଆଗମନଂ ସୁଆଗମନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ନାପି ''ଏତ୍ତକଂ ନାମ ମେ ଅନୁୱସ୍ସଂ ବଲିଂ ଉପକପ୍ପେଥା''ତି ୱଦତି, ନାପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭୋଗଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେତି। ଅତ୍ତନୋ ପନ ଧମ୍ମରାଜଭାୱସ୍ସ ଅନୁରୂପାଯ ପଞ୍ଞାଯ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ପେମନୀଯେନ ମଞ୍ଜୁନା ସରେନ ''ପସ୍ସଥ ତାତା, ପାଣାତିପାତୋ ନାମେସ ଆସେୱିତୋ ଭାୱିତୋ ବହୁଲୀକତୋ ନିରଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ''ତିଆଦିକଂ ଓୱାଦଂ ଦେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଏୱମାହ ପାଣୋ ନ ହନ୍ତବ୍ବୋ…ପେ… ଯଥାଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜଥାତି।

କିଂ ପନ ସବ୍ବେପି ରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ଓୱାଦଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି। ବୁଦ୍ଧସ୍ସପି ତାୱ ସବ୍ବେ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ରଞ୍ଞୋ କିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯେ ପଣ୍ଡିତା ୱିଭାୱିନୋ, ତେ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସବ୍ବେ ପନ ଅନୁଯନ୍ତା ଭୱନ୍ତି। ତସ୍ମା ''ଯେ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ''ତିଆଦିମାହ।

ଅଥ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଏୱଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହୱାସୀନଂ ଓୱାଦେ ଦିନ୍ନେ କତପାତରାସେ ଚକ୍କୱତ୍ତୀବଲେନ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହତି। ଯଥା ଯଥା ଚ ତଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହତି, ତଥା ତଥା ଅଗଦଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ସଂଖିତ୍ତଫଣୋ ନାଗରାଜା ୱିଯ ସଂଖିତ୍ତଊମିୱିପ୍ଫାରଂ ହୁତ୍ୱା ଓଗଚ୍ଛମାନଂ ମହାସମୁଦ୍ଦସଲିଲଂ ଯୋଜନମତ୍ତଂ ଓଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋସମୁଦ୍ଦେ ୱେଳୁରିଯଭିତ୍ତି ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁଞ୍ଞସିରିଂ ଦଟ୍ଠୁକାମାନି ୱିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦତଲେ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନି ନାନାରତନାନି ତତୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପଦେସଂ ପୂରଯନ୍ତି। ଅଥ ସା ରାଜପରିସା ତଂ ନାନାରତନପରିପୂରଂ ମହାସମୁଦ୍ଦତଲଂ ଦିସ୍ୱା ଯଥାରୁଚି ଉଚ୍ଛଙ୍ଗାଦୀହି ଆଦିଯତି, ଯଥାରୁଚି ଆଦିନ୍ନରତନାଯ ପନ ପରିସାଯ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ପଟିନିୱତ୍ତତି। ପଟିନିୱତ୍ତମାନେ ଚ ତସ୍ମିଂ ପରିସା ଅଗ୍ଗତୋ ହୋତି, ମଜ୍ଝେ ରାଜା, ଅନ୍ତେ ଚକ୍କରତନଂ। ତମ୍ପି ଜଲନିଧିଜଲଂ ପଲୋଭିଯମାନମିୱ ଚକ୍କରତନସିରିଯା, ଅସହମାନମିୱ ଚ ତେନ ୱିଯୋଗଂ, ନେମିମଣ୍ଡଲପରିଯନ୍ତଂ ଅଭିହନନ୍ତଂ ନିରନ୍ତରମେୱ ଉପଗଚ୍ଛତି।

୨୫୭। ଏୱଂ ରାଜା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ପୁବ୍ବୱିଦେହଂ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ୱିଜେତୁକାମୋ ଚକ୍କରତନଦେସିତେନ ମଗ୍ଗେନ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅଥ ଖୋ ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚକ୍କରତନଂ ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଂ ଦିସଂ ପୱତ୍ତତୀତି। ଏୱଂ ପୱତ୍ତମାନସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ପୱତ୍ତନୱିଧାନଂ ସେନାସନ୍ନିୱେସୋ ପଟିରାଜଗମନଂ ତେସଂ ଅନୁସାସନିପ୍ପଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହନଂ ସମୁଦ୍ଦସଲିଲସ୍ସ ଓଗଚ୍ଛନଂ ରତନାଦାନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱିଜିନିତ୍ୱା ପନ ତଂ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦତୋପି ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ସତ୍ତଯୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ଅପରଗୋଯାନଂ ୱିଜେତୁଂ

ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତଂ ତଥେୱ ଅଭିୱିଜିନିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦମ୍ପି ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୟୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣଂ ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ୱିଜେତୁଂ ତଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦପରିୟନ୍ତଂ ତଥେୱ ଅଭିୱିଜିୟ ଉତ୍ତରସମୁଦ୍ଦମ୍ପି ପଚ୍ଚୁତ୍ତରତି।

ଏତ୍ତାୱତା ରଞ୍ଞା ଚକ୍କୱତ୍ତିନା ଚାତୁରନ୍ତାୟ ପଥୱିୟା ଆଧିପଚ୍ଚଂ ଅଧିଗତଂ ହୋତି। ସୋ ଏୱଂ ୱିଜିତୱିଜୟୋ ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସିରିସମ୍ପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସପରିସୋ ଉଦ୍ଧଂ ଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ସୁୱିକସିତପଦୁମୁପ୍ପଲପୁଣ୍ଡରୀକୱନୱିଚିତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଜାତସ୍ସରେ ୱିୟ ପଞ୍ଚସତପଞ୍ଚସତପରିତ୍ତଦୀପପରିୱାରେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାଦୀପେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚକ୍କରତନଦେସିତେନେୱ ମଗ୍ଗେନ ୟଥାନୁକ୍କମଂ ଅତ୍ତନୋ ରାଜଧାନିମେୱ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ତଂ ଚକ୍କରତନଂ ଅନ୍ତେପୁରଦ୍ୱାରଂ ସୋଭୟମାନଂ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି।

ଏୱଂ ପତିଟ୍ଠିତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଚକ୍କରତନେ ରାଜନ୍ତେପୁରେ ଉକ୍କାହି ୱା ଦୀପିକାହି ୱା କିଞ୍ଚି କରଣୀୟଂ ନ ହୋତି, ଚକ୍କରତନୋଭାସୋୟେୱ ରତ୍ତିଂ ଅନ୍ଧକାରଂ ୱିଧମତି। ୟେ ଚ ପନ ରତ୍ତିଂ ଅନ୍ଧକାରତ୍ଥିକା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅନ୍ଧକାରମେୱ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା… ପେ… ଏୱରୂପଂ ଚକ୍କରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି।

ହତ୍ଥିରତନୱଣ୍ଣନା

୨୫୮। ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଚକ୍କରତନସ୍ସ ପନସ୍ସ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଅମଚ୍ଚା ପକତିମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନଂ ସୁଚିଭୂମିଭାଗଂ କାରେତ୍ୱା ହରିଚନ୍ଦନାଦୀହି ସୁରଭିଗନ୍ଧେହି ଉପଲିମ୍ପାପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱିଚିତ୍ତୱଣ୍ଣସୁରଭିକୁସୁମସମାକିଣ୍ଣଂ ଉପରି ସୁୱଣ୍ଣତାରକାନଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସମୋସରିତମନୁଞ୍ଞ-କୁସୁମଦାମପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତୱିତାନଂ ଦେୱୱିମାନଂ ୱିୟ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ''ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ଦେୱ ହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ଆଗମନଂ ଚିନ୍ତେଥା''ତି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲାନି ସମାଦାୟ ତଂ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦତି, ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଚୋଦିତୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତକୁଲା ୱା ଉପୋସଥକୁଲା ୱା ତଂ ସକ୍କାରୱିସେସଂ ଅନୁଭୱିତୁକାମୋ ତରୁଣରୱିମଣ୍ଡଲାଭିରତ୍ତଚରଣ-ଗୀୱମୁଖପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତୱିସୁଦ୍ଧସେତସରୀରୋ ସତ୍ତପ୍ପତିଟ୍ଠୋ ସୁସଣ୍ଠିତଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସନ୍ନିୱେସୋ ୱିକସିତରତ୍ତ-ପଦୁମଚାରୁପୋକ୍ଖରୋ ଇଦ୍ଧିମା ୟୋଗୀ ୱିୟ ୱେହାସଂ ଗମନସମତ୍ଥୋ ମନୋସିଲାଚୁଣ୍ଣରଞ୍ଜିତପରିୟନ୍ତୋ ୱିୟ ରଜତପବ୍ବତୋ ହତ୍ଥିସେଟ୍ଠୋ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ପତିଟ୍ଠାତି। ସୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତକୁଲା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଉପୋସଥକୁଲା ସବ୍ବଜେଟ୍ଠୋ। ପାଳିୟଂ ପନ ''ଉପୋସଥୋ ନାଗରାଜା'' ଇଚ୍ଚେୱ ଆଗଚ୍ଛତି। ସ୍ୱାୟଂ ପୂରିତଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତାନଂ ଚକ୍କୱତ୍ତୀନଂ ସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଚିନ୍ତୟନ୍ତାନଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଇତରେସଂ। ସୟମେୱ ପକତିମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଅପନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ନାଗରାଜାତି।

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଂ ପନ ତଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥିଗୋପକାଦୟୋ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେନ୍ତି। ରାଜା ତୁରିତତୁରିତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ''ଭଦ୍ଦକଂ ୱତ ଭୋ ହତ୍ଥିୟାନଂ, ସଚେ ଦମଥଂ ଉପେୟ୍ୟା''ତି ଚିନ୍ତୟନ୍ତୋ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତି। ଅଥ ସୋ ଘରଧେନୁୱଚ୍ଛକୋ ୱିୟ କଣ୍ଣେ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ସୂରତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମତି, ରାଜା ତଂ ଅଭିରୁହିତୁକାମୋ ହୋତି। ଅଥସ୍ସ ପରିଜନା ଅଧିପ୍ପାୟଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ସୋୱଣ୍ଣଦ୍ଧଜଂ ସୋୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରଂ ହେମଜାଲପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଉପନେନ୍ତି। ରାଜା ତଂ ଅନିସୀଦାପେତ୍ୱାୱ ସତ୍ତରତନମୟାୟ ନିସ୍ସେଣିୟା ଅଭିରୁୟ୍ହ ଆକାସଂ ଗମନନିନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନେୱ ସୋ ହତ୍ଥିରାଜା ରାଜହଂସୋ ୱିୟ ଇନ୍ଦନୀଲମଣିପ୍ପଭାଜାଲନୀଲଗଗନତଲଂ ଅଭିଲଙ୍ଘତି, ତତୋ ଚକ୍କଚାରିକାୟ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ସକଲରାଜପରିସା। ଇତି ସପରିସୋ ରାଜା ଅନ୍ତୋପାତରାସେୟେୱ ସକଲପଥୱିଂ ଅନୁସଂୟାୟିତ୍ୱା ରାଜଧାନିଂ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ମହିଦ୍ଧିକଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ହତ୍ଥିରତନଂ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ…ପେ… ଏୱରୂପଂ ହତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି।

ଅସ୍ସରତନୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତହତ୍ଥିରତନସ୍ସ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ପରିସା ପକତିମଙ୍ଗଲଅସ୍ସଟ୍ଠାନଂ ସୁଚିସମତଲଂ କାରେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଚ ପୁରିମନୟେନେୱ ରଞ୍ଞୋ ତସ୍ସ ଆଗମନଚିନ୍ତନତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତି। ସୋ ପୁରିମନୟେନେୱ କତଦାନସକ୍କାରୋ ସମାଦିନ୍ନସୀଲୋୱ ପାସାଦତଲେ ନିସିନ୍ନୋ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମନୁସ୍ସରତି, ଅଥସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଚୋଦିତୋ ସିନ୍ଧୱକୁଲତୋ ୱିଜ୍ଜୁଲ୍ଲତାୱିନଦ୍ଧସରଦକାଲସେତୱଲାହକରାସିସସ୍ସିରିକୋ ରତ୍ତପାଦୋ ରତ୍ତତୁଣ୍ଡୋ ଚନ୍ଦପ୍ପଭାପୁଞ୍ଜସଦିସସୁଦ୍ଧସିନିଦ୍ଧଘନସଙ୍ଘାତସରୀରୋ କାକଗୀୱା ୱିୟ ଇନ୍ଦନୀଲମଣି ୱିୟ ଚ କାଳୱଣ୍ଣେନ ସୀସେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା କାଳସୀସୋ ସୁଟ୍ଠୁ କପ୍ପେତ୍ୱା ଠପିତେହି ୱିୟ ମୁଞ୍ଜସଦିସେହି ସଣ୍ହୱଟ୍ଟୌଜୁଗତିଗତେହି କେସେହି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ମୁଞ୍ଜକେସୋ ୱେହାସଙ୍ଗମୋ ୱଲାହକୋ ନାମ ଅସ୍ସରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାତି। ସେସଂ ସବ୍ବଂ ହତ୍ଥିରତନେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱରୂପଂ ଅସ୍ସରତନଂ ସନ୍ଧାୟ ଭଗୱା ପୁନ

ଚପରନ୍ତିଆଦିମାହ।

ମଣିରତନୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଅସ୍ସରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଚତୁହତ୍ଥାୟାମଂ ସକଟନାଭିସମପ୍ପମାଣଂ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ କଣ୍ଣିକପରିୟନ୍ତତୋ ୱିନିଗ୍ଗତସୁପରିସୁଦ୍ଧମୁତ୍ତାକଲାପେହି ଦ୍ୱୀହି କଞ୍ଚନପଦୁମେହି ଅଲଙ୍କତଂ ଚତୁରାସୀତିମଣିସହସ୍ସପରିୱାରଂ ତାରାଗଣପରିୱୁତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସ୍ସ ସିରିଂ ପଟିପ୍ଫରମାନଂ ୱିୟ ୱେପୁଲ୍ଲପବ୍ବତତୋ ମଣିରତନଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସେୱଂ ଆଗତସ୍ସ ମୁତ୍ତାଜାଲକେ ଠପେତ୍ୱା ୱେଲୁପରମ୍ପରାୟ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ଆକାସଂ ଆରୋପିତସ୍ସ ରତ୍ତିଭାଗେ ସମନ୍ତା ୟୋଜନପ୍ପମାଣଂ ଓକାସଂ ଆଭା ଫରତି, ୟାୟ ସବ୍ବୋ ସୋ ଓକାସୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲା ୱିୟ ସଞ୍ଜାତାଲୋକୋ ହୋତି। ତତୋ କସ୍ସକା କସିକମ୍ମଂ, ୱାଣିଜା ଆପଣୁଗ୍ଘାଟନଂ , ତେ ତେ ଚ ସିପ୍ପିନୋ ତଂ ତଂ କମ୍ମନ୍ତଂ ପୟୋଜେନ୍ତି ଦିୱାତି ମଞ୍ଞମାନା। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… ମଣିରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି।

ଇତ୍ଥିରତନୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତମଣିରତନସ୍ସ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ୱିସୟସୁଖୱିସେସକାରଣଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ମଦ୍ଦରାଜକୁଲତୋ ୱା ହିସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଆନେନ୍ତି, ଉତ୍ତରକୁରୁତୋ ୱା ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱେନ ସୟଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ଅୱସେସା ପନସ୍ସା ସମ୍ପତ୍ତି ‘‘ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁଭୱତି ଅଭିରୂପା ଦସ୍ସନୀୟା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ପାଲିୟଂୟେୱ ଆଗତା।

ତତ୍ଥ ସଣ୍ଠାନପାରିପୂରିୟା ଅଧିକଂ ରୂପଂ ଅସ୍ସାତି ଅଭିରୂପା। ଦିସ୍ସମାନା ଚ ଚକ୍ଖୂନି ପୀଣୟତି, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞଂ କିଚ୍ଚୱିକ୍ଖେପଂ ହିତ୍ୱାପି ଦଟ୍ଠବ୍ବାତି ଦସ୍ସନୀୟା। ଦିସ୍ସମାନା ଚ ସୋମନସ୍ସୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତୀତି ପାସାଦିକା। ପରମାୟାତି ଏୱଂ ପସାଦାୱହତ୍ତା ଉତ୍ତମାୟ। ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟାତି ୱଣ୍ଣସୁନ୍ଦରତାୟ। ସମନ୍ନାଗତାତି ଉପେତା। ଅଭିରୂପା ୱା ୟସ୍ମା ନାତିଦୀଘା ନାତିରସ୍ସା ଦସ୍ସନୀୟା ୟସ୍ମା ନାତିକିସା ନାତିଥୂଲା, ପାସାଦିକା ୟସ୍ମା ନାତିକାଲିକା ନଚ୍ଚୋଦାତା। ପରମାୟ ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାୟ ସମନ୍ନାଗତା ୟସ୍ମା ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସଂ ୱଣ୍ଣଂ ଅପ୍ପତ୍ତା ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣଂ। ମନୁସ୍ସାନଞ୍ହି ୱଣ୍ଣାଭା ବହି ନ ନିଚ୍ଛରତି, ଦେୱାନଂ ଅତିଦୂରଂ ନିଚ୍ଛରତି, ତସ୍ସା ପନ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ପଦେସଂ ସରୀରାଭା ଓଭାସେତି।

ନାତିଦୀଘାଦୀସୁ ଚସ୍ସା ପଠମୟୁଗଲେନ ଆରୋହସମ୍ପତ୍ତି, ଦୁତିୟୟୁଗଲେନ ପରିଣାହସମ୍ପତ୍ତି, ତତିୟୟୁଗଲେନ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଛହି ୱାପି ଏତେହି କାୟୱିପତ୍ତିୟା ଅଭାୱୋ, ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସଂ ୱଣ୍ଣନ୍ତି ଇମିନା କାୟସମ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା।

ତୂଲପିଚୁନୋ ୱା କପ୍ପାସପିଚୁନୋ ୱାତି ସପ୍ପିମଣ୍ଡେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତସ୍ସ ସତୱିହତସ୍ସ ତୂଲପିଚୁନୋ ୱା ସତୱିହତସ୍ସ କପ୍ପାସପିଚୁନୋ ୱା କାୟସମ୍ଫସ୍ସୋ ହୋତି। ସୀତେତି ରଞ୍ଞୋ ସୀତକାଲେ। ଉଣ୍ହେତି ରଞ୍ଞୋ ଉଣ୍ହକାଲେ। ଚନ୍ଦନଗନ୍ଧୋତି ନିଚ୍ଚକାଲମେୱ ସୁପିସିତସ୍ସ ଅଭିନୱସ୍ସ ଚତୁଜ୍ଜାତିସମାୟୋଜିତସ୍ସ ହରିଚନ୍ଦନସ୍ସ ଗନ୍ଧୋ କାୟତୋ ୱାୟତି। ଉପ୍ପଲଗନ୍ଧୋତି ହସିତକଥିତକାଲେସୁ ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ତଙ୍ଖଣଂ ୱିକସିତସ୍ସେୱ ନୀଲୁପ୍ପଲସ୍ସ ଅତିସୁରଭିଗନ୍ଧୋ ୱାୟତି।

ଏୱଂ ରୂପସମ୍ଫସ୍ସଗନ୍ଧସମ୍ପତ୍ତିୟୁତ୍ତାୟ ପନସ୍ସା ସରୀରସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅନୁରୂପଂ ଆଚାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଂ ଖୋ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢା ୱିୟ ପଠମମେୱ ଉଟ୍ଠାତୀତି ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାୟିନୀ। ତସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନେ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ତାଲୱଣ୍ଟେନ ବୀଜନାଦିକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିପତତି ନିସୀଦତୀତି ପଚ୍ଛାନିପାତିନୀ। କିଂ କରୋମି ଦେୱାତି ତସ୍ସ କିଂକାରଂ ପଟିସ୍ସାୱେତୀତି କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱିନୀ। ରଞ୍ଞୋ ମନାପମେୱ ଚରତି କରୋତୀତି ମନାପଚାରିନୀ। ୟଂ ରଞ୍ଞୋ ପିୟଂ, ତଦେୱ ୱଦତୀତି ପିୟୱାଦିନୀ।

ଇଦାନି ସ୍ୱାସ୍ସା ଆଚାରୋ ଭାୱସୁଦ୍ଧିୟା ଏୱ, ନ ସାଠେୟ୍ୟେନାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ତଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନୋ ଅତିଚରତୀତି ନ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଚରତି, ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ଚିତ୍ତେନପି ନ ପତ୍ଥେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ୟେ ତସ୍ସା ଆଦିମ୍ହି ‘‘ଅଭିରୂପା’’ତିଆଦୟୋ ଅନ୍ତେ ‘‘ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାୟିନୀ’’ତିଆଦୟୋ ଗୁଣା ୱୁତ୍ତା, ତେ ପକତିଗୁଣା ଏୱ ‘‘ଅତିକ୍କନ୍ତା ମାନୁସଂ ୱଣ୍ଣ’’ନ୍ତିଆଦୟୋ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁରିମକମ୍ମାନୁଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଭିରୂପତାଦିକାପି ୱା ଚକ୍କରତନପାତୁଭାୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବାକାରପାରିପୂରା ଜାତା। ତେନାହ ଏୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି।

ଗହପତିରତନୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତେହିରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ଧନକରଣୀଯାନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ଯଥାସୁଖପ୍ପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଗହପତିରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ସୋ ପକତିଯାୱ ମହାଭୋଗୋ ମହାଭୋଗକୁଲେ ଜାତୋ ରଞ୍ଞୋ ଧନରାସିୱଡ୍ଢକୋ ସେଟ୍ଠି ଗହପତି ହୋତି, ଚକ୍କରତନାନୁଭାୱସହିତଂ ପନସ୍ସ କମ୍ମୱିପାକଜଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ପାତୁଭୱତି, ଯେନ ଅନ୍ତୋପଥୱିଯଂ ଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ନିଧିଂ ପସ୍ସତି। ସୋ ତଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଦଯୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଧନେନ ପୱାରେତ୍ୱା ସବ୍ବାନି ଧନକରଣୀଯାନି ସମ୍ପାଦେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ପୁନ ଚପରଂ, ଭିକ୍ଖୱେ...ପେ... ଏୱରୂପଂ ଗହପତିରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି।

ପରିଣାଯକରତନୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପାତୁଭୂତଗହପତିରତନସ୍ସ ପନ ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚସଂୱିଧାନସମତ୍ଥଂ ପରିଣାଯକରତନଂ ପାତୁଭୱତି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋୱ ହୋତି । ପକତିଯା ଏୱ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ଯତ୍ତୋ ମେଧାୱୀ, ରଞ୍ଞୋ ପୁଞ୍ଞାନୁଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ପନସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମାନୁଭାୱେନ ପରଚିତ୍ତଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯେନ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ ରାଜପରିସାଯ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅହିତେ ହିତେ ଚ ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ସୋପି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠହଦଯୋ ରାଜାନଂ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନୁସାସନେନ ପୱାରେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ପୁନ ଚପରଂ...ପେ... ପରିଣାଯକରତନଂ ପାତୁଭୱତୀତି। ତତ୍ଥ ଠପେତବ୍ବଂ ଠପେତୁନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନନ୍ତରେ ଠପେତବ୍ବଂ ଠପେତୁଂ।

୨୫୯।ସମୱେପାକିନିଯାତିଆଦି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ।

୨୬୦।କଟଗ୍ଗହେନାତି ଜଯଗ୍ଗାହେନ। ମହନ୍ତଂ ଭୋଗକ୍ଖନ୍ଧନ୍ତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ସତସହସ୍ସାନି। କେୱଲା ପରିପୂରା ପଣ୍ଡିତଭୂମୀତି ପଣ୍ଡିତୋ ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପୂରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁଲରୂପଭୋଗସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତତ୍ଥ ଠିତୋ ତୀଣି ଚ ସୁଚରିତାନି ପୂରେତ୍ୱା ପୁନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି ଅଯଂ ସକଲା ପରିପୁଣ୍ଣା ପଣ୍ଡିତଭୂମି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ବାଲପଣ୍ଡିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଗାରାତିଆଦି ଅସ୍ସପୁରସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ।

୨୬୨।ନିରଯଂ ଉପପନ୍ନାତି ଭଗୱା କତ୍ଥଚି ନିରଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦେସନଂ ଦେୱଲୋକେନ ଓସାପେତି, କତ୍ଥଚି ଦେୱଲୋକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରଯେନ ଓସାପେତି। ସଚେ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ନିରଯଦୁକ୍ଖଂ ଏକଦେସତୋ କଥେତି, ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଦୁକ୍ଖଂ ପେତ୍ତିୱିସଯଦୁକ୍ଖଂ ମନୁସ୍ସଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ ଏକଦେସତୋ କଥେତି, ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିମେୱ ୱିତ୍ଥାରେତି। ସଚେ ନିରଯଦୁକ୍ଖଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ଦେୱଲୋକମନୁସ୍ସଲୋକେସୁ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିପେତ୍ତିୱିସଯେସୁ ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ଏକଦେସତୋ କଥେତି, ନିରଯଦୁକ୍ଖମେୱ ୱିତ୍ଥାରେତି। ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ନିରଯଦୁକ୍ଖଂ ୱିତ୍ଥାରେତୁକାମୋ, ତସ୍ମା ଦେୱଲୋକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦେସନଂ ନିରଯେନ ଓସାପେତି। ଦେୱଲୋକମନୁସ୍ସଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିପେତ୍ତିୱିସଯଦୁକ୍ଖାନି ଚ ଏକଦେସତୋ କଥେତ୍ୱା ନିରଯଦୁକ୍ଖମେୱ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେତୁଂ ତମେନଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ନିରଯପାଲାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚେ ଥେରା ''ନିରଯପାଲା ନାମ ନତ୍ଥି, ଯନ୍ତରୂପଂ ୱିଯ କମ୍ମମେୱ କାରଣଂ କାରେତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେସଂ ତଂ ''ଅତ୍ଥି ନିରଯେ ନିରଯପାଲାତି, ଆମନ୍ତା, ଅତ୍ଥି ଚ କାରଣିକା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅଭିଧମ୍ମେ (କଥା। ୮୬୬) ପଟିସେଧିତମେୱ। ଯଥା ହି ମନୁସ୍ସଲୋକେ କମ୍ମକାରଣକାରକା ଅତ୍ଥି, ଏୱମେୱ ନିରଯେ ନିରଯପାଲା ଅତ୍ଥୀତି। ଯମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋତି ଯମରାଜା ନାମ ୱେମାନିକପେତରାଜା, ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଦିବ୍ବୱିମାନେ ଦିବ୍ବକପ୍ପରୁକ୍ଖଦିବ୍ବୌଯ୍ୟାନଦିବ୍ବନାଟକାଦିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱତି, ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ କମ୍ମୱିପାକଂ, ଧମ୍ମିକୋ ରାଜା। ନ ଚେସ ଏକୋୱ ହୋତି, ଚତୂସୁ ପନ ଦ୍ୱାରେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ହୋନ୍ତି। ନାଦ୍ଦସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ପେସିତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଦେୱଦୂତସ୍ସ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱଂ ୱଦତି। ଅଥ ନଂ ଯମୋ ''ନାଯଂ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖାପେତୁକାମୋ ଅମ୍ଭୋତିଆଦିମାହ।

ଜାତିଧମ୍ମୋତି ଜାତିସଭାୱୋ, ଅପରିମୁତ୍ତୋ ଜାତିଯା, ଜାତି ନାମ ମଯ୍ହଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ଅତ୍ଥୀତି। ପରତୋ ଜରାଧମ୍ମୋତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୨୬୩।ପଠମଂ ଦେୱଦୂତଂ ସମନୁଯୁଞ୍ଜିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଦହରକୁମାରୋ ଅତ୍ତତୋ ଏୱଂ ୱଦତି ନାମ ‘‘ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ମୟ୍ହମ୍ପି ତୁମ୍ହାକଂ ୱିୟ ହତ୍ଥପାଦା ଅତ୍ଥି, ସକେ ପନମ୍ହି ମୁତ୍ତକରୀସେ ପଲିପନ୍ନୋ, ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଅହଂ କିଲିଟ୍ଠଗତ୍ତୋମ୍ହି, ନ୍ହାପେଥ ମନ୍ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୋମି, ଜାତିତୋମ୍ହି ଅପରିମୁତ୍ତତାୟ ଏଦିସୋ ଜାତୋ। ନ ଖୋ ପନାହମେୱ, ତୁମ୍ହେପି ଜାତିତୋ ଅପରିମୁତ୍ତାୱ। ୟଥେୱ ହି ମୟ୍ହଂ, ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ଜାତି ଆଗମିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ସା ପୁରେ ଆଗମନାୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେସ ଦେୱଦୂତୋ ନାମ ଜାତୋ, ୱଚନତ୍ଥୋ ପନ ମଘଦେୱସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତୋୱ।

ଦୁତିୟଂଦେୱଦୂତନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଜରାଜିଣ୍ଣସତ୍ତୋ ଅତ୍ତତୋ ଏୱଂ ୱଦତି ନାମ – ‘‘ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ଅହମ୍ପି ତୁମ୍ହେ ୱିୟ ତରୁଣୋ ଅହୋସିଂ ଊରୁବଲବାହୁବଲଜୱନସମ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ସ ମେ ତା ବଲଜୱନସମ୍ପତ୍ତିୟୋ ଅନ୍ତରହିତା, ୱିଜ୍ଜମାନାପି ମେ ହତ୍ଥପାଦା ହତ୍ଥପାଦକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋନ୍ତି, ଜରାୟମ୍ହି ଅପରିମୁତ୍ତତାୟ ଏଦିସୋ ଜାତୋ। ନ ଖୋ ପନାହମେୱ, ତୁମ୍ହେପି ଜରାୟ ଅପରିମୁତ୍ତାୱ। ୟଥେୱ ହି ମୟ୍ହଂ, ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ଜରା ଆଗମିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ସା ପୁରେ ଆଗମନାୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେସ ଦେୱଦୂତୋ ନାମ ଜାତୋ।

ତତିୟଂ ଦେୱଦୂତନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଗିଲାନସତ୍ତୋ ଅତ୍ତତୋ ଏୱ ୱଦତି ନାମ – ‘‘ପସ୍ସଥ, ଭୋ, ଅହମ୍ପି ତୁମ୍ହେ ୱିୟ ନିରୋଗୋ ଅହୋସିଂ, ସୋମ୍ହି ଏତରହି ବ୍ୟାଧିନା ଅଭିହତୋ ସକେ ମୁତ୍ତକରୀସେ ପଲିପନ୍ନୋ, ଉଟ୍ଠାତୁମ୍ପି ନ ସକ୍କୋମି, ୱିଜ୍ଜମାନାପି ମେ ହତ୍ଥପାଦା ହତ୍ଥପାଦକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋନ୍ତି, ବ୍ୟାଧିତୋମ୍ହି ଅପରିମୁତ୍ତତାୟ ଏଦିସୋ ଜାତୋ। ନ ଖୋ ପନାହମେୱ, ତୁମ୍ହେପି ବ୍ୟାଧିତୋ ଅପରିମୁତ୍ତାୱ। ୟଥେୱ ହି ମୟ୍ହଂ, ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକଂ ବ୍ୟାଧି ଆଗମିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ସ ପୁରେ ଆଗମନାୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେସ ଦେୱଦୂତୋ ନାମ ଜାତୋ।

୨୬୫।ଚତୁତ୍ଥଂ ଦେୱଦୂତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ କମ୍ମକାରଣା ୱା ଦେୱଦୂତାତି କାତବ୍ବା କମ୍ମକାରଣିକା ୱା। ତତ୍ଥ ପନ କମ୍ମକାରଣପକ୍ଖେ ବାତ୍ତିଂସ ତାୱ କମ୍ମକାରଣା ଅତ୍ତତୋ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ନାମ – ‘‘ମୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତମାନା ନ ରୁକ୍ଖେ ୱା ପାସାଣେ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତାମ, ତୁମ୍ହାଦିସାନଂ ସରୀରେ ନିବ୍ବତ୍ତାମ, ଇତି ଅମ୍ହାକଂ ପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେତେ ଦେୱଦୂତା ନାମ ଜାତା। କମ୍ମକାରଣିକାପି ଅତ୍ତତୋ ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି ନାମ – ‘‘ମୟଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ କମ୍ମକାରଣା କରୋନ୍ତା ନ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ କରୋମ, ତୁମ୍ହାଦିସେସୁ ସତ୍ତେସୁୟେୱ କରୋମ, ଇତି ଅମ୍ହାକଂ ତୁମ୍ହେସୁ ପୁରେ କମ୍ମକାରଣାକରଣତୋୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେତେପି ଦେୱଦୂତା ନାମ ଜାତା।

୨୬୬।ପଞ୍ଚମଂ ଦେୱଦୂତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମତକସତ୍ତୋ ଅତ୍ତତୋ ଏୱଂ ୱଦତି ନାମ – ‘‘ପସ୍ସଥ ଭୋ ମଂ ଆମକସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକାଦିଭାୱଂ ପତ୍ତଂ, ମରଣତୋମ୍ହି ଅପରିମୁତ୍ତତାୟ ଏଦିସୋ ଜାତୋ। ନ ଖୋ ପନାହମେୱ, ତୁମ୍ହେପି ମରଣତୋ ଅପରିମୁତ୍ତାୱ। ୟଥେୱ ହି ମୟ୍ହଂ, ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକମ୍ପି ମରଣଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ଇତି ତସ୍ସ ପୁରେ ଆଗମନାୱ କଲ୍ୟାଣଂ କରୋଥା’’ତି। ତେନେସ ଦେୱଦୂତୋ ନାମ ଜାତୋ।

ଇମଂ ପନ ଦେୱଦୂତାନୁୟୋଗଂ କୋ ଲଭତି, କୋ ନ ଲଭତୀତି? ୟେନ ତାୱ ବହୁଂ ପାପଂ କତଂ, ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତିୟେୱ। ୟେନ ପନ ପରିତ୍ତଂ ପାପକମ୍ମଂ କତଂ, ସୋ ଲଭତି। ୟଥା ହି ସଭଣ୍ଡଂ ଚୋରଂ ଗହେତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବମେୱ କରୋନ୍ତି, ନ ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତି। ଅନୁୱିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗହିତଂ ପନ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନଂ ନୟନ୍ତି, ସୋ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଲଭତି। ଏୱଂସମ୍ପଦମେତଂ। ପରିତ୍ତପାପକମ୍ମା ହି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟପି ସରନ୍ତି, ସାରିୟମାନାପି ସରନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦୀଘଜୟନ୍ତଦମିଳୋ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ସରି। ସୋ କିର ଦମିଳୋ ସୁମନଗିରିୱିହାରେ ଆକାସଚେତିୟଂ ରତ୍ତପଟେନ ପୂଜେସି। ଅଥ ନିରୟେ ଉସ୍ସଦସାମନ୍ତେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଜାଲସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଅତ୍ତନୋ ପୂଜିତପଟଂ ଅନୁସ୍ସରି, ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଅପରୋପି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଦହରଭିକ୍ଖୁନୋ ଖଲିସାଟକଂ ଦେନ୍ତୋ ପାଦମୂଲେ ଠପେସି, ମରଣକାଲମ୍ହି ପଟପଟାତି ସଦ୍ଦେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି, ସୋପି ଉସ୍ସଦସାମନ୍ତେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଜାଲସଦ୍ଦେନ ତଂ ସାଟକଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ଏୱଂ ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ କୁସଲଂ କମ୍ମଂ ସରିତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି।

ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଅସରନ୍ତେ ପନ ପଞ୍ଚ ଦେୱଦୂତେ ପୁଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ କୋଚି ପଠମେନ ଦେୱଦୂତେନ ସରତି, କୋଚି ଦୁତିୟାଦୀହି। ୟୋ ପନ ପଞ୍ଚହିପି ନ ସରତି, ତଂ ୟମୋ ରାଜା ସୟଂ ସାରେତି। ଏକୋ କିର ଅମଚ୍ଚୋ ସୁମନପୁପ୍ଫକୁମ୍ଭେନ ମହାଚେତିୟଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୟମସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ଅଦାସି, ତଂ ଅକୁସଲକମ୍ମେନ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ୟମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନୟିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚହିପି ଦେୱଦୂତେହି କୁସଲେ ଅସରନ୍ତେ ୟମୋ ସୟଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ ମହାଚେତିୟଂ ସୁମନପୁପ୍ଫକୁମ୍ଭେନ ପୂଜେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ପତ୍ତିଂ ଅଦାସୀ’’ତି ସାରେସି, ସୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସରିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ଗତୋ। ୟମୋ ପନ ସୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱାପି ଅପସ୍ସନ୍ତୋ – ‘‘ମହାଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ଅନୁଭୱିସ୍ସତି ଅୟଂ ସତ୍ତୋ’’ତି ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି।

୨୬୭।ମହାନିରୟେତି ଅୱୀଚିମହାନିରୟମ୍ହି। କିଂ ପନସ୍ସ ପମାଣଂ? ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଆୟାମେନ ଚ ୱିତ୍ଥାରେନ ଚ ୟୋଜନସତଂ ହୋତି। ଲୋହପଥୱୀ

ଲୋହଛଦନଂ ଏକେକା ଚ ଭିତ୍ତି ନଓନଓଯୋଜନିକା ହୋତି। ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଭିତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚି ଉଟ୍ଠିତା ପଚ୍ଛିମଂ ଭିତ୍ତିଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପରତୋ ଯୋଜନସତଂ ଗଚ୍ଛତି। ସେସଦିସାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇତି ଜାଲପରିଯନ୍ତୱସେନ ଆଯାମୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଟ୍ଠାରସଯୋଜନାଧିକାନି ତୀଣି ଯୋଜନସତାନି, ପରିକ୍ଖେପତୋ ପନ ନଓଯୋଜନସତାନି ଚତୁପଣ୍ଣାସଯୋଜନାନି, ସମନ୍ତା ପନ ଉସ୍ସଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ହୋତି।

୨୬୮।ଉବ୍ଭତଂ ତାଦିସମେୱ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅକ୍କନ୍ତପଦଂ ଯାୱ ଅଟ୍ଠିତୋ ଦଲ୍ହଂ ଉଦ୍ଧରିତୁମେୱ ନ ସକ୍କା। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ହେଟ୍ଠତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଡଯ୍ହତି, ଉପରିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଝାଯତି, ଇତି ଅକ୍କମନକାଲେ ଡଯ୍ହମାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଉଦ୍ଧରଣକାଲେ ତାଦିସମେୱ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ବହୁସମ୍ପତ୍ତୋତି ବହୂନି ୱସ୍ସସତୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ସମ୍ପତ୍ତୋ।

କସ୍ମା ପନେସ ନରକୋ ଅୱୀଚୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋତି। ୱୀଚି ନାମ ଅନ୍ତରଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ଥ ଚ ଅଗ୍ଗିଜାଲାନଂ ୱା ସତ୍ତାନଂ ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତରଂ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ସୋ ଅୱୀଚୀତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋତି। ତସ୍ସ ହି ପୁରତ୍ଥିମଭିତ୍ତିତୋ ଜାଲା ଉଟ୍ଠିତା ସଂସିବ୍ବମାନା ଯୋଜନସତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଭିତ୍ତିଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପରତୋ ଯୋଜନସତଂ ଗଚ୍ଛତି। ସେସଦିସାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ଜାଲାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ଯୋଜନସତପ୍ପମାଣୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ଦ୍ୱେ ପାଦା ଯାୱ ଗୋପ୍ଫକା ଲୋହପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠା, ଦ୍ୱେ ହତ୍ଥା ଯାୱ ମଣିବନ୍ଧା ଲୋହଭିତ୍ତିଯୋ ପୱିଟ୍ଠା, ସୀସଂ ଯାୱ ଭମୁକଟ୍ଠିତୋ ଲୋହଛଦନେ ପୱିଟ୍ଠଂ, ଅଧୋଭାଗେନ ଏକଂ ଲୋହସୂଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା କାଯଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝନ୍ତଂ ଛଦନେ ପୱିଟ୍ଠଂ, ପାଚୀନଭିତ୍ତିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୂଲଂ ହଦଯଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଭିତ୍ତିଂ ପୱିଟ୍ଠଂ , ଉତ୍ତରଭିତ୍ତିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସୂଲଂ ଫାସୁକା ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଭିତ୍ତିଂ ପୱିଟ୍ଠଂ। ନିଚ୍ଚଲେ ତଥାଗତମ୍ହି ଅପରଦ୍ଧତ୍ତା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚତୀତି କମ୍ମସରିକ୍ଖତାଯ ଏଦିସୋ ଜାତୋ। ଏୱଂ ଜାଲାନଂ ନିରନ୍ତରତାଯ ଅୱୀଚି ନାମ।

ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ପନସ୍ସ ଯୋଜନସତିକେ ଠାନେ ନାଳିଯଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପୂରିତପିଟ୍ଠଂ ୱିଯ ସତ୍ତା ନିରନ୍ତରା, ''ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ଇମସ୍ମିଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଠିତାନଂ ନିସିନ୍ନାନଂ ନିପନ୍ନାନଂ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ୱା ଠିତେ ୱା ନିସିନ୍ନେ ୱା ନିପନ୍ନେ ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ବାଧନ୍ତି। ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ନିରନ୍ତରତାଯ ଅୱୀଚି।

କାଯଦ୍ୱାରେ ପନ ଛ ଉପେକ୍ଖାସହଗତାନି ଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଏକଂ ଦୁକ୍ଖସହଗତଂ। ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ଯଥା ଜିୱ୍ହଗ୍ଗେ ଛ ମଧୁବିନ୍ଦୂନି ଠପେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ତମ୍ବଲୋହବିନ୍ଦୁମ୍ହି ଠପିତେ ଅନୁଦହନବଲୱତାଯ ତଦେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ଇତରାନି ଅବ୍ବୋହାରିକାନି ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଅନୁଦହନବଲୱତାଯ ଦୁକ୍ଖମେୱେତ୍ଥ ନିରନ୍ତରଂ, ଇତରାନି ଅବ୍ବୋହାରିକାନୀତି। ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିରନ୍ତରତାଯ ଅୱୀଚି।

୨୬୯।ମହନ୍ତୋତି ଯୋଜନସତିକୋ। ସୋ ତତ୍ଥ ପତତୀତି ଏକୋ ପାଦୋ ମହାନିରଯେ ହୋତି, ଏକୋ ଗୂଥନିରଯେ ନିପତତି। ସୂଚିମୁଖାତି ସୂଚିସଦିସମୁଖା, ତେ ହତ୍ଥିଗୀୱପ୍ପମାଣା ଏକଦୋଣିକନାୱାପ୍ପମାଣା ୱା ହୋନ୍ତି।

କୁକ୍କୁଳନିରଯୋତି ଯୋଜନସତପ୍ପମାଣୋୱ ଅନ୍ତୋ କୂଟାଗାରମତ୍ତୱିତଚ୍ଚିତଅଙ୍ଗାରପୁଣ୍ଣୋ ଆଦିତ୍ତଛାରିକନିରଯୋ, ଯତ୍ଥ ପତିତପତିତା କୁନ୍ଦ୍ରୁସକରାସିମ୍ହି ଖିତ୍ତଫାଲୱାସିସିଲାଦୀନି ୱିଯ ହେଟ୍ଠିମତଲମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି।

ଆରୋପେନ୍ତୀତି ଅଯଦଣ୍ଡେହି ପୋଥେନ୍ତା ଆରୋପେନ୍ତି। ତେସଂ ଆରୋହନକାଲେ ତେ କଣ୍ଟକା ଅଧୋମୁଖା ହୋନ୍ତି, ଓରୋହନକାଲେ ଉଦ୍ଧଂମୁଖା।

ୱାତେରିତାନୀତି କମ୍ମମଯେନ ୱାତେନ ଚଲିତାନି। ହତ୍ଥମ୍ପି ଛିନ୍ଦନ୍ତୀତି ଫଲକେ ମଂସଂ ୱିଯ କୋଟ୍ଟଯମାନାନି ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ସଚେ ଉଟ୍ଠାଯ ପଲାଯତି, ଅଯୋପାକାରୋ ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖିପତି, ହେଟ୍ଠା ଖୁରଧାରା ସମୁଟ୍ଠାତି।

ଖାରୋଦକା ନଦୀତି ୱେତରଣୀ ନାମ ତମ୍ବଲୋହନଦୀ। ତତ୍ଥ ଅଯୋମଯାନି ଖରୱାଲିକ-ପୋକ୍ଖରପତ୍ତାନି, ହେଟ୍ଠା ଖୁରଧାରା ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ୱେତ୍ତଲତା ଚ କୁସତିଣାନି ଚ। ସୋ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖା ତିବ୍ବା ଖରାତି ସୋ ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ଅଧୋ ଚ ୱୁଯ୍ହମାନୋ ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେସୁ ଛିଜ୍ଜତି। ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାଯ ଖରୱାଲିକାଯ କଣ୍ଟକେହି ୱିଜ୍ଝିଯତି, ଖୁରଧାରାହି ଫାଲିଯତି, ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ କୁସତିଣେହି ୱିଲେଖତି, ୱେତ୍ତଲତାହି ଆକଡ୍ଢିଯତି, ତିକ୍ଖସତ୍ତୀହି ଫାଲିଯତି।

୨୭୦।ତତ୍ତେନଅଯୋସଙ୍କୁନାତି ତେନ ଜିଗଚ୍ଛିତୋମ୍ହୀତି ୱୁତ୍ତେ ମହନ୍ତଂ ଲୋହପଚ୍ଛିଂ ଲୋହଗୁଳାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ତଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସୋ ଲୋହଗୁଳଭାୱଂ

ଛତ୍ୱା ଦନ୍ତେ ସମ୍ପୁସେତି, ଅଥସ୍ସ ତେ ତତ୍ତେନ ଅୟୋସଙ୍କୁନା ମୁଖଂ ୱିୱରନ୍ତି, ତମ୍ବଲୋହଧାରେହି ମହନ୍ତେନ ଲୋହକଟାହେନ ତମ୍ବଲୋହଂ ଉପନେତ୍ୱା ଏୱମେୱଂ କରୋନ୍ତି। ପୁନ ମହାନିରୟେତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ତମ୍ବଲୋହପାନା ତମ୍ବଲୋହପାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁନ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ମହାନିରୟେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ତତ୍ଥ କୋଚି ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନେନେୱ ମୁଚ୍ଚତି, କୋଚି ଦୁତିୟେନ, କୋଚି ତତିୟେନ, କୋଚି ତମ୍ବଲୋହପାନେନ ମୁଚ୍ଚତି, କମ୍ମେ ପନ ଅପରିକ୍ଖୀଣେ ପୁନ ମହାନିରୟେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି।

ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏକୋ ଦହରଭିକ୍ଖୁ, – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏତ୍ତକଂ ଦୁକ୍ଖମନୁଭୱିତସତ୍ତଂ ପୁନପି ମହାନିରୟେ ପକ୍ଖିପନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ଆମ, ଆୱୁସୋ, କମ୍ମେ ଅପରିକ୍ଖୀଣେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏୱଂ କରୋନ୍ତୀତି। ତିଟ୍ଠତୁ, ଭନ୍ତେ, ଉଦ୍ଦେସୋ, କମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ କଥେଥାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥାପେତ୍ୱା ସୋତାପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଉଦ୍ଦେସଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଉଦ୍ଦେସଂ ଠପେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାନଂ ଗଣନା ନତ୍ଥି। ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଚେତଂ ସୁତ୍ତଂ ଅୱିଜହିତମେୱ ହୋତି।

୨୭୧ ।ହୀନକାୟୂପଗାତି ହୀନକାୟଂ ଉପଗତା ହୁତ୍ୱା। ଉପାଦାନେତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଗହଣେ। ଜାତିମରଣସମ୍ଭୱେତି ଜାତିୟା ଚ ମରଣସ୍ସ ଚ କାରଣଭୂତେ। ଅନୁପାଦାତି ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିୟିତ୍ୱା। ଜାତିମରଣସଙ୍ଖୟେତି ଜାତିମରଣସଙ୍ଖୟସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମାଭିନିବ୍ବୁତାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ସବ୍ବକିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତା। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଂ ଉପଚ୍ଚଗୁନ୍ତି ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାତିକ୍କନ୍ତା ନାମ ହୋନ୍ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଦେୱଦୂତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତତିୟୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ୱିଭଙ୍ଗୱଗ୍ଗୋ

୧। ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସ୍ସାତି ୱିପସ୍ସନାନୁଯୋଗସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଭଦ୍ଦକସ୍ସ ଏକରତ୍ତସ୍ସ। ଉଦ୍ଦେସନ୍ତି ମାତିକଂ। ୱିଭଙ୍ଗନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରଭାଜନୀଯଂ।

ଅତୀତନ୍ତି ଅତୀତେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ। ନାନ୍ୱାଗମେଯ୍ୟାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ନାନୁଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ନପ୍ପଟିକଙ୍ଖେତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ନ ପତ୍ଥେଯ୍ୟ। ଯଦତୀତନ୍ତି ଇଦମେତ୍ଥ କାରଣୱଚନଂ। ଯସ୍ମା ଯଂ ଅତୀତଂ, ତଂ ପହୀନଂ ନିରୁଦ୍ଧଂ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ, ତସ୍ମା ତଂ ପୁନ ନାନୁଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମା ଚ ଯଂ ଅନାଗତଂ, ତଂ ଅପ୍ପତ୍ତଂ ଅଜାତଂ ଅନିବ୍ବତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ତମ୍ପି ନ ପତ୍ଥେଯ୍ୟ।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେୱ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଚ ନଂ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାଦୀହି ସତ୍ତହି ଅନୁପସ୍ସନାହି ଯୋ ୱିପସ୍ସତି ଅରଞ୍ଞାଦୀସୁ ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ୱିପସ୍ସତି। ଅସଂହୀରଂଅସଂକୁପ୍ପନ୍ତି ଇଦଂ ୱିପସ୍ସନାପଟିୱିପସ୍ସନାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପସ୍ସନା ହି ରାଗାଦୀହି ନ ସଂହୀରତି ନ ସଂକୁପ୍ପତୀତି ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ, ତଂ ଅନୁବ୍ରୂହଯେ ୱଡ୍ଢେଯ୍ୟ, ପଟିୱିପସ୍ସେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଥ ୱା ନିବ୍ବାନଂ ରାଗାଦୀହି ନ ସଂହୀରତି ନ ସଂକୁପ୍ପତୀତି ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପଂ। ତଂ ୱିଦ୍ୱା ପଣ୍ଡିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନୁବ୍ରୂହଯେ, ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଦାରମ୍ମଣଂ ତଂ ତଂ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସ ପନ ଅନୁବ୍ରୂହନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ – ଅଜ୍ଜେୱ କିଚ୍ଚମାତପ୍ପନ୍ତି କିଲେସାନଂ ଆତାପନପରିତାପନେନ ଆତପ୍ପନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ୱୀରିଯଂ ଅଜ୍ଜେୱ କାତବ୍ବଂ। କୋ ଜଞ୍ଞା ମରଣଂ ସୁୱେତି ସ୍ୱେ ଜୀୱିତଂ ୱା ମରଣଂ ୱା କୋ ଜାନାତି। ଅଜ୍ଜେୱ ଦାନଂ ୱା ଦସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ୱା ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ପନ କୁସଲଂ କରିସ୍ସାମୀତି ହି ‘‘ଅଜ୍ଜ ତାୱ ପପଞ୍ଚୋ ଅତ୍ଥି, ସ୍ୱେ ୱା ପୁନଦିୱସେ ୱା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେୱ କରିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ୱୀରିଯଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ମହାସେନେନାତି ଅଗ୍ଗିୱିସସତ୍ଥାଦୀନି ଅନେକାନି ମରଣକାରଣାନି ତସ୍ସ ସେନା, ତାଯ ମହତିଯା ସେନାଯ ୱସେନ ମହାସେନେନ ଏୱରୂପେନ ମଚ୍ଚୁନା ସଦ୍ଧିଂ ‘‘କତିପାହଂ ତାୱ ଆଗମେହି ଯାୱାହଂ ବୁଦ୍ଧପୂଜାଦିଂ ଅତ୍ତନୋ ଅୱସ୍ସଯକମ୍ମଂ କରୋମୀ’’ତି । ଏୱଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱାକାରସଙ୍ଖାତୋ ୱା, ‘‘ଇଦଂ ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ଗହେତ୍ୱା କତିପାହଂ ଆଗମେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଲଞ୍ଜାନୁପ୍ପଦାନସଙ୍ଖାତୋ ୱା, ‘‘ଇମିନାହଂ ବଲରାସିନା ପଟିବାହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ବଲରାସିସଙ୍ଖାତୋ ୱା ସଙ୍ଗରୋ ନତ୍ଥି। ସଙ୍ଗରୋତି ହି ମିତ୍ତସନ୍ଥୱାକାରଲଞ୍ଜାନୁପ୍ପଦାନବଲରାସୀନଂ ନାମଂ, ତସ୍ମା ଅଯମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ।

ଅତନ୍ଦିତନ୍ତି ଅନଲସଂ ଉଟ୍ଠାହକଂ। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ଭଦ୍ଦୋ ଏକରତ୍ତୋ ଅସ୍ସାତି ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତୋ। ଇତି ତଂ ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲଂ ‘‘ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। ରାଗାଦୀନଂ ସନ୍ତତାଯ ସନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି ଆଚିକ୍ଖତି।

୨୭୩।ଏୱଂରୂପୋତିଆଦୀସୁ କାଳୋପି ସମାନୋ ଇନ୍ଦନୀଲମଣିୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସିନ୍ତି ଏୱଂ ମନୁଞ୍ଞରୂପୱସେନେୱ ଏୱଂରୂପୋ ଅହୋସିଂ। କୁସଲସୁଖସୋମନସ୍ସୱେଦନାୱସେନେୱ ଏୱଂୱେଦନୋ। ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂଯେୱ ସଞ୍ଞାଦୀନଂ ୱସେନ ଏୱଂସଞ୍ଞୋ ଏୱଂସଙ୍ଖାରୋ ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ଅହୋସିଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନନ୍ଦିଂ ସମନ୍ୱାନେତୀତି ତେସୁ ରୂପାଦୀସୁ ତଣ୍ହଂ ସମନ୍ୱାନେତି ଅନୁପୱତ୍ତେତି। ହୀନରୂପାଦିୱସେନ ପନ ଏୱଂରୂପୋ ଅହୋସିଂ…ପେ… ଏୱଂୱିଞ୍ଞାଣୋ ଅହୋସିନ୍ତି ନ ମଞ୍ଞତି।

ନନ୍ଦିଂ ନ ସମନ୍ୱାନେତୀତି ତଣ୍ହଂ ୱା ତଣ୍ହାସମ୍ପଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠିଂ ୱା ନାନୁପୱତ୍ତଯତି।

୨୭୪।ଏୱଂରୂପୋ ସିଯନ୍ତିଆଦୀସୁପି ତଂମନୁଞ୍ଞରୂପାଦିୱସେନେୱ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିପୱତ୍ତସଙ୍ଖାତା ନନ୍ଦିସମନ୍ୱାନଯନାୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

୨୭୫।କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସଂହୀରତୀତି ଇଦଂ ‘‘ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ଯୋ ଧମ୍ମଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିପସ୍ସତି। ଅସଂହୀରଂ ଅସଂକୁପ୍ପ’’ନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ‘‘କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଧମ୍ମଂ ନ ୱିପସ୍ସତୀ’’ତିଆଦି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ଯସ୍ମା ପନ ଅସଂହୀରାତି ଚ

ଅସଂକୁପ୍ପାତି ଚ ୱିପସ୍ସନା ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ତସ୍ସା ଏୱ ଅଭାୱଞ୍ଚ ଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଂହୀରତୀତି ମାତିକଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିହାରୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ସଂହୀରତୀତି ୱିପସ୍ସନାଯ ଅଭାୱତୋ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଆକଡ୍ଢିଯତି। ନ ସଂହୀରତୀତି ୱିପସ୍ସନାଯ ଭାୱେନ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ନାକଡ୍ଢିଯତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଆନନ୍ଦଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଆନନ୍ଦଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠିତୋତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠିତୋ। କୋ ନୁ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଜାନନ୍ତୋୱ କଥାସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି।

୨୭୮।ସାଧୁ ସାଧୂତି ଥେରସ୍ସ ସାଧୁକାରମଦାସି। ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱନ୍ତି ପରିମଣ୍ଡଲେହି ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନେହି ପରିସୁଦ୍ଧେହି କଥିତତ୍ତା ଦେସନଂ ପସଂସନ୍ତୋ ଆହ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଆନନ୍ଦଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମହାକଚ୍ଚାନଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୯।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାକଚ୍ଚାନଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତପୋଦାରାମେତି ତତ୍ତୋଦକସ୍ସ ରହଦସ୍ସ ୱସେନ ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମେ ଆରାମେ। ୱେଭାରପବ୍ବତସ୍ସ କିର ହେଟ୍ଠା ଭୂମଟ୍ଠକନାଗାନଂ ପଞ୍ଚଯୋଜନସତିକଂ ନାଗଭୱନଂ ଦେୱଲୋକସଦିସଂ ମଣିମଯେନ ତଲେନ ଆରାମୁଯ୍ଯାନେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ, ତତ୍ଥ ନାଗାନଂ କୀଳନଟ୍ଠାନେ ମହାଉଦକରହଦୋ, ତତୋ ତପୋଦା ନାମ ନଦୀ ସନ୍ଦତି କୁଥିତା ଉଣ୍ହୋଦକା। କସ୍ମା ପନେସା ଏଦିସା ଜାତା? ରାଜଗହଂ କିର ପରିୱାରେତ୍ୱା ମହା ପେତଲୋକୋ, ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାଲୋହକୁମ୍ଭିନିରଯାନଂ ଅନ୍ତରେନ ଅଯଂ ତପୋଦା ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ସା କୁଥିତା ସନ୍ଦତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ଯତାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତପୋଦା ସନ୍ଦତି, ସୋ ଦହୋ ଅଚ୍ଛୋଦକୋ ସୀତୋଦକୋ ସାତୋଦକୋ ସେତୋଦକୋ ସୁପ୍ପତିତ୍ଥୋ ରମଣୀଯୋ ପହୂତମଚ୍ଛକଚ୍ଛପୋ, ଚକ୍କମତ୍ତାନି ଚ ପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫନ୍ତି । ଅପିଚାଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତପୋଦା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାନିରଯାନଂ ଅନ୍ତରିକାଯ ଆଗଚ୍ଛତି, ତେନାଯଂ ତପୋଦା କୁଥିତା ସନ୍ଦତୀ''ତି (ପାରା। ୨୩୧)। ଇମସ୍ସ ପନ ଆରାମସ୍ସ ଅଭିସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ତତୋ ମହାଉଦକରହଦୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସ ନାମୱସେନାଯଂ ୱିହାରୋ ତପୋଦାରାମୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୮୦।ସମିଦ୍ଧୀତି ତସ୍ସ କିର ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ ସମିଦ୍ଧୋ ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ, ତସ୍ମା ସମିଦ୍ଧିତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକୋତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦି ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପତ୍ତିଭୂତୋ। ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ସୁଗତୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନାତି ମଧୁପିଣ୍ଡିକସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୧୯୯ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିହାରେତବ୍ବଂ।

୨୮୨।ଇତି ମେ ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ କିର ସୁତ୍ତେ ଭଗୱା ଦ୍ୱାଦସାଯତନୱସେନେୱ ମାତିକଂ ଠପେସି। ଥେରୋପି ''ଭଗୱତା ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱୀସୁ, ଉପରି ଚତୁତ୍ଥେ ଚାତି ଇମେସୁ ତୀସୁ ସୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ମାତିକା ଚ ୱିଭଙ୍ଗୋ ଚ କତୋ, ଇଧ ପନ ଦ୍ୱାଦସାଯତନୱସେନେୱ ୱିଭଜନତ୍ଥଂ ମାତିକା ଠପିତା''ତି ନଯଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଇମଂ ପନ ନଯଂ ଲଭନ୍ତେନ ଥେରେନ ଭାରିଯଂ କତଂ, ଅପଦେ ପଦଂ ଦସ୍ସିତଂ, ଆକାସେ ପଦଂ କତଂ, ତେନ ନଂ ଭଗୱା ଇମମେୱ ସୁତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ – ''ଏତଦଗ୍ଗଂ , ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭଜନ୍ତାନଂ ଯଦିଦଂ ମହାକଚ୍ଚାନୋ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୧୯୭) ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପେସି। ଏତ୍ଥ ପନ ଚକ୍ଖୂତି ଚକ୍ଖୁପସାଦୋ। ରୂପାତି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନିକରୂପା। ଇମିନା ନଯେନ ସେସାଯତନାନିପି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ନିକନ୍ତିୱିଞ୍ଞାଣଂ। ତଦଭିନନ୍ଦତୀତି ତଂ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ ରୂପଞ୍ଚ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅଭିନନ୍ଦତି। ଅନ୍ୱାଗମେତୀତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅନୁଗଚ୍ଛତି।

ଇତି ମେ ମନୋ ଅହୋସି ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ ଇତି ଧମ୍ମାତି ଏତ୍ଥ ପନ ମନୋତି ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ଧମ୍ମାତି ତେଭୂମକଧମ୍ମାରମ୍ମଣଂ।

୨୮୩।ପଣିଦହତୀତି ପତ୍ଥନାୱସେନ ଠପେସି। ପଣିଧାନପଚ୍ଚଯାତି ପତ୍ଥନାଟ୍ଠପନକାରଣା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାକଚ୍ଚାନଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଲୋମସକଙ୍ଗିଯଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଲୋମସକଙ୍ଗିଯଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଲୋମସକଙ୍ଗିଯୋତି ଅଙ୍ଗଥେରୋ କିର ନାମେସ, କାଯସ୍ସ ପନ ଈସକଲୋମସାକାରତାଯ ଲୋମସକଙ୍ଗିଯୋତି ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଚନ୍ଦନୋଦେୱପୁତ୍ତୋତି କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ କିରେସ ଚନ୍ଦନୋ ନାମ ଉପାସକୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ତୀଣି ରତନାନି ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ପୂଜେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ପୁରିମନାମେନ ଚନ୍ଦନୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯନ୍ତି ରତ୍ତକମ୍ବଲସିଲାଯଂ। ତସ୍ସା କିର ରତ୍ତକମ୍ବଲସ୍ସେୱ ଜଯସୁମନପୁପ୍ଫରାସି ୱିଯ ୱଣ୍ଣୋ, ତସ୍ମା ‘‘ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

କଦା ପନ ତତ୍ଥ ଭଗୱା ୱିହାସୀତି? ବୋଧିପତ୍ତିତୋ ସତ୍ତମେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ଆସାଳ୍ହୀମାସପୁଣ୍ଣମାଯ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନାଯ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ଓରୁଯ୍ହ କଣ୍ଡମ୍ବମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନାଯ ମହାଜନଂ ମହାୱିଦୁଗ୍ଗତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଯସ୍ମା ପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ନ ୱସନ୍ତି, ତସ୍ମା ପସ୍ସମାନସ୍ସେୱ ତସ୍ସ ଜନସ୍ସ ପଦୱୀକ୍କମଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତୋ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ୱିହାସି।

ତତ୍ର ଭଗୱାତି ତତ୍ର ୱିହରନ୍ତୋ ଭଗୱା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଦସହି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେହି ସନ୍ନିପତିତାହି ଦେୱତାହି ପରିୱୁତୋ ମାତରଂ କାଯସକ୍ଖିଂ କତ୍ୱା ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ କଥେନ୍ତୋ ଗମ୍ଭୀରଂ ନିପୁଣଂ ତିଲକ୍ଖଣାହତଂ ରୂପାରୂପପରିଚ୍ଛେଦକଥଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ଦେୱାନଂ ସଂୱେଗଜନନତ୍ଥଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସଞ୍ଚ ୱିଭଙ୍ଗଞ୍ଚ ଅଭାସି। ତତ୍ରାଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ସଦ୍ଧିଂ ୱିଭଙ୍ଗେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ଦେୱତ୍ତସ୍ସ ପନ ପମାଦାଧିଟ୍ଠାନତ୍ତା ଦିବ୍ବେହି ଆରମ୍ମଣେହି ନିପ୍ପୀଳିଯମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସୁତ୍ତଂ ସମ୍ମୁଟ୍ଠୋ ଗାଥାମତ୍ତମେୱ ଧାରେସି। ତେନାହ ‘‘ଏୱଂ ଖୋ ଅହଂ ଭିକ୍ଖୁ ଧାରେମି ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତିଯୋ ଗାଥା’’ତି।

ଉଗ୍ଗଣ୍ହାହିତ୍ୱନ୍ତିଆଦୀସୁ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁଣନ୍ତୋ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି ନାମ, ୱାଚାଯ ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତୋ ପରିଯାପୁଣାତି ନାମ, ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ଧାରେତି ନାମ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଲୋମସକଙ୍ଗିଯଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚୂଳକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮୯।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଚୂଳକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସୁଭୋତି ସୋ କିର ଦସ୍ସନୀଯୋ ଅହୋସି ପାସାଦିକୋ, ତେନସ୍ସ ଅଙ୍ଗସୁଭତାଯ ସୁଭୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ମାଣୱୋତି ପନ ତଂ ତରୁଣକାଲେ ୱୋହରିଂସୁ, ସୋ ମହଲ୍ଲକକାଲେପି ତେନେୱ ୱୋହାରେନ ୱୋହରିଯତି। ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତୋତି ତୋଦେଯ୍ୟସ୍ସ ନାମ ପସେନଦିରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିଯା ଅୱିଦୂରେ ତୁଦିଗାମୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଅଧିପତିତ୍ତା ତୋଦେଯ୍ୟୋତି ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ମହାଧନୋ ପନ ହୋତି ସତ୍ତାସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ ପରମମଚ୍ଛରୀ, ‘‘ଦଦତୋ ଭୋଗାନଂ ଅପରିକ୍ଖଯୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ନ ଦେତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ଅଞ୍ଜନାନଂ ଖଯଂ ଦିସ୍ୱା, ୱମ୍ମିକାନଞ୍ଚ ସଞ୍ଚଯଂ;

ମଧୂନଞ୍ଚ ସମାହାରଂ, ପଣ୍ଡିତୋ ଘରମାୱସେ’’ତି।

ଏୱଂ ଅଦାନମେୱ ସିକ୍ଖାପେସି। ଧୁରୱିହାରେ ୱସତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଯାଗୁଉଲୁଙ୍ଗମତ୍ତଂ ୱା ଭତ୍ତକଟଚ୍ଛୁମତ୍ତଂ ୱା ଅଦତ୍ୱା ଧନଲୋଭେନ କାଲଂ କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂୟେୱ ଘରେ ସୁନଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସୁଭୋ ତଂ ସୁନଖଂ ଅତିୱିୟ ପିୟାୟତି , ଅତ୍ତନୋ ଭୁଞ୍ଜନକଭତ୍ତଂୟେୱ ଭୋଜେତି, ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱରସୟନେ ସୟାପେତି। ଅଥ ଭଗୱା ଏକଦିୱସଂ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ସୁନଖଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ତୋଦେୟ୍ୟବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଧନଲୋଭେନ ଅତ୍ତନୋୱ ଘରେ ସୁନଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜ ମୟି ସୁଭସ୍ସ ଘରଂ ଗତେ ମଂ ଦିସ୍ୱା ସୁନଖୋ ଭୁକ୍କାରଂ କରିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସାହଂ ଏକଂ ୱଚନଂ ୱକ୍ଖାମି, ସୋ ‘ଜାନାତି ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନଟ୍ଠାନେ ନିପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ତତୋନିଦାନଂ ସୁଭସ୍ସ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଏକୋ କଥାସଲ୍ଲାପୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ସୁନଖୋ ପନ କାଲଂ କତ୍ୱା ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ଇମଂ ମାଣୱସ୍ସ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭଗୱା ତଂ ଦିୱସଂ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତେ ମାଣୱେ ତଂ ଘରଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି।

ସୁନଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୁକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ସମୀପଂ ଗତୋ। ତତୋ ନଂ ଭଗୱା ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ତୋଦେୟ୍ୟ ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେପି ମଂ ଭୋ ଭୋତି ପରିଭୱିତ୍ୱା ସୁନଖୋ ଜାତୋ, ଇଦାନିପି ଭୁକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଅୱୀଚିଂ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି। ସୁନଖୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ଜାନାତି ମଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ଗୀୱଂ ଓନାମେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧନନ୍ତରେ ଛାରିକାୟଂ ନିପନ୍ନୋ। ମନୁସ୍ସା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୟନେ ସୟାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସୁଭୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘କେନାୟଂ ସୁନଖୋ ସୟନା ଓରୋପିତୋ’’ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ନ କେନଚୀତି ୱତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ମାଣୱୋ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ମମ ପିତା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତୋଦେୟ୍ୟୋ ନାମ ସୁନଖୋ ନତ୍ଥି। ସମଣୋ ପନ ଗୋତମୋ ପିତରଂ ସୁନଖଂ କରୋତି, ଯଂକିଞ୍ଚି ଏସ ମୁଖାରୂଳ୍ହଂ ଭାସତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗହେତୁକାମୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛି।

ଭଗୱାପି ତସ୍ସ ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଅୱିସଂୱାଦନତ୍ଥଂ ଆହ – ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ତେ ମାଣୱ ପିତରା ଅନକ୍ଖାତଂ ଧନ’’ନ୍ତି । ଅତ୍ଥି, ଭୋ ଗୋତମ, ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକା ସୁୱଣ୍ଣମାଲା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକା ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନିକା ସୁୱଣ୍ଣପାତି ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ କହାପଣନ୍ତି। ଗଚ୍ଛ ତଂ ସୁନଖଂ ଅପ୍ପୋଦକପାୟାସଂ ଭୋଜାପେତ୍ୱା ସୟନେ ଆରୋପେତ୍ୱା ଈସକଂ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତକାଲେ ପୁଚ୍ଛ, ସବ୍ବଂ ତେ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତି। ଅଥ ନଂ ଜାନେୟ୍ୟାସି ‘‘ପିତା ମେ ଏସୋ’’ତି। ମାଣୱୋ – ‘‘ସଚେ ସଚ୍ଚଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଧନଂ ଲଚ୍ଛାମି, ନୋ ଚେ, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ମୁସାୱାଦେନ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦ୍ୱୀହିପି କାରଣେହି ତୁଟ୍ଠୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ସୁନଖୋ – ‘‘ଞାତୋମ୍ହି ଇମିନା’’ତି ରୋଦିତ୍ୱା ହୁଂ ହୁନ୍ତି କରୋନ୍ତୋ ଧନନିଧାନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦେନ ପଥୱିଂ ଖଣିତ୍ୱା ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି, ମାଣୱୋ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ଭୱପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ନାମ ଏୱଂ ସୁଖୁମଂ ପଟିସନ୍ଧିଅନ୍ତରଂ ପାକଟଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ, ଅଦ୍ଧା ଏସ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ’’ତି ଭଗୱତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଚୁଦ୍ଦସ ପଞ୍ହେ ଅଭିସଙ୍ଖରି। ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାପାଠକୋ କିରେସ, ତେନସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇଦଂ ଧମ୍ମପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦୁତିୟଗମନେନ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି, ତେନ ପୁଟ୍ଠପଞ୍ହେ ପନ ଭଗୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ କମ୍ମସ୍ସକାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ କମ୍ମଂ ଏତେସଂ ସକଂ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡକନ୍ତି କମ୍ମସ୍ସକା। କମ୍ମସ୍ସ ଦାୟାଦାତି କମ୍ମଦାୟାଦା, କମ୍ମଂ ଏତେସଂ ଦାୟଜ୍ଜଂ ଭଣ୍ଡକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଂ ଏତେସଂ ଯୋନି କାରଣନ୍ତି କମ୍ମଯୋନୀ। କମ୍ମଂ ଏତେସଂ ବନ୍ଧୂତି କମ୍ମବନ୍ଧୂ, କମ୍ମଞାତକାତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଂ ଏତେସଂ ପଟିସରଣଂ ପତିଟ୍ଠାତି କମ୍ମପଟିସରଣା। ଯଦିଦଂହୀନପ୍ପଣୀତତାୟାତି ଯଂ ଇଦଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ହୀନୋ ଭୱ, ତ୍ୱଂ ପଣୀତୋ, ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପାୟୁକୋ, ତ୍ୱଂ ଦୀଘାୟୁକୋ…ପେ… ତ୍ୱଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ଭୱ, ତ୍ୱଂ ପଞ୍ଞୱା’’ତି ଏୱଂ ହୀନପ୍ପଣୀତତାୟ ୱିଭଜନଂ, ତଂ ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି କରୋତି, କମ୍ମମେୱ ଏୱଂ ସତ୍ତେ ୱିଭଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମାଣୱୋ କଥିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ସଞ୍ଜାନାସି, ଘନଦୁସ୍ସପଟ୍ଟେନସ୍ସ ମୁଖଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମଧୁରଂ ପୁରତୋ ଠପିତଂ ୱିୟ ଅହୋସି। ମାନନିସ୍ସିତୋ କିରେସ ପଣ୍ଡିତମାନୀ, ଅତ୍ତନା ସମଂ ନ ପସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସ ‘‘କିଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ କଥେତି, ଯମହଂ ଜାନାମି, ତଦେୱ କଥେତୀତି ଅୟଂ ମାନୋ ମା ଅହୋସୀ’’ତି ମାନଭଞ୍ଜନତ୍ଥଂ ଭଗୱା ‘‘ଆଦିତୋୱ ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା କଥେସ୍ସାମି, ତତୋ ‘ନାହଂ ଭୋ ଗୋତମ ଜାନାମି, ୱିତ୍ଥାରେନ ମେ ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେଥା’ତି ମଂ ଯାଚିସ୍ସତି, ଅଥସ୍ସାହଂ ଯାଚିତକାଲେ କଥେସ୍ସାମି, ଏୱଞ୍ଚସ୍ସ ସାତ୍ଥକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଦୁପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା କଥେସି।

ଇଦାନି ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ନ ଖୋ ଅହନ୍ତିଆଦିମାହ।

୨୯୦।ସମତ୍ତେନାତି ପରିପୁଣ୍ଣେନ। ସମାଦିନ୍ନେନାତି ଗହିତେନ ପରାମଟ୍ଠେନ। ଅପ୍ପାୟୁକସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା, ମାଣୱ, ପଟିପଦା ଯଦିଦଂ ପାଣାତିପାତୀତି ଯଂ ଇଦଂ ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ, ଏସା ଅପ୍ପାୟୁକସଂୱତ୍ତନିକା ପଟିପଦାତି।

କଥଂ ପନେସା ଅପ୍ପାୟୁକତଂ କରୋତି? ଚତ୍ତାରି ହି କମ୍ମାନି ଉପପୀଳକଂ ଉପଚ୍ଛେଦକଂ ଜନକଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକନ୍ତି। ବଲୱକମ୍ମେନ ହି ନିବ୍ବତ୍ତଂ ପୱତ୍ତେ ଉପପୀଳକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋ ଏୱଂ ୱଦତି ନାମ – ‘‘ସଚାହଂ ପଠମତରଂ ଜାନେୟ୍ୟଂ, ନ ତେ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ଦଦେୟ୍ୟଂ, ଚତୂସୁୟେୱ ତଂ ଅପାୟେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତାପେୟ୍ୟଂ। ହୋତୁ, ତ୍ୱଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତ, ଅହଂ ଉପପୀଳକକମ୍ମଂ ନାମ ତଂ ପୀଳେତ୍ୱା ନିରୋଜଂ ନିୟୂସଂ କସଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ତାଦିସଂ କରୋତି। କିଂ କରୋତି? ପରିସ୍ସଯଂ ଉପନେତି, ଭୋଗେ ୱିନାସେତି।

ତତ୍ଥ ଦାରକସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମାତୁ ଅସ୍ସାଦୋ ୱା ସୁଖଂ ୱା ନ ହୋତି, ମାତାପିତୂନଂ ପୀଳାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ପରିସ୍ସଯଂ ଉପନେତି। ଦାରକସ୍ସ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗେହେ ଭୋଗା ଉଦକଂ ପତ୍ୱା ଲୋଣଂ ୱିଯ ରାଜାଦୀନଂ ୱସେନ ନସ୍ସନ୍ତି, କୁମ୍ଭଦୋହନଧେନୁଯୋ ଖୀରଂ ନ ଦେନ୍ତି, ସୂରତା ଗୋଣା ଚଣ୍ଡା ହୋନ୍ତି, କାଣା ହୋନ୍ତି, ଖୁଞ୍ଜା ହୋନ୍ତି, ଗୋମଣ୍ଡଲେ ରୋଗୋ ପତତି, ଦାସାଦଯୋ ୱଚନଂ ନ କରୋନ୍ତି, ୱାପିତଂ ସସ୍ସଂ ନ ଜାଯତି, ଗେହଗତଂ ଗେହେ, ଅରଞ୍ଞଗତଂ ଅରଞ୍ଞେ ନସ୍ସତି, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଘାସଚ୍ଛାଦନମତ୍ତଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ହୋତି, ଗବ୍ଭପରିହାରୋ ନ ହୋତି, ୱିଜାତକାଲେ ମାତୁଥଞ୍ଞଂ ଛିଜ୍ଜତି, ଦାରକୋ ପରିହାରଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ପୀଳିତୋ ନିରୋଜୋ ନିସ୍ସୂସୋ କସଟୋ ହୋତି, ଇଦଂ ଉପପୀଳକକମ୍ମଂ ନାମ।

ଦୀଘାଯୁକକମ୍ମେନ ପନ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆଯୁଂ ଛିନ୍ଦତି। ଯଥା ହି ପୁରିସୋ ଅଟ୍ଠୁସଭଗମନଂ କତ୍ୱା ସରଂ ଖିପେଯ୍ୟ ତମଞ୍ଞୋ ଧନୁତୋ ୱିମୁତ୍ତମତ୍ତଂ ମୁଗ୍ଗରେନ ପହରିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପାତେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଦୀଘାଯୁକକମ୍ମେନ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଂ ଆଯୁଂ ଛିନ୍ଦତି। କିଂ କରୋତି? ଚୋରାନଂ ଅଟୱିଂ ପୱେସେତି, ୱାଳମଚ୍ଛୋଦକଂ ଓତାରେତି, ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ପନ ସପରିସ୍ସଯଟ୍ଠାନଂ ଉପନେତି, ଇଦଂ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଂ ନାମ, ‘‘ଉପଘାତକ’’ନ୍ତିପି ଏତସ୍ସେୱ ନାମଂ।

ପଟିସନ୍ଧିନିବ୍ବତ୍ତକଂ ପନ କମ୍ମଂ ଜନକକମ୍ମଂ ନାମ। ଅପ୍ପଭୋଗକୁଲାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ଭୋଗସମ୍ପଦାଦିକରଣେନ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକକମ୍ମଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକକମ୍ମଂ ନାମ।

ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେ ଅକୁସଲାନେୱ, ଜନକଂ କୁସଲମ୍ପି ଅକୁସଲମ୍ପି, ଉପତ୍ଥମ୍ଭକଂ କୁସଲମେୱ। ତତ୍ଥ ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମେନ ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକଂ ହୋତି। ପାଣାତିପାତିନା ୱା କତଂ କୁସଲକମ୍ମଂ ଉଳାରଂ ନ ହୋତି, ଦୀଘାଯୁକପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଏୱଂ ପାଣାତିପାତୋ ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକୋ ହୋତି। ପଟିସନ୍ଧିମେୱ ୱା ନିଯାମେତ୍ୱା ଅପ୍ପାଯୁକଂ କରୋତି, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଚେତନାଯ ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ପୁବ୍ବାପରଚେତନାହି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅପ୍ପାଯୁକୋ ହୋତି।

ଦୀଘାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକା ଏସା ମାଣୱ ପଟିପଦାତି ଏତ୍ଥ ପରିତ୍ତକମ୍ମେନପି ନିବ୍ବତ୍ତଂ ପୱତ୍ତେ ଏତଂ ପାଣାତିପାତା ୱିରତିକମ୍ମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋ ଏୱଂ ୱଦତି ନାମ – ‘‘ସଚାହଂ ପଠମତରଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ନ ତେ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ, ଦେୱଲୋକେଯେୱ ତଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପେଯ୍ୟଂ। ହୋତୁ, ତ୍ୱଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତ, ଅହଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭକକମ୍ମଂ ନାମ ଥମ୍ଭଂ ତେ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପତ୍ଥମ୍ଭଂ କରୋତି। କିଂ କରୋତି? ପରିସ୍ସଯଂ ନାସେତି, ଭୋଗେ ଉପ୍ପାଦେତି।

ତତ୍ଥ ଦାରକସ୍ସ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମାତାପିତୂନଂ ସୁଖମେୱ ସାତମେୱ ହୋତି। ଯେପି ପକତିଯା ମନୁସ୍ସାମନୁସ୍ସପରିସ୍ସଯା ହୋନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବେ ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ପରିସ୍ସଯଂ ନାସେତି। ଦାରକସ୍ସ ପନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗେହେ ଭୋଗାନଂ ପମାଣଂ ନ ହୋତି, ନିଧିକୁମ୍ଭିଯୋ ପୁରତୋପି ପଚ୍ଛତୋପି ଗେହଂ ପୱଟ୍ଟମାନା ପୱିସନ୍ତି। ମାତାପିତରୋ ପରେହି ଠପିତଧନସ୍ସାପି ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଧେନୁଯୋ ବହୁଖୀରା ହୋନ୍ତି, ଗୋଣା ସୁଖସୀଲା ହୋନ୍ତି, ୱପ୍ପଟ୍ଠାନେ ସସ୍ସାନି ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ୱଡ୍ଢିଯା ୱା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ, ତାୱକାଲିକଂ ୱା ଦିନ୍ନଂ ଧନଂ ଅଚୋଦିତା ସଯମେୱ ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ଦାସାଦଯୋ ସୁୱଚା ହୋନ୍ତି, କମ୍ମନ୍ତା ନ ପରିହାଯନ୍ତି। ଦାରକୋ ଗବ୍ଭତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିହାରଂ ଲଭତି, କୋମାରିକୱେଜ୍ଜା ସନ୍ନିହିତାୱ ହୋନ୍ତି। ଗହପତିକୁଲେ ଜାତୋ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ, ଅମଚ୍ଚକୁଲାଦୀସୁ ଜାତୋ ସେନାପତିଟ୍ଠାନାଦୀନି ଲଭତି। ଏୱଂ ଭୋଗେ ଉପ୍ପାଦେତି। ସୋ ଅପରିସ୍ସଯୋ ସଭୋଗୋ ଚିରଂ ଜୀୱତୀତି। ଏୱଂ ଅପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ଦୀଘାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକଂ ହୋତି।

ଅପାଣାତିପାତିନା ୱା କତଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି କୁସଲଂ ଉଳାରଂ ହୋତି, ଦୀଘାଯୁକପଟିସନ୍ଧିଂ ଜନେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଏୱମ୍ପି ଦୀଘାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକଂ ହୋତି। ପଟିସନ୍ଧିମେୱ ୱା ନିଯାମେତ୍ୱା ଦୀଘାଯୁକଂ କରୋତି। ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଚେତନାଯ ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ପୁବ୍ବାପରଚେତନାହି ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦୀଘାଯୁକୋ ହୋତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ୱିହେଠନକମ୍ମାଦୀନିପି ହି ପୱତ୍ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋ ତଥେୱ ୱଦମାନାନି ୱିଯ ଉପପୀଳନେନ ନିବ୍ଭୋଗତଂ ଆପାଦେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ରୋଗୁପ୍ପାଦନାଦୀହି ୱା, ୱିହେଠକାଦୀହି କତସ୍ସ କୁସଲସ୍ସ ଅନୁଳାରତାଯ ୱା, ଆଦିତୋୱ ପଟିସନ୍ଧିନିଯାମନେନ ୱା, ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପୁବ୍ବାପରଚେତନାୱସେନ ୱା ବହ୍ୱାବାଧତାଦୀନି କରୋନ୍ତି, ଅପାଣାତିପାତୋ ୱିଯ ଚ ଅୱିହେଠନାଦୀନିପି ଅପ୍ପାବାଧତାଦୀନୀତି।

୨୯୩। ଏତ୍ଥ ପନ ଇସ୍ସାମନକୋତି ଇସ୍ସାସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ଉପଦୁସ୍ସତୀତି ଇସ୍ସାୱସେନେୱ ଉପକ୍କୋସନ୍ତୋ ଦୁସ୍ସତି। ଇସ୍ସଂ ବନ୍ଧତୀତି ଯୁଗକଲାପଂ ବନ୍ଧନ୍ତୋ ୱିଯ ଯଥା ନ ନସ୍ସତି ଏୱଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିଯ ଠପେତି। ଅପ୍ପେସକ୍ଖୋତି ଅପ୍ପପରିୱାରୋ, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ସରୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥୋ

ନିସୀଦିତ୍ୱା ଉଦକଦାୟକମ୍ପି ନ ଲଭତି।

୨୯୪।ନଦାତା ହୋତୀତି ମଚ୍ଛରିୟୱସେନ ନ ଦାତା ହୋତି। ତେନ କମ୍ମେନାତି ତେନ ମଚ୍ଛରିୟକମ୍ମେନ।

୨୯୫।ଅଭିୱାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଅଭିୱାଦନାରହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ୱା ଅରିୟସାୱକଂ ୱା। ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାତବ୍ବାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଉପପୀଳକୌପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମାନି ନ ଗହେତବ୍ବାନି। ନ ହି ପୱତ୍ତେ ନୀଚକୁଲିନଂ ୱା ଉଚ୍ଚାକୁଲିନଂ ୱା ସକ୍କା କାତୁଂ, ପଟିସନ୍ଧିମେୱ ପନ ନିୟାମେତ୍ୱା ନୀଚକୁଲିୟଂ କମ୍ମଂ ନୀଚକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, ଉଚ୍ଚାକୁଲିୟଂ କମ୍ମଂ ଉଚ୍ଚାକୁଲେ।

୨୯୬।ନ ପରିପୁଚ୍ଛିତା ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅପରିପୁଚ୍ଛନେନ ନିରୟେ ନ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅପରିପୁଚ୍ଛକୋ ପନ ''ଇଦଂ କାତବ୍ବଂ, ଇଦଂ ନ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ନ ଜାନାତି, ଅଜାନନ୍ତୋ କାତବ୍ବଂ ନ କରୋତି, ଅକାତବ୍ବଂ କରୋତି। ତେନ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଇତରୋ ସଗ୍ଗେ। ଇତି ଖୋ, ମାଣୱ…ପେ… ୟଦିଦଂ ହୀନପ୍ପଣୀତତାୟାତି ସତ୍ଥା ଦେସନଂ ୟଥାନୁସନ୍ଧିଂ ପାପେସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଚୂଳକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୁଭସୁତ୍ତନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି।

୬। ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମୋଘନ୍ତି ତୁଚ୍ଛଂ ଅଫଲଂ। ସଚ୍ଚନ୍ତି ତଥଂ ଭୂତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଏତେନ ନ ସମ୍ମୁଖା ସୁତଂ, ଉପାଲିସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୫୬) ପନ – ''ମନୋକମ୍ମଂ ମହାସାୱଜ୍ଜତରଂ ପଞ୍ଞପେମି ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କିରିୟାୟ ପାପସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ପୱତ୍ତିୟା, ନୋ ତଥା କାୟକମ୍ମଂ ନୋ ତଥା ୱଚୀକମ୍ମ''ନ୍ତି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ସା କଥା ତିତ୍ଥିୟାନଂ ଅନ୍ତରେ ପାକଟା ଜାତା, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏସ ୱଦତି। ଅତ୍ଥି ଚ ସା ସମାପତ୍ତୀତି ଇଦଂ – ''କଥଂ ନୁ ଖୋ, ଭୋ, ଅଭିସଞ୍ଞାନିରୋଧୋ ହୋତୀ''ତି ପୋଟ୍ଠପାଦସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୧।୪୦୬ ଆଦୟୋ) ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଭିସଞ୍ଞାନିରୋଧକଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ନ କିଞ୍ଚି ୱେଦିୟତୀତି ଏକୱେଦନମ୍ପି ନ ୱେଦିୟତି। ଅତ୍ଥି ଚ ଖୋତି ଥେରୋ ନିରୋଧସମାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ଅନୁଜାନାତି। ପରିରକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଗରହତୋ ମୋଚନେନ ରକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସଞ୍ଚେତନା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସଞ୍ଚେତନିକଂ, ସାଭିସନ୍ଧିକଂ ସଞ୍ଚେତନିକକମ୍ମଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍ଖଂ ସୋତି ଥେରୋ ''ଅକୁସଲମେୱ ସନ୍ଧାୟ ପରିବ୍ବାଜକୋ ପୁଚ୍ଛତୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ଏୱଂ ୱଦତି।

ଦସ୍ସନମ୍ପି ଖୋ ଅହନ୍ତି ଭଗୱା ଚତୁରଙ୍ଗେପି ଅନ୍ଧକାରେ ସମନ୍ତା ୟୋଜନଟ୍ଠାନେ ତିଲମତ୍ତମ୍ପି ସଙ୍ଖାରଂ ମଂସଚକ୍ଖୁନାୱ ପସ୍ସତି, ଅୟଞ୍ଚ ପରିବ୍ବାଜକୋ ନ ଦୂରେ ଗାୱୁତମତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରେ ୱସତି, କସ୍ମା ଭଗୱା ଏୱମାହାତି? ସମାଗମଦସ୍ସନଂ ସନ୍ଧାୟେୱମାହ।

୨୯୯।ଉଦାୟୀତି ଲାଳୁଦାୟୀ। ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ମିନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ଦୁକ୍ଖମେୱ। ଇତି ଇମଂ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ କିଲେସଦୁକ୍ଖଂ ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାୟ ''ସଚେ ଭାସିତଂ ଭୱେୟ୍ୟ ଭଗୱା''ତି ପୁଚ୍ଛତି।

୩୦୦।ଉମ୍ମଙ୍ଗନ୍ତି ପଞ୍ହାଉମ୍ମଙ୍ଗଂ। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନୋତି ସୀସଂ ନୀହରମାନୋ। ଅୟୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଅନୁପାୟେନ ସୀସଂ ନୀହରିସ୍ସତି। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋ ନେୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ନ ଚେତୋପରିୟଞ୍ଞାଣେନ ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ଜାନି, ଅଧିପ୍ପାୟେନେୱ ପନ ଅଞ୍ଞାସି। କଥେନ୍ତସ୍ସ ହି ଅଧିପ୍ପାୟୋ ନାମ ସୁୱିଜାନୋ ହୋତି, କଥେତୁକାମୋ ଗୀୱଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ହନୁକଂ ଚାଲେତି, ମୁଖମସ୍ସ ଫନ୍ଦତି, ସନ୍ନିସୀଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଭଗୱା ତସ୍ସ ତଂ ଆକାରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟଂ ଉଦାୟୀ ସନ୍ନିସୀଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ୟଂ ଅଭୂତଂ, ତଦେୱ କଥେସ୍ସତୀ''ତି ଓଲୋକେତ୍ୱାୱ ଅଞ୍ଞାସି। ଆଦିଂ ୟେୱାତିଆଦିମ୍ହିୟେୱ। ତିସ୍ସୋ ୱେଦନାତି ''କିଂ ସୋ ୱେଦିୟତୀ''ତି? ପୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ''ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ପୁଚ୍ଛାମୀ''ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱାୱ ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା ପୁଚ୍ଛିତା। ସୁଖୱେଦନିୟନ୍ତି ସୁଖୱେଦନାୟ ପଚ୍ଚୟଭୂତଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ କାମାୱଚରକୁସଲତୋ ସୋମନସ୍ସସହଗତଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ଚେତନା, ହେଟ୍ଠା ତିକଜ୍ଝାନଚେତନାତି ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତେସୁ ସୁଖୱେଦନାୟ ଜନନତୋ ସୁଖୱେଦନିୟଂ କମ୍ମଂ ନାମ। କାମାୱଚରଞ୍ଚେତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିୟଂୟେୱ ଏକନ୍ତେନ ସୁଖଂ ଜନେତି, ପୱତ୍ତେ ଇଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତାରମ୍ମଣେ

ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖମ୍ପି।

ଅକୁସଲଚେତନା ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତେସୁ ଦୁକ୍ଖସ୍ସେୱ ଜନନତୋ ଦୁକ୍ଖୱେଦନିଯଂ କମ୍ମଂ ନାମ। କାଯଦ୍ୱାରେ ପୱତ୍ତେଯେୱ ଚେତଂ ଏକନ୍ତେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଜନେତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖମ୍ପି, ସା ପନ ୱେଦନା ଅନିଟ୍ଠାନିଟ୍ଠମଜ୍ଝତ୍ତେସୁଯେୱ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଦୁକ୍ଖାଦ୍ୱେୱ ସଙ୍ଗଂ ଗତା।

କାମାୱଚରକୁସଲତୋ ପନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ଚେତନା, ରୂପାୱଚରକୁସଲତୋ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଚେତନାତି ଏୱଂ ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତେସୁ ତତିଯୱେଦନାଯ ଜନନତୋ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନିଯଂ କମ୍ମଂ ନାମ। ଏତ୍ଥ ଚ କାମାୱଚରଂ ପଟିସନ୍ଧିଯଂଯେୱ ଏକନ୍ତେନ ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖଂ ଜନେତି, ପୱତ୍ତେ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ସୁଖମ୍ପି। ଅପିଚ ସୁଖୱେଦନିଯକମ୍ମଂ ପଟିସନ୍ଧିପୱତ୍ତିୱସେନ ୱଟ୍ଟତି, ତଥା ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନିଯଂ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନିଯଂ ପୱତ୍ତିୱସେନେୱ ୱଟ୍ଟତି। ଏତସ୍ସ ପନ ୱସେନ ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିୱସେନେୱ ୱଟ୍ଟତି।

ଏତସ୍ସ ଭଗୱାତି ଥେରୋ ତଥାଗତେନ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗକଥନତ୍ଥଂ ଆଲଯୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତଥାଗତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁସନ୍ଧିକୁସଲତାଯ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗନ୍ତି ମହାକମ୍ମୱିଭଜନଂ। କତମେ ଚତ୍ତାରୋ…ପେ… ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ…ପେ… ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଇଦଂ ନ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଭାଜନଂ, ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଭାଜନତ୍ଥାଯ ପନ ମାତିକାଟ୍ଠପନଂ।

୩୦୧।ଇଧାନନ୍ଦ, ଏକଚ୍ଚୋ ସମଣୋ ୱାତି ପାଟିଯେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଇଦଞ୍ହି ଭଗୱା – ''ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଇଦଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଇମଂ ପଚ୍ଚଯଂ ଲଭିତ୍ୱା ଇଦଂ ଦସ୍ସନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି ପକାସନତ୍ଥଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଆତପ୍ପନ୍ତିଆଦୀନି ପଞ୍ଚପି ୱୀରିଯସ୍ସେୱ ନାମାନି। ଚେତୋସମାଧିନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁସମାଧିଂ। ପସ୍ସତୀତି ''ସୋ ସତ୍ତୋ କୁହିଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପସ୍ସତି। ଯେ ଅଞ୍ଞଥାତି ଯେ ''ଦସନ୍ନଂ କୁସଲାନଂ କମ୍ମପଥାନଂ ପୂରିତତ୍ତା ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତୀ''ତି ଜାନନ୍ତି, ମିଚ୍ଛା ତେସଂ ଞାଣନ୍ତି ୱଦତି। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ୱିଦିତନ୍ତି ପାକଟଂ। ଥାମସାତି ଦିଟ୍ଠିଥାମେନ। ପରାମାସାତି ଦିଟ୍ଠିପରାମାସେନ। ଅଭିନିୱିସ୍ସ ୱୋହରତୀତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଦିଯିତ୍ୱା ୱୋହରତି।

୩୦୨।ତତ୍ରାନନ୍ଦାତି ଇଦମ୍ପି ନ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣସ୍ସ ଭାଜନଂ, ଅଥ ଖ୍ୱାସ୍ସ ମାତିକାଟ୍ଠପନମେୱ। ଏତ୍ଥ ପନ ଏତେସଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକାନଂ ୱଚନେ ଏତ୍ତକା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ଏତ୍ତକା ଅନନୁଞ୍ଞାତାତି ଇଦଂ ଦସ୍ସିତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଚତୂସୁ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ। ଇଦମସ୍ସାତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ଅସ୍ସ। ଅଞ୍ଞଥାତି ଅଞ୍ଞେନାକାରେନ। ଇତି ଇମେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱାଦେ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତୀସୁ ଅନନୁଞ୍ଞାତାତି ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁଞ୍ଞା ନାନୁଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବା।

୩୦୩। ଏୱଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକାନଂ ୱଚନେ ଅନୁଞ୍ଞା ଚ ଅନନୁଞ୍ଞା ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ତତ୍ରାନନ୍ଦ, ୟ୍ୱାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋତିଆଦିମାହ।

ପୁବ୍ବେ ୱାସ୍ସ ତଂ କତଂ ହୋତୀତି ଯଂ ଇମିନା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକେନ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ତତୋ ପୁବ୍ବେ କତଂ। ପୁବ୍ବେ କତେନପି ହି ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ପଚ୍ଛା କତେନପି ନିବ୍ବତ୍ତତି, ମରଣକାଲେ ୱା ପନ – ''ଖନ୍ଦୋ ସେଟ୍ଠୋ ସିୱୋ ସେଟ୍ଠୋ, ପିତାମହୋ ସେଟ୍ଠୋ, ଇସ୍ସରାଦୀହି ୱା ଲୋକୋ ୱିସଟ୍ଠୋ''ତିଆଦିନା ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନେନପି ନିବ୍ବତ୍ତତେୱ। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଯଂ ତତ୍ଥ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୱେଦନୀଯଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ, ଯଂ ଉପପଜ୍ଜୱେଦନୀଯଂ, ତସ୍ସ ଉପପଜ୍ଜିତ୍ୱା, ଯଂ ଅପରାପରିଯୱେଦନୀଯଂ, ତସ୍ସ ଅପରସ୍ମିଂ ପରିଯାଯେ ୱିପାକଂ ପଟିସଂୱେଦେତି।

ଇତି ଅଯଂ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ଏକଂ କମ୍ମରାସିଂ ଏକଞ୍ଚ ୱିପାକରାସିଂ ଅଦ୍ଦସ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଇମିନା ଅଦିଟ୍ଠେ ତଯୋ କମ୍ମରାସୀ, ଦ୍ୱେ ଚ ୱିପାକରାସୀ ଅଦ୍ଦସ। ଇମିନା ପନ ଦିଟ୍ଠେ ଅଦିଟ୍ଠେ ଚ ଚତ୍ତାରୋ କମ୍ମରାସୀ ତଯୋ ଚ ୱିପାକରାସୀ ଅଦ୍ଦସ। ଇମାନି ସତ୍ତ ଠାନାନି ଜାନନଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଂ ନାମ। ଦୁତିଯୱାରେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକେନ କିଞ୍ଚି ନ ଦିଟ୍ଠଂ , ତଥାଗତେନ ପନ ତଯୋ କମ୍ମରାସୀ, ଦ୍ୱେ ଚ ୱିପାକରାସୀ ଦିଟ୍ଠାତି। ଇମାନିପି ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚତ୍ତଟ୍ଠାନାନି ଜାନନଞାଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗଞାଣଂ ନାମ। ସେସୱାରଦ୍ୱଯେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଅଭବ୍ବନ୍ତି ଭୂତୱିରହିତଂ ଅକୁସଲଂ। ଅଭବ୍ବାଭାସନ୍ତି ଅଭବ୍ବଂ ଆଭାସତି ଅଭିଭୱତି ପଟିବାହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁକସ୍ମିଞ୍ହି ଅକୁସଲକମ୍ମେ ଆଯୂହିତେ ବଲୱକମ୍ମଂ ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତି ଇଦଂ ଅଭବ୍ବଞ୍ଚେୱ ଅଭବ୍ବାଭାସଞ୍ଚ। କୁସଲଂ ପନ ଆଯୂହିତ୍ୱା ଆସନ୍ନେ ଅକୁସଲଂ କତଂ ହୋତି, ତଂ କୁସଲସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତି, ଇଦଂ ଅଭବ୍ବଂ ଭବ୍ବାଭାସଂ। ବହୁମ୍ହି କୁସଲେ ଆଯୂହିତେପି ବଲୱକମ୍ମଂ ଦୁବ୍ବଲକମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତି, ଇଦଂ ଭବ୍ବଞ୍ଚେୱ ଭବ୍ବାଭାସଞ୍ଚ। ଅକୁସଲଂ ପନ ଆଯୂହିତ୍ୱା ଆସନ୍ନେ କୁସଲଂ କତଂ ହୋତି, ତଂ ଅକୁସଲସ୍ସ ୱିପାକଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିପାକସ୍ସ ଓକାସଂ କରୋତି, ଇଦଂ ଭବ୍ବଂ

ଅଭଙ୍ଗାଭାସଂ।

ଅପିଚ ଉପଟ୍ଠାନାକାରେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ଅଭଙ୍ଗତୋ ଆଭାସତି ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଅଭଙ୍ଗାଭାସଂ। ତତ୍ଥ ''ୟ୍ୱାୟଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇଧ ପାଣାତିପାତୀ''ତିଆଦିନା ନୟେନ ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା ୱୁତ୍ତା, ତେସୁ ପଠମସ୍ସ କମ୍ମଂ ଅଭଙ୍ଗଂ ଅଭଙ୍ଗାଭାସଂ, ତଞ୍ହି ଅକୁସଲତ୍ତା ଅଭଙ୍ଗଂ, ତସ୍ସ ଚ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତିକାରଣଭୂତଂ ଅକୁସଲଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଦୁତିୟସ୍ସ କମ୍ମଂ ଅଭଙ୍ଗଂ ଭଙ୍ଗାଭାସଂ, ତଞ୍ହି ଅକୁସଲତ୍ତା ଅଭଙ୍ଗଂ। ତସ୍ସ ପନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିୟାନଂ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିକାରଣଭୂତଂ କୁସଲଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଇତରସ୍ମିମ୍ପି କମ୍ମଦ୍ୱୟେ ଏସେୱ ନୟୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ମହାକମ୍ମୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସଳାୟତନୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୦୪।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସଳାୟତନୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ସହୱିପସ୍ସନେନ ମଗ୍ଗେନ ଜାନିତବ୍ବାନି। ମନୋପୱିଚାରାତି ୱିତକ୍କୱିଚାରା। ୱିତକ୍କୁପ୍ପାଦକଞ୍ହି ମନୋ ଇଧ ମନୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ମନସ୍ସ ଉପୱିଚାରାତି ମନୋପୱିଚାରା। ସତ୍ତପଦାତି ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟନିସ୍ସିତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ପଦା। ଏତ୍ଥ ହି ଅଟ୍ଠାରସ ୱଟ୍ଟପଦା ନାମ, ଅଟ୍ଠାରସ ୱିୱଟ୍ଟପଦା ନାମ, ତେପି ସହୱିପସ୍ସନେନ ମଗ୍ଗେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ଯୋଗ୍ଗାଚରିୟାନନ୍ତି ହତ୍ଥିଯୋଗ୍ଗାଦିଆଚାରସିକ୍ଖାପକାନଂ, ଦମେତବ୍ବଦମକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ୱିଭଙ୍ଗେଯେୱ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ଅୟମୁଦ୍ଦେସୋତି ଇଦଂ ମାତିକାଟ୍ଠପନଂ।

୩୦୫।ଚକ୍ଖାୟତନାଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାନି। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି କୁସଲାକୁସଲୱିପାକତୋ ଦ୍ୱେ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣାନି। ସେସପସାଦୱିଞ୍ଞାଣେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇମାନି ପନ ଦସ ଠପେତ୍ୱା ସେସଂ ଇଧ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣଂ ନାମ।

ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋତି ଚକ୍ଖୁମ୍ହି ସମ୍ଫସ୍ସୋ। ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତସମ୍ଫସ୍ସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଚକ୍ଖୁନାରୂପଂ ଦିସ୍ୱାତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା। ଏସେୱ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସୋମନସ୍ସଟ୍ଠାନିୟନ୍ତି ସୋମନସ୍ସସ୍ସ ଆରମ୍ମଣୱସେନ କାରଣଭୂତଂ। ଉପୱିଚରତୀତି ତତ୍ଥ ୱିଚାରପୱତ୍ତନେନ ଉପୱିଚରତି, ୱିତକ୍କୋ ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତୋ ଚାତି ଇମିନା ନୟେନ ଅଟ୍ଠାରସ ୱିତକ୍କୱିଚାରସଙ୍ଖାତା ମନୋପୱିଚାରା ୱେଦିତବ୍ବା। ଛ ସୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରାତି ଏତ୍ଥ ପନ ସୋମନସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉପୱିଚରନ୍ତୀତି ସୋମନସ୍ସୂପୱିଚାରା। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୩୦୬।ଗେହସିତାନୀତି କାମଗୁଣନିସ୍ସିତାନି। ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନୀତି ୱିପସ୍ସନାନିସ୍ସିତାନି। ଇଟ୍ଠାନନ୍ତି ପରିୟେସିତାନଂ। କନ୍ତାନନ୍ତି କାମିତାନଂ। ମନୋରମାନନ୍ତି ମନୋ ଏତେସୁ ରମତୀତି ମନୋରମାନି, ତେସଂ ମନୋରମାନଂ। ଲୋକାମିସପଟିସଂୟୁତ୍ତାନନ୍ତି ତଣ୍ହାପଟିସଂୟୁତ୍ତାନଂ। ଅତୀତନ୍ତି ପଟିଲଦ୍ଧଂ । ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ତାୱ ଆରବ୍ଭ ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ, ଅତୀତେ କଥଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅତୀତେପି – ''ୟଥାହଂ ଏତରହି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭୱାମି, ଏୱଂ ପୁବ୍ବେପି ଅନୁଭୱି''ନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅନିଚ୍ଚତନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚାକାରଂ। ୱିପରିଣାମୱିରାଗନିରୋଧନ୍ତି ପକତିୱିଜହନେନ ୱିପରିଣାମଂ, ୱିଗଚ୍ଛନେନ ୱିରାଗଂ, ନିରୁଜ୍ଝନେନ ନିରୋଧଂ। ସମ୍ମପଞ୍ଞାୟାତି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୟ। ଇଦଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଂ ସୋମନସ୍ସନ୍ତି ଇଦଂ ରଞ୍ଞୋ ୱିୟ ଅତ୍ତନୋ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରାନଂ ଭେଦଂ ପସ୍ସତୋ ସଙ୍ଖାରଗତମ୍ହି ତିକ୍ଖେ ସୂରେ ୱିପସ୍ସନାଞାଣେ ୱହନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନସୋମନସ୍ସଂ ''ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଂ ସୋମନସ୍ସ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ, ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଅମାନୁସୀ ରତୀ ହୋତି, ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋ।

ୟତୋ ୟତୋ ସମ୍ମସତି, ଖନ୍ଧାନଂ ଉଦୟବ୍ବୟଂ;

ଲଭତୀ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ, ଅମତନ୍ତଂ ୱିଜାନତ’’ନ୍ତି। (ଧା। ପ। ୩୭୩-୩୭୪);

ଇମାନୀତି ଇମାନି ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି।

୩୦୭।ଅତୀତନ୍ତି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ତାୱ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ, ଅତୀତେ କଥଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି। ଅତୀତେପି ‘‘ଯଥାହଂ ଏତରହି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ନ ଲଭାମି, ଏୱଂ ପୁବ୍ବେପି ପତ୍ଥେତ୍ୱା ନ ଲଭି’’ନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସ ବଲୱଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଅନୁତ୍ତରେସୁ ୱିମୋକ୍ଖେସୂତି ଅନୁତ୍ତରୱିମୋକ୍ଖୋ ନାମ ଅରହତ୍ତଂ, ଅରହତ୍ତେ ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଯତନନ୍ତି ଅରହତ୍ତାଯତନଂ। ପିହଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତସ୍ସ। ତଂ ପନେତଂ ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇତି ପତ୍ଥନାମୂଲକତ୍ତା ‘‘ପିହଂ ଉପଟ୍ଠାପଯତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ଦୋମନସ୍ସାନୀତି ଇମାନି ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଅରହତ୍ତେ ପିହଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତଦଧିଗମାଯ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ – ‘‘ଇମମ୍ପି ପକ୍ଖଂ ଇମମ୍ପି ମାସଂ ଇମମ୍ପି ସଂୱଚ୍ଛରଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନାସକ୍ଖି’’ନ୍ତି ଅନୁସୋଚତୋ ଗାମନ୍ତପବ୍ଭାରୱାସିମହାସୀୱତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିଯ ଅସ୍ସୁଧାରାପୱତ୍ତନୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଦୋମନସ୍ସାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ୱତ୍ଥୁ ପନ ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ ସକ୍କପଞ୍ହୱଣ୍ଣନାଯଂ (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୬୧) ୱିତ୍ଥାରିତଂ, ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ତତୋ ଗହେତବ୍ବଂ।

୩୦୮।ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଉପେକ୍ଖାତି ଏତ୍ଥ ଉପେକ୍ଖା ନାମ ଅଞ୍ଞାଣୁପେଖା। ଅନୋଧିଜିନସ୍ସାତି କିଲେସୋଧିଂ ଜିନିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ଖୀଣାସୱୋ ଓଧିଜିନୋ ନାମ, ତସ୍ମା ଅଖୀଣାସୱସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିପାକଜିନସ୍ସାତି ଏତ୍ଥପି ଆଯତିଂ ୱିପାକଂ ଜିନିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ଖୀଣାସୱୋୱ ୱିପାକଜିନୋ ନାମ, ତସ୍ମା ଅଖୀଣାସୱସ୍ସେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାଦୀନୱଦସ୍ସାୱିନୋତିଆଦୀନୱତୋ ଉପଦ୍ଦୱତୋ ଅପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ। ଇମା ଛ ଗେହସିତା ଉପେକ୍ଖାତି ଇମା ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଗୁଳପିଣ୍ଡକେ ନିଲୀନମକ୍ଖିକା ୱିଯ ରୂପାଦୀନି ଅନତିୱତ୍ତମାନା ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା ହୁତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନା ଉପେକ୍ଖା ଛ ଗେହସିତା ଉପେକ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ରୂପଂ ସା ଅତିୱତ୍ତତୀତି ରୂପଂ ସା ଅନତିକ୍କମତି, ତତ୍ଥ ନିକନ୍ତିୱସେନ ନ ତିଟ୍ଠତି। ଇମା ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖାତି ଇମା ଏୱଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଇଟ୍ଠାଦିଆରମ୍ମଣେ ଆପାଥଗତେ ଇଟ୍ଠେ ଅରଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ, ଅନିଟ୍ଠେ ଅଦୁସ୍ସନ୍ତସ୍ସ, ଅସମପେକ୍ଖନେ ଅସମ୍ମୁଯ୍ହନ୍ତସ୍ସ, ଉପ୍ପନ୍ନୱିପସ୍ସନା-ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୩୦୯।ତତ୍ର ଇଦଂ ନିସ୍ସାଯ ଇଦଂ ପଜହଥାତି ତେସୁ ଛତ୍ତିଂସସତ୍ତପଦେସୁ ଅଟ୍ଠାରସ ନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠାରସ ପଜହଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ – ‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନୀ’’ତିଆଦିମାହ। ନିସ୍ସାଯ ଆଗମ୍ମାତି ପୱତ୍ତନୱସେନ ନିସ୍ସାଯ ଚେୱ ଆଗମ୍ମ ଚ। ଏୱମେତେସଂ ସମତିକ୍କମୋହୋତୀତି ଏୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନଂ ପୱତ୍ତନେନ ଗେହସିତାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି ନାମ ହୋନ୍ତି।

ଏୱଂ ସରିକ୍ଖକେନେୱ ସରିକ୍ଖକଂ ଜହାପେତ୍ୱା ଇଦାନି ବଲୱତା ଦୁବ୍ବଲଂ ଜହାପେନ୍ତୋ – ‘‘ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନୀ’’ତିଆଦିମାହ। ଏୱଂ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତସୋମନସ୍ସେହି ନେକ୍ଖମ୍ମସିତଦୋମନସ୍ସାନି , ନେକ୍ଖମ୍ମସିତୌପେକ୍ଖାହି ଚ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତସୋମନସ୍ସାନି ଜହାପେନ୍ତେନ ବଲୱତା ଦୁବ୍ବଲପ୍ପହାନଂ କଥିତଂ।

ଏତ୍ଥ ପନ ଠତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖାକଥା ୱେଦିତବ୍ବା – ଅଟ୍ଠସୁ ହି ସମାପତ୍ତୀସୁ ପଠମାଦୀନି ଚ ତୀଣି ଝାନାନି, ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରେ ଚ ପାଦକେ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଦ୍ଧାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁବ୍ବଭାଗୱିପସ୍ସନା ସୋମନସ୍ସସହଗତା ୱା ହୋତି ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ୱା, ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ ପନ ସୋମନସ୍ସସହଗତାୱ। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନାଦୀନି ପାଦକାନି କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ଆରଦ୍ଧାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପୁବ୍ବଭାଗୱିପସ୍ସନା ପୁରିମସଦିସାୱ। ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ ପନ ଉପେକ୍ଖାସହଗତା ହୋତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ – ‘‘ଯା ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତା ଉପେକ୍ଖା, ତା ନିସ୍ସାଯ ତା ଆଗମ୍ମ, ଯାନି ଛ ନେକ୍ଖମ୍ମସିତାନି ସୋମନସ୍ସାନି, ତାନି ପଜହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏୱଂପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଯଂ ୱିପସ୍ସନାଯ ୱେଦନାୱିସେସୋୱ ହୋତି, ଅରିଯମଗ୍ଗେପି ପନ ଝାନଙ୍ଗବୋଜ୍ଝଙ୍ଗମଗ୍ଗଙ୍ଗାନମ୍ପି ୱିସେସୋ ହୋତି।

କୋ ପନେତଂ ୱିସେସଂ ନିଯମେତି? କେଚି ତାୱ ଥେରା ୱିପସ୍ସନାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ନିଯମେତୀତି ୱଦନ୍ତି, କେଚି ୱିପସ୍ସନାଯ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଖନ୍ଧା

ନିଯମେନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି, କେଚି ପୁଗ୍ଗଲଜ୍ଝାସଯୋ ନିଯମେତୀତି ୱଦନ୍ତି। ତେସମ୍ପି ୱାଦେ ଅଯମେୱ ପୁବ୍ବଭାଗେ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀୱିପସ୍ସନା ନିଯମେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିନିଚ୍ଛଯକଥା ପନେତ୍ଥ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତାୱ।

୩୧୦।ନାନତ୍ତାତି ନାନା ବହୂ ଅନେକପ୍ପକାରା। ନାନତ୍ତସିତାତି ନାନାରମ୍ମଣନିସ୍ସିତା। ଏକତ୍ତାତି ଏକା। ଏକତ୍ତସିତାତି ଏକାରମ୍ମଣନିସ୍ସିତା। କତମା ପନାଯଂ ଉପେକ୍ଖାତି? ହେଟ୍ଠା ତାୱ ଅଞ୍ଞାଣୁପେକ୍ଖା ୱୁତ୍ତା, ଉପରି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ୱକ୍ଖତି, ଇଧ ସମଥୌପେକ୍ଖା, ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖାତି ଦ୍ୱେ ଉପେକ୍ଖା ଗହିତା।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞାୱ ରୂପେସୁ ଉପେକ୍ଖା, ଅଞ୍ଞାୱ ସଦ୍ଦାଦୀସୁ, ନ ହି ଯା ରୂପେ ଉପେକ୍ଖା, ସା ସଦ୍ଦାଦୀସୁ ହୋତି। ରୂପେ ଉପେକ୍ଖା ଚ ରୂପମେୱ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତି , ନ ସଦ୍ଦାଦଯୋ। ରୂପେ ଉପେକ୍ଖାଭାୱଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞା ସମଥୌପେକ୍ଖା ପଥୱୀକସିଣଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅଞ୍ଞା ଆପୋକସିଣାଦୀନି। ତସ୍ମା ନାନତ୍ତଂ ନାନତ୍ତସିତଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପେକ୍ଖା ରୂପେସୂତିଆଦିମାହ । ଯସ୍ମା ପନ ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନାନି ୱା ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାଯତନାଦୀନି ୱା ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଏକତ୍ତଂ ଏକତ୍ତସିତଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଉପେକ୍ଖା ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନନିସ୍ସିତାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନୌପେକ୍ଖା ସମ୍ପଯୁତ୍ତୱସେନ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନନିସ୍ସିତା, ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନଖନ୍ଧେ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା ଆରମ୍ମଣୱସେନ ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନନିସ୍ସିତା। ସେସାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ତଂ ପଜହଥାତି ଏତ୍ଥ ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଉପେକ୍ଖାଯ ରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଉପେକ୍ଖଂ ପଜହାପେତି, ଅରୂପାୱଚରୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖାଯ ରୂପାୱଚରୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖଂ।

ଅତମ୍ମଯତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତମ୍ମଯତା ନାମ ତଣ୍ହା, ତସ୍ସା ପରିଯାଦାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀୱିପସ୍ସନା ଅତମ୍ମଯତାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ପଜହଥାତି ଇଧ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀୱିପସ୍ସନାଯ ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଉପେକ୍ଖଞ୍ଚ ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖଞ୍ଚ ପଜହାପେତି।

୩୧୧।ଯଦରିଯୋତି ଯେ ସତିପଟ୍ଠାନେ ଅରିଯୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ସେୱତି। ତତ୍ଥ ତୀସୁ ଠାନେସୁ ସତିଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ସେୱତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନ ସୁସ୍ସୂସନ୍ତୀତି ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ସୋତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ନ ଅଞ୍ଞାତି ଜାନନତ୍ଥାଯ ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି। ୱୋକ୍କମ୍ମାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା। ସତ୍ଥୁ ସାସନାତି ସତ୍ଥୁ ଓୱାଦଂ ଗହେତବ୍ବଂ ପୂରେତବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ଅତ୍ତମନୋତି ନ ସକମନୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଗେହସିତଦୋମନସ୍ସୱସେନ ଅପ୍ପତୀତୋ ହୋତୀତି ନ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅପ୍ପଟିପନ୍ନକେସୁ ପନ ଅତ୍ତମନତାକାରଣସ୍ସ ଅଭାୱେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ପଟିଘଅୱସ୍ସୱେନ ଅନୱସ୍ସୁତୋ। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ସତିଯା ଚ ଞାଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ । ଉପେକ୍ଖକୋତି ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ଉପେକ୍ଖକୋ। ଅତ୍ତମନୋତି ଇଧାପି ଗେହସିତସୋମନସ୍ସୱସେନ ଉପ୍ପିଲାୱିତୋତି ନ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ପଟିପନ୍ନକେସୁ ପନ ଅନତ୍ତମନତାକାରଣସ୍ସ ଅଭାୱେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ରାଗାୱସ୍ସୱେନ ଅନୱସ୍ସୁତୋ।

୩୧୨।ସାରିତୋତି ଦମିତୋ। ଏକମେୱ ଦିସଂ ଧାୱତୀତି ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଧାୱନ୍ତୋ ଏକଂଯେୱ ଦିସଂ ଧାୱତି, ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପନ ଅପରଂ ଧାୱିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଅଟ୍ଠଦିସା ୱିଧାୱତୀତି ଏକପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ କାଯେନ ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱାୱ ୱିମୋକ୍ଖୱସେନ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଅଟ୍ଠ ଦିସା ୱିଧାୱତି, ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ୱା ଦକ୍ଖିଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଦିସାଭିମୁଖୋ ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ସମାପଜ୍ଜତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ସଳାଯତନୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉଦ୍ଦେସୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୧୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉଦ୍ଦେସୱିଭଙ୍ଗନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଞ୍ଚ ୱିଭଙ୍ଗଞ୍ଚ, ମାତିକଞ୍ଚ ୱିଭଜନଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପପରିକ୍ଖେଯ୍ୟାତି ତୁଲେଯ୍ୟ ତୀରେଯ୍ୟ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ବହିଦ୍ଧାତି ବହିଦ୍ଧାଆରମ୍ମଣେସୁ। ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅୱିସଟନ୍ତି ନିକନ୍ତିୱସେନ ଆରମ୍ମଣେ ତିଟ୍ଠମାନଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିସଟଂ ନାମ ହୋତି, ତଂ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅସଣ୍ଠିତନ୍ତି ଗୋଚରଜ୍ଝତ୍ତେ ନିକନ୍ତିୱସେନ ଅସଣ୍ଠିତଂ। ଅନୁପାଦାଯ ନ ପରିତସ୍ସେଯ୍ୟାତି

ଅନୁପାଦିଯିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ନ ପରିତସ୍ସେଯ୍ୟ। ଯଥା ୱିଞ୍ଞାଣଂ ବହିଦ୍ଧା ଅୱିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଅୱିସଟଂ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅସଣ୍ଠିତଂ ଅନୁପାଦାଯ ନ ପରିତସ୍ସେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉପପରିକ୍ଖେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଜାତିଜରାମରଣଦୁକ୍ଖସମୁଦଯସମ୍ଭୱୋତି ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଚେୱ ଅୱସେସସ୍ସ ଚ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୧୬।ରୂପନିମିତ୍ତାନୁସାରୀତି ରୂପନିମିତ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରତି ଅନୁଧାୱତୀତି ରୂପନିମିତ୍ତାନୁସାରୀ।

୩୧୮।ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଅସଣ୍ଠିତନ୍ତି ନିକନ୍ତିୱସେନ ଅସଣ୍ଠିତଂ। ନିକନ୍ତିୱସେନ ହି ଅତିଟ୍ଠମାନଂ ହାନଭାଗିଯଂ ନ ହୋତି, ୱିସେସଭାଗିଯମେୱ ହୋତି।

୩୨୦।ଅନୁପାଦା ପରିତସ୍ସନାତି ସତ୍ଥାରା ଖନ୍ଧିଯୱଗ୍ଗେ ''ଉପାଦାପରିତସ୍ସନଞ୍ଚ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସେସ୍ସାମି ଅନୁପାଦାଅପରିତସ୍ସନଞ୍ଚା''ତି (ସଂ। ନି। ୩।୭) ଏୱଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିତସ୍ସନା, ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ଅପରିତସ୍ସନା ଚ କଥିତା, ତଂ ମହାଥେରୋ ଉପାଦାପରିତସ୍ସନମେୱ ଅନୁପାଦାପରିତସ୍ସନନ୍ତି କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। କଥଂ ପନେସା ଅନୁପାଦାପରିତସ୍ସନା ହୋତୀତି। ଉପାଦାତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଯଦି ହି କୋଚି ସଙ୍ଖାରୋ ନିଚ୍ଚୋ ୱା ଧୁୱୋ ୱା ଅତ୍ତା ୱା ଅତ୍ତନିଯୋ ୱାତି ଗହେତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅଯଂ ପରିତସ୍ସନା ଉପାଦାପରିତସ୍ସନାୱ ଅସ୍ସ। ଯସ୍ମା ପନ ଏୱଂ ଉପାଦାତବ୍ବୋ ସଙ୍ଖାରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ରୂପଂ ଅତ୍ତାତିଆଦିନା ନଯେନ ରୂପାଦଯୋ ଉପାଦିନ୍ନାପି ଅନୁପାଦିନ୍ନାୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱମେସା ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଉପାଦାପରିତସ୍ସନାପି ସମାନା ଅତ୍ଥତୋ ଅନୁପାଦାପରିତସ୍ସନାଯେୱ ନାମ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଅଞ୍ଞଥା ହୋତୀତି ପରିୱତ୍ତତି ପକତିଜହନେନ ନସ୍ସତି, ରୂପୱିପରିଣାମାନୁପରିୱତ୍ତୀତି ''ମମ ରୂପଂ ୱିପରିଣତ''ନ୍ତି ୱା, ''ଯଂ ଅହୁ, ତଂ ୱତ ମେ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱା ଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୪୨) ନଯେନ କମ୍ମୱିଞ୍ଞାଣଂ ରୂପସ୍ସ ଭେଦାନୁପରିୱତ୍ତି ହୋତି। ୱିପରିଣାମାନୁପରିୱତ୍ତଜାତି ୱିପରିଣାମସ୍ସ ଅନୁପରିୱତ୍ତନତୋ ୱିପରିଣାମାରମ୍ମଣଚିତ୍ତତୋ ଜାତା। ପରିତସ୍ସନା ଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦାତି ତଣ୍ହାପରିତସ୍ସନା ଚ ଅକୁସଲଧମ୍ମସମୁପ୍ପାଦା ଚ। ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି କୁସଲଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଖେପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଉତ୍ତାସୱାତି ଭଯତାସେନପି ସୌତ୍ତାସୋ ତଣ୍ହାତାସେନପି ସୌତ୍ତାସୋ। ୱିଘାତୱାତି ସୱିଘାତୋ ସଦୁକ୍ଖୋ। ଅପେକ୍ଖୱାତି ସାଲଯୋ ସସିନେହୋ। ଏୱଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଅନୁପାଦା ପରିତସ୍ସନା ହୋତୀତି ଏୱଂ ମଣିକରଣ୍ଡକସଞ୍ଞାଯ ତୁଚ୍ଛକରଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ନଟ୍ଠେ ପଚ୍ଛା ୱିଘାତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ପଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିତସ୍ସନା ହୋତି।

୩୨୧।ନଚ ରୂପୱିପରିଣାମାନୁପରିୱତ୍ତୀତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ କମ୍ମୱିଞ୍ଞାଣମେୱ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ରୂପଭେଦାନୁପରିୱତ୍ତି ନ ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଉଦ୍ଦେସୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଅରଣୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୨୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅରଣୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନେୱୁସ୍ସାଦେଯ୍ୟ ନ ଅପସାଦେଯ୍ୟାତି ଗେହସିତୱସେନ କଞ୍ଚି ପୁଗ୍ଗଲଂ ନେୱ ଉକ୍ଖିପେଯ୍ୟ ନ ଅୱକ୍ଖିପେଯ୍ୟ। ଧମ୍ମମେୱ ଦେସେଯ୍ୟାତି ସଭାୱମେୱ କଥେଯ୍ୟ। ସୁଖୱିନିଚ୍ଛଯନ୍ତି ୱିନିଚ୍ଛିତସୁଖଂ। ରହୋ ୱାଦନ୍ତି ପରମ୍ମୁଖା ଅୱଣ୍ଣଂ, ପିସୁଣୱାଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ମୁଖା ନ ଖୀଣନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାପି ଖୀଣଂ ଆକିଣ୍ଣଂ ସଂକିଲିଟ୍ଠଂ ୱାଚଂ ନ ଭଣେଯ୍ୟ। ନାଭିନିୱେସେଯ୍ୟାତି ନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଦାଯ ୱୋହରେଯ୍ୟ। ସମଞ୍ଞନ୍ତି ଲୋକସମଞ୍ଞଂ ଲୋକପଣ୍ଣତ୍ତିଂ। ନାତିଧାୱେଯ୍ୟାତି ନାତିକ୍କମେଯ୍ୟ।

୩୨୪।କାମପଟିସନ୍ଧିସୁଖିନୋତି କାମପଟିସନ୍ଧିନା କାମୂପସଂହିତେନ ସୁଖେନ ସୁଖିତସ୍ସ। ସଦୁକ୍ଖୋତି ୱିପାକଦୁକ୍ଖେନ ସଂକିଲେସଦୁକ୍ଖେନପି ସଦୁକ୍ଖୋ। ସୌପଘାତୋତି ୱିପାକୂପଘାତକିଲେସୂପଘାତେହେୱ ସୌପଘାତୋ। ତଥା ସପରିଳାହୋ। ମିଚ୍ଛାପଟିପଦାତି ଅଯାଥାୱପଟିପଦା ଅକୁସଲପଟିପଦା।

୩୨୬।ଇତ୍ଥେକେ ଅପସାଦେତୀତି ଏୱଂ ଗେହସିତୱସେନ ଏକଚ୍ଚେ ପୁଗ୍ଗଲେ ଅପସାଦେତି। ଉସ୍ସାଦନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଭୱସଂଯୋଜନନ୍ତି ଭୱବନ୍ଧନଂ, ତଣ୍ହାଯେତଂ ନାମଂ।

ସୁଭୂତିତ୍ଥେରୋ କିର ଇମଂ ଚତୁକ୍କଂ ନିସ୍ସାଯ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପିତୋ। ଭଗୱତୋ ହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଉସ୍ସାଦନାଅପସାଦନା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତଥା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରାଦୀନଂ। ସୁଭୂତିତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ''ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପଟିପନ୍ନକୋ ଅନାରାଧକୋ''ତି ୱା, ''ଅଯଂ ସୀଲୱା ଗୁଣୱା ଲଜ୍ଜିପେସଲୋ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି ୱା ନତ୍ଥି, ଧମ୍ମଦେସନାଯ ପନସ୍ସ ''ଅଯଂ ମିଚ୍ଛାପଟିପଦା, ଅଯଂ ସମ୍ମାପଟିପଦା''ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାଯତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅରଣୱିହାରୀନଂ ଯଦିଦଂ ସୁଭୂତୀ''ତି ଆହ।

୩୨୯।କାଲଞ୍ଞୂଅସ୍ସାତି ଅସମ୍ପତ୍ତେ ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଚ କାଲେ ଅକଥେତ୍ୱା ''ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ମହାଜନୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ''ତି ଯୁତ୍ତପତ୍ତକାଲଂ ଞତ୍ୱାୱ ପରମ୍ମୁଖା ଅୱଣ୍ଣଂ ଭାସେଯ୍ୟ। ଖୀଣୱାଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୩୩୦।ଉପହଞ୍ଞତୀତି ଘାତିଯତି। ସରୋପି ଉପହଞ୍ଞତୀତି ସଦ୍ଦୋପି ଭିଜ୍ଜତି। ଆତୁରୀଯତୀତି ଆତୁରୋ ହୋତି ଗେଲଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତୋ ସାବାଧୋ। ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠନ୍ତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଅପଲିବୁଦ୍ଧଂ ନ ହୋତି।

୩୩୧।ତଦେୱାତି ତଂଯେୱ ଭାଜନଂ। ଅଭିନିୱିସ୍ସ ୱୋହରତୀତି ପତ୍ତନ୍ତି ସଞ୍ଜାନନଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ପତ୍ତଂ ଆହରଥ ଧୋୱଥା''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନୋ, ନଯିଦଂ ପତ୍ତଂ, ପାତି ନମେସା, ଏୱଂ ୱଦାହୀ''ତି ଅଭିନିୱିସ୍ସ ୱୋହରତି। ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେହି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅତିସାରୋତି ଅତିଧାୱନଂ।

୩୩୨।ତଥା ତଥା ୱୋହରତି ଅପରାମସନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଜନପଦେ ଭାଜନଂ ପାତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଇମେ ପନ ନଂ ପତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତୀତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜନପଦୱୋହାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପତ୍ତନ୍ତେୱ ଅପରାମସନ୍ତୋ ୱୋହରତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୩୩୩। ଇଦାନି ମରିଯାଦଭାଜନୀଯଂ କରୋନ୍ତୋ ତତ୍ର, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସରଣୋତି ସରଜୋ ସକିଲେସୋ। ଅରଣୋତି ଅରଜୋ ନିକ୍କିଲେସୋ। ସୁଭୂତି ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଅଯଂ ଥେରୋ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ଏତଦଗ୍ଗଂ ଆରୁଳ୍ହୋ ''ଅରଣୱିହାରୀନଂ ଯଦିଦଂ ସୁଭୂତି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟାନଂ ଯଦିଦଂ ସୁଭୂତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୦୨)।

ଧମ୍ମସେନାପତି କିର ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେତି, ସୁଭୂତିତ୍ଥେରୋ ଦକ୍ଖିଣଂ ସୋଧେତି। ତଥା ହି ଧମ୍ମସେନାପତି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ଯାୱ ଭିକ୍ଖଂ ଆହରନ୍ତି, ତାୱ ପୁବ୍ବଭାଗେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିରୋଧଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ନିରୋଧା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସୁଭୂତିତ୍ଥେରୋ ଚ ତଥେୱ ମେତ୍ତାଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ମେତ୍ତାଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ପନ କାତୁଂ ସକ୍କାତି। ଆମ ସକ୍କା, ନେୱ ଅଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ମହାଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତା ସାୱକା ଏୱଂ କରେଯ୍ୟୁଂ। ଇମସ୍ମିମ୍ପି ହି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ପୋରାଣକରାଜକାଲେ ପିଙ୍ଗଲବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ ନାମ ଉତ୍ତରଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିହାସି। ତତ୍ଥ ସତ୍ତ କୁଲସତାନି ହୋନ୍ତି, ଏକମ୍ପି ତଂ କୁଲଦ୍ୱାରଂ ନତ୍ଥି, ଯତ୍ଥ ଥେରୋ ସମାପତ୍ତିଂ ନ ସମାପଜ୍ଜି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅରଣୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪୨।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚାରିକନ୍ତି ତୁରିତଗମନଚାରିକଂ। ସଚେ ତେ ଭଗ୍ଗୱ ଅଗରୂତି ସଚେ ତୁଯ୍ହଂ ଭାରିଯଂ ଅଫାସୁକଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି। ସଚେ ସୋ ଅନୁଜାନାତୀତି ଭଗ୍ଗୱସ୍ସ କିର ଏତଦହୋସି – ''ପବ୍ବଜିତା ନାମ ନାନାଅଜ୍ଝାସଯା, ଏକୋ ଗଣାଭିରତୋ ହୋତି, ଏକୋ ଏକାଭିରତୋ। ସଚେ ସୋ ଏକାଭିରତୋ ଭୱିସ୍ସତି, 'ଆୱୁସୋ, ମା ପାୱିସି, ମଯା ସାଲା ଲଦ୍ଧା'ତି ୱକ୍ଖତି। ସଚେ ଅଯଂ ଏକାଭିରତୋ ଭୱିସ୍ସତି, 'ଆୱୁସୋ, ନିକ୍ଖମ, ମଯା ସାଲା ଲଦ୍ଧା'ତି ୱକ୍ଖତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅହଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱିୱାଦକାରେତା ନାମ ଭୱିସ୍ସାମି, ଦିନ୍ନଂ ନାମ ଦିନ୍ନମେୱ ୱଟ୍ଟତି, କତଂ କତମେୱା''ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

କୁଲପୁତ୍ତୋତି ଜାତିକୁଲପୁତ୍ତୋପି ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତୋପି। ୱାସୂପଗତୋତି ୱାସଂ ଉପଗତୋ। କୁତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି? ତକ୍କସୀଲନଗରତୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ମଜ୍ଝିମପ୍ପଦେସେ କିର ରାଜଗହନଗରେ ବିମ୍ବିସାରେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ପଚ୍ଚନ୍ତେ ତକ୍କସୀଲନଗରେ ପୁକ୍କୁସାତି ରାଜା ରଜ୍ଜଂ

କାରେସି। ଅଥ ତକ୍କସୀଲତୋ ଭଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାଣିଜା ରାଜଗହଂ ଆଗତା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ରାଜା ତେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତେ "କହୱାସିନୋ ତୁମ୍ହେ"ତି ପୁଚ୍ଛି। ତକ୍କସୀଲୱାସିନୋ ଦେୱାତି। ଅଥ ନେ ରାଜା ଜନପଦସ୍ସ ଖେମସୁଭିକ୍ଖତାଦୀନି ନଗରସ୍ସ ଚ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "କୋ ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା"ତି ପୁଚ୍ଛି। ପୁକ୍କୁସାତି ନାମ ଦେୱାତି। ଧମ୍ମିକୋତି? ଆମ ଦେୱ ଧମ୍ମିକୋ। ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଜନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ଲୋକସ୍ସ ମାତାପିତିଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ, ଅଙ୍କେ ନିପନ୍ନଦାରକଂ ୱିୟ ଜନଂ ତୋସେତୀତି। କତରସ୍ମିଂ ୱୟେ ୱତ୍ତତୀତି? ଅଥସ୍ସ ୱୟଂ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ୱୟେସୁପି ବିମ୍ବିସାରେନ ସମୱୟୋ ଜାତୋ। ଅଥ ତେ ରାଜା ଆହ – "ତାତା ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ, ୱୟେନ ଚ ମେ ସମାନୋ, ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାଥ ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ମମ ମିତ୍ତଂ କାତୁ"ନ୍ତି। ସକ୍କୋମ ଦେୱାତି। ରାଜା ତେସଂ ସୁଙ୍କଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗେହଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା – "ଗଚ୍ଛଥ ଭଣ୍ଡଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ମଂ ଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା"ତି ଆହ। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ରାଜାନଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। "ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜାନଂ ମମ ୱଚନେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା 'ରାଜା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଂ ଇଚ୍ଛତୀ'ତି ୱଦଥା"ତି ଆହ।

ତେ ସାଧୂତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା "କହଂ ଭଣେ ତୁମ୍ହେ ଏତ୍ତକେ ଇମେ ଦିୱସେ ନ ଦିସ୍ସଥା"ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା – "ସାଧୁ, ତାତା, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ମୟା ମଜ୍ଝିମପ୍ପଦେସେ ରାଜା ମିତ୍ତୋ ଲଦ୍ଧୋ"ତି ଅତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ରାଜଗହୱାସିନୋପି ୱାଣିଜା ତକ୍କସୀଲଂ ଅଗମଂସୁ। ତେ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେ ପୁକ୍କୁସାତି ରାଜା "କୁତୋ ଆଗତତ୍ଥା"ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "ରାଜଗହତୋ"ତି ସୁତ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ନଗରତୋ ଆଗତା ତୁମ୍ହେ"ତି। ଆମ ଦେୱାତି। ଆରୋଗ୍ୟଂ ମେ ସହାୟସ୍ସାତି ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାୟ ଯେ ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ନଗରତୋ ଜଙ୍ଘସତ୍ଥେନ ୱା ସକଟସତ୍ଥେନ ୱା ୱାଣିଜା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ମମ ୱିସୟଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱସନଗେହାନି, ରାଜକୋଟ୍ଠାଗାରତୋ ନିୱାପଞ୍ଚ ଦେନ୍ତୁ, ସୁଙ୍କଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୁ, କିଞ୍ଚି ଉପଦ୍ଦୱଂ ମା କରୋନ୍ତୂ"ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ବିମ୍ବିସାରୋପି ଅତ୍ତନୋ ନଗରେ ତଥେୱ ଭେରିଂ ଚରାପେସି।

ଅଥ ବିମ୍ବିସାରୋ ପୁକ୍କୁସାତିସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ପହିଣି – "ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସେ ନାମ ମଣିମୁତ୍ତାଦୀନି ରତନାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଯଂ ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ରଜ୍ଜେ ଦସ୍ସନୀୟଂ ୱା ସୱନୀୟଂ ୱା ରତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ମେ ମା ମଚ୍ଛରାୟତୂ"ତି। ପୁକ୍କୁସାତିପି – "ମଜ୍ଝିମଦେସୋ ନାମ ମହାଜନପଦୋ, ଯଂ ତତ୍ଥ ଏୱରୂପଂ ରତନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ମେ ସହାୟୋ ମା ମଚ୍ଛରାୟତୂ"ତି ପଟିପଣ୍ଣଂ ପହିଣି। ଏୱଂ ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଦିସ୍ୱାପି ଦଳ୍ହମିତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ଏୱଂ ତେସଂ କତିକଂ କତ୍ୱା ୱସନ୍ତାନଂ ପଠମତରଂ ପୁକ୍କୁସାତିସ୍ସ ପଣ୍ଣାକାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ରାଜା କିର ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେ ଅନଗ୍ଘକମ୍ବଲେ ଲଭି। ସୋ – "ଅତିସୁନ୍ଦରା ଇମେ କମ୍ବଲା, ଅହଂ ସହାୟସ୍ସ ପେସିସ୍ସାମୀ"ତି ଲାଖାଗୁଳମତ୍ତେ ଅଟ୍ଠ ସାରକରଣ୍ଡକେ ଲିଖାପେତ୍ୱା ତେସୁ ତେ କମ୍ବଲେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଲାଖାୟ ୱଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ସେତୱତ୍ଥେନ ୱେଠେତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱତ୍ଥେନ ୱେଠେତ୍ୱା ରାଜମୁଦ୍ଦିକାୟ ଲଞ୍ଛେତ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ଦେଥା"ତି ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ସାସନଞ୍ଚ ଅଦାସି – "ଅୟଂ ପଣ୍ଣାକାରୋ ନଗରମଜ୍ଝେ ଅମଚ୍ଚାଦିପରିୱୁତେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ"ତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଅଦଂସୁ।

ସୋ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚାଦୟୋ ସନ୍ନିପତନ୍ତୂତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେ ଅମଚ୍ଚାଦିପରିୱୁତୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ଧାରିୟମାନେନ ପଲ୍ଲଙ୍କୱରେ ନିସିନ୍ନୋ ଲଞ୍ଛନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱତ୍ଥଂ ଅପନେତ୍ୱା ସମୁଗ୍ଗଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡିକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲାଖାଗୁଳେ ଦିସ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ପୁକ୍କୁସାତି 'ଜୁତୱିତ୍ତକୋ ମେ ସହାୟୋ'ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ମଞ୍ଞେ ଇମଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପହିଣୀ"ତି ଏକଂ ଗୁଳଂ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ତୁଲୟନ୍ତୋୱ ଅନ୍ତୋ ଦୁସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅଞ୍ଞାସି। ଅଥ ନଂ ପଲ୍ଲଙ୍କପାଦେ ପହରିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଲାଖା ପରିପତି, ସୋ ନଖେନ କରଣ୍ଡକଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ କମ୍ବଲରତନଂ ଦିସ୍ୱା ଇତରେପି ୱିୱରାପେସି, ସବ୍ବେପି କମ୍ବଲା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନେ ପତ୍ଥରାପେସି, ତେ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନା ଫସ୍ସସମ୍ପନ୍ନା ଦୀଘତୋ ସୋଳସହତ୍ଥା ତିରିୟଂ ଅଟ୍ଠହତ୍ଥା ଅହେସୁଂ। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲିୟୋ ପୋଠେସି, ଚେଲୁକ୍ଖେପଂ ଅକାସି, – "ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଅଦିଟ୍ଠସହାୟୋ ପୁକ୍କୁସାତି ଅଦିସ୍ୱାୱ ଏୱରୂପଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେସି, ଯୁତ୍ତଂ ଏୱରୂପଂ ମିତ୍ତଂ କାତୁ"ନ୍ତି ଅତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଏକମେକଂ କମ୍ବଲଂ ଅଗ୍ଘାପେସି, ସବ୍ବେ ଅନଗ୍ଘା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପେସେସି, ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ଅକାସି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – "ପଚ୍ଛା ପେସେନ୍ତେନ ପଠମଂ ପେସିତପଣ୍ଣାକାରତୋ ଅତିରେକଂ ପେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସହାୟେନ ଚ ମେ ଅନଗ୍ଘୋ ପଣ୍ଣାକାରୋ ପେସିତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ପେସେମୀ"ତି?

କିଂ ପନ ରାଜଗହେ ତତୋ ଅଧିକଂ ରତନଂ ନତ୍ଥୀତି? ନୋ ନତ୍ଥି, ମହାପୁଞ୍ଞୋ ରାଜା, ଅପିଚ ଖୋ ପନସ୍ସ ସୋତାପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଠପେତ୍ୱା ତୀଣି ରତନାନି ଅଞ୍ଞଂ ରତନଂ ସୋମନସ୍ସଂ ଜନେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ନାମ ନତ୍ଥି । ସୋ ରତନଂ ୱିଚିନିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ – ରତନଂ ନାମ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ଅୱିଞ୍ଞାଣକନ୍ତି ଦୁୱିଧଂ। ତତ୍ଥ ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦି, ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବଦ୍ଧଂ। ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକସ୍ସେୱ ଅଲଙ୍କାରାଦିୱସେନ ପରିଭୋଗଂ ହୋତି, ଇତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ରତନେସୁ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସେଟ୍ଠଂ। ସୱିଞ୍ଞାଣକମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ତିରଚ୍ଛାନରତନଂ ମନୁସ୍ସରତନନ୍ତି। ତତ୍ଥ

ତିରଚ୍ଛାନରତନଂ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରତନଂ, ତମ୍ପି ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଭୋଗତ୍ଥମେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତି , ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ମନୁସ୍ସରତନଂ ସେଟ୍ଠଂ। ମନୁସ୍ସରତନମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ଇତ୍ଥିରତନଂ ପୁରିସରତନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ରଞ୍ଞୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିରତନମ୍ପି ପୁରିସସ୍ସେୱ ଉପଭୋଗଂ। ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ପୁରିସରତନମେୱ ସେଟ୍ଠଂ।

ପୁରିସରତନମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ଅଗାରିୟରତନଂ ଅନଗାରିୟରତନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ଅଗାରିୟରତନେସୁପି ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଅଜ୍ଜ ପବ୍ବଜିତସାମଣେରଂ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦତି, ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଅନଗାରିୟରତନମେୱ ସେଟ୍ଠଂ। ଅନଗାରିୟରତନମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ସେକ୍ଖରତନଞ୍ଚ ଅସେକ୍ଖରତନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ସତସହସ୍ସମ୍ପି ସେକ୍ଖାନଂ ଅସେକ୍ଖସ୍ସ ପଦେସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ଅସେକ୍ଖରତନମେୱ ସେଟ୍ଠଂ। ତମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ବୁଦ୍ଧରତନଂ ସାୱକରତନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସତସହସ୍ସମ୍ପି ସାୱକରତନାନଂ ବୁଦ୍ଧରତନସ୍ସ ପଦେସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୂ ବୁଦ୍ଧରତନମେୱ ସେଟ୍ଠଂ।

ବୁଦ୍ଧରତନମ୍ପି ଦୁୱିଧଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧରତନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧରତନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସତସହସ୍ସମ୍ପି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଦେସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଇତି ଇମେସୁପି ଦ୍ୱୀସୁ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧରତନଂୟେୱ ସେଟ୍ଠଂ। ସଦେୱକସ୍ମିଞ୍ହି ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧରତନସମଂ ରତନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ମା ଅସଦିସମେୱ ରତନଂ ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ପେସେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତକ୍କସୀଲୱାସିନୋ ପୁଚ୍ଛି – ''ତାତା ତୁମ୍ହାକଂ ଜନପଦେ ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋତି ଇମାନି ତୀଣି ରତନାନି ଦିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ଘୋସୋପି ସୋ ମହାରାଜ ତାୱ ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ଦସ୍ସନଂ ପନ କୁତୋତି।

''ସୁନ୍ଦରଂ ତାତା''ତି ରାଜା ତୁଟ୍ଠୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ ଜନସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ମୟ୍ହଂ ସହାୟସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପେସେତୁଂ, ବୁଦ୍ଧା ପନ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ନ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତି। ତସ୍ମା ସତ୍ଥାରା ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା। ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦୟୋ ମହାସାୱକେ ପେସେତୁଂ ସକ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ। ମୟା ପନ 'ଥେରା ପଚ୍ଚନ୍ତେ ୱସନ୍ତୀ'ତି ସୁତ୍ୱାପି ମନୁସ୍ସେ ପେସେତ୍ୱା ତେ ଅତ୍ତନୋ ସମୀପଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତୁମେୱ ୟୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ନ ଥେରେହିପି ସକ୍କା ଗନ୍ତୁଂ। ୟେନ ପନାକାରେନ ସାସନେ ପେସିତେ ସତ୍ଥା ଚ ମହାସାୱକା ଚ ଗତା ୱିୟ ହୋନ୍ତି, ତେନାକାରେନ ସାସନଂ ପହିଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତୁରତନାୟାମଂ ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତପୁଥୁଲଂ ନାତିତନୁଂ ନାତିବହଲଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ କାରାପେତ୍ୱା ''ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଜ ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖିସ୍ସାମୀ''ତି। ପାତୋୱ ସୀସଂ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଅପନୀତଗନ୍ଧମାଲାଭରଣୋ ସୁୱଣ୍ଣସରକେନ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲିକଂ ଆଦାୟ ହେଟ୍ଠତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦ୍ୱାରାନି ପିଦହନ୍ତୋ ପାସାଦମାରୁୟ୍ହ ପୁବ୍ବଦିସାମୁଖଂ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଆକାସତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖନ୍ତୋ – ''ଇଧ ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ସୁଗତୋ ଲୋକୱିଦୂ ଅନୁତ୍ତରୋ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥି ସତ୍ଥା ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା''ତି। ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ତାୱ ଏକଦେସେନ ଲିଖି।

ତତୋ ''ଏୱଂ ଦସ ପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ତୁସିତଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି , ଏୱଂ ଲୋକୱିୱରଣଂ ଅହୋସି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂ ୱସମାନେ ଇଦଂ ନାମ ଅହୋସି, ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସମାନେ ଇଦଂ ନାମ ଅହୋସି, ଏୱଂ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଏୱଂ ମହାପଧାନଂ ପଦହି। ଏୱଂ ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କତ୍ୱା ମହାବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଆରୁୟ୍ହ ଅପରାଜିତପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଲୋକୱିୱରଣଂ ଅହୋସି। ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଞ୍ଞଂ ଏୱରୂପଂ ରତନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ୟଂକିଞ୍ଚି ୱିତ୍ତଂ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱା,

ସଗ୍ଗେସୁ ୱା ୟଂ ରତନଂ ପଣୀତଂ;

ନ ନୋ ସମଂ ଅତ୍ଥି ତଥାଗତେନ,

ଇଦମ୍ପି ବୁଦ୍ଧେ ରତନଂ ପଣୀତଂ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂ''ତି। (ଖୁ॰ ପା॰ ୬।୩; ସୁ॰ ନି॰ ୨୨୬) –

ଏୱଂ ଏକଦେସେନ ବୁଦ୍ଧଗୁଣେପି ଲିଖିତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଧମ୍ମରତନଂ ଥୋମେନ୍ତୋ – ''ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ…ପେ… ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀ''ତି। ''ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା…ପେ… ଅରିୟୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ''ତି। ''ସତ୍ଥାରା ଦେସିତଧମ୍ମୋ ନାମ ଏୱରୂପୋ ଚ ଏୱରୂପୋ ଚା''ତି ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିୟେ ଏକଦେସେନ ଲିଖିତ୍ୱା –

‘‘ଯଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠୋ ପରିୱଣ୍ଣଯୀ ସୁଚିଂ,

ସମାଧିମାନନ୍ତରିକଞ୍ଞମାହୁ;

ସମାଧିନା ତେନ ସମୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି,

ଇଦମ୍ପି ଧମ୍ମେ ରତନଂ ପଣୀତଂ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂ’’ତି। (ଖୁ। ପା। ୬।୫; ସୁ। ନି। ୨୨୮) –

ଏୱଂ ଏକଦେସେନ ଧମ୍ମଗୁଣେ ଲିଖିତ୍ୱା ତତିଯଂ ସଙ୍ଘରତନଂ ଥୋମେନ୍ତୋ – ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ…ପେ… ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଲୋକସ୍ସା’’ତି। ‘‘କୁଲପୁତ୍ତା ନାମ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଏୱଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜନ୍ତି, କେଚି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜନ୍ତି, କେଚି ଉପରଜ୍ଜଂ, କେଚି ସେନାପତିଟ୍ଠାନାଦୀନି ପହାଯ ପବ୍ବଜନ୍ତି। ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଚ ପନ ଇମଞ୍ଚ ପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରେନ୍ତୀ’’ତି ଚୂଳସୀଲମଜ୍ଝିମସୀଲମହାସୀଲାଦୀନି ଏକଦେସେନ ଲିଖିତ୍ୱା ଛଦ୍ୱାରସଂୱରଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଚତୁପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସଂ ନୱୱିଧଂ ସେନାସନଂ, ନୀୱରଣପ୍ପହାନଂ ପରିକମ୍ମଂ ଝାନାଭିଞ୍ଞା ଅଟ୍ଠତିଂସ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଯାୱ ଆସୱକ୍ଖଯା ଏକଦେସେନ ଲିଖି, ସୋଳସୱିଧଂ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱିତ୍ଥାରେନେୱ ଲିଖିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥୁ ସାୱକସଙ୍ଘୋ ନାମ ଏୱରୂପେହି ଚ ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତୋ।

ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅଟ୍ଠସତଂ ପସତ୍ଥା,

ଚତ୍ତାରି ଏତାନି ଯୁଗାନି ହୋନ୍ତି;

ତେ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ସୁଗତସ୍ସ ସାୱକା,

ଏତେସୁ ଦିନ୍ନାନି ମହପ୍ଫଲାନି;

ଇଦମ୍ପି ସଙ୍ଘେ ରତନଂ ପଣୀତଂ,

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂ’’ତି। (ଖୁ। ପା। ୬।୬; ସୁ। ନି। ୨୨୯) –

ଏୱଂ ଏକଦେସେନ ସଙ୍ଘଗୁଣେ ଲିଖିତ୍ୱା – ‘‘ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ନିଯ୍ୟାନିକଂ, ସଚେ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ ସକ୍କୋତି, ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜତୂ’’ତି ଲିଖିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ସଂହରିତ୍ୱା ସୁଖୁମକମ୍ବଲେନ ୱେଠେତ୍ୱା ସାରସମୁଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ସମୁଗ୍ଗଂ ସୁୱଣ୍ଣମଯେ, ସୁୱଣ୍ଣମଯଂ, ରଜତମଯେ ରଜତମଯଂ ମଣିମଯେ, ମଣିମଯଂ ପୱାଳମଯେ, ପୱାଳମଯଂ ଲୋହିତଙ୍କମଯେ, ଲୋହିତଙ୍କମଯଂ ମସାରଗଲ୍ଲମଯେ, ମସାରଗଲ୍ଲମଯଂ ଫଳିକମଯେ, ଫଳିକମଯଂ ଦନ୍ତମଯେ, ଦନ୍ତମଯଂ ସବ୍ବରତନମଯେ, ସବ୍ବରତନମଯଂ କିଲଞ୍ଜମଯେ, କିଲଞ୍ଜମଯଂ ସମୁଗ୍ଗଂ ସାରକରଣ୍ଡକେ ଠପେସି।

ପୁନ ସାରକରଣ୍ଡକଂ ସୁୱଣ୍ଣକରଣ୍ଡକେତି ପୁରିମନଯେନେୱ ହରିତ୍ୱା ସବ୍ବରତନମଯଂ କରଣ୍ଡକଂ କିଲଞ୍ଜମଯେ କରଣ୍ଡକେ ଠପେସି। ତତୋ କିଲଞ୍ଜମଯଂ କରଣ୍ଡକଂ ସାରମଯପେଳାଯାତି ପୁନ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ହରିତ୍ୱା ସବ୍ବରତନମଯଂ ପେଳଂ କିଲଞ୍ଜମଯପେଳାଯ ଠପେତ୍ୱା ବହି ୱତ୍ଥେନ ୱେଠେତ୍ୱା ରାଜମୁଦ୍ଦିକାଯ ଲଞ୍ଛେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି – ‘‘ମମ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କାରାପେଥ ମଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠୁସଭୱିତ୍ଥତୋ ହୋତୁ, ଚତୁଉସଭଟ୍ଠାନଂ ସୋଧିତମତ୍ତକମେୱ ହୋତୁ, ମଜ୍ଝେ ଚତୁଉସଭଂ ରାଜାନୁଭାୱେନ ପଟିଯାଦେଥା’’ତି। ତତୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପରି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ନଗରୱୀଥିଯୋ ସିତ୍ତସମ୍ମଟ୍ଠା ସମୁସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକା କଦଲିପୁଣ୍ଣଘଟଗନ୍ଧଧୂମପୁପ୍ଫାଦୀହି ସୁପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତା କାରେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯପ୍ପଦେସେ ଏୱରୂପଂ ପୂଜଂ କାରେନ୍ତୂ’’ତି ଅନ୍ତରଭୋଗିକାନଂ ଜୱନଦୂତେ ପେସେତ୍ୱା ସଯଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା – ‘‘ସବ୍ବତାଳାୱଚରସମ୍ମିସ୍ସବଲକାଯପରିୱୁତୋ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେମୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯପରିଯନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ମୁଖସାସନଂ ଅଦାସି – ‘‘ତାତ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ ପୁକ୍କୁସାତି ଇମଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଓରୋଧମଜ୍ଝେ ଅପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୁଯ୍ହ ପଟିଚ୍ଛତୂ’’ତି। ଏୱଂ ସାସନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଦେସଂ ସତ୍ଥା ଗଚ୍ଛତୀତି ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଅନ୍ତରଭୋଗିକା ତେନେୱ ନିଯାମେନ ମଗ୍ଗଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ନଯିଂସୁ।

ପୁକ୍କୁସାତିପି ଅତ୍ତନୋ ରଜ୍ଜସୀମତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେନେୱ ନିୟାମେନ ମଗ୍ଗଂ ପଟିୟାଦେତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅକାସି। ପଣ୍ଣାକାରୋ ତକ୍କସୀଲଂ ପାପୁଣନ୍ତୋ ଉପୋସଥଦିୱସେ ପାପୁଣି, ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତଅମଚ୍ଚୋପି ରଞ୍ଞୋ ୱୁତ୍ତସାସନଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତାନଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ୱିଚାରେତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଦାୟ ପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ‘‘ମା ଇଧ କୋଚି ପୱିସତୂ’’ତି ଦ୍ୱାରେ ଆରକ୍ଖଂ କାରେତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଉଚ୍ଚାସନେ ଠପେତ୍ୱା ସୟଂ ନୀଚାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଲଞ୍ଛନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱାସନଂ ଅପନେତ୍ୱା କିଲଞ୍ଜପେଳତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱିୱରନ୍ତୋ ସାରମୟଂ ସମୁଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମହାପରିହାରୋ ନାୟଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ରତନସ୍ସ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଦ୍ଧା ମଜ୍ଝିମଦେସେ ସୋତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ରତନଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି। ଅଥ ତଂ ସମୁଗ୍ଗଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ରାଜଲଞ୍ଛନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁଖୁମକମ୍ବଲଂ ଉଭତୋ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ଅଦ୍ଦସ।

ସୋ ତଂ ପସାରେତ୍ୱା – ‘‘ମନାପାନି ୱତ ଅକ୍ଖରାନି ସମସୀସାନି ସମପନ୍ତୀନି ଚତୁରସ୍ସାନୀ’’ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱାଚେତୁଂ ଆରଭି। ତସ୍ସ – ‘‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ୱାଚେନ୍ତସ୍ସ ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ନୱନୱୁତିଲୋମକୂପସହସ୍ସାନି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଲୋମାନି ଅହେସୁଂ। ଅତ୍ତନୋ ଠିତଭାୱଂ ୱା ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ୱା ନ ଜାନାତି। ଅଥସ୍ସ – ‘‘କପ୍ପକୋଟିସତସହସ୍ସେହିପି ଏତଂ ଦୁଲ୍ଲଭସାସନଂ ସହାୟଂ ନିସ୍ସାୟ ସୋତୁଂ ଲଭାମୀ’’ତି ଭିୟ୍ୟୋ ବଲୱପୀତି ଉଦପାଦି। ସୋ ହି ଉପରି ୱାଚେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଯାୱ ପୀତିୱେଗପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରତୋ – ‘‘ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଭଗୱତା ଧମ୍ମୋ’’ତି ଧମ୍ମଗୁଣେ ଆରଭି। ତତ୍ରାପିସ୍ସ ତଥେୱ ଅହୋସି। ସୋ ପୁନ ଯାୱ ପୀତିୱେଗପସ୍ସଦ୍ଧିୟା ନିସୀଦିତ୍ୱା ପରତୋ ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ’’ତି ସଙ୍ଘଗୁଣେ ଆରଭି । ତତ୍ରାପିସ୍ସ ତଥେୱ ଅହୋସି। ଅଥ ସବ୍ବପରିୟନ୍ତେ ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱାଚେତ୍ୱା ଚତୁକ୍କପଞ୍ଚକଜ୍ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେସି, ସୋ ଝାନସୁଖେନେୱ ୱୀତିନାମେସି। ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଦଟ୍ଠୁଂ ନ ଲଭତି, ଏକୋୱ ଚୂଳୁପଟ୍ଠାକୋ ପୱିସତି। ଏୱଂ ଅଦ୍ଧମାସମତ୍ତଂ ୱୀତିନାମେସି।

ନାଗରା ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଂ ଅକଂସୁ ‘‘ପଣ୍ଣାକାରଂ ପଟିଚ୍ଛିତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବଲଦସ୍ସନଂ ୱା ନାଟକଦସ୍ସନଂ ୱା ନତ୍ଥି, ୱିନିଚ୍ଛୟଦାନଂ ନତ୍ଥି, ରାଜା ସହାୟେନ ପହିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ୟସ୍ସିଚ୍ଛତି ତସ୍ସ ଦସ୍ସେତୁ, ରାଜାନୋ ନାମ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ପଣ୍ଣାକାରୱସେନପି ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତନୋ କାତୁଂ ୱାୟମନ୍ତି। କିଂ ନାମ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା କରୋତୀ’’ତି? ରାଜା ଉକ୍କୁଟ୍ଠିସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ରଜ୍ଜଂ ନୁ ଖୋ ଧାରେମି, ଉଦାହୁ ସତ୍ଥାର’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ରଜ୍ଜକାରିତଅତ୍ତଭାୱୋ ନାମ ନେୱ ଗଣକେନ, ନ ଗଣକମହାମତ୍ତେନ ଗଣେତୁଂ ସକ୍କୋ। ସତ୍ଥୁସାସନଂ ଧାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ସୟନେ ଠପିତଂ ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା କେସେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା – ‘‘ଏତଂ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେଥା’’ତି ସଦ୍ଧିଂ ଚୂଳାମଣିନା କେସକଲାପଂ ପରିସମଜ୍ଝେ ପାତେସି, ମହାଜନୋ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା – ‘‘ସହାୟକସନ୍ତିକା ଲଦ୍ଧପଣ୍ଣାକାରା ନାମ ରାଜାନୋ ତୁମ୍ହାଦିସା ହୋନ୍ତି ଦେୱା’’ତି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱିରୱି। ରଞ୍ଞୋପି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ କେସମସ୍ସୁ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଦିସମେୱ କିର ଜାତଂ।

ତତୋ ଚୂଳୁପଟ୍ଠାକଂ ପେସେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାପଣା ଦ୍ୱେ କାସାୟୱତ୍ଥାନି ମତ୍ତିକାପତ୍ତଞ୍ଚ ଆହରାପେତ୍ୱା – ‘‘ୟେ ଲୋକେ ଅରହନ୍ତୋ, ତେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଏକଂ କାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ୱାମଅଂସକୂଟେ କତ୍ୱା କତ୍ତରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା – ‘‘ସୋଭତି ନୁ ଖୋ ମେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନୋ ୱା’’ତି ମହାତଲେ କତିପୟୱାରେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା – ‘‘ସୋଭତି ମେ ପବ୍ବଜ୍ଜା’’ତି ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରି। ଓତରନ୍ତଂ ପନ ନଂ ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଠିତନାଟକାଦୀନି ଦିସ୍ୱାପି ନ ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ‘‘ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେତୁଂ ଆଗତୋ’’ତି କିର ଚିନ୍ତୟିଂସୁ। ଉପରିପାସାଦଂ ପନ ଆରୁୟ୍ହ ରଞ୍ଞୋ ଠିତନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନାନି ଦିସ୍ୱା ରାଜା ଗତୋତି ଞତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଓସୀଦମାନାୟ ନାୱାୟ ଜନୋ ୱିୟ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱିରୱିଂସୁ। କୁଲପୁତ୍ତଂ ଭୂମିତଲଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାରସସେନିୟୋ ସବ୍ବେ ନାଗରା ବଲକାୟା ଚ ପରିୱାରେତ୍ୱା ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱିଂସୁ। ଅମଚ୍ଚାପି ତଂ ଏତଦୱୋଚୁଂ – ‘‘ଦେୱ ମଜ୍ଝିମଦେସରାଜାନୋ ନାମ ବହୁମାୟା, ସାସନଂ ପେସେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧରତନଂ ନାମ ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱା ନୋ ୱାତି ଞତ୍ୱା ଗମିସ୍ସଥ , ନିୱତ୍ତଥ ଦେୱା’’ତି। ସଦ୍ଦହାମହଂ ମୟ୍ହଂ ସହାୟକସ୍ସ, ତସ୍ସ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେଜ୍ଝୱଚନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେତି। ତେ ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତିୟେୱ।

କୁଲପୁତ୍ତୋ କତ୍ତରଦଣ୍ଡେନ ଲେଖଂ କତ୍ୱା – ‘‘ଇଦଂ ରଜ୍ଜଂ କସ୍ସା’’ତି ଆହ? ତୁମ୍ହାକଂ ଦେୱାତି। ୟୋ ଇମଂ ଲେଖଂ ଅନ୍ତରଂ କରୋତି, ରାଜାଣାୟ କାରେତବ୍ବୋତି। ମହାଜନକଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତେନ କତଲେଖଂ ସୀୱଲିଦେୱୀ ଅନ୍ତରଂ କାତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୀ ୱିୱତ୍ତମାନା ଅଗମାସି। ତସ୍ସା ଗତମଗ୍ଗେନ ମହାଜନୋ ଅଗମାସି। ତଂ ପନ ଲେଖଂ ମହାଜନୋ ଅନ୍ତରଂ କାତୁଂ ନ ୱିସହି, ଲେଖଂ ଉସ୍ସୀସକଂ କତ୍ୱା ୱିୱତ୍ତମାନା ୱିରୱିଂସୁ। କୁଲପୁତ୍ତୋ ‘‘ଅୟଂ ମେ ଗତଟ୍ଠାନେ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ୱା ମୁଖୋଦକଂ ୱା ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଅନ୍ତମସୋ ଏକଚେଟକମ୍ପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ମମ ସତ୍ଥା ଚ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକକୋୱ ପବ୍ବଜିତୋ’’ତି ଏକକୋୱ ଅଗମାସି। ‘‘ସତ୍ଥୁ ଲଜ୍ଜାମୀ’’ତି ଚ – ‘‘ସତ୍ଥା କିର ମେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୟାନଂ ନାରୁଳ୍ହୋ’’ତି ଚ ଅନ୍ତମସୋ ଏକପଟଲିକମ୍ପି ଉପାହନଂ ନାରୁହି, ପଣ୍ଣଛତ୍ତକମ୍ପି ନ ଧାରେସି। ମହାଜନୋ ରୁକ୍ଖପାକାରଟ୍ଟାଲକାଦୀନି ଆରୁୟ୍ହ

ଏସ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଗଚ୍ଛତୀତି ଓଲୋକେସି। କୁଲପୁତ୍ତୋ – ‘‘ଦୂରଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନ ସକ୍କା ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ନିଟ୍ଠରିତୁ’’ନ୍ତି ଏକଂ ସତ୍ଥୱାହଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ସୁଖୁମାଲସ୍ସ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ କଠିନତତ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପାଦତଲେସୁ ଫୋଟା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ସତ୍ଥୱାହେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ କୁଲପୁତ୍ତୋ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦତି। ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ପାଦପରିକମ୍ମଂ ୱା ପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମଂ ୱା କତ୍ତା ନାମ ନତ୍ଥି, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଦରଥକିଲମଥପରିଳାହଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ଝାନରତିଯା ୱୀତିନାମେତି।

ପୁନଦିୱସେ ଉଟ୍ଠିତେ ଅରୁଣେ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ପୁନ ସତ୍ଥୱାହଂ ଅନୁବନ୍ଧତି। ପାତରାସକାଲେ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ତଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲମ୍ପି ହୋତି କିଲିନ୍ନମ୍ପି ସମସକ୍ଖରମ୍ପି ଅଲୋଣାତିଲୋଣମ୍ପି, କୁଲପୁତ୍ତୋ ପୱିସନଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଅମତଂ ୱିଯ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଏତେନ ନିଯାମେନ ଅଟ୍ଠହି ଊନକାନି ଦ୍ୱେ ଯୋଜନସତାନି ଗତୋ। ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ପନ ସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି – ‘‘କହଂ ସତ୍ଥା ୱସତୀ’’ତି ନାପୁଚ୍ଛି। କସ୍ମା? ସତ୍ଥୁଗାରୱେନ ଚେୱ ରଞ୍ଞୋ ପେସିତସାସନୱସେନ ଚ। ରଞ୍ଞୋ ହି – ‘‘ଇଧ ତଥାଗତୋ ଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ରାଜଗହେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସିତଂ, ତସ୍ମା ନଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନମତ୍ତଂ ମଗ୍ଗଂ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ସୋ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯ ରାଜଗହଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ଥା କହଂ ୱସତୀତି ପୁଚ୍ଛି। କୁତୋ ନୁ, ଭନ୍ତେ, ଆଗତୋତି? ଇତୋ ଉତ୍ତରତୋତି। ସତ୍ଥା ତୁମ୍ହଂ ଆଗତମଗ୍ଗେ ଇତୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନମତ୍ତେ ସାୱତ୍ଥି ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ୱସତୀତି। କୁଲପୁତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇଦାନି ଅକାଲୋ ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁଂ, ଅଜ୍ଜ ଇଧେୱ ୱସିତ୍ୱା ସ୍ୱେ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତତୋ – ‘‘ୱିକାଲେ ସମ୍ପତ୍ତପବ୍ବଜିତା କହଂ ୱସନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଇମାଯ କୁମ୍ଭକାରସାଲାଯ, ଭନ୍ତେତି। ଅଥ ସୋ ତଂ କୁମ୍ଭକାରଂ ଯାଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱାସତ୍ଥାଯ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ଭଗୱାପି ତଂଦିୱସଂ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ପୁକ୍କୁସାତିଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସହାଯେନ ପେସିତଂ ସାସନମତ୍ତକଂ ୱାଚେତ୍ୱା ଅତିରେକତିଯୋଜନସତିକଂ ମହାରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠହି ଊନକାନି ଦ୍ୱେ ଯୋଜନସତାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ରାଜଗହଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ମଯି ପନ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଏକରତ୍ତିୱାସେନ ଅନାଥକାଲକିରିଯଂ କରିସ୍ସତି, ମଯି ପନ ଗତେ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସତି। ଜନସଙ୍ଗହତ୍ଥାଯେୱ ପନ ମଯା ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ପାରମିଯୋ ପୂରିତା, କରିସ୍ସାମି ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି ପାତୋୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପ୍ପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ଅଦ୍ଧଦରଥକିଲମଥଂ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେତ୍ୱା – ‘‘କୁଲପୁତ୍ତୋ ମଯି ଗାରୱେନ ଦୁକ୍କରଂ ଅକାସି, ଅତିରେକଯୋଜନସତଂ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ଅନ୍ତମସୋ ମୁଖଧୋୱନଦାଯକମ୍ପି ଚେଟକଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ସାରିପୁତ୍ତମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦୀସୁ କଞ୍ଚି ଅନାମନ୍ତେତ୍ୱା ସଯମେୱ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ନେୱ ଆକାସେ ଉପ୍ପତି, ନ ପଥୱିଂ ସଂଖିପି, – ‘‘କୁଲପୁତ୍ତୋ ମମ ଲଜ୍ଜମାନୋ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଦୀସୁ ଏକଯାନେପି ଅନିସୀଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଏକପଟଲିକଂ ଉପାହନମ୍ପି ଅନାରୁଯ୍ହ ପଣ୍ଣଛତ୍ତକମ୍ପି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ମଯାପି ପଦସାୱ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ପନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଦସାୱ ଅଗମାସି।

ସୋ ଅସୀତି ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ବ୍ୟାମପ୍ପଭା ବାତ୍ତିଂସ ମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣାନୀତି ଇମଂ ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ୱଲାହକପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ଅଞ୍ଞତରଭିକ୍ଖୁୱେସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକପଚ୍ଛାଭତ୍ତେନେୱ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ଯୋଜନାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମଲୀୱେଲାଯ କୁଲପୁତ୍ତେ ପୱିଟ୍ଠମତ୍ତେଯେୱ ତଂ କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ ପାପୁଣି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ, ପୁକ୍କୁସାତି, ନାମ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଦ୍ଧାଯ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜିତୋ, ସୋ ତସ୍ମିଂ କୁମ୍ଭକାରାୱେସନେ ପଠମଂ ୱାସୂପଗତୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଏୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ପନ ଭଗୱା – ‘‘ଅହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ପସଯ୍ହ କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ ଅପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋୱ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଓକାସଂ କାରେନ୍ତୋ ସଚେ ତେ ଭିକ୍ଖୂତିଆଦିମାହ। ଉରୁନ୍ଦନ୍ତି ୱିୱିତ୍ତଂ ଅସମ୍ବାଧଂ। ୱିହରତାଯସ୍ମା ଯଥାସୁଖନ୍ତି ଯେନ ଯେନ ଇରିଯାପଥେନ ଫାସୁ ହୋତି, ତେନ ତେନ ଯଥାସୁଖଂ ଆଯସ୍ମା ୱିହରତୂତି ଓକାସଂ ଅକାସି। ଅତିରେକତିଯୋଜନସତଞ୍ହି ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପରସ୍ସ ଛଡ୍ଡିତପତିତଂ କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ କିଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ମଚ୍ଛରାଯିସ୍ସତି। ଏକଚ୍ଚେ ପନ ମୋଘପୁରିସା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆୱାସମଚ୍ଛରିଯାଦୀହି ଅଭିଭୂତା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ମଯ୍ହଂ କୁଟି ମଯ୍ହଂ ପରିୱେଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅୱାସାଯ ପରକ୍କମନ୍ତି। ନିସୀଦୀତି ଅଜନ୍ତସୁଖୁମାଲୋ ଲୋକନାଥୋ ଦେୱୱିମାନସଦିସଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପହାଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଛାରିକାଯ ଭିନ୍ନଭାଜନତିଣପଲାସକୁକ୍କୁଟସୂକରୱଚ୍ଚାଦିସଂକିଲିଟ୍ଠାଯ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନସଦିସାଯ କୁମ୍ଭକାରସାଲାଯ ତିଣସନ୍ଥାରଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଦେୱୱିମାନସଦିସଂ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତୋ ୱିଯ ନିସୀଦି।

ଇତି ଭଗୱାପି ଅସମ୍ଭିନ୍ନମହାସମ୍ମତୱଂସେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, କୁଲପୁତ୍ତୋପି ଖତ୍ତିଯଗବ୍ଭେ ୱଡ୍ଢିତୋ। ଭଗୱାପି ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ, କୁଲପୁତ୍ତୋପି ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ଭଗୱାପି ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ, କୁଲପୁତ୍ତୋପି। ଭଗୱାପି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ, କୁଲପୁତ୍ତୋପି। ଭଗୱାପି ସମାପତ୍ତିଲାଭୀ,

କୁଲପୁତ୍ତୋପି। ଇତି ଦ୍ୱେପି ଖତ୍ତିୟା ଦ୍ୱେପି ଅଭିନୀହାରସମ୍ପନ୍ନା ଦ୍ୱେପି ରାଜପବ୍ବଜିତା ଦ୍ୱେପି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ଦ୍ୱେପି ସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାତି ତେହି କୁମ୍ଭକାରସାଲା ଅତିୱିୟ ସୋଭତି, ଦ୍ୱୀହି ସୀହାଦୀହି ପୱିଟ୍ଠଗୁହାଦୀହି ଆହରିତ୍ୱା ଦୀପେତବ୍ବଂ। ତେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ଭଗୱା – ''ସୁଖୁମାଲୋ ଅହଂ ପରମସୁଖୁମାଲୋ ଏକପଚ୍ଛାଭତ୍ତେନ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ଯୋଜନାନି ଆଗତୋ, ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ମଗ୍ଗଦରଥଂ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତୋୱ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜି। କୁଲପୁତ୍ତୋପି – ''ଦ୍ୱାନୱୁତିଯୋଜନସତଂ ଆଗତୋମ୍ହି, ମୁହୁତ୍ତଂ ତାୱ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଦରଥଂ ୱିନୋଦେମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା ନିସୀଦମାନୋୱ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ଚ ଭଗୱା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଆଗତୋ, କସ୍ମା ନ ଦେସେସୀତି? କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଦରଥୋ ଅପ୍ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ, ସୋ ତାୱସ୍ସ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭତୂତି ନ ଦେସେସି। ଅପରେ – ''ରାଜଗହଂ ନାମ ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ ଅୱିୱିତ୍ତଂ ଦସହି ସଦ୍ଦେହି, ସୋ ସଦ୍ଦୋ ଦିୟଡ୍ଢୟାମମତ୍ତେନ ସନ୍ନିସୀଦତି, ତଂ ଆଗମେନ୍ତୋ ନ ଦେସେସୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଅକାରଣଂ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକପ୍ପମାଣମ୍ପି ହି ସଦ୍ଦଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ୱୂପସମେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ମଗ୍ଗଦରଥୱୂପସମଂ ଆଗମେନ୍ତୋଯେୱ ପନ ନ ଦେସେସି।

ତତ୍ଥ ବହୁଦେୱ ରତ୍ତିନ୍ତି ଦିୟଡ୍ଢୟାମମତ୍ତଂ। ଏତଦହୋସୀତି ଭଗୱା ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନେ ମଣିସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ୱିୟ ପଞ୍ଚପସାଦପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକେସି, ଅଥସ୍ସ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚପାଦକୁକ୍କୁଚସୀସକମ୍ପନୱିରହିତଂ ସୁନିଖାତିନ୍ଦଖୀଲଂ ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲଂ ଅୱିବ୍ଭନ୍ତଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମଂ ୱିୟ ନିସିନ୍ନଂ କୁଲପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏତଂ – ''ପାସାଦିକଂ ଖୋ''ତିଆଦି ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ପାସାଦିକନ୍ତି ପସାଦାୱହଂ। ଭାୱନପୁଂସକଂ ପନେତଂ, ପାସାଦିକେନ ଇରିୟାପଥେନ ଇରିୟତି। ଯଥା ଇରିୟତୋ ଇରିୟାପଥୋ ପାସାଦିକୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଇରିୟତୀତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଚତୂସୁ ହି ଇରିୟାପଥେସୁ ତୟୋ ଇରିୟାପଥା ନ ସୋଭନ୍ତି। ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ହତ୍ଥା ଚଲନ୍ତି, ପାଦା ଚଲନ୍ତି, ସୀସଂ ଚଲତି, ଠିତସ୍ସ କାୟୋ ଥଦ୍ଧୋ ହୋତି, ନିପନ୍ନସ୍ସାପି ଇରିୟାପଥୋ ଅମନାପୋ ହୋତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ପନ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ସୁଧୋତହତ୍ଥପାଦସ୍ସ ଚତୁସନ୍ଧିକପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନସ୍ସେୱ ଇରିୟାପଥୋ ସୋଭତି। ଅୟଞ୍ଚ କୁଲପୁତ୍ତୋ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଇତିସ୍ସ ଇରିୟାପଥେନେୱ ପସନ୍ନୋ ଭଗୱା – ''ପାସାଦିକଂ ଖୋ''ତି ପରିୱିତକ୍କେସି।

ଯଂନୂନାହଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟନ୍ତି କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି? କିଂ ଭଗୱା ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀତି? ନୋ ନ ଜାନାତି, ଅପୁଚ୍ଛିତେ ପନ କଥା ନ ପତିଟ୍ଠାତି, ଅପତିଟ୍ଠିତାୟ କଥାୟ କଥା ନ ସଞ୍ଜାୟତୀତି କଥାପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ପୁଚ୍ଛି।

ଦିସ୍ୱାଚ ପନ ଜାନେୟ୍ୟାସୀତି ତଥାଗତଂ ବୁଦ୍ଧସିରିୟା ୱିରୋଚନ୍ତଂ ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧୋତି ସବ୍ବେ ଜାନନ୍ତି। ଅନଚ୍ଛରିୟମେତଂ ଜାନନଂ, ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ପନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରପିଣ୍ଡପାତିକୱେସେନ ଚରନ୍ତୋ ଦୁଜ୍ଜାନୋ ହୋତି। ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମା, ପୁକ୍କୁସାତି, ''ନ ଜାନେୟ୍ୟ''ନ୍ତି ସଭାୱମେୱ କଥେତି। ତଥା ହି ନଂ ଏକକୁମ୍ଭକାରସାଲାୟ ନିସିନ୍ନମ୍ପି ନ ଜାନାତି।

ଏତଦହୋସୀତି ମଗ୍ଗଦରଥସ୍ସ ୱୂପସମଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅହୋସି। ଏୱମାୱୁସୋତି କୁଲପୁତ୍ତୋ ସହାୟେନ ପେସିତଂ ସାସନମତ୍ତଂ ୱାଚେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ପବ୍ବଜମାନୋ – ''ଦସବଲସ୍ସ ମଧୁରଧମ୍ମଦେସନଂ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି। ପବ୍ବଜିତୋ, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ – ''ଧମ୍ମଂ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି ପଦମତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ତାରଂ ନାଲତ୍ଥ, ସୋ ''ଧମ୍ମଂ ତେ ଭିକ୍ଖୁ ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ କିଂ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ନ ସୁଣିସ୍ସତି। ପିପାସିତସୋଣ୍ଡୋ ୱିୟ ହି ପିପାସିତହତ୍ଥୀ ୱିୟ ଚାୟଂ, ତସ୍ମା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୱନଂ ପଟିଜାନନ୍ତୋ ''ଏୱମାୱୁସୋ''ତି ଆହ।

୩୪୩।ଛଧାତୁରୋ ଅୟନ୍ତି ଭଗୱା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ଅକଥେତ୍ୱା ଆଦିତୋୱ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଞ୍ଞତଂ ୱିପସ୍ସନାଲକ୍ଖଣମେୱ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଯସ୍ସ ହି ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦା ଅପରିସୁଦ୍ଧା ହୋତି, ତସ୍ସ ପଠମମେୱ ସୀଲସଂୱରଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତଂ ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ ଜାଗରିୟାନୁଯୋଗଂ ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନୀତି ଇମଂ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖତି। ଯସ୍ସ ପନେସା ପରିସୁଦ୍ଧା, ତସ୍ସ ତଂ ଅକଥେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତଂ ୱିପସ୍ସନମେୱ ଆଚିକ୍ଖତି। କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦା ପରିସୁଦ୍ଧା। ତଥା ହି ଅନେନ ସାସନଂ ୱାଚେତ୍ୱା ପାସାଦୱରଗତେନେୱ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ଯଦସ୍ସ ଦ୍ୱାନୱୁତିଯୋଜନସତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଯାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସି, ସାମଣେରସୀଲମ୍ପିସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣଂ। ତସ୍ମା ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦଂ ଅକଥେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସୁଞ୍ଞତଂ ୱିପସ୍ସନାଲକ୍ଖଣମେୱସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥ ଛଧାତୁରୋତି ଧାତୁଯୋ ୱିଜ୍ଜମାନା, ପୁରିସୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନୋ। ଭଗୱା ହି କତ୍ଥଚି ୱିଜ୍ଜମାନେନ ଅୱିଜ୍ଜମାନଂ ଦସ୍ସେତି, କତ୍ଥଚି ଅୱିଜ୍ଜମାନେନ

ୱିଜମାନଂ, କତ୍ଥଚି ୱିଜମାନେନ ୱିଜମାନଂ, କତ୍ଥଚି ଅୱିଜମାନେନ ଅୱିଜମାନନ୍ତି ସବ୍ବାସଓ୍ୱେ ୱୁତ୍ତନୟେନେଓ୍ୱ ୱିହାରେତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ୱିଜମାନେନ ଅୱିଜମାନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏଓ୍ୱମାହ। ସଚେ ହି ଭଗଓ୍ୱା ପୁରିସୋତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧାତୁୟୋ ଇଚ୍ଚେଓ୍ୱ ୱତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେୟ୍ୟ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ସନ୍ଦେହଂ କରେୟ୍ୟ, ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଦେସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ତଥାଗତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପୁରିସୋତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ପହାୟ ‘‘ସତ୍ତୋତି ୱା ପୁରିସୋତି ୱା ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱା ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତମେଓ୍ୱ, ପରମତ୍ଥତୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଧାତୁମତ୍ତେୟେଓ୍ୱ ଚିତ୍ତଂ ଠପାପେତ୍ୱା ତୀଣି ଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନଙ୍ଗଣସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୫୭ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତଭାସନ୍ତରକୁସଲୋ ତାୟ ତାୟ ଭାସାୟ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେନ୍ତୋ ଆଚରିୟୋ ୱିୟ ଏଓ୍ୱମାହ।

ତତ୍ଥ ଛ ଧାତୁୟୋ ଅସ୍ସାତି ଛଧାତୁରୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଂ ତ୍ୱଂ ପୁରିସୋତି ସଞ୍ଜାନାସି, ସୋ ଛଧାତୁକୋ, ନ ଚେତ୍ଥ ପରମତ୍ଥତୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ଥି, ପୁରିସୋତି ପନ ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତମେଓ୍ୱାତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେଓ୍ୱ ନୟୋ। ଚତୁରାଧିଟ୍ଠାନୋତି ଏତ୍ଥ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପତିଟ୍ଠା, ଚତୁପତିଟ୍ଠାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସ୍ୱାୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁରିସୋ ଛଧାତୁରୋ ଛଫସ୍ସାୟତନୋ ଅଟ୍ଠାରସମନୋପୱିଚାରୋ, ସୋ ଏତ୍ତୋଓ୍ୱ ୱିୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଉତ୍ତମସିଦ୍ଧିଭୂତଂ ଅରହତ୍ତଂ ଗଣ୍ହମାନୋ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ଗଣ୍ହାତୀତି ଚତୁରାଧିଟ୍ଠାନୋତି। ୟତ୍ଥ ଠିତନ୍ତି ୟେସୁ ଅଧିଟ୍ଠାନେସୁ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ମଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ମଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ମାନସ୍ସ ୱା ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି। ମୁନି ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଖୀଣାସଓ୍ୱମୁନି ଉପସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞାୟ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥଂ ଆଦିତୋଓ୍ୱ ସମାଧିୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖେୟ୍ୟାତି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ସଚ୍ଛିକିରିୟତ୍ଥଂ ଆଦିତୋଓ୍ୱ ୱଚୀସଚ୍ଚଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟ। ଚାଗମନୁବ୍ରୂହେୟ୍ୟାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସପରିଚ୍ଚାଗକରଣତ୍ଥଂ ଆଦିତୋଓ୍ୱ କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗଂ ବ୍ରୂହେୟ୍ୟ। ସନ୍ତିମେଓ୍ୱ ସୋ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ସବ୍ବକିଲେସୱୂପସମନତ୍ଥଂ ଆଦିତୋଓ୍ୱ କିଲେସୱୂପସମନଂ ସିକ୍ଖେୟ୍ୟ। ଇତି ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନାଦୀନଂ ଅଧିଗମତ୍ଥାୟ ଇମାନି ସମଥୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଦୀନି ପୁବ୍ବଭାଗାଧିଟ୍ଠାନାନି ୱୁତ୍ତାନି।

୩୪୫।ଫସ୍ସାୟତନନ୍ତି ଫସ୍ସସ୍ସ ଆୟତନଂ, ଆକରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନନ୍ତିଆଦୀନି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତାନଂ ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞାଦୀନଂ ୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବାନି।

୩୪୮। ଇଦାନି ନିକ୍ଖିତ୍ତମାତିକାୱସେନ ‘‘ୟତ୍ଥ ଠିତଂ ମଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ଅରହତ୍ତେ ପନ ପତ୍ତେ ପୁନ ‘‘ପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟା’’ତିଆଦୀହି କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ଇତି ଭଗଓ୍ୱା ମାତିକଂ ଉପ୍ପଟିପାଟିଧାତୁକଂ ଠପେତ୍ୱାପି ୟଥାଧମ୍ମୱସେନେଓ୍ୱ ୱିଭଙ୍ଗଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୋ ପଞ୍ଞଂ ପମଜ୍ଜତି, କୋ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି? ୟୋ ତାୱ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିୱସେନ ଏକୱୀସତିୱିଧାୟ ଅନେସନାୟ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାନୁରୂପେନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦଂ ଠପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅୟଂ ପଞ୍ଞଂ ପମଜ୍ଜତି ନାମ। ୟୋ ପନ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାୟ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସପ୍ପାୟଂ ଧୁତଙ୍ଗଂ ସମାଦାୟ ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତଂ ସେନାସନଂ ନିସ୍ସାୟ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ଅଜ୍ଜେଓ୍ୱ ଅରହତ୍ତନ୍ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ୱିଚରତି, ଅୟଂ ପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ଏସ ପଞ୍ଞାୟ ଅପ୍ପମାଦୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଧାତୁକମ୍ମଟ୍ଠାନେ ପନେତ୍ଥ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ହତ୍ଥିପଦୋପମସୁତ୍ତାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତମେଓ୍ୱ।

୩୫୪।ଅଥାପରଂୱିଞ୍ଞାଣଂୟେଓ୍ୱ ଅୱସିସ୍ସତୀତି ଅୟମ୍ପେତ୍ଥ ପାଟିୟେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ହେଟ୍ଠତୋ ହି ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ, ଇଦାନି ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱେଦନାୱସେନ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ଅୟଂ ଦେସନା ଆରଦ୍ଧା। ୟଂ ୱା ପନେତଂ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପଥୱୀଧାତୁଆଦୀସୁ ଆଗମନିୟୱିପସ୍ସନାୱସେନ କମ୍ମକାରକୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁୱସେନ ଭାଜେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋପି ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ଅୱସିସ୍ସତୀତି କିମତ୍ଥାୟ ଅୱସିସ୍ସତି? ସତ୍ଥୁ କଥନତ୍ଥାୟ କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥାୟ ଅୱସିସ୍ସତି। ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ। ପରିୟୋଦାତନ୍ତି ପଭସ୍ସରଂ। ସୁଖନ୍ତିପି ୱିଜାନାତୀତି ସୁଖୱେଦନଂ ୱେଦୟମାନୋ ସୁଖୱେଦନଂ ୱେଦୟାମୀତି ପଜାନାତି। ସେସପଦଦ୍ୱୟେସୁପି ଏସେଓ୍ୱ ନୟୋ। ସଚେ ପନାୟଂ ୱେଦନାକଥା ହେଟ୍ଠା ନ କଥିତା ଭୱେୟ୍ୟ, ଇଧ ଠତ୍ୱା କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ। ସତିପଟ୍ଠାନେ ପନେସା କଥିତାୱାତି ତତ୍ଥ କଥିତନୟେନେଓ୍ୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସୁଖୱେଦନିୟନ୍ତି ଏଓ୍ୱମାଦି ପଚ୍ଚୟୱସେନ ଉଦୟତ୍ଥଙ୍ଗମନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସୁଖୱେଦନିୟନ୍ତି ସୁଖୱେଦନାୟ ପଚ୍ଚୟଭୂତଂ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେଓ୍ୱ ନୟୋ।

୩୬୦।ଉପେକ୍ଖାୟେଓ୍ୱ ଅୱସିସ୍ସତୀତି ଏତ୍ତାୱତା ହି ୟଥା ନାମ ଛେକେନ ମଣିକାରାଚରିୟେନ ୱଜିରସୂଚିୟା ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡେ ପାତେତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱା ଦିନ୍ନମୁତ୍ତଂ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଗହେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଗତଂ କରୋନ୍ତୋ ମୁତ୍ତୋଲମ୍ବକମୁତ୍ତଜାଲାଦୀନି କରୋତି, ଏଓ୍ୱମେଓ୍ୱ ଭଗଓ୍ୱତା କଥେତ୍ୱା କଥେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅୟଂ କୁଲପୁତ୍ତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ପଗୁଣଂ ଅକାସୀତି ରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପିସ୍ସ ଅରୂପକମ୍ମଟ୍ଠାନମ୍ପି ପଗୁଣଂ ଜାତଂ, ଅଥ ଭଗଓ୍ୱା ‘‘ଅଥାପରଂ ଉପେକ୍ଖାୟେଓ୍ୱ ଅୱସିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ।

କିମତ୍ଥଂ ପନ ଅଓସିସ୍ସତୀତି? ସତ୍ଥୁ କଥନତ୍ଥଂ। କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ପଟିୱିଜ୍ଝନତ୍ଥନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି , ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। କୁଲପୁତ୍ତେନ ହି ସହାୟସ୍ସ ସାସନଂ ୱାଚେତ୍ୱା ପାସାଦତଲେ ଠିତେନେୱ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ଯଦସ୍ସ ଏତ୍ତକଂ ମଗ୍ଗଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଯାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ସତ୍ଥୁ କଥନତ୍ଥଂଯେୱ ଅଓସିସ୍ସତି। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ଠାନେ ସତ୍ଥା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନେ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି ''ଭିକ୍ଖୁ ପଗୁଣଂ ତୱ ଇଦଂ ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନ''ନ୍ତି। ପରିସୁଦ୍ଧାତିଆଦି ତସ୍ସାୟେୱ ଉପେକ୍ଖାୟ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ। ଉକ୍କଂ ବନ୍ଧେୟ୍ୟାତି ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲଂ ସଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଆଲିମ୍ପେୟ୍ୟାତି ତତ୍ଥ ଅଙ୍ଗାରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା ନାଳିକାୟ ଧମେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟ। ଉକ୍କାମୁଖେ ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟାତି ଅଙ୍ଗାରେ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରମତ୍ଥକେ ୱା ଠପେୟ୍ୟ, ତତ୍ତକେ ୱା ପକ୍ଖିପେୟ୍ୟ। ନୀହଟନ୍ତି ନୀହଟଦୋସଂ। ନିନ୍ନୀତକସାୱନ୍ତି ଅପନୀତକସାୱଂ। ଏୱମେୱ ଖୋତି ଯଥା ତଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତାୟ ପିଳନ୍ଧନୱିକତିୟା ସଂୱତ୍ତତି, ଏୱମେୱ ଅୟଂ ତାୱ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନା ଅଭିଞ୍ଞା ନିରୋଧୋ ଭୱୋକ୍କନ୍ତୀତି ଇମେସୁ ଯଂ ଇଚ୍ଛତି, ତସ୍ସତ୍ଥାୟ ହୋତୀତି ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଇମସ୍ମିଂ ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିପରିୟାଦାନତ୍ଥଂ ଅୱଣ୍ଣଂ ଅକଥେତ୍ୱା ୱଣ୍ଣଂ କଥେସୀତି। କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ହି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ବଲୱଂ। ସଚେ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେୟ୍ୟ, – ''ମୟ୍ହଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱାନୱୁତିୟୋଜନସତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଇମଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ଯାନକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସି, ଅହଂ ଏତ୍ତକଂ ମଗ୍ଗଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଝାନସୁଖେନ ଝାନରତିୟା ଆଗତୋ, ଏୱରୂପସ୍ସ ନାମ ପଣୀତଧମ୍ମସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ଜାନଂ ନୁ ଖୋ କଥେତି ଅଜାନ''ନ୍ତି କୁଲପୁତ୍ତୋ ସଂସୟଂ ସମ୍ମୋହଂ ଆପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ଭଗୱା ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି।

୩୬୧ ।ତଦନୁଧମ୍ମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ଧମ୍ମୋ ନାମ, ତଂ ଅନୁଗତତ୍ତା ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ଅନୁଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପାକଜ୍ଝାନଂ ୱା ଧମ୍ମୋ, କୁସଲଜ୍ଝାନଂ ଅନୁଧମ୍ମୋ। ତଦୁପାଦାନାତି ତଗ୍ଗହଣା। ଚିରଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନନ୍ତି ୱୀସତିକପ୍ପସହସ୍ସାନି। ୱିପାକୱସେନ ହେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତୋ ଉତ୍ତରିମ୍ପି ଏସେୱ ନୟୋ।

୩୬୨। ଏୱଂ ଚତୂହି ୱାରେହି ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସେୱ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୋ ଏୱଂ ପଜାନାତୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖତମେତନ୍ତି କିଞ୍ଚାପି ଏତ୍ଥ ୱୀସତିକପ୍ପସହସ୍ସାନି ଆୟୁ ଅତ୍ଥି, ଏତଂ ପନ ସଙ୍ଖତଂ ପକପ୍ପିତଂ ଆୟୂହିତଂ, କରୋନ୍ତେନ କରୀୟତି, ଅନିଚ୍ଚଂ ଅଧୁୱଂ ଅସସ୍ସତଂ ତାୱକାଲିକଂ, ଚୱନପରିଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମଂ, ଜାତିୟା ଅନୁଗତଂ, ଜରାୟ ଅନୁସଟଂ, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ, ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ଅତାଣଂ ଅଲେଣଂ ଅସରଣଂ ଅସରଣୀଭୂତନ୍ତି। ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାୟତନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଇଦାନି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସୋ ନେୱ ତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତିଆଦିମାହ। ଯଥା ହି ଛେକୋ ଭିସକ୍କୋ ୱିସୱିକାରଂ ଦିସ୍ୱା ୱମନଂ କାରେତ୍ୱା ୱିସଂ ଠାନତୋ ଚାୱେତ୍ୱା ଉପରି ଆରୋପେତ୍ୱା ଖନ୍ଧଂ ୱା ସୀସଂ ୱା ଗହେତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ୱିସଂ ଓତାରେତ୍ୱା ପଥୱିୟଂ ପାତେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଭଗୱା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନେ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତୋ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିୟାଦାୟ ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନେ ପତ୍ଥନଂ ଠପେସି।

ଭଗୱା ତଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ଅସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ''ଅତ୍ଥେସା ଆକାସାନଞ୍ଚାୟତନାଦୀସୁ ସମ୍ପତ୍ତି ନାମ। ତେସଞ୍ହି ପଠମବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ୱୀସତିକପ୍ପସହସ୍ସାନି ଆୟୁ, ଦୁତିୟେ ଚତ୍ତାଲୀସଂ, ତତିୟେ ସଟ୍ଠି, ଚତୁତ୍ଥେ ଚତୁରାସୀତି କପ୍ପସହସ୍ସାନି ଆୟୁ। ତଂ ପନ ଅନିଚ୍ଚଂ ଅଧୁୱଂ ଅସସ୍ସତଂ ତାୱକାଲିକଂ, ଚୱନପରିଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମଂ, ଜାତିୟା ଅନୁଗତଂ, ଜରାୟ ଅନୁସଟଂ, ମରଣେନ ଅବ୍ଭାହତଂ, ଦୁକ୍ଖେ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ଅତାଣଂ ଅଲେଣଂ ଅସରଣଂ ଅସରଣୀଭୂତଂ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତତ୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱାପି ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲକିରିୟଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ପତିତବ୍ବ''ନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ଆଦୀନୱଂ ଏକପଦେନେୱ ''ସଙ୍ଖତମେତ''ନ୍ତି କଥେସି। କୁଲପୁତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ଅରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିଂ ପରିୟାଦିୟି, ଭଗୱା ତସ୍ସ ରୂପାୱଚରାରୂପାୱଚରେସୁ ନିକନ୍ତିୟା ପରିୟାଦିନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅରହତ୍ତନିକୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ''ସୋ ନେୱ ତଂ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀ''ତିଆଦିମାହ।

ଯଥା ୱା ପନେକୋ ମହାୟୋଧୋ ଏକଂ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଗାମୱରଂ ଲଭେୟ୍ୟ, ପୁନ ରାଜା ତସ୍ସାନୁଭାୱଂ ସରିତ୍ୱା – ''ମହାନୁଭାୱୋ ଯୋଧୋ, ଅପ୍ପକଂ ତେନ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି – ''ନାୟଂ ତାତ ଗାମୋ ତୁୟ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଚତୁସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଦଦେୟ୍ୟ ସୋ ସାଧୁ ଦେୱାତି ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାମଂ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟ। ରାଜା ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଚ ନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା – ''କିଂ ତେ ତେନ, ଅହିୱାତରୋଗୋ ଏତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଅସୁକସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ମହନ୍ତଂ ନଗରଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀ''ତି ପହିଣେୟ୍ୟ, ସୋ ତଥା କରେୟ୍ୟ।

ତତ୍ଥ ରାଜା ୱିୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ମହାୟୋଧୋ ୱିୟ ପୁକ୍କୁସାତି କୁଲପୁତ୍ତୋ, ପଠମଲଦ୍ଧଗାମୋ ୱିୟ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ, ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା

ଇତରଂ ଗାମଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ୱୁତ୍ତକାଲୋ ୱିଯ ଆନାପାନଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ନିକନ୍ତିପରିଯାଦାନଂ କତ୍ୱା ଆରୁପ୍ପକଥନଂ, ତଂ ଗାମଂ ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କିଂ ତେ ତେନ, ଅହିୱାତରୋଗୋ ଏତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି? ଅସୁକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନଗରଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତକାଲୋ ୱିଯ ଅରୂପେ ସଙ୍ଖତମେତନ୍ତି ଆଦୀନୱକଥନେନ ଅପ୍ପତ୍ତାସୁଯେୱ ତାସୁ ସମାପତ୍ତୀସୁ ପତ୍ଥନଂ ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ଉପରି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନାଗହଣଂ।

ତତ୍ଥ ନେୱ ଅଭିସଙ୍ଖରୋତୀତି ନାଯୂହତି ନ ରାସିଂ କରୋତି। ନ ଅଭିସଞ୍ଚେତଯତୀତି ନ କପ୍ପେତି। ଭୱାଯ ୱା ୱିଭୱାଯ ୱାତି ୱୁଦ୍ଧିଯା ୱା ପରିହାନିଯା ୱା, ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦୱସେନପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନ କିଞ୍ଚି ଲୋକେ ଉପାଦିଯତୀତି ଲୋକେ ରୂପାଦୀସୁ କିଞ୍ଚି ଏକଧମ୍ମମ୍ପି ତଣ୍ହାଯ ନ ଗଣ୍ହାତି, ନ ପରାମସତି। ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ପଜାନାତୀତି ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ଠତ୍ୱା ଦେସନାଯ ଅରହତ୍ତନିକୂଟଂ ଗଣ୍ହି। କୁଲପୁତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଯଥୋପନିସ୍ସଯେନ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଯଥା ନାମ ରାଜା ସୁୱଣ୍ଣଭାଜନେନ ନାନାରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପମାଣେନ ପିଣ୍ଡଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନେନ ରାଜକୁମାରେନ ପିଣ୍ଡମ୍ହି ଆଲଯେ ଦସ୍ସିତେ ତଂ ପିଣ୍ଡଂ ଉପନାମେଯ୍ଯ, କୁମାରୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖପ୍ପମାଣେନେୱ କବଳଂ କରେଯ୍ଯ, ସେସଂ ରାଜା ସଯଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ, ପାତିଯଂ ୱା ପକ୍ଖିପେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ଧମ୍ମରାଜା ତଥାଗତୋ ଅତ୍ତନୋ ପମାଣେନ ଅରହତ୍ତନିକୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଦେସନଂ ଦେସେସି, କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଯଥୋପନିସ୍ସଯେନ ତୀଣି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝି।

ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ପନସ୍ସ ଖନ୍ଧା ଧାତୁଯୋ ଆଯତନାନୀତି ଏୱରୂପଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତସୁଞ୍ଞତଂ ତିଲକ୍ଖଣାହତଂ କଥଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ନେୱ କଙ୍ଖା, ନ ୱିମତି, ନାପି – ''ଏୱଂ କିର ତଂ, ଏୱଂ ମେ ଆଚରିଯେନ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଇତି କିର ନ ଦନ୍ଧାଯିତତ୍ତଂ ନ ୱିତ୍ଥାଯିତତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି । ଏକଚ୍ଚେସୁ ଚ କିର ଠାନେସୁ ବୁଦ୍ଧା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ୱିଚରନ୍ତି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ନୁ ଖୋ ଏସୋତି ଅହୁଦେୱ ସଂସଯୋ, ଅହୁ ୱିମତି। ଯତୋ ଅନେନ ଅନାଗାମିଫଲଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ଅଥ ଅଯଂ ମେ ସତ୍ଥାତି ନିଟ୍ଠଂ ଗତୋ। ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ଅଜ୍ଝଯଂ ନ ଦେସେସୀତି। ଓକାସାଭାୱତୋ। ଭଗୱା ହି ଯଥାନିକ୍ଖିତ୍ତାଯ ମାତିକାଯ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରଂ କତ୍ୱା ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ଦେସନଂ ଦେସେସିଯେୱ।

୩୬୩।ସୋତି ଅରହା। ଅନଜ୍ଝୋସିତାତି ଗିଲିତ୍ୱା ପରିନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତାତି ପଜାନାତି। ଅନଭିନନ୍ଦିତାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଅଭିନନ୍ଦିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତାତି ପଜାନାତି।

୩୬୪।ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ନଂ ୱେଦେତୀତି ସଚେ ହିସ୍ସ ସୁଖୱେଦନଂ ଆରବ୍ଭ ରାଗାନୁସଯୋ, ଦୁକ୍ଖୱେଦନଂ ଆରବ୍ଭ ପଟିଘାନୁସଯୋ, ଇତରଂ ଆରବ୍ଭ ଅୱିଜ୍ଜାନୁସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ସଂଯୁତ୍ତୋ ୱେଦିଯେଯ୍ଯ ନାମ। ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ପନ ୱିସଂଯୁତ୍ତୋ ନଂ ୱେଦେତି ନିସ୍ସଟୋ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ। କାଯପରିଯନ୍ତିକନ୍ତି କାଯକୋଟିକଂ। ଯାୱ କାଯପୱତ୍ତା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନୱେଦନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅନଭିନନ୍ଦିତାନି ସୀତୀଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦ୍ୱାଦସସୁ ଆଯତନେସୁ କିଲେସାନଂ ୱିସେୱନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଅନଭିନନ୍ଦିତାନି ହୁତ୍ୱା ଇଧ ଦ୍ୱାଦସସୁଯେୱ ଆଯତନେସୁ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି। କିଲେସା ହି ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ନିରୁଦ୍ଧାପି ଯତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ନିରୁଦ୍ଧାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସ୍ୱାଯମତ୍ଥୋ – ''ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତୀ''ତି ସମୁଦଯପଞ୍ହେନ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ତସ୍ମା ଭଗୱା ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ସୀତିଭୂତାନିପି ଇଧେୱ ସୀତୀଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଆହ। ନନୁ ଚ ଇଧ ୱେଦଯିତାନି ୱୁତ୍ତାନି, ନ କିଲେସାତି। ୱେଦଯିତାନିପି କିଲେସାଭାୱେନେୱ ସୀତୀଭୱନ୍ତି। ଇତରଥା ନେସଂ ସୀତିଭାୱୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ସୁୱୁତ୍ତମେତଂ।

୩୬୫।ଏୱମେୱଖୋତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ଓପମ୍ମସଂସନ୍ଦନଂ – ଯଥା ହି ଏକୋ ପୁରିସୋ ତେଲପଦୀପସ୍ସ ଝାଯତୋ ତେଲେ ଖୀଣେ ତେଲଂ ଆସିଞ୍ଚତି, ୱଟ୍ଟିଯା ଖୀଣାଯ ୱଟ୍ଟିଂ ପକ୍ଖିପତି, ଏୱଂ ଦୀପସିଖାଯ ଅନୁପଚ୍ଛେଦୋୱ ହୋତି, ଏୱମେୱ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଏକସ୍ମିଂ ଭୱେ ଠିତୋ କୁସଲାକୁସଲଂ କରୋତି, ସୋ ତେନ ସୁଗତିଯଞ୍ଚ ଅପାଯେସୁ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତତିଯେୱ, ଏୱଂ ୱେଦନାନଂ ଅନୁପଚ୍ଛେଦୋୱ ହୋତି। ଯଥା ପନେକୋ ଦୀପସିଖାଯ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ – ''ଇମଂ ପୁରିସଂ ଆଗମ୍ମ ଦୀପସିଖା ନ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀ''ତି ନିଲୀନୋ ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ୱଟ୍ଟିଯା ଚ ତେଲସ୍ସ ଚ ଅନୁପହାରା ଦୀପସିଖା ଅନାହାରା ନିବ୍ବାଯତି, ଏୱମେୱ ୱଟ୍ଟେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ଯୋଗାୱଚରୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ କୁସଲାକୁସଲଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ତସ୍ସ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ପୁନ ୱେଦଯିତାନି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଆଦିମ୍ହି ସମାଧିୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାହି ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞା ଉତ୍ତରିତରା, ତସ୍ମା। ଏୱଂ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଇମିନା ଉତ୍ତମେନ ଅରହତ୍ତଫଲପଞ୍ଞାଧିଟ୍ଠାନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯେଞାଣଂ ନାମ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେ ଞାଣଂ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଅରହତ୍ତଫଲେ ଞାଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତେନେୱାହ ତସ୍ସ ସା ୱିମୁତ୍ତି ସଚ୍ଚେ ଠିତା ଅକୁପ୍ପା ହୋତୀତି।

୩୬୬। ଏତ୍ଥ ହି ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତି, ସଚ୍ଚନ୍ତି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ନିବ୍ବାନଂ। ଇତି ଅକୁପ୍ପାରମ୍ମଣକରଣେନ ଅକୁପ୍ପାତି ୱୁତ୍ତା। ମୁସାତି ୱିତଥଂ।

ମୋସଧମ୍ମନ୍ତି ନସ୍ସନସଭାୱଂ। ତଂ ସଚ୍ଚନ୍ତି ତଂ ଅୱିତଥଂ ସଭାୱୋ। ଅମୋସଧମ୍ମନ୍ତି ଅନସ୍ସନସଭାୱଂ।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଆଦିତୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନ ୱଚୀସଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସମୁଦଯସଚ୍ଚେହି ଚ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ଉତ୍ତରିତରଂ, ତସ୍ମା। ଏୱଂ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଇମିନା ଉତ୍ତମେନ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚାଧିଟ୍ଠାନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

୩୬୭।ପୁବ୍ବେତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ। ଉପଧୀହୋନ୍ତୀତି ଖନ୍ଧୂପଧି କିଲେସୂପଧି ଅଭିସଙ୍ଖାରୂପଧି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୂପଧୀତି ଇମେ ଉପଧଯୋ ହୋନ୍ତି। ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନାତି ପରିପୂରା ଗହିତା ପରାମଟ୍ଠା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଆଦିତୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନ କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗତୋ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦୀହି ଚ କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗତୋ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗୋ ଉତ୍ତରିତରୋ, ତସ୍ମା। ଏୱଂ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଇମିନା ଉତ୍ତମେନ ଚାଗାଧିଟ୍ଠାନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

୩୬୮।ଆଘାତୋତିଆଦୀସୁ ଆଘାତକରଣୱସେନ ଆଘାତୋ, ବ୍ୟାପଜ୍ଜନୱସେନ ବ୍ୟାପାଦୋ, ସମ୍ପଦୁସ୍ସନୱସେନ ସମ୍ପଦୋସୋତି ତୀହି ପଦେହି ଦୋସାକୁସଲମୂଲମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଆଦିତୋ ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନ କିଲେସୱୂପସମତୋ, ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାଦୀହି କିଲେସୱୂପସମତୋ ଚ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ କିଲେସୱୂପସମୋ ଉତ୍ତରିତରୋ, ତସ୍ମା। ଏୱଂ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଇମିନା ଉତ୍ତମେନ ଉପସମାଧିଟ୍ଠାନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ।

୩୬୯।ମଞ୍ଞିତମେତନ୍ତି ତଣ୍ହାମଞ୍ଞିତଂ ମାନମଞ୍ଞିତଂ ଦିଟ୍ଠିମଞ୍ଞିତନ୍ତି ତିୱିଧମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଅଯମହମସ୍ମୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଯମହନ୍ତି ଏକଂ ତଣ୍ହାମଞ୍ଞିତମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ରୋଗୋତିଆଦୀସୁ ଆବାଧଟ୍ଠେନ ରୋଗୋ, ଅନ୍ତୋଦୋସଟ୍ଠେନ ଗଣ୍ଡୋ, ଅନୁପୱିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ସଲ୍ଲଂ। ମୁନି ସନ୍ତୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଖୀଣାସୱମୁନି ସନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯତ୍ଥ ଠିତନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତଂ। ସଂଖିତ୍ତେନାତି ବୁଦ୍ଧାନଂ କିର ସବ୍ବାପି ଧମ୍ମଦେସନା ସଂଖିତ୍ତାୱ, ୱିତ୍ଥାରଦେସନା ନାମ ନତ୍ଥି, ସମନ୍ତପଟ୍ଠାନକଥାପି ସଂଖିତ୍ତାଯେୱ। ଇତି ଭଗୱା ଦେସନଂ ଯଥାନୁସନ୍ଧିଂ ପାପେସି। ଉଗ୍ଘାଟିତଞ୍ଞୂତିଆଦୀସୁ ପନ ଚତୂସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପୁକ୍କୁସାତି କୁଲପୁତ୍ତୋ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ଇତି ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୁୱସେନ ଭଗୱା ଇମଂ ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ କଥେସି।

୩୭୦।ନ ଖୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପରିପୁଣ୍ଣଂ ପତ୍ତଚୀୱରନ୍ତି କସ୍ମା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଂ ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ପୁବ୍ବେ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପରିକ୍ଖାରାନଂ ଅଦିନ୍ନତ୍ତା। କୁଲପୁତ୍ତୋ ହି ଦିନ୍ନଦାନୋ କତାଭିନୀହାରୋ, ନ ଦିନ୍ନତ୍ତାତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀୱରଂ ପନ ପଚ୍ଛିମଭୱିକାନଂଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଯଞ୍ଚ ପୁନପଟିସନ୍ଧିକୋ, ତସ୍ମା ନ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱା ସଯଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା କସ୍ମା ନ ଉପସମ୍ପାଦେସୀତି। ଓକାସାଭାୱତୋ। କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଆଯୁ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ସୁଦ୍ଧାୱାସିକୋ ଅନାଗାମୀ ମହାବ୍ରହ୍ମା କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ସଯଂ ନ ପରିଯେସି।

ପତ୍ତଚୀୱରପରିଯେସନଂ ପକ୍କାମୀତି କାଯ ୱେଲାଯ ପକ୍କାମି? ଉଟ୍ଠିତେ ଅରୁଣେ। ଭଗୱତୋ କିର ଧମ୍ମଦେସନାପରିନିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ରସ୍ମିୱିସ୍ସଜ୍ଜନଞ୍ଚ ଏକକ୍ଖଣେ ଅହୋସି। ଭଗୱା କିର ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱାୱ ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜି, ସକଲକୁମ୍ଭକାରନିୱେସନଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ ଅହୋସି, ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ଜାଲଜାଲା ପୁଞ୍ଜପୁଞ୍ଜା ହୁତ୍ୱା ୱିଧାୱନ୍ତିଯୋ ସବ୍ବଦିସାଭାଗେ ସୁୱଣ୍ଣପଟପରିଯୋନଦ୍ଧେ ୱିଯ ଚ ନାନାୱଣ୍ଣକୁସୁମରତନୱିସରସମୁଜ୍ଜଲେ ୱିଯ ଚ ଅକଂସୁ। ଭଗୱା ''ନଗରୱାସିନୋ ମଂ ପସ୍ସନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ନଗରୱାସିନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ''ସତ୍ଥା କିର ଆଗତୋ, କୁମ୍ଭକାରସାଲାଯ କିର ନିସିନ୍ନୋ''ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ।

ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ''ଭନ୍ତେ, କାଯ ୱେଲାଯ ଆଗତତ୍ଥା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ହିଯ୍ୟୋ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯ ମହାରାଜାତି। କେନ କମ୍ମେନ ଭଗୱାତି? ତୁମ୍ହାକଂ ସହାଯୋ ପୁକ୍କୁସାତି ରାଜା ତୁମ୍ହେହି ପହିତଂ ସାସନଂ ସୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ଯୋଜନାନି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମଂ କୁମ୍ଭକାରସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି, ଅହଂ ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସିଂ, କୁଲପୁତ୍ତୋ ତୀଣି ଫଲାନି ପଟିୱିଜ୍ଝି ମହାରାଜାତି। ଇଦାନି କହଂ, ଭନ୍ତେତି? ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚିତ୍ୱା ଅପରିପୁଣ୍ଣପତ୍ତଚୀୱରତାଯ ପତ୍ତଚୀୱରପରିଯେସନତ୍ଥଂ ଗତୋ ମହାରାଜାତି। ରାଜା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ଗତଦିସାଭାଗେନ ଅଗମାସି। ଭଗୱାପି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଜେତୱନଗନ୍ଧକୁଟିମ୍ହିଯେୱ ପାତୁରହୋସି।

କୁଲପୁତ୍ତୋପି ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପରିଯେସମାନୋ ନେୱ ବିମ୍ବିସାରରଞ୍ଞୋ ନ ତକ୍କସୀଲକାନଂ ଜଙ୍ଘୱାଣିଜାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ''ନ ଖୋ ମେ କୁକ୍କୁଟସ୍ସ ୱିଯ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନାପାମନାପମେୱ ୱିଚିନିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପରିଯେସିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ମହନ୍ତଂ ନଗରଂ ୱଜିତ୍ୱା ଉଦକତିତ୍ଥସୁସାନସଙ୍କାରଟ୍ଠାନଅନ୍ତରୱୀଥୀସୁ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀ''ତି ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ସଙ୍କାରକୂଟେସୁ ତାୱ ପିଲୋତିକଂ ପରିଯେସିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି ଏତସ୍ମିଂ ସଙ୍କାରକୂଟେ ପିଲୋତିକଂ ଓଲୋକେନ୍ତଂ ୱିବ୍ଭନ୍ତା ତରୁଣୱଚ୍ଛା ଗାୱୀ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ସିଙ୍ଗେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଘାତେସି। ଛାତକଜ୍ଝତ୍ତୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଆକାସେଯେୱ ଆଯୁକ୍ଖଯଂ ପତ୍ୱା ପତିତୋ। ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଅଧୋମୁଖଟ୍ଠପିତା ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ଅହୋସି, କାଲଙ୍କତୋ ଚ

ପନ ଅୱିହାବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତୋୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅୱିହାବ୍ରହ୍ମଲୋକେ କିର ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତାୱ ସତ୍ତ ଜନା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଅୱିହଂ ଉପପନ୍ନାସେ, ୱିମୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ରାଗଦୋସପରିକ୍ଖୀଣା, ତିଣ୍ଣା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ।

କେ ଚ ତେ ଅତରୁଂ ପଙ୍କଂ, ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟଂ ସୁଦୁତ୍ତରଂ;

କେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁଂ।

ଉପକୋ ପଲଗଣ୍ଡୋ ଚ, ପୁକ୍କୁସାତି ଚ ତେ ତୟୋ;

ଭଦ୍ଦିୟୋ ଖଣ୍ଡଦେୱୋ ଚ, ବାହୁରଗ୍ଗି ଚ ସିଙ୍ଗିୟୋ;

ତେ ହିତ୍ୱା ମାନୁସଂ ଦେହଂ, ଦିବ୍ବଯୋଗଂ ଉପଚ୍ଚଗୁ''ନ୍ତି। (ସଂ। ନି। ୧।୫୦, ୧୦୫);

ବିମ୍ବିସାରୋପି ''ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ମୟା ପେସିତସାସନମତ୍ତଂ ୱାଚେତ୍ୱା ହତ୍ଥଗତଂ ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ଏତ୍ତକଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ଆଗତୋ, ଦୁକ୍କରଂ କତଂ କୁଲପୁତ୍ତେନ, ପବ୍ବଜିତସକ୍କାରେନ ତଂ ସକ୍କରିସ୍ସାମୀ''ତି ''ପରିୟେସଥ ମେ ସହାୟକ''ନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପେସେସି। ପେସିତା ତଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ପତିତଂ, ଦିସ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା – ''ନ ୱତ, ଭୋ, ଲଭିମ୍ହା ସହାୟକସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ, ଅନାଥୋ ମେ ଜାତୋ ସହାୟକୋ''ତି। ପରିଦେୱିତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତଂ ମଞ୍ଚକେନ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଯୁତ୍ତୋକାସେ ଠପେତ୍ୱା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କାତୁଂ ଜାନନାଭାୱେନ ନ୍ହାପକକପ୍ପକାଦୟୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତଂ ସୀସଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥାନି ନିୱାସାପେତ୍ୱା ରାଜୱେସେନ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ସୋୱଣ୍ଣସିୱିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସବ୍ବତାଳାୱଚରଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ନଗରା ନୀହରିତ୍ୱା ବହୂହି ଗନ୍ଧକଟ୍ଠେହି ମହାଚିତକଂ କାରେତ୍ୱା କୁଲପୁତ୍ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଧାତୁୟୋ ଆଦାୟ ଚେତିୟଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭୧।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଚିକ୍ଖନାତି ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ ନାମ…ପେ… ଅୟଂ ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନୀ ପଟିପଦା ଅରିୟସଚ୍ଚଂ ନାମାତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅପିଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଞାପନା ନାମ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚାଦୀନଂ ଠପନା। ଆସନଂ ଠପେନ୍ତୋ ହି ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଟ୍ଠପନାତି ପଞ୍ଞାପନା। ୱିୱରଣାତି ୱିୱଟକରଣା। ୱିଭଜନାତି ୱିଭାଗକିରିୟା। ଉତ୍ତାନୀକମ୍ମନ୍ତି ପାକଟଭାୱକରଣଂ।

ଅନୁଗ୍ଗାହକାତି ଆମିସସଙ୍ଗହେନ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହେନାତି ଦ୍ୱୀହିପି ସଙ୍ଗହେହି ଅନୁଗ୍ଗାହକା। ଜନେତାତି ଜନିକା ମାତା। ଆପାଦେତାତି ପୋସେତା। ପୋସିକମାତା ୱିୟ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋତି ଦୀପେତି। ଜନିକମାତା ହି ନୱ ୱା ଦସ ୱା ମାସେ ଲୋଣମ୍ବିଲାଦୀନି ପରିହରମାନା କୁଚ୍ଛିୟା ଦାରକଂ ଧାରେତ୍ୱା କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ପୋସିକମାତରଂ ଧାତିଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତି। ସା ଖୀରନୱନୀତାଦୀହି ଦାରକଂ ପୋସେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେତି, ସୋ ୱୁଦ୍ଧିମାଗମ୍ମ ଯଥାସୁଖଂ ୱିଚରତି। ଏୱମେୱ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରେସଂ ୱା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତେ ଦ୍ୱୀହି ସଙ୍ଗହେହି ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଗିଲାନେ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଯୋଜେତ୍ୱା ସୋତାପନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅପାୟଭୟେହି ୱୁଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ – ''ଇଦାନି ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରେନ ଉପରିମଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ତେସୁ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ନୱେ ନୱେ ଓୱଦତି। ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋପି ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରେସଂ ୱା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତେ ତଥେୱ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ଯୋଜେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ତୀଣି ଫଲାନି ପତ୍ତେସୁପି ଅନପେକ୍ଖତଂ ନ ଆପଜ୍ଜତି। କସ୍ମା? ଏୱଂ କିରସ୍ସ ହୋତି – ୱୁତ୍ତଂ ଭଗୱତା – ''ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ଗୂଥୋ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ହୋତି…ପେ… ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ମୁତ୍ତଂ… ଖେଳୋ… ପୁବ୍ବୋ… ଲୋହିତଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ଏୱମେୱ ଖୋ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଭୱଂ ନ ୱଣ୍ଣେମି ଅନ୍ତମସୋ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘାତମତ୍ତମ୍ପୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୩୨୦-୩୨୧)। ତସ୍ମା ଯାୱ ଅରହତ୍ତଂ ନ

ପାପୁଣନ୍ତି, ତାୱ ତେସୁ ଅନପେକ୍ଖିତଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତେସୁୟେୱ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ତେନାହ ଭଗୱା – ‘‘ସେୟ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜନେତା ଏୱଂ ସାରିପୁତ୍ତୋ। ସେୟ୍ୟଥାପି ଜାତସ୍ସ ଆପାଦେତା, ଏୱଂ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ। ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ୱିନେତି, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥେ’’ତି। ପହୋତୀତି ସକ୍କୋତି।

ଦୁକ୍ଖେଞାଣନ୍ତି ସୱନସମ୍ମସନପଟିୱେଧଞାଣଂ, ତଥା ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟେ। ଦୁକ୍ଖନିରୋଧେ ସୱନପଟିୱେଧଞାଣନ୍ତି ୱଟ୍ଟତି, ତଥା ଦୁକ୍ଖନିରୋଧଗାମିନିୟା ପଟିପଦାୟ। ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପାଦୀସୁ କାମପଚ୍ଚନୀକଟ୍ଠେନ, କାମତୋ ନିସ୍ସଟଭାୱେନ ୱା, କାମଂ ସମ୍ମସନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, କାମପଦଘାତଂ କାମୱୂପସମଂ କରୋନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱା, କାମୱିୱିତ୍ତନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱା ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋ। ସେସପଦଦ୍ୱୟେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସବ୍ବେପି ତେତେ ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଚିତ୍ତେସୁ, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଏକଚିତ୍ତେ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ତତ୍ର ହି ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପଚେତନାୟ ସମୁଗ୍ଘାତକୋ ଏକୋୱ ସଙ୍କପ୍ପୋ ଲବ୍ଭତି, ନ ନାନା ଲବ୍ଭତି । ସମ୍ମାୱାଚାଦୟୋପି ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଚିତ୍ତେସୁ, ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଏକଚିତ୍ତେ ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରେନ ପନ ସଚ୍ଚକଥା ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୮୯ ଆଦୟୋ) ଚ ୱୁତ୍ତାୟେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ସଚ୍ଚୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଦକ୍ଖିଣାୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣାୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମହାପଜାପତି ଗୋତମୀତି ଗୋତମୀତି ଗୋତ୍ତଂ। ନାମକରଣଦିୱସେ ପନସ୍ସା ଲଦ୍ଧସକ୍କାରା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ସଚେ ଅୟଂ ଧୀତରଂ ଲଭିସ୍ସତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସତି, ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଉଭୟଥାପି ମହତୀୟେୱସ୍ସା ପଜା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ମହାପଜାପତୀତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ଇଧ ପନ ଗୋତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାପଜାପତିଗୋତମୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନୱନ୍ତି ଅହତଂ। ସାମଂ ୱାୟିତନ୍ତି ନ ସହତ୍ଥେନେୱ ୱାୟିତଂ, ଏକଦିୱସଂ ପନ ଧାତିଗଣପରିୱୁତା ସିପ୍ପିକାନଂ ୱାୟନଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱେମକୋଟିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱାୟନାକାରଂ ଅକାସି। ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

କଦା ପନ ଗୋତମିୟା ଭଗୱତୋ ଦୁସ୍ସୟୁଗଂ ଦାତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନନ୍ତି। ଅଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପଠମଗମନେନ କପିଲପୁରଂ ଆଗତକାଲେ। ତଦା ହି ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିଟ୍ଠଂ ସତ୍ଥାରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ସକଂ ନିୱେସନଂ ପୱେସେସି, ଅଥ ଭଗୱତୋ ରୂପସୋଭଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା ମହାପଜାପତିଗୋତମୀ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସୋଭତି ୱତ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ’’ତି। ଅଥସ୍ସା ବଲୱସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଏକୂନତିଂସ ୱସ୍ସାନି ଅଗାରମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତମସୋ ମୋଚଫଲମତ୍ତମ୍ପି ମୟା ଦିନ୍ନକମେୱ ଅହୋସି, ଇଦାନିପିସ୍ସ ଚୀୱରସାଟକଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ରାଜଗେହେ ବହୂନି ମହଗ୍ଘାନି ୱତ୍ଥାନି ଅତ୍ଥି, ତାନି ମଂ ନ ତୋସେନ୍ତି, ସହତ୍ଥା କତମେୱ ମଂ ତୋସେତି, ସହତ୍ଥା କତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି।

ଅଥନ୍ତରାପଣା କପ୍ପାସଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ସହତ୍ଥେନେୱ ପିସିତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ସୁଖୁମସୁତ୍ତଂ କନ୍ତିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ସାଲଂ କାରାପେତ୍ୱା ସିପ୍ପିକେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସିପ୍ପିକାନଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟମେୱ ଦତ୍ୱା ୱାୟାପେସି, କାଲାନୁକାଲଞ୍ଚ ଧାତିଗଣପରିୱୁତା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେମକୋଟିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ନିଟ୍ଠିତକାଲେ ସିପ୍ପିକାନଂ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଦୁସ୍ସୟୁଗଂ ଗନ୍ଧସମୁଗ୍ଗେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାସଂ ଗାହାପେତ୍ୱା – ‘‘ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚୀୱରସାଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି । ରାଜା ମଗ୍ଗଂ ପଟିୟାଦାପେସି, ୱୀଥିୟୋ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣଘଟେ ଠପେତ୍ୱା ଧଜପଟାକା ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରାଜଘରଦ୍ୱାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ନିଗ୍ରୋଧାରାମା ମଗ୍ଗଂ ପଟିୟାଦାପେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାଭିକିଣ୍ଣଂ ଅକଂସୁ। ମହାପଜାପତିପି ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଧାତିଗଣପରିୱୁତା ସମୁଗ୍ଗଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଦଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ନୱଂ ଦୁସ୍ସୟୁଗନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଖୋତି ‘‘ସଙ୍ଘେ ଗୋତମି ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ – ‘‘ପହୋମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଦୁସ୍ସକୋଟ୍ଠାଗାରତୋ ଭିକ୍ଖୁସତସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସସ୍ସାପି ଚୀୱରଦୁସ୍ସାନି ଦାତୁଂ, ଇଦଂ ପନ ମେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସାମଂ କନ୍ତଂ ସାମଂ ୱାୟିତଂ, ତଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୂ’’ତି ନିମନ୍ତୟମାନା ଆହ। ଏୱଂ ଯାୱତତିୟଂ ଯାଚି, ଭଗୱାପି ପଟିକ୍ଖିପିୟେୱ।

କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୟ୍ୟମାନଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେତୀତି? ମାତରି ଅନୁକମ୍ପାୟ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଇମିସ୍ସା ମଂ ଆରବ୍ଭ ପୁବ୍ବଚେତନା ମୁଞ୍ଚଚେତନା ପରଚେତନାତି ତିସ୍ସୋ ଚେତନା ଉପ୍ପନ୍ନା, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମ୍ପିସ୍ସା ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୁ, ଏୱମସ୍ସା ଛ ଚେତନା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାୟ

ସୁଖାଯ ପଓ୍ତିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନାହ – ‘‘ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି। ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘କିଂ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବୁ ଦିନ୍ନତୋ ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ ୱଦସୀ’’ତି ଆମ ୱଦାମୀତି। ସୁତ୍ତଂ ଆହରାତି। ସଙ୍ଘେ ଗୋତମି ଦେହି, ସଙ୍ଘେ ତେ ଦିନ୍ନେ ଅହଞ୍ଚେୱ ପୂଜିତୋ ଭୱିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘୋ ଚାତି। କିଂ ପନସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋତି ? ଆମ ଅଯମେୱାତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ତେନ ହାନନ୍ଦ, ୱିଘାସାଦାନଂ ପୂୱଂ ଦେହୀ’’ତି ଚ (ପାଚି। ୨୬୯) ‘‘ତେନ ହି ତ୍ୱ, କଚ୍ଚାନ, ୱିଘାସାଦାନଂ ଗୁଳଂ ଦେହୀ’’ତି (ମହାୱ। ୨୮୪) ଚ ୱଚନତୋ ୱିଘାସାଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲତରଞ୍ଚ ଭୱେଯ୍ୟ। ଏୱମ୍ପି ହି ‘‘ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଦାପେତୀ’’ତି। ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦଯୋପି ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ହତ୍ଥିଗୋପକାଦୀନଂ ଦାପେନ୍ତି, ତେ ରାଜାଦୀହି ମହନ୍ତତରା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମା ମା ଏୱଂ ଗଣ୍ହ –

‘‘ନଯିମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରସ୍ମିଂ ୱା ପନ,

ବୁଦ୍ଧେନ ସେଟ୍ଠୋ ସଦିସୋ ୱା ୱିଜ୍ଜତି;

ଯମାହୁନେଯ୍ୟାନମଗ୍ଗତଂ ଗତୋ,

ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକାନଂ ୱିପୁଲଫଲେସିନ’’ନ୍ତି। –

ୱଚନତୋ ହି ସତ୍ଥାରା ଉତ୍ତରିତରୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଏୱମସ୍ସା ଛ ଚେତନା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଦୀଘରତ୍ତଂ ହିତାଯ ସୁଖାଯ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ସନ୍ଧାଯ ଯାୱତତିଯଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେସି।

ପଚ୍ଛିମାଯ ଜନତାଯ ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଜନନତ୍ଥଂ ଚାପି ଏୱମାହ। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଅହଂ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକୋ, ମଯ୍ହଂ ପନ ସାସନଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସତି, ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଜନେତୂ’’ତି ଯାୱତତିଯଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେସି। ଏୱଞ୍ହି ସତି – ‘‘ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ଦିଯ୍ୟମାନମ୍ପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାପେସି, ସଙ୍ଘୋ ନାମ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ’’ତି ପଚ୍ଛିମା ଜନତା ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯେ ଦାତବ୍ବେ ମଞ୍ଞିସ୍ସତି, ସଙ୍ଘୋ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଅକିଲମନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସତି। ଏୱଂ ମମ ସାସନଂ ପଞ୍ଚ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଠସ୍ସତୀତି। ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା’’ତି ୱଚନତୋପି ଚେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ‘‘ସତ୍ଥାରା ଉତ୍ତରିତରୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ନ ହି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ମହାପଜାପତିଯା ଆଘାତୋ ୱା ୱେରଂ ୱା ଅତ୍ଥି। ନ ଥେରୋ – ‘‘ତସ୍ସା ଦକ୍ଖିଣା ମା ମହପ୍ଫଲା ଅହୋସୀ’’ତି ଇଚ୍ଛତି। ପଣ୍ଡିତୋ ହି ଥେରୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ସେକ୍ଖପଟିସମ୍ଭିଦାପତ୍ତୋ , ସୋ ସତ୍ଥୁ ଦିନ୍ନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଭାୱେ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋୱ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱାତି ଗହଣତ୍ଥଂ ଯାଚି।

ପୁନ ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ଆହ – ‘‘ସଙ୍ଘେ ତେ ଦିନ୍ନେ ଅହଞ୍ଚେୱ ପୂଜିତୋ ଭୱିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘୋ ଚା’’ତି ୱଚନତୋ ସତ୍ଥା ସଙ୍ଘପରିଯାପନ୍ନୋ ୱାତି। ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ‘‘ଜାନାସି ପନ ତ୍ୱଂ କତି ସରଣାନି, କତି ଅୱେଚ୍ଚପ୍ପସାଦା’’ତି ଜାନନ୍ତୋ ତୀଣୀତି ୱକ୍ଖତି, ତତୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ – ତୱ ଲଦ୍ଧିଯା ସତ୍ଥୁ ସଙ୍ଘପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା ଦ୍ୱେଯେୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଚ – ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେହି ତୀହି ସରଣଗମନେହି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୪) ଏୱଂ ଅନୁଞ୍ଞାତା ପବ୍ବଜ୍ଜାପି ଉପସମ୍ପଦାପି ନ ରୁହତି। ତତୋ ତ୍ୱଂ ନେୱ ପବ୍ବଜିତୋ ଅସି, ନ ଗିହି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଚ ଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସିନ୍ନେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପୋସଥମ୍ପି ପୱାରଣମ୍ପି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନିପି କରୋନ୍ତି, ତାନି ସତ୍ଥୁ ସଙ୍ଘପରିଯାପନ୍ନତ୍ତା କୁପ୍ପାନି ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ନ ଚ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ନ ୱତ୍ତବ୍ବମେତଂ ‘‘ସତ୍ଥା ସଙ୍ଘପରିଯାପନ୍ନୋ’’ତି।

୩୭୭।ଆପାଦିକାତି ସଂୱଡ୍ଢିକା, ତୁମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥପାଦେସୁ ହତ୍ଥପାଦକିଚ୍ଚଂ ଅସାଧେନ୍ତେସୁ ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋସିକାତି ଦିୱସସ୍ସ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ୱାରେ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ପାଯେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ପୋସେସି। ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେସୀତି ନନ୍ଦକୁମାରୋ କିର ବୋଧିସତ୍ତତୋ କତିପାହେନେୱ ଦହରୋ, ତସ୍ମିଂ ଜାତେ ମହାପଜାପତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଂ ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ସଯଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧାତିକିଚ୍ଚଂ ସାଧଯମାନା ଅତ୍ତନୋ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଥେରୋ ଏୱମାହ। ଇତି ମହାପଜାପତିଯା ବହୂପକାରତଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତଥାଗତସ୍ସ ବହୂପକାରତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱାପି, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଭଗୱନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଆଗମ୍ମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ସନ୍ଧାଯ।

୩୭୮। ଅଥ ଭଗୱା ଦ୍ୱୀସୁ ଉପକାରେସୁ ଅତିରେକତରଂ ଅନୁମୋଦନ୍ତୋ ଏୱମେତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଂ ହାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲୋ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଆଗମ୍ମାତି ଯଂ ଆଚରିଯପୁଗ୍ଗଲଂ ଅନ୍ତେୱାସିକପୁଗ୍ଗଲୋ ଆଗମ୍ମ। ଇମସ୍ସାନନ୍ଦ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇମିନା ପୁଗ୍ଗଲେନାତି ଇମସ୍ସ ଆଚରିଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇମିନା ଅନ୍ତେୱାସିକପୁଗ୍ଗଲେନ। ନ ସୁପ୍ପଟିକାରଂ ୱଦାମୀତି ପଚ୍ଚୁପକାରଂ ନ ସୁକରଂ ୱଦାମି, ଅଭିୱାଦନାଦୀସୁ ଆଚରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଅଭିୱାଦନକରଣଂ ଅଭିୱାଦନଂ ନାମ। ଯସ୍ମିଂ ୱା ଦିସାଭାଗେ ଆଚରିଯୋ ୱସତି, ଇରିଯାପଥେ ୱା କପ୍ପେନ୍ତୋ ତଦଭିମୁଖୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦତି, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା

ନିପଜ୍ଜତି, ଆଚରିଯଂ ପନ ଦୂରତୋୱ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନକରଣଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ। ଆଚରିଯଂ ପନ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ନମସ୍ସତି, ଯସ୍ମିଂ ୱା ଦିସାଭାଗେ ସୋ ୱସତି, ତଦଭିମୁଖୋପି ତଥେୱ ନମସ୍ସତି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଠିତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ନମସ୍ସତିଯେୱାତି ଇଦଂ ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମଂ ନାମ। ଅନୁଚ୍ଛୱିକକମ୍ମସ୍ସ ପନ କରଣଂ ସାମୀଚିକମ୍ମଂ ନାମ। ଚୀୱରାଦୀସୁ ଚୀୱରଂ ଦେନ୍ତୋ ନ ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଦେତି, ମହଗ୍ଘଂ ସତମୂଲିକମ୍ପି ପଞ୍ଚସତମୂଲିକମ୍ପି ସହସ୍ସମୂଲିକମ୍ପି ଦେତିଯେୱ । ପିଣ୍ଡପାତାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କିଂ ବହୁନା, ଚତୂହି ପଣୀତପଚ୍ଚଯେହି ଚକ୍କୱାଳନ୍ତରଂ ପୂରେତ୍ୱା ସିନେରୁପଚ୍ଚତେନ କୂଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋପି ଆଚରିଯସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କିରିଯଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତିଯେୱ।

୩୭୯।ଚୁଦ୍ଦସ ଖୋ ପନିମାତି କସ୍ମା ଆରଭି? ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଆରବ୍ଭ ସମୁଟ୍ଠିତଂ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋପି ''ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା''ତି ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଦକ୍ଖିଣଂଯେୱ ସମାଦପେତି, ଚୁଦ୍ଦସସୁ ଚ ଠାନେସୁ ଦିନ୍ନଦାନଂ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଂ ନାମ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ଅଯଂ ପଠମାତି ଅଯଂ ଦକ୍ଖିଣା ଗୁଣୱସେନପି ପଠମା ଜେଟ୍ଠକୱସେନପି। ଅଯଞ୍ହି ପଠମା ଅଗ୍ଗା ଜେଟ୍ଠିକା, ଇମିସ୍ସା ଦକ୍ଖିଣାଯ ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଦୁତିଯତତିଯାପି ପରମଦକ୍ଖିଣାଯେୱ, ସେସା ପରମଦକ୍ଖିଣଭାୱଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି। ବାହିରକେ କାମେସୁ ୱୀତରାଗେତି କମ୍ମୱାଦିକିରିଯୱାଦିମ୍ହି ଲୋକିଯପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞେ। ପୁଥୁଜ୍ଜନସୀଲୱନ୍ତେତି ପୁଥୁଜ୍ଜନସୀଲୱା ନାମ ଗୋସୀଲଧାତୁକୋ ହୋତି, ଅସଠୋ ଅମାଯାୱୀ ପରଂ ଅପୀଳେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନ କସିଯା ୱା ୱଣିଜ୍ଜାଯ ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତା। ପୁଥୁଜ୍ଜନଦୁସ୍ସୀଲେତି ପୁଥୁଜ୍ଜନଦୁସ୍ସୀଲା ନାମ କେୱଟ୍ଟମଚ୍ଛବନ୍ଧାଦଯୋ ପରଂ ପୀଳାଯ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେତା।

ଇଦାନି ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଦକ୍ଖିଣାଯ ୱିପାକଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ତତ୍ରାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତିରଚ୍ଛାନଗତେତି ଯଂ ଗୁଣୱସେନ ଉପକାରୱସେନ ପୋସନତ୍ଥଂ ଦିନ୍ନଂ, ଇଦଂ ନ ଗହିତଂ। ଯମ୍ପି ଆଲୋପଅଡ୍ଢଆଲୋପମତ୍ତଂ ଦିନ୍ନଂ, ତମ୍ପି ନ ଗହିତଂ। ଯଂ ପନ ସୁନଖସୂକରକୁକ୍କୁଟକାକାଦୀସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସମ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଫଲଂ ପଟିକଙ୍ଖିତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଦିନ୍ନଂ, ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ତିରଚ୍ଛାନଗତେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା''ତି। ସତଗୁଣାତି ସତାନିସଂସା। ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବାତି ଇଚ୍ଛିତବ୍ବା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଯଂ ଦକ୍ଖିଣା ଆଯୁସତଂ ୱଣ୍ଣସତଂ ସୁଖସତଂ ବଲସତଂ ପଟିଭାନସତନ୍ତି ପଞ୍ଚ ଆନିସଂସସତାନି ଦେତି, ଅତ୍ତଭାୱସତେ ଆଯୁଂ ଦେତି, ୱଣ୍ଣଂ, ସୁଖଂ, ବଲଂ, ପଟିଭାନଂ ଦେତି, ନିପ୍ପରିତସଂ କରୋତି। ଭୱସତେପି ୱୁତ୍ତେ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ଉପାଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ନଯୋ ନେତବ୍ବୋ।

ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନେତି ଏତ୍ଥ ହେଟ୍ଠିମକୋଟିଯା ତିସରଣଂ ଗତୋ ଉପାସକୋପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ, ତସ୍ମିଂ ଦିନ୍ନଦାନମ୍ପି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟଂ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଂ। ପଞ୍ଚସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି ମହପ୍ଫଲଂ, ଦସସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ତଦହୁପବ୍ବଜିତସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ଉପସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୁନୋ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ୱିପସ୍ସକସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକସ୍ସ ତତୋ ଉତ୍ତରି, ଉତ୍ତମକୋଟିଯା ପନ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗୀ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ନାମ। ଏତସ୍ସ ଦିନ୍ନଦାନଂ ତତୋ ଉତ୍ତରି ମହପ୍ଫଲମେୱ।

କିଂ ପନ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିସ୍ସ ସକ୍କା ଦାନଂ ଦାତୁନ୍ତି? ଆମ ସକ୍କା। ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ହି ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସତି, ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରେ ଠିତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଇଦଂ ଦାନଂ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିନୋ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ଅଥ ୱା ପନେସ ଆସନସାଲାଯ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ମନୁସ୍ସା ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତେ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଠପେନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଇଦମ୍ପି ଦାନଂ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିନୋ ଦିନ୍ନଂ ନାମ। ଅଥ ୱା ପନସ୍ସ ୱିହାରେ ୱା ଆସନସାଲାଯ ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଉପାସକା ପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ଇଦମ୍ପି ଦାନଂ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିନୋ ଦିନ୍ନଂ ନାମ। ତତ୍ଥ ସୋଣ୍ଡିଯଂ ଉଦକସ୍ସ ୱିଯ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସଚ୍ଛିକିରିଯାଯ ପଟିପନ୍ନେ ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟତା ୱେଦିତବ୍ବା। ତାସୁ ତାସୁ ମହାନଦୀସୁ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଚ ଉଦକସ୍ସ ୱିଯ ସୋତାପନ୍ନାଦୀସୁ ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ଉତ୍ତରିତରୱସେନ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟତା ୱେଦିତବ୍ବା। ପଥୱିଯା ଖଯମଣ୍ଡଲମତ୍ତେ ପଦେସେ ପଂସୁଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ମହାପଥୱିଯା ପଂସୁନୋ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟତାଯପି ଅଯମତ୍ଥୋ ଦୀପେତବ୍ବୋ।

୩୮୦।ସତ୍ତ ଖୋ ପନିମାତି କସ୍ମା ଆରଭି? ''ସଙ୍ଘେ ଗୋତମି ଦେହି, ସଙ୍ଘେ ତେ ଦିନ୍ନେ ଅହଞ୍ଚେୱ ପୂଜିତୋ ଭୱିସ୍ସାମି ସଙ୍ଘୋ ଚା''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ଦିନ୍ନଦାନଂ ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖେ ଉଭତୋସଙ୍ଘେତି ଏକତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ଏକତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ, ସତ୍ଥା ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ଉଭତୋସଙ୍ଘୋ ନାମ। ଅଯଂ ପଠମାତି ଇମାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ସମପ୍ପମାଣା ଦକ୍ଖିଣା ନାମ ନତ୍ଥି। ଦୁତିଯଦକ୍ଖିଣାଦଯୋ ପନ ଏତଂ ପରମଦକ୍ଖିଣଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି।

କିଂ ପନ ତଥାଗତେ ପରିନିବ୍ବୁତେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କାତି? ସକ୍କା। କଥଂ? ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ହି ପମୁଖେ ସଧାତୁକଂ ପଟିମଂ

ଆସନେ ଠପେତ୍ୱା ଆଧାରକଂ ଠପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଘଂ ସତ୍ଥୁ ପଠମଂ ଦତ୍ୱା ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାତଙ୍କଂ, ଏୱଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଉଭତୋସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଯଂ ସତ୍ଥୁ ଦିନ୍ନଂ, ତଂ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଯୋ ସତ୍ଥାରଂ ପଟିଜଗ୍ଗତି ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ, ତସ୍ସ ଦାତଙ୍କଂ। ପିତୁସନ୍ତକଞ୍ହି ପୁତ୍ତସ୍ସ ପାପୁଣାତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ସପ୍ପିତେଲାନି ପନ ଗହେତ୍ୱା ଦୀପା ଜାଲିତବ୍ବା, ସାଟକଂ ଗହେତ୍ୱା ପଟାକା ଆରୋପେତବ୍ବାତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେତି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନକମହାଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ। ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘେପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଗୋତ୍ରଭୁନୋତି ଗୋତ୍ତମତ୍ତକମେୱ ଅନୁଭୱମାନା, ନାମମତ୍ତସମଣାତି ଅତ୍ଥୋ। କାସାୱକଣ୍ଠାତି କାସାୱକଣ୍ଠନାମକା। ତେ କିର ଏକଂ କାସାୱଖଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥେ ୱା ଗୀୱାୟ ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତି । ଘରଦ୍ୱାରଂ ପନ ତେସଂ ପୁତ୍ତଭରିୟା କସିୱଣିଜ୍ଜାଦିକମ୍ମାନି ଚ ପାକତିକାନେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତେସୁ ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଦୁସ୍ସୀଲସଙ୍ଘନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘୋ ହି ଦୁସ୍ସୀଲୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଦୁସ୍ସୀଲା ପନ ଉପାସକା ତେସୁ ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମାତି ଦାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି। ଇତି ଭଗୱତା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖେ ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଦକ୍ଖିଣାପି ଗୁଣସଙ୍ଖାୟ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ। କାସାୱକଣ୍ଠସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଦକ୍ଖିଣାପି ଗୁଣସଙ୍ଖାୟେୱ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତା। ସଙ୍ଘଗତା ଦକ୍ଖିଣା ହି ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ହୋତି, ସଙ୍ଘେ ପନ ଚିତ୍ତୀକାରୋ ଦୁକ୍କରୋ ହୋତି।

ଯୋ ହି ସଙ୍ଘଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ପଟିୟାଦେତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, – ''ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଏକଂ ଥେରଂ ଦେଥା''ତି ୱଦତି, ଅଥ ସଙ୍ଘତୋ ସାମଣେରଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ସାମଣେରୋ ମେ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ଅଞ୍ଞଥତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା ନ ହୋତି। ମହାଥେରଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ''ମହାଥେରୋ ମେ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସାପି ନ ହୋତିଯେୱ। ଯୋ ପନ ସାମଣେରଂ ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ୱା ଦହରଂ ୱା ଥେରଂ ୱା ବାଲଂ ୱା ପଣ୍ଡିତଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ସଙ୍ଘତୋ ଲଭିତ୍ୱା ନିବ୍ବେମତିକୋ ହୁତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମୀତି ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣା ସଙ୍ଘଗତା ନାମ ହୋତି। ପରସମୁଦ୍ଦୱାସିନୋ କିର ଏୱଂ କରୋନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହି ଏକୋ ୱିହାରସାମି କୁଟୁମ୍ବିକୋ ''ସଙ୍ଘଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଦେଥାତି ଯାଚି। ସୋ ଏକଂ ଦୁସ୍ସୀଲଭିକ୍ଖୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଓପୁଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଉପରି ୱିତାନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗନ୍ଧଧୂମପୁପ୍ଫେହି ପୂଜେତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନିପଚ୍ଚକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରେନ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ ଅଦାସି। ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ୱିହାରଜଗ୍ଗନତ୍ଥାୟ କୁଦାଲକଂ ଦେଥାତି ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗତୋ, ଉପାସକୋ ନିସିନ୍ନୋୱ କୁଦାଲଂ ପାଦେନ ଖିପିତ୍ୱା ''ଗଣ୍ହା''ତି ଅଦାସି। ତମେନଂ ମନୁସ୍ସା ଆହଂସୁ – ''ତୁମ୍ହେହି ପାତୋୱ ଏତସ୍ସ କତସକ୍କାରୋ ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଇଦାନି ଉପଚାରମତ୍ତକମ୍ପି ନତ୍ଥି, କିଂ ନାମେତ''ନ୍ତି। ଉପାସକୋ – ''ସଙ୍ଘସ୍ସ ସୋ ଅୟ୍ୟା ଚିତ୍ତୀକାରୋ, ନ ଏତସ୍ସା''ତି ଆହ। କାସାୱକଣ୍ଠସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଦକ୍ଖିଣଂ ପନ କୋ ସୋଧେତୀତି? ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାଦୟୋ ଅସୀତି ମହାଥେରା ସୋଧେନ୍ତୀତି। ଅପିଚ ଥେରା ଚିରପରିନିବ୍ବୁତା, ଥେରେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱଜ୍ଜ ଧରମାନା ଖୀଣାସୱା ସୋଧେନ୍ତିଯେୱ।

ନ ତ୍ୱେୱାହଂ, ଆନନ୍ଦ, କେନଚି ପରିୟାୟେନ ସଙ୍ଘଗତାୟ ଦକ୍ଖିଣାୟାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ସଙ୍ଘୋ, ଅତ୍ଥି ଏତରହି ସଙ୍ଘୋ, ଅତ୍ଥି ଅନାଗତେ କାସାୱକଣ୍ଠସଙ୍ଘୋ। ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖୋ ସଙ୍ଘୋ ଏତରହି ସଙ୍ଘେନ ନ ଉପନେତବ୍ବୋ, ଏତରହି ସଙ୍ଘୋ ଅନାଗତେ କାସାୱକଣ୍ଠସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ନ ଉପନେତବ୍ବୋ। ତେନ ତେନେୱ ସମୟେନ କଥେତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଗହିତସମଣପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ହି ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକୋ ସୋତାପନ୍ନୋ, ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସମଣେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲତରଂ। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଗହିତୋ ସୋତାପନ୍ନୋ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକୋ ସକଦାଗାମୀତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଙ୍ଘେ ଚିତ୍ତୀକାରଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ହି ଖୀଣାସୱେ ଦିନ୍ନଦାନତୋ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଗହିତେ ଦୁସ୍ସୀଲେପି ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲତରମେୱ । ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସୀଲୱତୋ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନୋ ତଥା ଦୁସ୍ସୀଲେ''ତି, ତଂ ଇମଂ ନୟଂ ପହାୟ ''ଚତସ୍ସୋ ଖୋ ଇମାନନ୍ଦ, ଦକ୍ଖିଣା ୱିସୁଦ୍ଧିୟୋ''ତି ଇମସ୍ମିଂ ଚତୁକ୍କେ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୮୧ ।ଦାୟକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ମହପ୍ଫଲଭାୱେନ ୱିସୁଜ୍ଝତି, ମହପ୍ଫଲା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୋତି ସୁଚିଧମ୍ମୋ, ନ ପାପଧମ୍ମୋ। ଦାୟକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଚେତ୍ଥ ୱେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜା କଥେତବ୍ବୋ। ସୋ ହି ଜୂଜକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାରକେ ଦତ୍ୱା ପଥୱିଂ କମ୍ପେସି।

ପଟିଗ୍ଗାହକତୋୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣୀନଦୀମୁଖଦ୍ୱାରୱାସିକେୱଟ୍ଟୋ କଥେତବ୍ବୋ। ସୋ କିର ଦୀଘସୋମତ୍ଥେରସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ''ଅୟ୍ୟସ୍ସ ମଂ ଦୀଘସୋମତ୍ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନପିଣ୍ଡପାତୋ ଉଦ୍ଧରତୀ''ତି ଆହ।

ନେୱ ଦାୟକତୋତି ଏତ୍ଥ ୱଡ୍ଢମାନୱାସିଲୁଦ୍ଦକୋ କଥେତବ୍ବୋ। ସୋ କିର ପେତଦକ୍ଖିଣଂ ଦେନ୍ତୋ ଏକସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସେୱ ତୟୋ ୱାରେ ଅଦାସି, ତତିୟୱାରେ ''ଅମନୁସ୍ସୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ମଂ ୱିଲୁମ୍ପତୀ''ତି ୱିରୱି, ଏକସ୍ସ ସୀଲୱନ୍ତଭିକ୍ଖୁନୋ ଦତ୍ୱା ପାପିତକାଲେଯେୱସ୍ସ ପାପୁଣି।

ଦାଯକତୋ ଚେୱ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏହ୍ଥ ଅସଦିସଦାନଂ କଥେତଙ୍ଂ।

ସା ଦକ୍ଖିଣା ଦାଯକତୋ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏହ୍ଥ ଯଥା ନାମ ଛେକୋ କସ୍ସକୋ ଅସାରମ୍ପି ଖେତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ୱା ସମଯେ କସିତ୍ୱା ପଂସୁଂ ଅପନେତ୍ୱା ସାରବୀଜାନି ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଆରକ୍ଖେ ପମାଦଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସାରଖେତ୍ତତୋ ଅଧିକତରଂ ଧଞ୍ଞଂ ଲଭତି, ଏୱଂ ସୀଲୱା ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ ଦତ୍ୱାପି ଫଲଂ ମହନ୍ତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତୀତି। ଇମିନା ଉପାଯେନ ସବ୍ବପଦେସୁ ୱିସୁଜ୍ଝନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ୱୀତରାଗୋ ୱୀତରାଗେସୂତି ଏହ୍ଥ ୱୀତରାଗୋ ନାମ ଅନାଗାମୀ, ଅରହା ପନ ଏକନ୍ତୱୀତରାଗୋୱ, ତସ୍ମା ଅରହତା ଅରହତୋ ଦିନ୍ନଦାନମେୱ ଅଗ୍ଗଂ। କସ୍ମା? ଭୱାଲଯସ୍ସ ଭୱପହ୍ଥନାଯ ଅଭାୱତୋ। ନନୁ ଖୀଣାସୱୋ ଦାନଫଲଂ ନ ସଦ୍ଦହତୀତି? ଦାନଫଲଂ ସଦ୍ଦହନ୍ତା ଖୀଣାସୱସଦିସା ନ ହୋନ୍ତି। ଖୀଣାସୱେନ କତକମ୍ମଂ ପନ ନିଚ୍ଛନ୍ଦରାଗତ୍ତା କୁସଲଂ ୱା ଅକୁସଲଂ ୱା ନ ହୋତି, କିରିଯଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତି, ତେନେୱସ୍ସ ଦାନଂ ଅଗ୍ଗଂ ହୋତୀତି ୱଦନ୍ତି।

କିଂ ପନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ଉଦାହୁ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦିନ୍ନନ୍ତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଞ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ଦାନସ୍ସ ୱିପାକଂ ଜାନିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନହ୍ଥି। ଦାନଞ୍ହି ଚତୂହି ସମ୍ପଦାହି ଦାତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିପାକଂ ଦେତି। ତତ୍ରିମା ସମ୍ପଦା – ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପରଂ ଅପୀଳେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନତା, ପୁବ୍ବଚେତନାଦିୱସେନ ଚେତନାଯ ମହତ୍ତତା, ଖୀଣାସୱଭାୱେନ ଗୁଣାତିରେକତା, ତଂଦିୱସଂ ନିରୋଧତୋ ୱୁଟ୍ଠିତଭାୱେନ ୱହ୍ଥୁସମ୍ପନ୍ନତାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଦକ୍ଖିଣାୱିଭଙ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁହ୍ଥୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ସଳାଯତନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋୱାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବାଳ୍ହଗିଲାନୋତି ଅଧିମତ୍ତଗିଲାନୋ ମରଣସେଯ୍ୟଂ ଉପଗତୋ। ଆମନ୍ତେସୀତି ଗହପତିସ୍ସ କିର ଯାୱ ପାଦା ୱହିଂସୁ, ତାୱ ଦିୱସେ ସକିଂ ୱା ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଖଣ୍ଡଂ ଅକାସି। ଯତ୍ତକଞ୍ଚସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଅହୋସି, ତତ୍ତକଂୟେୱ ମହାଥେରାନଂ। ସୋ ଅଜ୍ଜ ଗମନପାଦସ୍ସ ପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ଅନୁଟ୍ଠାନସେଯ୍ୟଂ ଉପଗତୋ ସାସନଂ ପେସେତୁକାମୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପୁରିସଂ ଆମନ୍ତେସି। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନୱେଲାଯ ଉପସଙ୍କମି।

୩୮୪।ପଟିକ୍କମନ୍ତୀତି ଓସକ୍କନ୍ତି, ତନୁକା ଭୱନ୍ତି। ଅଭିକ୍କମନ୍ତୀତି ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି ଓତ୍ଥରନ୍ତି, ବଲୱତିଯୋ ହୋନ୍ତି।

ଅଭିକ୍କମୋସାନଂ ପଞ୍ଞାଯତି ନୋ ପଟିକ୍କମୋତି ଯସ୍ମିଞ୍ହି ସମଯେ ମାରଣନ୍ତିକା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପରିୱାତେ ଜଲିତଗ୍ଗି ୱିଯ ହୋତି, ଯାୱ ଉସ୍ମା ନ ପରିଯାଦିଯତି, ତାୱ ମହତାପି ଉପକ୍କମେନ ନ ସକ୍କା ୱୂପସମେତୁଂ, ଉସ୍ମାଯ ପନ ପରିଯାଦିନ୍ନାଯ ୱୂପସମ୍ମତି।

୩୮୫। ଅଥାଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ମହାସେଟ୍ଠିସ୍ସ ୱେଦନା ମାରଣନ୍ତିକା, ନ ସକ୍କା ପଟିବାହିତୁଂ, ଅୱସେସା କଥା ନିରତ୍ଥକା, ଧମ୍ମକଥମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ତଂ କଥେନ୍ତୋ ତସ୍ମାତିହାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଚକ୍ଖୁଂ ତୀହି ଗାହେହି ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ମାରଣନ୍ତିକଂ ୱେଦନଂ ପଟିବାହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା। ନ ଚକ୍ଖୁଂ ଉପାଦିଯିସ୍ସାମୀତି ଚକ୍ଖୁଂ ତୀହି ଗାହେହି ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି। ନ ଚ ମେ ଚକ୍ଖୁନିସ୍ସିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାପି ମେ ଚକ୍ଖୁନିସ୍ସିତଂ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ନ ରୂପନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ଆଯତନରୂପଂ କଥିତଂ, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସବ୍ବମ୍ପି କାମଭୱରୂପଂ କଥେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

୩୮୬।ନ ଇଧଲୋକନ୍ତି ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଘାସଚ୍ଛାଦନଂ ୱା ନ ଉପାଦିଯିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ହି ପଚଯେସୁ ଅପରିତସ୍ସନତ୍ଥଂ କଥିତଂ। ନ ପରଲୋକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଠପେତ୍ୱା ସେସା ପରଲୋକା ନାମ। ଇଦଂ – ‘‘ଅସୁକଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଭୱିସ୍ସାମି, ଇଦଂ ନାମ ଖାଦିସ୍ସାମି ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି ନିୱାସେସ୍ସାମି ପାରୁପିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱରୂପାଯ ପରିତସ୍ସନାଯ ପହାନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ନ ଉପାଦିଯିସ୍ସାମି, ନ ଚ ମେ ତନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ତୀହି ଗାହେହି ପରିମୋଚେତ୍ୱା ଥେରୋ ଦେସନଂ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ନିଟ୍ଠପେସି।

୩୮୭।ଓଲୀଯସୀତି ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଆରମ୍ମଣେସୁ ବଜ୍ଝସି ଅଲ୍ଲୀଯସୀତି। ଇତି ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ – ‘‘ଅଯମ୍ପି ନାମ ଗହପତି ଏୱଂ ସଦ୍ଧୋ ପସନ୍ନୋ ମରଣଭଯସ୍ସ ଭାଯତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋ ନ ଭାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ତସ୍ସ ଗାଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଓୱାଦଂ ଦେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ନ ଚ ମେ ଏୱରୂପୀ ଧମ୍ମୀକଥା ସୁତପୁବ୍ବାତି ଅଯଂ ଉପାସକୋ – ‘‘ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକାପି ମେ ଏୱରୂପୀ ଧମ୍ମକଥା ନ ସୁତପୁବ୍ବା’’ତି ୱଦତି, କିଂ ସତ୍ଥା ଏୱରୂପିଂ ସୁଖୁମଂ ଗମ୍ଭୀରକଥଂ ନ କଥେତୀତି? ନୋ ନ କଥେତି। ଏୱଂ ପନ ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି ଛ ବାହିରାନି ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାଯେ ଛ ଫସ୍ସକାଯେ ଛ ୱେଦନାକାଯେ ଛ ଧାତୁଯୋ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପେ ଇଧଲୋକଞ୍ଚ ପରଲୋକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତୱିଞ୍ଞାତୱସେନ ଅରହତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କଥିତକଥା ଏତେନ ନ ସୁତପୁବ୍ବା, ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱଦତି।

ଅପିଚାଯଂ ଉପାସକୋ ଦାନାଧିମୁତ୍ତୋ ଦାନାଭିରତୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ନ ଗତପୁବ୍ବୋ। ପୁରେଭତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀନି। ତସ୍ମିଂ ଅସତି ୱାଲିକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ଓକିରାପେତି, ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଗେହଂ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତଗତିକୋ କିରେସ ଉପାସକୋ, ତସ୍ମା ଭଗୱା ଚତୁୱୀସତି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ଉପାସକସ୍ସ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଦାନକଥମେୱ କଥେସି – ‘‘ଉପାସକ, ଇଦଂ ଦାନଂ ନାମ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଗତମଗ୍ଗୋ, ମଯ୍ହମ୍ପି ଗତମଗ୍ଗୋ, ମଯା ସତସହସ୍ସକପ୍ପାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନି ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ, ତ୍ୱଂ ମଯା ଗତମଗ୍ଗମେୱ ଅନୁଗଚ୍ଛସୀ’’ତି। ଧମ୍ମସେନାପତିଆଦଯୋ ମହାସାୱକାପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତକାଲେ ଦାନକଥମେୱସ୍ସ କଥେନ୍ତି। ତେନେୱାହ ନ ଖୋ ଗହପତି ଗିହୀନଂ ଓଦାତୱସନାନଂ ଏୱରୂପୀ ଧମ୍ମୀକଥା ପଟିଭାତୀତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଗହପତି ଗିହୀନଂ ନାମ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଦାସୀଦାସପୁତ୍ତଭରିଯାଦୀସୁ ତିବ୍ବୋ ଆଲଯୋ ତିବ୍ବଂ ନିକନ୍ତିପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ , ତେସଂ – ‘‘ଏତ୍ଥ ଆଲଯୋ ନ କାତବ୍ବୋ, ନିକନ୍ତି ନ କାତବ୍ବା’’ତି କଥା ନ ପଟିଭାତି ନ ରୁଚ୍ଚତୀତି।

ଯେନ ଭଗଓା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ତୁସିତଭଓନେ କିରସ୍ସ ନିଦ୍ଧଉମଉସ୍ସେଓ ତିଗାଓୁତପ୍ପମାଣଂ ସୁଓଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧଂ ଓିଯ ଓିଜ୍ଜୋତମାନଂ ଅଉଭାଓଂ ଉଯ୍ୟାନଓିମାନାଦିସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା – ''ମହତୀ ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ସମ୍ପତ୍ତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ମନୁସ୍ସପଥେ କମ୍ମଂ କତ''ନ୍ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତୀସୁ ରତନେସୁ ଅଧିକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ପମାଦଟ୍ଠାନମିଦଂ ଦେଓଉଂ ନାମ, ଇମାଯ ହି ମେ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ମୋଦମାନସ୍ସ ସତିସମ୍ମୋସୋପି ସିଯା, ହନ୍ଦାହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ଜେତଓନସ୍ସ ଚେଓ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ଚ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଚ ଓଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭଓିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ଇସିସଙ୍ଘନିସେଓିତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘନିସେଓିତଂ। ଏଓଂ ପଠମଗାଥାଯ ଜେତଓନସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ କମ୍ମଂ ଓିଜ୍ଜା ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କମ୍ମନ୍ତି ମଗ୍ଗଚେତନା। ଓିଜ୍ଜାତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା। ଧମ୍ମୋତି ସମାଧିପକ୍ଖିକୋ ଧମ୍ମୋ। ସୀଲଂ ଜୀଓିତମୁତ୍ତମନ୍ତି ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ଜୀଓିତଂ ଉତ୍ତମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ଓା ଓିଜ୍ଜାତି ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପୋ। ଧମ୍ମୋତି ଓାଯାମସତିସମାଧଯୋ। ସୀଲନ୍ତି ଓାଚାକମ୍ମନ୍ତାଜୀଓା। ଜୀଓିତମୁତ୍ତମନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ଜୀଓିତଂ ନାମ ଉତ୍ତମଂ। ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଏତେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକେନ ମଗ୍ଗେନ ସତ୍ତା ଓିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମଗ୍ଗେନ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତଧନେହି, ତସ୍ମା। ଯୋନିସୋ ଓିଚିନେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉପାଯେନ ସମାଧିପକ୍ଖିଯଂ ଧମ୍ମଂ ଓିଚିନେଯ୍ୟ। ଏଓଂ ତତ୍ଥ ଓିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏଓଂ ତସ୍ମିଂ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ଓିସୁଜ୍ଝତି । ଅଥ ଓା ଯୋନିସୋ ଓିଚିନେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉପାଯେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମଂ ଓିଚିନେଯ୍ୟ। ଏଓଂ ତତ୍ଥ ଓିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏଓଂ ତେସୁ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଓିସୁଜ୍ଝତି।

ଇଦାନି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଓାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଓାତି ଅଓଧାରଣଓଚନଂ। ଏତେହି ପଞ୍ଞାଦୀହି ସାରିପୁତ୍ତୋଓ ସେଯ୍ୟୋତି ଓଦତି। ଉପସମେନାତି କିଲେସୂପସମେନ। ପାରଙ୍ଗତୋତି ନିବ୍ବାନଂ ଗତୋ। ଯୋ କୋଚି ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଏତାଓପରମୋ ସିଯା, ନ ଥେରେନ ଉତ୍ତରିତରୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଓଦତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଓାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋଓାଦସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଛନ୍ନୋଓାଦସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୩୮୯।ଏଓଂମେ ସୁତନ୍ତି ଛନ୍ନୋଓାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଛନ୍ନୋତି ଏଓଂନାମକୋ ଥେରୋ, ନ ଅଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ଥେରୋ। ପଟିସଲ୍ଲାନାତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ। ଗିଲାନପୁଚ୍ଛକାତି ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାନଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧଓଣ୍ଣିତଂ, ତସ୍ମା ଏଓମାହ। ସତ୍ଥନ୍ତି ଜୀଓିତହାରକସତ୍ଥଂ। ନାଓକଙ୍ଖାମୀତି ଇଚ୍ଛାମି।

୩୯୦।ଅନୁପଓଜ୍ଜନ୍ତି ଅନୁପ୍ପତ୍ତିକଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଂ।

୩୯୧।ଏତଂ ମମାତିଆଦୀନି ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିଗାହଓସେନ ଓୁତ୍ତାନି। ନିରୋଧଂ ଦିସ୍ୱାତି ଖଯଓଯଂ ଞତ୍ୱା। ନେତଂ ମମ ନେସୋହମସ୍ମି ନ ମେସୋ ଅତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସାମୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନତ୍ତାତି ସମନୁପସ୍ସାମି।

୩୯୩।ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମାରଣନ୍ତିକଓେଦନଂ ଅଧିଓାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥଂ ଆହରାମୀତି ଓଦତି, ତସ୍ମା। ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଆଯସ୍ମା, ତେନ ଇଦମ୍ପି ମନସି କରୋହୀତି ଦୀପେତି। ନିଚ୍ଚକପ୍ପନ୍ତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ। ନିସ୍ସିତସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ନିସ୍ସିତସ୍ସ। ଚଲିତନ୍ତି ଓିପ୍ଫନ୍ଦିତଂ ହୋତି। ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି କାଯଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧି, କିଲେସପସ୍ସଦ୍ଧି ନାମ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନତୀତି ତଣ୍ହାନତି। ନତିଯା ଅସତୀତି ଭଓତ୍ଥାଯ ଆଲଯନିକନ୍ତିପରିଯୁଟ୍ଠାନେସୁ ଅସତି। ଆଗତିଗତି ନ ହୋତୀତି ପଟିସନ୍ଧିଓସେନ ଆଗତି ନାମ ନ ହୋତି, ଚୁତିଓସେନ ଗମନଂ ନାମ ନ ହୋତି। ଚୁତୂପପାତୋତି ଚଓନଓସେନ ଚୁତି, ଉପପଜ୍ଜନଓସେନ ଉପପାତୋ। ନେଓିଧ ନ ହୁରଂ ନ ଉଭଯମନ୍ତରେନାତି ନଯିଧ ଲୋକେ, ନ ପରଲୋକେ, ନ ଉଭଯତ୍ଥ ହୋତି। ଏସେଓନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖକିଲେସଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଯମେଓ ଅନ୍ତୋ ଅଯଂ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ପରିଓଟୁମଭାଓୋ ହୋତି। ଅଯମେଓ ହି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ପନ ''ନ ଉଭଯମନ୍ତରେନା''ତି ଓଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତରାଭଓଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଉତ୍ତରଂ ହେଟ୍ଠା ଓୁତ୍ତମେଓ।

୩୯୪।ସତ୍ଥଂ ଆହରେସୀତି ଜୀଓିତହାରକଂ ସତ୍ଥଂ ଆହରି, କଣ୍ଠନାଳିଂ ଛିନ୍ଦି। ଅଥସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମରଣଭଯଂ ଓକ୍କମି, ଗତିନିମିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ସଂଓିଗ୍ଗୋ ଓିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସମସୀସୀ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ସମ୍ମୁଖାଯେଓ

ଅନୁପଓଜ୍ଜତା ବ୍ଯାକତାତି କିଞ୍ଚାପି ଇଦଂ ଥେରସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ ବ୍ଯାକରଣଂ ହୋତି, ଏତେନ ପନ ବ୍ଯାକରଣେନ ଅନନ୍ତରାୟମସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ତମେୱ ବ୍ଯାକରଣଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେସି। ଉପଓଜ୍ଜକୁଲାନୀତି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବକୁଲାନି। ଇମିନା ଥେରୋ, – ''ଭନ୍ତେ, ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠାକେସୁ ଚ ଉପଟ୍ଠାୟିକାସୁ ଚ ୱିଜ୍ଜମାନାସୁ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନେ ପରିନିବ୍ବାୟିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା କୁଲେସୁ ସଂସଗ୍ଗାଭାୱଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ହେତେ ସାରିପୁତ୍ତାତିଆଦିମାହ। ଇମସ୍ମିଂ କିର ଠାନେ ଥେରସ୍ସ କୁଲେସୁ ଅସଂସଟ୍ଠଭାୱୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ଛନ୍ନୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପୁଣ୍ଣୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୯୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପୁଣ୍ଣୋୱାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଟିସଲ୍ଲାନାତି ଏକୀଭାୱା। ତଂ ଚେତି ତଂ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚେୱ ରୂପଞ୍ଚ। ନନ୍ଦୀସମୁଦଯା ଦୁକ୍ଖସମୁଦଯୋତି ନନ୍ଦିଯା ତଣ୍ହାୟ ସମୋଧାନେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମୋଧାନଂ ହୋତି। ଇତି ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଦୁକ୍ଖଂ ସମୁଦଯୋତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ ୱଟ୍ଟଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ଦୁତିଯନଯେ ନିରୋଧୋ ମଗ୍ଗୋତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ ୱିୱଟ୍ଟଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ଇମିନା ଚ ତ୍ୱଂ ପୁଣ୍ଣାତି ପାଟିଯେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଏୱଂ ତାୱ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟୱସେନ ଦେସନଂ ଅରହତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି ପୁଣ୍ଣତ୍ଥେରଂ ସତ୍ତସୁ ଠାନେସୁ ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତୁଂ ଇମିନା ଚ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦିମାହ।

୩୯୬।ଚଣ୍ଡାତି ଦୁଟ୍ଠା କିବ୍ବିସା। ଫରୁସାତି କକ୍ଖଳା। ଅକ୍କୋସିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସିସ୍ସନ୍ତି। ପରିଭାସିସ୍ସନ୍ତୀତି କିଂ ସମଣୋ ନାମ ତ୍ୱଂ, ଇଦଞ୍ଚ ଇଦଞ୍ଚ ତେ କରିସ୍ସାମାତି ତଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥାତି ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ଏତ୍ଥ ଭୱିସ୍ସତି।

ଦଣ୍ଡେନାତି ଚତୁହତ୍ଥେନ ଦଣ୍ଡେନ ୱା ଘଟିକମୁଗ୍ଗରେନ ୱା। ସତ୍ଥେନାତି ଏକତୋଧାରାଦିନା। ସତ୍ଥହାରକଂ ପରିଯେସନ୍ତୀତି ଜୀୱିତହାରକଂ ସତ୍ଥଂ ପରିଯେସନ୍ତି। ଇଦଂ ଥେରୋ ତତିଯପାରାଜିକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱେନ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସତ୍ଥହାରକପରିଯେସନଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଦମୂପସମେନାତି ଏତ୍ଥ ଦମୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରାଦୀନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ''ସଚ୍ଚେନ ଦନ୍ତୋ ଦମସା ଉପେତୋ, ୱେଦନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୧।୧୯୫; ସୁ। ନି। ୪୬୭) ଏତ୍ଥ ହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ଦମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ''ଯଦି ସଚ୍ଚା ଦମା ଚାଗା, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିଯ୍ୟୋଧ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୧। ୨୪୬; ସୁ। ନି। ୧୯୧) ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞା ଦମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ''ଦାନେନ ଦମେନ ସଂଯମେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନା''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୬୬; ମ। ନି। ୨।୨୨୬) ଏତ୍ଥ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଦମୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଖନ୍ତି ଦମୋତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଉପସମୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ।

୩୯୭।ଅଥ ଖୋ ଆଯସ୍ମା ପୁଣ୍ଣୋତି କୋ ପନେସ ପୁଣ୍ଣୋ, କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସୀତି । ସୁନାପରନ୍ତୱାସିକୋ ଏୱ ଏସୋ, ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପନ ଅସପ୍ପାଯୱିହାରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ସୁନାପରନ୍ତରଟ୍ଠେ କିର ଏକସ୍ମିଂ ୱାଣିଜକଗାମେ ଏତେ ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ। ତେସୁ କଦାଚି ଜେଟ୍ଠୋ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ଆହରତି, କଦାଚି କନିଟ୍ଠୋ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସମଯେ କନିଟ୍ଠଂ ଘରେ ଠପେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା ଜେତୱନସ୍ସ ନାତିଦୂରେ ସକଟସତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ପରିଜନପରିୱୁତୋ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦି।

ତେନ ଚ ସମଯେନ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ଭୁତ୍ତପାତରାସା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦିହତ୍ଥା ଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଯେନ ଧମ୍ମୋ ଯେନ ସଙ୍ଘୋ, ତନ୍ନିନ୍ନା ତପ୍ପୋଣା ତପ୍ପବ୍ଭାରା ହୁତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଜେତୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ''କହଂ ଇମେ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଏକମନୁସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛି। କିଂ ତ୍ୱଂ ଅଯ୍ୟୋ ନ ଜାନାସି, ଲୋକେ ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘରତନାନି ନାମ ଉପ୍ପନ୍ନାନି, ଇଚ୍ଚେସ ମହାଜନୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁଂ ଗଚ୍ଛତୀତି। ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୋତି ୱଚନଂ ଛୱିଚମ୍ମାଦୀନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଅତ୍ତନୋ ପରିଜନପରିୱୁତୋ ତାଯ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ପରିସପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଅଥ ତଥାଗତେନ କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପରିସାଯ ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଭଣ୍ଡାଗାରିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ଏତ୍ତକଂ ଭଣ୍ଡଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ, ଏତ୍ତକଂ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତନ୍ତି ସବ୍ବଂ

ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା – ‘‘ଇମଂ ସାପତେୟ୍ୟଂ ମୟ୍ହଂ କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି ସଙ୍ଗଂ ନିୟ୍ୟାତେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନପରାୟଣୋ ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଉପଟ୍ଠାତି। ତତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅୟଂ ଜନପଦୋ ମୟ୍ହଂ ଅସପ୍ପାୟୋ, ୟଂନୂନାହଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଅଥ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ପଟିସଲ୍ଲାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥାପେତ୍ୱା ସତ୍ତ ସୀହନାଦେ ନଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଆୟସ୍ମା ପୁଣ୍ଣୋ…ପେ… ୱିହରତୀ’’ତି।

କତ୍ଥ ପନାୟଂ ୱିହାସୀତି? ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱିହାସି, ସୁନାପରନ୍ତରଟ୍ଠଂ ତାୱ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଜ୍ଜୁହତ୍ଥପବ୍ବତେ ନାମ ପୱିସିତ୍ୱା ୱାଣିଜଗାମଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପାୱିସି। ଅଥ ନଂ କନିଟ୍ଠଭାତା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ୱସାପେସି।

ତତୋ ସମୁଦ୍ଦଗିରିୱିହାରଂ ନାମ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ଅୟକନ୍ତପାସାଣେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତଚଙ୍କମୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ କୋଚି ଚଙ୍କମିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ସମୁଦ୍ଦୱୀଚିୟୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅୟକନ୍ତପାସାଣେସୁ ପହରିତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ଥେରୋ‘‘ନଂ – ‘‘କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତାନଂ ଫାସୁୱିହାରୋ ହୋତୂ’’ତି ସମୁଦ୍ଦଂ ନିସ୍ସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠାସି।

ତତୋ ମାତୁଲଗିରିଂ ନାମ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥ ସକୁଣସଙ୍ଘୋ ଉସ୍ସନ୍ନୋ, ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ସଦ୍ଦୋ ଏକାବଦ୍ଧୋୱ ହୋତି, ଥେରୋ ଇମଂ ଠାନଂ ଅଫାସୁକନ୍ତି ତତୋ ମକୁଲକାରାମୱିହାରଂ ନାମ ଗତୋ। ସୋ ୱାଣିଜଗାମସ୍ସ ନାତିଦୂରୋ ନଚ୍ଚାସନ୍ନୋ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନୋ ୱିୱିତ୍ତୋ ଅପ୍ପସଦ୍ଦୋ। ଥେରୋ ଇମଂ ଠାନଂ ଫାସୁକନ୍ତି ତତ୍ଥ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛି। ଏୱଂ ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱିହାସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ପଞ୍ଚ ୱାଣିଜସତାନି ପରସମୁଦ୍ଦଂ ଗଚ୍ଛାମାତି ନାୱାୟ ଭଣ୍ଡଂ ପକ୍ଖିପିଂସୁ। ନାୱାରୋହନଦିୱସେ ଥେରସ୍ସ କନିଟ୍ଠଭାତା ଥେରଂ ଭୋଜେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଗହେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ, – ‘‘ଭନ୍ତେ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ନାମ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟୋ ଅନେକନ୍ତରାୟୋ, ଅମ୍ହେ ଆୱଜ୍ଜେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ନାୱଂ ଆରୁହି। ନାୱା ଉତ୍ତମଜୱେନ ଗଚ୍ଛମାନା ଅଞ୍ଞତରଂ ଦୀପକଂ ପାପୁଣି। ମନୁସ୍ସା ପାତରାସଂ କରିସ୍ସାମାତି ଦୀପକେ ଓତିଣ୍ଣା। ତସ୍ମିଂ ଦୀପେ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି, ଚନ୍ଦନୱନମେୱ ଅହୋସି।

ଅଥେକୋ ୱାସିୟା ରୁକ୍ଖଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଲୋହିତଚନ୍ଦନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭୋ ମୟଂ ଲାଭତ୍ଥାୟ ପରସମୁଦ୍ଦଂ ଗଚ୍ଛାମ, ଇତୋ ଚ ଉତ୍ତରି ଲାଭୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତା ଘଟିକା ସତସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି, ହାରେତବ୍ବକୟୁତ୍ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ହାରେତ୍ୱା ଚନ୍ଦନସ୍ସ ପୂରେମା’’ତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ଚନ୍ଦନୱନେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଅମନୁସ୍ସା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା – ‘‘ଇମେହି ଅମ୍ହାକଂ ଚନ୍ଦନୱନଂ ନାସିତଂ, ଘାତେସ୍ସାମ ନେ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା – ‘‘ଇଧେୱ ଘାତିତେସୁ ସଙ୍ଗଂ ୱନଂ ଏକଂ କୁଣପଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ନେସଂ ନାୱଂ ଓସୀଦେସ୍ସାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ଅଥ ତେସଂ ନାୱଂ ଆରୁୟ୍ହ ମୁହୁତ୍ତଂ ଗତକାଲେୟେୱ ଉପ୍ପାଦିକଂ ଉଟ୍ଠପେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ତେ ଅମନୁସ୍ସା ଭୟାନକାନି ରୂପାନି ଦସ୍ସୟିଂସୁ। ଭୀତା ମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତା ନମସ୍ସନ୍ତି। ଥେରସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ଚୂଳପୁଣ୍ଣକୁଟୁମ୍ବିକୋ – ‘‘ମୟ୍ହଂ ଭାତା ଅୱସ୍ସୟୋ ହୋତୂ’’ତି ଥେରସ୍ସ ନମସ୍ସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ଥେରୋପି କିର ତସ୍ମିଂୟେୱ ଖଣେ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ତେସଂ ବ୍ୟସନୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ୱେହାସଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅମନୁସ୍ସା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟ୍ୟୋ ପୁଣ୍ଣତ୍ଥେରୋ ଏତୀ’’ତି ପକ୍କମିଂସୁ, ଉପ୍ପାଦିକଂ ସନ୍ନିସୀଦି। ଥେରୋ ମା ଭାୟଥାତି ତେ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ‘‘କହଂ ଗନ୍ତୁକାମତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛାମାତି। ଥେରୋ ନାୱଂ ଫଲେ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଏତେସଂ ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ୱାଣିଜା ସକଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଏଥ ଥେରଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ପଞ୍ଚସତା ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଚମାତୁଗାମସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ଉପାସକତ୍ତଂ ପଟିୱେଦେସୁଂ। ତତୋ ନାୱାୟ ଭଣ୍ଡଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା – ‘‘ଅୟଂ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ କୋଟ୍ଠାସୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ – ‘‘ମୟ୍ହଂ ୱିସୁଂ କୋଟ୍ଠାସକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ସତ୍ଥା ପନ ତୁମ୍ହେହି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି। ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଭନ୍ତେତି। ତେନ ହି ଇମିନା ସତ୍ଥୁ ମଣ୍ଡଲମାଳଂ କରୋଥ, ଏୱଂ ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସିସ୍ସଥାତି। ତେ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ତେନ ଚ କୋଟ୍ଠାସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚ କୋଟ୍ଠାସେହି ମଣ୍ଡଲମାଳଂ କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ।

ସତ୍ଥାପି କିର ଆରଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପରିଭୋଗଂ ଅକାସି। ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସା ରତ୍ତିଂ ଓଭାସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହେସକ୍ଖା ଦେୱତା ଅତ୍ଥୀ’’ତି ସଞ୍ଞଂ କରିଂସୁ। ଉପାସକା ମଣ୍ଡଲମାଳଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସେନାସନାନି ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦାନସମ୍ଭାରଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା – ‘‘କତଂ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହେହି ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚଂ, ସତ୍ଥାରଂ ପକ୍କୋସଥା’’ତି ଥେରସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଥେରୋ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଇଦ୍ଧିୟା ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ୱାଣିଜଗାମୱାସିନୋ ତୁମ୍ହେ ଦଟ୍ଠୁକାମା, ତେସଂ ଅନୁକମ୍ପଂ କରୋଥା’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଯାଚି। ଭଗୱା ଅଧିୱାସେସି। ଥେରୋ ଭଗୱତୋ ଅଧିୱାସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ପଚ୍ଚାଗତୋ।

ଭଗଵାପି ଆନନ୍ଦଥେରଂ ଆମନ୍ତେସି , – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ସ୍ୱେ ସୁନାପରନ୍ତେ ଵାଣିଜଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ ଏକୂନପଞ୍ଚସତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଲାକଂ ଦେହୀ’’ତି। ଥେରୋ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ନଭଚାରିକା ଭିକ୍ଖୂ ସଲାକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂତି ଆହ। ତଂଦିଵସଂ କୁଣ୍ଡଧାନତ୍ଥେରୋ ପଠମଂ ସଲାକଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଵାଣିଜଗାମଵାସିନୋପି ‘‘ସ୍ୱେ କିର ସତ୍ଥା ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଗାମମଜ୍ଝେ ମଣ୍ଡପଂ କତ୍ୱା ଦାନଗ୍ଗଂ ସଜ୍ଜයිଂସୁ। ଭଗଵା ପାତୋଵ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି। ସୋ କିଂ ଇଦନ୍ତି ଆଵଜ୍ଜେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସୁନାପରନ୍ତଗମନଂ ଦିସ୍ୱା ଵିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତାତ ଅଜ୍ଜ ଭଗଵା ତିମତ୍ତାନି ଯୋଜନସତାନି ପିଣ୍ଡାଚାରଂ କରିସ୍ସତି, ପଞ୍ଚ କୂଟାଗାରସତାନି ମାପେତ୍ୱା ଜେତଵନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଗମନସଜ୍ଜାନି କତ୍ୱା ଠପେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଭଗଵତୋ କୂଟାଗାରଂ ଚତୁମୁଖଂ ଅହୋସି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାଵକାନଂ ଦ୍ୱିମୁଖାନି, ସେସାନି ଏକମୁଖାନି। ସତ୍ଥା ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପଟିପାଟିଯା ଠପିତକୂଟାଗାରେସୁ ଧୁରକୂଟାଗାରଂ ପାଵିସି। ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାଵକେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଏକୂନପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତାନିପି କୂଟାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଅହେସୁଂ। ଏକଂ ତୁଚ୍ଛକୂଟାଗାରଂ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚପି କୂଟାଗାରସତାନି ଆକାସେ ଉପ୍ପତିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ସଚ୍ଚବନ୍ଧପବ୍ବତଂ ନାମ ପତ୍ୱା କୂଟାଗାରଂ ଆକାସେ ଠପେସି। ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତେ ସଚ୍ଚବନ୍ଧୋ ନାମ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକତାପସୋ ମହାଜନଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେନ୍ତୋ ଲାଭଗ୍ଗଯସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଵସତି। ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଚସ୍ସ ଅନ୍ତୋଚାଟିଯଂ ପଦୀପୋ ଵିଯ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯୋ ଜଲତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଧମ୍ମମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତାପସୋ ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ମଗ୍ଗେନେଵାସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞା ଆଗତା। ଏହିଭିକ୍ଖୁ ହୁତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିମଯପତ୍ତଚୀଵରଧରୋ ହୁତ୍ୱା କୂଟାଗାରଂ ପାଵିସି।

ଭଗଵା କୂଟାଗାରଗତେହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଵାଣିଜଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୂଟାଗାରାନି ଅଦିସ୍ସମାନାନି କତ୍ୱା ଵାଣିଜଗାମଂ ପାଵିସି। ଵାଣିଜା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ମକୁଲକାରାମଂ ନଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ମଣ୍ଡଲମାଳଂ ପାଵିସି। ମହାଜନୋ ଯାଵ ସତ୍ଥା ଭତ୍ତଦରଥଂ ପଟିପସ୍ସମ୍ଭେତି, ତାଵ ପାତରାସଂ କତ୍ୱା ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ସମାଦାଯ ବହୁଂ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫଞ୍ଚ ଆଦାଯ ଧମ୍ମସ୍ସଵନତ୍ଥାଯ ଆରାମଂ ପଚ୍ଚାଗମାସି। ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନସ୍ସ ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖୋ ଜାତୋ, ମହନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ମହାଜନସ୍ସ ସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ କତିପାହଂ ତତ୍ଥେଵ ଵସି, ଅରୁଣଂ ପନ ମହାଗନ୍ଧକୁଟିଯଂଯେଵ ଉଟ୍ଠପେସି। ତତ୍ଥ କତିପାହଂ ଵସିତ୍ୱା ଵାଣିଜଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଧେଵ ଵସାହୀ’’ତି ପୁଣ୍ଣତ୍ଥେରଂ ନିଵତ୍ତେତ୍ୱା ଅନ୍ତରେ ନମ୍ମଦାନଦୀ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସା ତୀରଂ ଅଗମାସି। ନମ୍ମଦାନାଗରାଜା ସତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ନାଗଭଵନଂ ପଵେସେତ୍ୱା ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ସକ୍କାରଂ ଅକାସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ନାଗଭଵନା ନିକ୍ଖମି। ସୋ – ‘‘ମଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ପରିଚରିତବ୍ବଂ ଦେଥା’’ତି ଯାଚି, ଭଗଵା ନମ୍ମଦାନଦୀତୀରେ ପଦଚେତିଯଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ ଵୀଚୀସୁ ଆଗତାସୁ ପିଧୀଯତି, ଗତାସୁ ଵିଵରୀଯତି, ମହାସକ୍କାରପ୍ପତ୍ତଂ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ତତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ ସଚ୍ଚବନ୍ଧପବ୍ବତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚ୍ଚବନ୍ଧଂ ଆହ – ‘‘ତଯା ମହାଜନୋ ଅପାଯମଗ୍ଗେ ଓତାରିତୋ, ତ୍ୱଂ ଇଧେଵ ଵସିତ୍ୱା ଏତେସଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନମଗ୍ଗେ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି। ସୋପି ପରିଚରିତବ୍ବଂ ଯାଚି। ସତ୍ଥା ଘନପିଟ୍ଠିପାସାଣେ ଅଲ୍ଲମତ୍ତିକପିଣ୍ଡମ୍ହି ଲଞ୍ଛନଂ ଵିଯ ପଦଚେତିଯଂ ଦସ୍ସେସି, ତତୋ ଜେତଵନମେଵ ଗତୋ। ଏତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ତେନେଵନ୍ତରଵସ୍ସେନାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ପରିନିବ୍ବାଯି। ମହାଜନୋ ଥେରସ୍ସ ସତ୍ତ ଦିଵସାନି ସରୀରପୂଜଂ କତ୍ୱା ବହୂନି ଗନ୍ଧକଟ୍ଠାନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ସରୀରଂ ଝାପେତ୍ୱା ଧାତୁଯୋ ଆଦାଯ ଚେତିଯଂ ଅକାସି। ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂତି ଥେରସ୍ସ ଆଳାହନେ ଠିତଭିକ୍ଖୂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେଵାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପୁଣ୍ଣୋଵାଦସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ନନ୍ଦକୋଵାଦସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୩୯୮।ଏଵଂମେ ସୁତନ୍ତି ନନ୍ଦକୋଵାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଭଗଵା ମହାପଜାପତିଯା ଯାଚିତୋ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା – ‘‘ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ଵାରେନ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଓଵଦନ୍ତୂ’’ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭାରଂ ଅକାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପରିଯାଯେନାତି ଵାରେନ। ନ ଇଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଵାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଦୂରଂ ଗାମଂ ଵା ଗନ୍ତ୍ୱା ସୂଚିକମ୍ମାଦୀନି ଵା ଆରଭିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ନାମସ୍ସ ପପଞ୍ଚୋ’’ତି ଵଦାପେସି। ଇମଂ ପନ ପରିଯାଯେନ ଓଵାଦଂ ଭଗଵା ନନ୍ଦକତ୍ଥେରସ୍ସେଵ କାରଣା ଅକାସି। କସ୍ମା? ଇମାସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି

ପସୀଦତି। ତେନ ତା ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁକାମା, ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁକାମା। ତସ୍ମା ଭଗୱା – ‘‘ନନ୍ଦକୋ ଅତ୍ତନୋ ୱାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସତି, ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ୱାରେନ ଓୱାଦଂ ଅକାସି। ଥେରୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ୱାରଂ ନ କରୋତି, କସ୍ମାତି ଚେ? ତା କିର ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ପୁବ୍ବେ ଥେରସ୍ସ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତସ୍ସ ଓରୋଧା ଅହେସୁଂ। ଥେରୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମଂ ଇମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନଂ ଉପମାୟୋ ଚ କାରଣାନି ଚ ଆହରିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ କଥୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣଲାଭୀ ଭିକ୍ଖୁ ଇମଂ କାରଣଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘ଆୟସ୍ମା ନନ୍ଦକୋ ୟାୱଜ୍ଜଦିୱସା ଓରୋଧେ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ସୋଭତାୟମାୟସ୍ମା ଓରୋଧପରିୱୁତୋ’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେୟ୍ୟା’’ତି। ଏତମତ୍ଥଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ଥେରୋ ଅତ୍ତନୋ ୱାରଂ ନ କରୋତି। ଇମାସଞ୍ଚ କିର ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଥେରସ୍ସେୱ ଦେସନା ସପ୍ପାୟା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଞତ୍ୱା ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନନ୍ଦକଂ ଆମନ୍ତେସି।

ତାସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପୁବ୍ବେ ତସ୍ସ ଓରୋଧଭାୱଜାନନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁଂ – ପୁବ୍ବେ କିର ବାରାଣସିୟଂ ପଞ୍ଚ ଦାସସତାନି ପଞ୍ଚ ଦାସିସତାନି ଚାତି ଜଙ୍ଘସହସ୍ସଂ ଏକତୋୱ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସି। ଅୟଂ ନନ୍ଦକତ୍ଥେରୋ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଜେଟ୍ଠକଦାସୋ ହୋତି , ଗୋତମୀ ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ। ସା ଜେଟ୍ଠକଦାସସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକା ଅହୋସି ପଣ୍ଡିତା ବ୍ୟତ୍ତା। ଜଙ୍ଘସହସ୍ସମ୍ପି ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତଂ ଏକତୋ କରୋତି। ଅଥ ୱସ୍ସୂପନାୟିକସମୟେ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରତୋ ଇସିପତନେ ଓତରିତ୍ୱା ନଗରେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଇସିପତନମେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ୱସ୍ସୂପନାୟିକକୁଟିୟା ଅତ୍ଥାୟ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୟାଚିସ୍ସାମା’’ତି ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସ। ସେଟ୍ଠି ତେସଂ ଆଗତକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି ଆହ।

ଅଥ ତେ ନଗରା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ପୱିସନ୍ତୀ ଦିସ୍ୱା କୁଟଂ ଓତାରେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଓନମିତ୍ୱା ମୁଖଂ ପିଧାୟ – ‘‘ଅୟ୍ୟା ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠମତ୍ତାୱ ନିକ୍ଖନ୍ତା, କିଂ ନୁ ଖୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ୱସ୍ସୂପନାୟିକକୁଟିୟା ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୟାଚିତୁଂ ଆଗମିମ୍ହାତି। ଲଦ୍ଧଂ, ଭନ୍ତେତି। ନ ଲଦ୍ଧଂ ଉପାସିକେତି? କିଂ ପନେସା କୁଟି ଇସ୍ସରେହେୱ କାତବ୍ବା, ଦୁଗ୍ଗତେହିପି ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି। ୟେନ କେନଚି ସକ୍କାତି? ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ମୟଂ କରିସ୍ସାମ। ସ୍ୱେ ମୟ୍ହଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥାତି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଉଦକଂ ନେତ୍ୱା ପୁନ କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ତିତ୍ଥମଗ୍ଗେ ଠତ୍ୱା ଆଗତା ଅୱସେସଦାସିୟୋ ‘‘ଏତ୍ଥେୱ ହୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବାସଂ ଆଗତକାଲେ ଆହ – ‘‘ଅମ୍ମ କିଂ ନିଚ୍ଚମେୱ ପରସ୍ସ ଦାସକମ୍ମଂ କରିସ୍ସଥ, ଉଦାହୁ ଦାସଭାୱତୋ ମୁଚ୍ଚିତୁଂ ଇଚ୍ଛଥା’’ତି? ଅଜ୍ଜେୱ ମୁଚ୍ଚିତୁମିଚ୍ଛାମ ଅୟ୍ୟେତି। ୟଦି ଏୱଂ ମୟା ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଅଲଭନ୍ତା ସ୍ୱାତନାୟ ନିମନ୍ତିତା, ତୁମ୍ହାକଂ ସାମିକେହି ଏକଦିୱସଂ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦାପେଥାତି। ତା ସାଧୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସାୟଂ ଅଟୱିତୋ ଆଗତକାଲେ ସାମିକାନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେ ସାଧୂତି ଜେଟ୍ଠକଦାସସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ।

ଅଥ ନେ ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ ସ୍ୱେ ତାତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ଦେଥାତି ଆନିସଂସଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ୟେପି ନ କାତୁକାମା, ତେ ଗାଳ୍ହେନ ଓୱାଦେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାପେସି। ସା ପୁନଦିୱସେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଦାସପୁତ୍ତାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ତେ ତାୱଦେୱ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ସତଂ ସତଂ ହୁତ୍ୱା ଏକେକକୁଟିଂ ଏକେକଚଙ୍କମନାଦିପରିୱାରଂ କତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠପାନୀୟପରିଭୋଜନୀୟଭାଜନାଦୀନି ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ତେମାସଂ ତତ୍ଥ ୱସନତ୍ଥାୟ ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ୱାରଭିକ୍ଖଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ୟୋ ଅତ୍ତନୋ ୱାରଦିୱସେ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ସ ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ ସକଗେହତୋ ଆହରିତ୍ୱା ଦେତି। ଏୱଂ ତେମାସଂ ଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠକଦାସୀ ଏକେକଂ ଦାସଂ ଏକେକଂ ସାଟକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ପଞ୍ଚ ଥୂଲସାଟକସତାନି ଅହେସୁଂ। ତାନି ପରିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ତିଚୀୱରାନି କତ୍ୱା ଅଦାସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ୟଥାଫାସୁକଂ ଅଗମଂସୁ। ତମ୍ପି ଜଙ୍ଘସହସ୍ସଂ ଏକତୋ କୁସଲଂ କତ୍ୱା କାୟସ୍ସ ଭେଦା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତାନି ପଞ୍ଚ ମାତୁଗାମସତାନି କାଲେନ କାଲଂ ତେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପୁରିସସତାନଂ ଗେହେ ହୋନ୍ତି, କାଲେନ କାଲଂ ସବ୍ବାପି ଜେଟ୍ଠକଦାସପୁତ୍ତସ୍ସେୱ ଗେହେ ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଏକସ୍ମିଂ କାଲେ ଜେଟ୍ଠକଦାସପୁତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକତୋ ଚୱିତ୍ୱା ରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତାପି ପଞ୍ଚସତା ଦେୱକଞ୍ଞା ମହାଭୋଗକୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଠିତସ୍ସ ଗେହଂ ଅଗମଂସୁ। ଏତେନ ନିୟାମେନ ସଂସରନ୍ତିୟୋ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ କୋଲିୟନଗରେ ଦେୱଦହନଗରେ ଚ ଖତ୍ତିୟକୁଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା।

ନନ୍ଦକତ୍ଥେରୋପି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଜେଟ୍ଠକଦାସିଧୀତା ୱୟଂ ଆଗମ୍ମ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠିତା, ଇତରାପି ତେସଂ ତେସଂ ରାଜପୁତ୍ତାନଂୟେୱ ଘରଂ ଗତା। ତାସଂ ସାମିକା ପଞ୍ଚସତା ରାଜକୁମାରା ଉଦକଚୁମ୍ବଟକଲହେ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତା, ରାଜଧୀତରୋ ତେସଂ ଉକ୍କଣ୍ଠନତ୍ଥଂ ସାସନଂ ପେସେସୁଂ। ତେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତେ ଭଗୱା କୁଣାଲଦହଂ ନେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମହାସମୟଦିୱସେ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତାପି ପଞ୍ଚସତା ରାଜଧୀତରୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାପଜାପତିୟା ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ଅୟମାୟସ୍ମା ନନ୍ଦକୋ ଏତ୍ତାୱ ତା ଭିକ୍ଖୁନିୟୋତି ଏୱମେତଂ ୱତ୍ଥୁ ଦୀପେତବ୍ବଂ।

ରାଜକାରାମୋତି ପସେନଦିନା କାରିତୋ ନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭାଗେ ଥୂପାରାମସଦିସେ ଠାନେ ୱିହାରୋ।

୩୯୯।ସମ୍ମପ୍ପଞ୍ଞାଯ ସୁଦିଟ୍ଠନ୍ତି ହେତୁନା କାରଣେନ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ଯାଥାୱସରସତୋ ଦିଟ୍ଠଂ।

୪୦୧।ତଜ୍ଜଂ ତଜ୍ଜନ୍ତି ତଂସଭାୱଂ ତଂସଭାୱଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ତଂ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ତା ତା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୪୦୨।ପଗେୱସ୍ସ ଛାଯାତି ମୂଲାଦୀନି ନିସ୍ସାଯ ନିବ୍ବତ୍ତା ଛାଯା ପଠମତରଂଯେୱ ଅନିଚ୍ଚା।

୪୧୩।ଅନୁପହଚ୍ଚାତି ଅନୁପହନିତ୍ୱା। ତତ୍ଥ ମଂସଂ ପିଣ୍ଡଂ ପିଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ ଅଲ୍ଲିଯାପେନ୍ତୋ ମଂସକାଯଂ ଉପହନତି ନାମ। ଚମ୍ମଂ ବଦ୍ଧଂ ବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ମଂସେ ଅଲ୍ଲିଯାପେନ୍ତୋ ମଂସକାଯଂ ଉପହନତି ନାମ। ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା। ୱିଲିମଂସଂ ନ୍ହାରୁବନ୍ଧନନ୍ତି ସବ୍ବଚମ୍ମେ ଲଗ୍ଗୱିଲୀପନମଂସମେୱ। ଅନ୍ତରାକିଲେସସଂଯୋଜନବନ୍ଧନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତରକିଲେସମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୧୪।ସଉ ଖୋ ପନିମେତି କସ୍ମା ଆହାତି? ଯା ହି ଏସା ପଞ୍ଞା କିଲେସେ ଛିନ୍ଦତୀତି ୱୁତ୍ତା, ସା ନ ଏକିକାୱ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ଯଥା ପନ କୁଠାରୀ ନ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ଛେଜ୍ଜଂ ଛିନ୍ଦତି, ପୁରିସସ୍ସ ତଜ୍ଜଂ ୱାଯାମଂ ପଟିଚ୍ଚେୱ ଛିନ୍ଦତି, ଏୱଂ ନ ୱିନା ଛହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ପଞ୍ଞା କିଲେସେ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ତେନ ହୀତି ଯେନ କାରଣେନ ତଯା ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆଯତନାନି, ଛ ବାହିରାନି , ଛ ୱିଞ୍ଞାଣକାଯେ, ଦୀପୋପମଂ, ରୁକ୍ଖୋପମଂ, ଗାୱୂପମଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସତ୍ତହି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେହି ଆସୱକ୍ଖଯେନ ଦେସନା ନିଟ୍ଠପିତା, ତେନ କାରଣେନ ତ୍ୱଂ ସ୍ୱେପି ତା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ତେନେୱ ଓୱାଦେନ ଓୱଦେଯ୍ୟାସୀତି।

୪୧୫।ସା ସୋତାପନ୍ନାତି ଯା ସା ଗୁଣେହି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମିକା, ସା ସୋତାପନ୍ନା। ସେସା ପନ ସକଦାଗାମିଅନାଗାମିନିଯୋ ଚ ଖୀଣାସୱା ଚ। ଯଦି ଏୱଂ କଥଂ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପାତି। ଅଜ୍ଝାସଯପାରିପୂରିଯା। ଯସ୍ସା ହି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏୱମହୋସି – ''କଦା ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅଯ୍ୟସ୍ସ ନନ୍ଦକସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁଣନ୍ତୀ ତସ୍ମିଂଯେୱ ଆସନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକରେଯ୍ୟ''ନ୍ତି, ସା ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛାକାସି। ଯସ୍ସା ଅହୋସି ''ସକଦାଗାମିଫଲଂ ଅନାଗାମିଫଲଂ ଅରହତ୍ତ''ନ୍ତି, ସା ଅରହତ୍ତଂ ସଚ୍ଛାକାସି। ତେନାହ ଭଗୱା ''ଅତ୍ତମନା ଚେୱ ପରିପୁଣ୍ଣସଙ୍କପ୍ପା ଚା''ତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ନନ୍ଦକୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୧୬।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯାତି ୱିମୁତ୍ତିଂ ପରିପାଚେନ୍ତୀତି ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯା। ଧମ୍ମାତି ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା। ତେ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯାଦୀନଂ ୱିସୁଦ୍ଧିକାରଣୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଅସ୍ସଦ୍ଧେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ, ସଦ୍ଧେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ପସାଦନୀଯେ ସୁତ୍ତନ୍ତେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। କୁସୀତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ୱୀରିଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ମୁଟ୍ଠସ୍ସତୀ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତୀ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ସତିପଟ୍ଠାନେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି । ଅସମାହିତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ସମାହିତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ଝାନୱିମୋକ୍ଖେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ସମାଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞେ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ପଞ୍ଞୱନ୍ତେ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ଗମ୍ଭୀରଞାଣଚରିଯଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ତୀହାକାରେହି ପଞ୍ଞିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଇତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିୱଜ୍ଜଯତୋ ପଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପଯିରୁପାସତୋ ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତନ୍ତକ୍ଖନ୍ଧେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋ ଇମେହି ପନ୍ନରସହି ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୮୫)।

ଅପରେପି ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତିପରିପାଚନୀଯା – ସଦ୍ଧାଦୀନି ପଞ୍ଚିମାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ଅନିଚ୍ଚସଞ୍ଞା, ଅନିଚ୍ଚେ ଦୁକ୍ଖସଞ୍ଞା, ଦୁକ୍ଖେ ଅନତ୍ତସଞ୍ଞା, ପହାନସଞ୍ଞା, ୱିରାଗସଞ୍ଞାତି, ଇମା ପଞ୍ଚ ନିବ୍ବେଧଭାଗିଯା ସଞ୍ଞା, ମେଘିଯତ୍ଥେରସ୍ସ କଥିତା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଦଯୋ ପଞ୍ଚଧମ୍ମାତି। କାଯ ପନ ୱେଲାଯ ଭଗୱତୋ ଏତଦହୋସୀତି। ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତସ୍ସ।

୪୧୯।ଅନେକାନଂ ଦେୱତାସହସ୍ସାନନ୍ତି ଆୟସ୍ମତା ରାହୁଲେନ ପଦୁମୁତ୍ତରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ପାଲିତନାଗରାଜକାଲେ ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପିତଦେୱତାୟେୱ। ତାସୁ ପନ କାଚି ଭୂମଟ୍ଠକା ଦେୱତା, କାଚି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖକା, କାଚି ଚାତୁମହାରାଜିକା, କାଚି ଦେୱଲୋକେ, କାଚି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଦିୱସେ ସବ୍ବା ଏକଟ୍ଠାନେ ଅନ୍ଧୱନସ୍ମିଂୟେୱ ସନ୍ନିପତିତା। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଉପାଲିଓୱାଦ- (ମ। ନି। ୨।୬୯) ଦୀଘନଖସୁତ୍ତେସୁ (ମ। ନି। ୨।୨୦୬) ପଠମମଗ୍ଗୋ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ, ବ୍ରହ୍ମାୟୁସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୨।୩୯୫) ତୀଣି ଫଲାନି, ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ଫଲାନି ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ତତ୍ଥ ହି କାଚି ଦେୱତା ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, କାଚି ସକଦାଗାମୀ, ଅନାଗାମୀ, ଖୀଣାସୱା। ତାସଞ୍ଚ ପନ ଦେୱତାନଂ ଏତ୍ତକାତି ଗଣନୱସେନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ

ରାହୁଲୋୱାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଛଛକ୍କସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୨୦।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଛଛକ୍କସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଦିକଲ୍ୟାଣନ୍ତିଆଦିମ୍ହି କଲ୍ୟାଣଂ ଭଦ୍ଦକଂ ନିଦ୍ଦୋସଂ କତ୍ୱା ଦେସେସ୍ସାମି। ମଜ୍ଝପରିୟୋସାନେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇତି ଭଗୱା ଅରିୟୱଂସଂ ନୱହି, ମହାସତିପଟ୍ଠାନଂ ସତ୍ତହି, ମହାଅସ୍ସପୁରଂ ସତ୍ତହିୟେୱ ପଦେହି ଥୋମେସି। ଇଦଂ ପନ ସୁତ୍ତଂ ନୱହି ପଦେହି ଥୋମେସି।

ୱେଦିତବ୍ବାନୀତି ସହୱିପସ୍ସନେନ ମଗ୍ଗେନ ଜାନିତବ୍ବାନି। ମନାୟତନେନ ତେଭୂମକଚିତ୍ତମେୱ କଥିତଂ, ଧମ୍ମାୟତନେନ ବହିଦ୍ଧା ତେଭୂମକଧମ୍ମା ଚ, ମନୋୱିଞ୍ଞାଣେନ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣାନି ସେସଂ ବାୱୀସତିୱିଧଂ ଲୋକିୟୱିପାକଚିତ୍ତଂ। ଫସ୍ସୱେଦନା ୟଥାୱୁତ୍ତୱିପାକୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପୟୁତ୍ତାୱ। ତଣ୍ହାତି ୱିପାକୱେଦନାପଚ୍ଚୟା ଜୱନକ୍ଖଣେ ଉପ୍ପନ୍ନତଣ୍ହା।

୪୨୨।ଚକ୍ଖୁ ଅତ୍ତାତି ପାଟିୟେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ହେଟ୍ଠା କଥିତାନଞ୍ହି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ଅନତ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅୟଂ ଦେସନା ଆରଦ୍ଧା। ତତ୍ଥ ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ନ ୟୁଜ୍ଜତି। ୱେତୀତି ୱିଗଚ୍ଛତି ନିରୁଜ୍ଝତି।

୪୨୪।ଅୟଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେତି ଅୟମ୍ପି ପାଟିୟେକ୍କୋ ଅନୁସନ୍ଧି। ଅୟଞ୍ହି ଦେସନା ତିଣ୍ଣଂ ଗାହାନଂ ୱସେନ ୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରଦ୍ଧା। ଦୁକ୍ଖଂ ସମୁଦୟୋତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ ୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତିୟେୱ। ଏତଂ ମମାତିଆଦୀସୁ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିଗାହାୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ସମନୁପସ୍ସତୀତି ଗାହତ୍ତୟୱସେନ ପସ୍ସତି।

ଏୱଂ ୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତିଣ୍ଣଂ ଗାହାନଂ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ, ନିରୋଧୋ ମଗ୍ଗୋତି ଇମେସଂ ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ ୱିୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅୟଂ ଖୋ ପନାତିଆଦିମାହ। ନେତଂ ମମାତିଆଦୀନି ତଣ୍ହାଦୀନଂ ପଟିସେଧୱଚନାନି। ସମନୁପସ୍ସତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତାତି ପସ୍ସତି।

୪୨୫। ଏୱଂ ୱିୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତିଣ୍ଣଂ ଅନୁସୟାନଂ ୱସେନ ପୁନ ୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅଭିନନ୍ଦତୀତିଆଦୀନି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତାନି। ଅନୁସେତୀତି ଅପ୍ପହୀନୋ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖକିଲେସଦୁକ୍ଖସ୍ସ।

୪୨୬। ଏୱଂ ତିଣ୍ଣଂ ଅନୁସୟାନଂ ୱସେନ ୱଟ୍ଟଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଂ ପଟିକ୍ଖେପୱସେନ ୱିୱଟ୍ଟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପୁନ ଚକ୍ଖୁଞ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ଅୱିଜ୍ଜଂ ପହାୟାତି ୱଟ୍ଟମୂଲିକଂ ଅୱିଜ୍ଜଂ ପଜହିତ୍ୱା। ୱିଜ୍ଜନ୍ତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱିଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା।

୪୨୭।ଠାନମେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ତକେନେୱ କଥାମଗ୍ଗେନ ୱଟ୍ଟୱିୱଟ୍ଟୱସେନ ଦେସନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ପୁନ ତଦେୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସଂ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିମାହ। ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନଚ୍ଛରିୟମେତଂ, ୟଂ ସୟମେୱ ତଥାଗତେ ଦେସେନ୍ତେ ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା। ଇମଞ୍ହି ସୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମସେନାପତିମ୍ହି କଥେନ୍ତେପି ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ କଥେନ୍ତେପି, ଅସୀତିମହାଥେରେସୁ କଥେନ୍ତେସୁପି ପତ୍ତା ଏୱ। ଏତମ୍ପି ଅନଚ୍ଛରିୟଂ। ମହାଭିଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତା ହି ତେ ସାୱକା।

ଅପରଭାଗେ ପନ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ମାଲେୟ୍ୟଦେୱତ୍ଥେରୋ ନାମ ହେଟ୍ଠା ଲୋହପାସାଦେ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ତଦାପି ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା।

ଯଥା ଚ ଲୋହପାସାଦେ, ଏୱଂ ଥେରୋ ମହାମଣ୍ଡପେପି ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ କଥେସି। ମହାୱିହାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚେତିଯପବ୍ବତଂ ଗତୋ, ତତ୍ଥାପି କଥେସି। ତତୋ ସାକିଯୱଂସୱିହାରେ, କୁଟାଲିୱିହାରେ, ଅନ୍ତରସୋବ୍ଭେ, ମୁଣ୍ଡଙ୍ଗଣେ, ୱାତକପବ୍ବତେ, ପାଚିନଘରକେ, ଦୀଘୱାପିଯଂ, ଲୋକନ୍ଦରେ, ନୋମଣ୍ଡଲତଲେ କଥେସି। ତେସୁପି ଠାନେସୁ ସଟ୍ଠି ସଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା। ତତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପନ ଥେରୋ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତଂ ଗତୋ। ତଦା ଚ ଚିତ୍ତଲପବ୍ବତୱିହାରେ ଅତିରେକସଟ୍ଠିୱସ୍ସୋ ମହାଥେରୋ, ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ କୁରୁୱକତିତ୍ଥଂ ନାମ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଥେରୋ ନ୍ହାଯିସ୍ସାମୀତି ଓତିଣ୍ଣୋ। ଦେୱତ୍ଥେରୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହାପେମି, ଭନ୍ତେତି ଆହ। ଥେରୋ ପଟିସନ୍ଥାରେନେୱ – ''ମାଲେଯ୍ୟଦେୱୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି, ସୋ ଅଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଦେୱୋତି ଆହ। ଆମ, ଭନ୍ତେତି। ସଟ୍ଠିୱସ୍ସାନଂ ମେ, ଆୱୁସୋ, କୋଚି ସରୀରଂ ହତ୍ଥେନ ଫୁସିତୁଂ ନାମ ନ ଲଭି, ତ୍ୱଂ ପନ ନ୍ହାପେହୀତି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ତୀରେ ନିସୀଦି।

ଥେରୋ ସବ୍ବମ୍ପି ହତ୍ଥପାଦାଦିପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ମହାଥେରଂ ନ୍ହାପେସି। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଚ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଦିୱସୋ ହୋତି। ଅଥ ମହାଥେରୋ – ''ଦେୱ ଅମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମଦାନଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ। ଥେରୋ ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଘୋସେସୁଂ। ଅତିକ୍କନ୍ତସଟ୍ଠିୱସ୍ସାୱ ସଟ୍ଠି ମହାଥେରା ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥଂ ଅଗମଂସୁ। ଦେୱତ୍ଥେରୋ ସରଭାଣାୱସାନେ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ ଆରଭି, ସୁତ୍ତନ୍ତପରିଯୋସାନେ ଚ ସଟ୍ଠି ମହାଥେରା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତତୋ ତିସ୍ସମହାୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥେସି, ତସ୍ମିମ୍ପି ସଟ୍ଠି ଥେରା। ତତୋ ନାଗମହାୱିହାରେ କାଳକଚ୍ଛଗାମେ କଥେସି, ତସ୍ମିମ୍ପି ସଟ୍ଠି ଥେରା। ତତୋ କଲ୍ୟାଣିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚାତୁଦ୍ଦସେ ହେଟ୍ଠାପାସାଦେ କଥେସି, ତସ୍ମିମ୍ପି ସଟ୍ଠି ଥେରା। ଉପୋସଥଦିୱସେ ଉପରିପାସାଦେ କଥେସି, ତସ୍ମିମ୍ପି ସଟ୍ଠି ଥେରାତି ଏୱଂ ଦେୱତ୍ଥେରେଯେୱ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ କଥେନ୍ତେ ସଟ୍ଠିଟ୍ଠାନେସୁ ସଟ୍ଠି ସଟ୍ଠି ଜନା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା।

ଅମ୍ବିଲକାଳକୱିହାରେ ପନ ତିପିଟକଚୂଳନାଗତ୍ଥେରେ ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ କଥେନ୍ତେ ମନୁସ୍ସପରିସା ଗାୱୁତଂ ଅହୋସି, ଦେୱପରିସା ଯୋଜନିକା। ସୁତ୍ତପରିଯୋସାନେ ସହସ୍ସଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତା, ଦେୱେସୁ ପନ ତତୋ ତତୋ ଏକେକୋୱ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଅହୋସୀତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଛଛକ୍କସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାସଳାଯତନିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୨୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ମହାସଳାଯତନିକସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମହାସଳାଯତନିକନ୍ତି ମହନ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ ଆଯତନାନଂ ଜୋତକଂ ଧମ୍ମପରିଯାଯଂ।

୪୨୯।ଅଜାନନ୍ତି ସହୱିପସ୍ସନେନ ମଗ୍ଗେନ ଅଜାନନ୍ତୋ। ଉପଚଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ୱୁଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱେପୁଲ୍ଲଭାୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯିକାତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଦରଥା। ଚେତସିକାତି ମନୋଦ୍ୱାରିକଦରଥା। ସନ୍ତାପାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

୪୩୦।କାଯସୁଖନ୍ତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକସୁଖଂ। ଚେତୋସୁଖନ୍ତି ମନୋଦ୍ୱାରିକସୁଖଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଜୱନେନ ସମାପଜ୍ଜନଂ ୱା ୱୁଟ୍ଠାନଂ ୱା ନତ୍ଥି, ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତକମେୱ ହୋତି। ମନୋଦ୍ୱାରିକେନ ସବ୍ବଂ ହୋତି। ଅଯଞ୍ଚ ମଗ୍ଗୱୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯଭୂତା ବଲୱୱିପସ୍ସନା, ସାପି ମନୋଦ୍ୱାରିକେନେୱ ହୋତି।

୪୩୧।ତଥାଭୂତସ୍ସାତି କୁସଲଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତଚେତୋସୁଖସମଙ୍ଗୀଭୂତସ୍ସ। ପୁବ୍ବେୱ ଖୋ ପନସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱାଚାକମ୍ମନ୍ତାଜୀୱା ପୁବ୍ବସୁଦ୍ଧିକା ନାମ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିସୁଦ୍ଧାୱ ହୋନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପୱାଯାମସତିସମାଧିସଙ୍ଖାତାନି ପନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ସବ୍ବତ୍ଥକକାରାପକଙ୍ଗାନି ନାମ। ଏୱଂ ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ୱା ସତ୍ତଙ୍ଗିକୋ ୱା ହୋତି।

ୱିତଣ୍ଡୱାଦୀ ପନ ''ଯା ଯଥାଭୂତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠୀ''ତି ଇମମେୱ ସୁତ୍ତପଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ''ତି ୱଦତି। ସୋ – ''ଏୱମସ୍ସାଯଂ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଭାୱନାପାରିପୂରିଂ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଇମିନା ଅନନ୍ତରୱଚନେନେୱ ପଟିସେଧିତବ୍ବୋ। ଉତ୍ତରି ଚ ଏୱଂ ସଞ୍ଞାପେତବ୍ବୋ – ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇମାନି ପନ ପଞ୍ଚ ସବ୍ବତ୍ଥକକାରାପକଙ୍ଗାନି ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ୱିରତିୱସେନ ପୂରେନ୍ତି। ''ଯା ଚତୂହି ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେହି ଆରତି ୱିରତୀ''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୱିରତୀସୁ ହି ମିଚ୍ଛାୱାଚଂ ପଜହତି, ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱେତି, ଏୱଂ ସମ୍ମାୱାଚଂ ଭାୱେନ୍ତସ୍ସ ଇମାନି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକାନି ନ ୱିନା, ସହେୱ ୱିରତିଯା ପୂରେନ୍ତି। ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତାଜୀୱେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇତି ୱଚୀକମ୍ମାଦୀନି ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିସୁଦ୍ଧାନେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ଇମାନି ପନ ପଞ୍ଚ ସବ୍ବତ୍ଥକକାରାପକଙ୍ଗାନି ୱିରତିୱସେନ ପରିପୂରେନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସୁଭଦ୍ଦସୁତ୍ତେପି (ଦୀ। ନି। ୨। ୨୧୪) ଚେତଂ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଯସ୍ମିଂ ଖୋ, ସୁଭଦ୍ଦ, ଧମ୍ମୱିନଯେ ଅରିଯୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ''ତି। ଅଞ୍ଞେସୁ ଚ ଅନେକେସୁ ସୁତ୍ତସତେସୁ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋୱ

ମଗ୍ଗୋ ଆଗତୋତି।

୪୩୩।ଚତ୍ତାରୋପି ସତିପଟ୍ଠାନାତି ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତାୱ ଚତ୍ତାରୋ ସତିପଟ୍ଠାନା। ସମ୍ମପ୍ପଧାନାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯୁଗନନ୍ଧାତି ଏକକ୍ଖଣିକଯୁଗନନ୍ଧା। ଏତେହି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଖଣେ ସମାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱିପସ୍ସନାତି। ଏୱଂ ନାନାଖଣିକାପି ହୋନ୍ତି, ଅରିଯମଗ୍ଗେ ପନ ଏକକ୍ଖଣିକା।

ୱିଜ୍ଜା ଚ ୱିମୁତ୍ତି ଚାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୱିଜ୍ଜା ଚ ଫଲୱିମୁତ୍ତି ଚ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ମହାସଳାଯତନିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ନଗରୱିନ୍ଦେଯ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩୫।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ନଗରୱିନ୍ଦେଯ୍ୟସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସମୱିସମଂ ଚରନ୍ତୀତି କାଲେନ ସମଂ ଚରନ୍ତି, କାଲେନ ୱିସମଂ। ସମଚରିଯମ୍ପି ହେତନ୍ତି ସମଚରିଯମ୍ପି ହି ଏତଂ।

୪୩୭।କେ ଆକାରାତି କାନି କାରଣାନି? କେ ଅନ୍ୱଯାତି କା ଅନୁବୁଦ୍ଧିଯୋ? ନତ୍ଥି ଖୋ ପନ ତତ୍ଥାତି କସ୍ମା ଆହ, ନନୁ ଅରଞ୍ଞେ ହରିତତିଣଚମ୍ପକୱନାଦିୱସେନ ଅତିମନୁଞ୍ଞା ରୂପାଦଯୋ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ଅତ୍ଥୀତି? ନୋ ନତ୍ଥି। ନ ପନେତଂ ୱନସଣ୍ଡେନ କଥିତଂ, ଇତ୍ଥିରୂପାଦୀନି ପନ ସନ୍ଧାଯେତଂ କଥିତଂ। ତାନି ହି ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଯଥାହ – ''ନାହଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଞ୍ଞଂ ଏକରୂପମ୍ପି ସମନୁପସ୍ସାମି, ଯଂ ଏୱଂ ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତି, ଯଥଯିଦଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇତ୍ଥିରୂପଂ। ଇତ୍ଥିରୂପଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁରିସସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦାଯ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧।୧) ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିଯା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ନଗରୱିନ୍ଦେଯ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପିଣ୍ଡପାତପାରିସୁଦ୍ଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩୮।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ପିଣ୍ଡପାତପାରିସୁଦ୍ଧିସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଟିସଲ୍ଲାନାତି ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ।

ୱିପ୍ପସନ୍ନାନୀତି ଓକାସୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଫଲସମାପତ୍ତିତୋ ହି ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ପଞ୍ଚହି ପସାଦେହି ପତିଟ୍ଠିତୋକାସୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋ ହୋତି, ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ପରିସୁଦ୍ଧୋ। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ସୁଞ୍ଞତୱିହାରେନାତି ସୁଞ୍ଞତଫଲସମାପତ୍ତିୱିହାରେନ। ମହାପୁରିସୱିହାରୋତି ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତଥାଗତମହାସାୱକାନଂ ମହାପୁରିସାନଂ ୱିହାରୋ। ଯେନ ଚାହଂ ମଗ୍ଗେନାତିଆଦୀସୁ ୱିହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଗାମସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲା ଏସ ପୱିଟ୍ଠମଗ୍ଗୋ ନାମ, ଅନ୍ତୋଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗେହପଟିପାଟିଯା ଚରିତ୍ୱା ଯାୱ ନଗରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମନା ଏସ ଚରିତବ୍ବପଦେସୋ ନାମ, ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ୱିହାରା ଏସ ପଟିକ୍କନ୍ତମଗ୍ଗୋ ନାମ। ପଟିଘଂ ୱାପି ଚେତସୋତି ଚିତ୍ତେ ପଟିହଞ୍ଞନକିଲେସଜାତଂ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀତି। ଅହୋରତ୍ତାନୁସିକ୍ଖିନାତି ଦିୱସଞ୍ଚ ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଅନୁସିକ୍ଖନ୍ତେନ।

୪୪୦।ପହୀନା ନୁ ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାତିଆଦୀସୁ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ନାନା, ନାନାଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ନାନାତି। କଥଂ? ଏକୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି ''ପହୀନା ନୁ ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣା''ତି। ସୋ ''ଅପ୍ପହୀନା''ତି ଞତ୍ୱା ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗଂ ସମୁଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ଫଲଂ ଫଲାନନ୍ତରଂ ମଗ୍ଗଂ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ''ପହୀନା''ତି ପଜାନାତି। ନୀୱରଣାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତେସଂ ପନ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ପହାନାଦୀନି ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ନାନାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ହୋତି। ଏତାସୁ ପନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାସୁ ଅଞ୍ଞୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି, ଅଞ୍ଞୋ ଏକନ୍ତି ଏୱଂ ନାନାଭିକ୍ଖୂନଂ ନାନାପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ହୋତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ପିଣ୍ଡପାତପାରିସୁଦ୍ଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୫୩।ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଗଜଙ୍ଗଲାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନିଗମେ। ସୁୱେଲୁୱନେତି ସୁୱେଲୁ ନାମ ଏକା ରୁକ୍ଖଜାତି, ତେହି ସଞ୍ଛନ୍ନୋ ମହାୱନସଣ୍ଡୋ, ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ନ ପସ୍ସତି, ସୋତେନ ସଦ୍ଦଂ ନ ସୁଣାତୀତି ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ନ ପସ୍ସିତବ୍ବଂ, ସୋତେନ ସଦ୍ଦୋ ନ ସୋତବ୍ବୋତି ଏୱଂ ଦେସେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦତି।

ଅଞ୍ଞଥା ଅରିଯସ୍ସ ୱିନଯେତି ଇମିନା ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ସାସନେ ଅସଦିସାଯ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାଯ କଥନତ୍ଥଂ ଆଲଯଂ ଅକାସି। ଅଥାଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ – ‘‘ସତ୍ଥା ଆଲଯଂ ଦସ୍ସେତି, ହନ୍ଦାହଂ ଇମିସ୍ସଂ ପରିସତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାକଥଂ କାରେମୀ’’ତି ସତ୍ଥାରଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଏତସ୍ସଭଗୱାତିଆଦିମାହ। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନଂ କଥେନ୍ତୋ ତେନ ହାନନ୍ଦାତିଆଦିମାହ।

୪୫୪। ତଥ ଯଦିଦଂ ଉପେକ୍ଖାତି ଯା ଏସା ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା ନାମ, ଏସା ସନ୍ତା ଏସା ପଣୀତା, ଅତପ୍ପିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ରୂପାରମ୍ମଣମ୍ହି ଇଟ୍ଠେ ଆରମ୍ମଣେ ମନାପଂ, ଅନିଟ୍ଠେ ଅମନାପଂ, ମଜ୍ଝତ୍ତେ ମନାପାମନାପଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ରଜ୍ଜିତୁଂ ୱା ଦୁସ୍ସିତୁଂ ୱା ମୁଯ୍ହିତୁଂ ୱା ଅଦତ୍ୱାୱ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ମଜ୍ଝତ୍ତେ ଠପେତି। ଚକ୍ଖୁମାତି ସମ୍ପନ୍ନଚକ୍ଖୁୱିସୁଦ୍ଧନେତ୍ତୋ। ଚକ୍ଖାବାଧିକସ୍ସ ହି ଉଦ୍ଧଂ ଉମ୍ମୀଲନନିମ୍ମୀଲନଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୋ ନ ଗହିତୋ।

୪୫୬।ଈସକଂପୋଣେତି ରଥୀସା ୱିଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠିତେ।

୪୬୧।ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀତିଆଦୀସୁ ପଟିକୂଲେ ମେତ୍ତାଫରଣେନ ୱା ଧାତୁସୋ ଉପସଂହାରେନ ୱା ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଅସୁଭଫରଣେନ ୱା ଅନିଚ୍ଚତୋ ଉପସଂହାରେନ ୱା ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱିହରିତୁକାମୋ କିଂ କରୋତୀତି? ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ଆପାଥଗତେସୁ ନେୱ ସୋମନସ୍ସିକୋ ନ ଦୋମନସ୍ସିକୋ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

‘‘କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତି, ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ଇଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମେତ୍ତାଯ ୱା ଫରତି, ଧାତୁତୋ ୱା ଉପସଂହରତି। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି। କଥଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି? ଇଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ଅନିଟ୍ଠସ୍ମିଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅସୁଭାଯ ୱା ଫରତି, ଅନିଚ୍ଚତୋ ୱା ଉପସଂହରତି, ଏୱଂ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲେ ଚ ପଟିକୂଲସଞ୍ଞୀ ୱିହରତି । କଥଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ? ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ…ପେ… ମନସା ଧମ୍ମଂ ୱିଞ୍ଞାଯ ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ। ଏୱଂ ପଟିକୂଲେ ଚ ଅପ୍ପଟିକୂଲେ ଚ ତଦୁଭଯଂ ଅଭିନିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ’’ତି।

ଇମେସୁ ଚ ତୀସୁ ନଯେସୁ ପଠମନଯେ ମନାପଂ ଅମନାପଂ ମନାପାମନାପନ୍ତି ସଂକିଲେସଂ ୱଟ୍ଟତି, ନିକ୍କିଲେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ଦୁତିଯନଯେ ସଂକିଲେସଂ, ତତିଯନଯେ ସଂକିଲେସନିକ୍କିଲେସଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ପଠମଂ ସଂକିଲେସଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦୁତିଯଂ ସଂକିଲେସମ୍ପି ନିକ୍କିଲେସମ୍ପି, ତତିଯଂ ନିକ୍କିଲେସମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱାତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ

ଇନ୍ଦ୍ରିଯଭାୱନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପରିପଣ୍ଣାସଟ୍ଠକଥା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯୋ ଚାଯଂ ‘‘ସବ୍ବଧମ୍ମମୂଲପରିଯାଯଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆରଦ୍ଧତ୍ତା ଆଦିକଲ୍ୟାଣୋ, ମଜ୍ଝେ ‘‘ସୁତ୍ତଂ ଗେଯ୍ୟଂ ୱେଯ୍ୟାକରଣଂ ଗାଥା ଉଦାନଂ ଇତିୱୁତ୍ତକଂ ଜାତକଂ ଅବ୍ଭୁତଧମ୍ମଂ ୱେଦଲ୍ଲ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ମଜ୍ଝେକଲ୍ୟାଣୋ, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନେ ‘‘ଅରିଯୋ ଭାୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ’’ତି ୱଚନତୋ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣୋତି ତିୱିଧକଲ୍ୟାଣୋ ମଜ୍ଝିମନିକାଯୋ ‘‘ମହାୱିପସ୍ସନା ନାମାଯ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ୱଣ୍ଣନାୱସେନ ସମତ୍ତୋ ହୋତି।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ –

ଆଯାଚିତୋ ସୁମତିନା ଥେରେନ ଭଦନ୍ତବୁଦ୍ଧମିତ୍ତେନ,

ପୁବ୍ବେ ମଯୂରଦୂତପଟ୍ଟନମ୍ହି ସଦ୍ଧିଂ ନିୱସନ୍ତେନ।

ପରୱାଦୱିଧଂସନସ୍ସ ମଜ୍ଝିମନିକାଯସେଟ୍ଠସ୍ସ,

ଯମହଂ ପପଞ୍ଚସୂଦନିମଟ୍ଠକଥଂ କାତୁମାରଭିଂ।

ସା ହି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯ ସାରମାଦାଯ ନିଟ୍ଠିତା ଏସା,

ସତ୍ତୁତ୍ତରସତମତ୍ତାଯ ପାଳିଯା ଭାଣୱାରେହି।

ଏକୂନସଟ୍ଠିମତ୍ତୋ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋପି ଭାଣୱାରେହି,

ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନତ୍ଥାଯ ଆଗମାନଂ କତୋ ଯସ୍ମା।

ତସ୍ମା ତେନ ସହା’ଯଂ ଗାଥାଗଣନାନଯେନ ଅଟ୍ଠକଥା,

ସମଧିକଛସଟ୍ଠିସତମିତି ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା ଭାଣୱାରାନଂ।

ସମଧିକଛସଟ୍ଠିସତପମାଣମିତି ଭାଣୱାରତୋ ଏସା,

ସମଯଂ ପକାସଯନ୍ତୀ ମହାୱିହାରାଧିୱାସୀନଂ।

ମୂଲଟ୍ଠକଥାସାରଂ ଆଦାଯ ମଯା ଇମଂ କରୋନ୍ତେନ,

ଯଂ ପଞ୍ଞମୁପଚିତଂ ତେନ ହୋତୁ ଲୋକୋ ସଦା ସୁଖିତୋତି।

ପରମୱିସୁଦ୍ଧସଦ୍ଧାବୁଦ୍ଧିୱୀରିଯପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତେନ ସୀଲାଚାରଜ୍ଜୱମଦ୍ଦୱାଦିଗୁଣସମୁଦଯସମୁଦିତେନ ସକସମଯସମଯନ୍ତରଗହନଜ୍ଝୋଗାହନସମତ୍ଥେନ ପଞ୍ଞାୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯସମନ୍ନାଗତେନ ତିପିଟକପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦେ ସାଟ୍ଠକଥେ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ଅପ୍ପଟିହତଞ୍ଞାଣପ୍ପଭାୱେନ ମହାୱେଯ୍ୟାକରଣେନ କରଣସମ୍ପତ୍ତିଜନିତସୁଖୱିନିଗ୍ଗତମଧୁରୋଦାରୱଚନଲାୱଣ୍ଣଯୁତ୍ତେନ ଯୁତ୍ତମୁତ୍ତୱାଦିନା ୱାଦୀୱରେନ ମହାକୱିନା ପଭିନ୍ନପଟିସମ୍ଭିଦାପରିୱାରେ ଛଳଭିଞ୍ଞାଦିପ୍ପଭେଦଗୁଣପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତବୁଦ୍ଧୀନଂ ଥେରୱଂସପ୍ପଦୀପାନଂ ଥେରାନଂ ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ ୱଂସାଲଙ୍କାରଭୂତେନ ୱିପୁଲୱିସୁଦ୍ଧବୁଦ୍ଧିନା ବୁଦ୍ଧଘୋସୋତି ଗରୂହି ଗହିତନାମଧେଯ୍ୟେନ ଥେରେନ କତା ଅଯଂ ପପଞ୍ଚସୂଦନୀ ନାମ

ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥା –

ତାୱ ତିଟ୍ଠତୁ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଲୋକନିତ୍ଥରଣେସିନଂ;

ଦସ୍ସେନ୍ତୀ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ, ନଯଂ ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଯା।

ବୁଦ୍ଧୋତି ନାମମ୍ପି, ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ତାଦିନୋ;

ଲୋକମ୍ହି ଲୋକଜେଟ୍ଠସ୍ସ, ପୱତ୍ତତି ମହେସିନୋତି।

ପପଞ୍ଚସୂଦନୀ ନାମ

ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥା ସଙ୍ଖାକାରେନ ନିଟ୍ଠିତା।